

Universitat Ramon Llull

TESI DOCTORAL

Títol: La dimensió pedagògica en els processos d'adopció internacional.
Rellevància de la dimensió educativa en les motivacions inicials per a l'adopció internacional, i en el marc dels processos de formació i valoració d'idoneïtat, a Catalunya.

Realitzada per Lisette Navarro Segura

en el Centre Facultat de Psicologia, Ciències de l'Educació i de l'Esport Blanquerna

i en el Departament de Pedagogia

Dirigida per Dr. Jordi Riera i Romaní

Aquest treball s'emmarca, en part, en el procés de formació i investigació d'una beca predoctoral per a la Formació de Personal Investigador (FI 2006-2008) concedida pel Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació (DURSI) de la Generalitat de Catalunya i del Fons Social Europeu.

SUMARI

PRIMERA PART: INTRODUCCIÓ

A.- MOTIVACIÓ PERSONAL I JUSTIFICACIÓ DE LA RECERCA	17
B.- FORMULACIÓ I DELIMITACIÓ DEL PROBLEMA.....	20
C.- OBJECTIUS DE LA RECERCA	22
D.- FONAMENTACIÓ EPISTEMOLÒGICA I METODOLÒGICA DE LA RECERCA.....	24
E.- ORGANITZACIÓ I ESTRUCTURA FORMAL DE LA TESI	26

SEGONA PART: FONAMENTS TEÒRICS

1.- EL FET ADOPTIU	33
1.1.- CONCEPTUALITZACIÓ I TIPOLOGIA D'ADOPCIONS	33
1.2.- RECORREGUT HISTÒRIC DEL FET ADOPTIU.....	36
1.2.1.- <i>Els orígens històrics del fet adoptiu</i>	<i>37</i>
1.2.2.- <i>Evolució històrica de les adopcions a Espanya i Catalunya.....</i>	<i>40</i>
1.3.- LES ADOPCIONS DES DEL PUNT DE VISTA DELS IMPLICATS	43
1.3.1.- <i>La paternitat adoptiva</i>	<i>44</i>
1.3.1.1.- Les funcions parentals.....	48
1.3.2.- <i>Els protagonistes del fet adoptiu: els infants.....</i>	<i>51</i>
2.- EL PROCÉS ADOPTIU INTERNACIONAL	63
2.1.- MARC JURÍDIC DE LES ADOPCIONS INTERNACIONALS	63
2.1.1.- <i>Legislació Europea i Internacional</i>	<i>63</i>
2.1.2.- <i>Legislació Espanyola</i>	<i>64</i>
2.1.3.- <i>Legislació Catalana</i>	<i>65</i>
2.2.- FASES DEL PROCÉS ADOPTIU INTERNACIONAL A CATALUNYA	68
2.2.1.- <i>Fases del procés d'adoneïtat per a l'adopció internacional.....</i>	<i>68</i>
2.2.1.1.- Fases del procés d'adopció a les Institucions Col·laboradores per a la Integració Familiar	72
2.2.1.2.- Funcions de les Entitats Col·laboradores en Adopcions Internacionals	78
3.- LES ACTITUDS I MOTIVACIONS PER ESDEVENIR PARES ADOPTIUS	83
3.1.- LA IMPORTÀNCIA DE LES MOTIVACIONS INICIALS I ACTITUDS DELS PARES EN ELS PROCESSOS D'ADOPCIÓ.....	83
3.2.- L'EVOLUCIÓ DE LES MOTIVACIONS PER A L'ADOPCIÓ.....	85
3.3.- LES ACTITUDS VERS L'ADOPCIÓ	92
3.3.1.- <i>Barreres i dificultats per adoptar.....</i>	<i>94</i>

3.4.- LES PRINCIPALS MOTIVACIONS PER ADOPTAR UN INFANT PER LA VIA INTERNACIONAL	97
3.4.1.- <i>Llistat i classificacions de les motivacions per adoptar un infant per la via internacional.....</i>	97
3.4.2.- <i>Algunes de les motivacions més expressades per la població americana, europea, espanyola i catalana</i>	103
4.- EL PROCÉS FORMATIU PER A L'ADOPCIÓ INTERNACIONAL	111
4.1.- LA IMPORTÀNCIA DE LA FORMACIÓ PER A L'ADOPCIÓ INTERNACIONAL.....	111
4.2.- LA FORMACIÓ PER A L'ADOPCIÓ INTERNACIONAL A L'ACTUALITAT.....	115
4.3.- ELS MODELS DE FORMACIÓ A CATALUNYA.....	129
4.3.1.- <i>Propers canvis en el model de formació català.....</i>	132
TERCERA PART: TREBALL DE CAMP	
5.- INTRODUCCIÓ AL TREBALL DE CAMP	137
6.- DESCRIPCIÓ DE L'ESTUDI DE LES MOTIVACIONS INICIALS PER ADOPTAR	143
6.1.- DISSENY DE LA INVESTIGACIÓ.....	143
6.2.- MÈTODE DE L'ESTUDI.....	144
6.3.- INSTRUMENT I TÈCNICA DE RECOLLIDA DE DADES	147
6.3.1.- <i>Instrument de recollida de dades.....</i>	147
6.3.2.- <i>Tècnica de recollida de dades</i>	148
6.4.- SELECCIÓ I DESCRIPCIÓ DELS SUBJECTES D'ESTUDI	149
6.5.- PROCÉS DE RECOLLIDA I ANÀLISI DE DADES	153
7.- EXPOSICIÓ DELS RESULTATS OBTINGUTS EN L'ESTUDI DE LES MOTIVACIONS INICIALS PER ADOPTAR.....	159
7.1.- ARBRE CATEGORIAL DE MOTIVACIONS INICIALS EN L'ADOPCIÓ INTERNACIONAL	159
7.2.- CATEGORIES DE MOTIVACIONS INICIALS	164
<i>Seguidament, passem a descriure els resultats de la següent categoria de motivacions.....</i>	169
7.2.1.- <i>Motivacions centrades en els pares</i>	169
7.2.2.- <i>Motivacions centrades en l'infant i en l'exercici de les funcions parentals.....</i>	175
7.3.- MOTIVACIONS INICIALS DELS SOL·LICITANTS D'ADOPCIÓ INTERNACIONAL.....	179
8.- DISCUSSIÓ DELS RESULTATS I CONCLUSIONS DE L'ESTUDI DE LES MOTIVACIONS INICIALS PER ADOPTAR.....	185
8.1.- CLASSIFICACIONS DE LES MOTIVACIONS D'ADOPCIÓ INTERNACIONAL.....	185
8.2.- MOTIVACIONS DELS SOL·LICITANTS D'ADOPCIÓ INTERNACIONAL	194
9.- DESCRIPCIÓ DE L'ESTUDI DE LES ACTIVITATS FORMATIVES PER A L'ADOPCIÓ INTERNACIONAL.....	203

9.1.- DISSENY DE LA INVESTIGACIÓ.....	203
9.2.- MÈTODE DE L'ESTUDI	204
9.3.- TÈCNiques I INSTRUMENTS DE RECOLLIDA DE DADES.....	209
9.3.1.- <i>Definició d'àmbits per a la preparació d'instruments, categories i operativització en indicadors</i>	209
9.3.2.- <i>Instruments de recollida de dades seleccionats</i>	215
9.3.2.1.- Graella d'observació	215
9.3.2.2.- Entrevistes	219
9.3.2.3.- Qüestionaris de valoració de les activitats formatives.....	224
9.4.- SELECCIÓ I DESCRIPCIÓ DELS SUBJECTES D'ESTUDI	226
9.5.- PROCÉS D'ANÀLISI I TRACTAMENT DE LES DADES	229
10.- EXPOSICIÓ DELS RESULTATS OBTINGUTS A L'ESTUDI DE LES ACTIVITATS FORMATIVES PER A L'ADOPCIÓ INTERNACIONAL	235
10.1.- CONTINGUT DELS RECORREGUTS FORMATIUS.....	235
10.1.1.- <i>Expectatives i interrogants dels sol·licitants als recorreguts formatius</i>	235
10.1.1.1.- Expectatives dels sol·licitants als recorreguts formatius.....	235
10.1.1.2.- Interrogants dels sol·licitants als recorreguts formatius.....	238
10.1.2.- <i>Freqüència dels temes de contingut tractats als recorreguts formatius i professionals referents</i>	242
10.1.3.- <i>Anàlisi del contingut dels recorreguts formatius</i>	255
10.1.3.1.- Sobre l'aptitud educadora	255
10.1.3.2.- Sobre l'actitud davant la paternitat adoptiva	276
10.2.- VALORACIÓ DELS RECORREGUTS FORMATIUS DES DE LA VESSANT PROFESSIONAL.....	313
10.3.- VALORACIÓ DELS RECORREGUTS FORMATIUS PER PART DELS SOL·LICITANTS	315
10.4.- VALORACIÓ DE LA FORMACIÓ REBUDA PER PART DE LES FAMÍLIES ADOPTIVES	321
11.- DISCUSSIÓ DELS RESULTATS I CONCLUSIONS DE L'ESTUDI DE LES ACTIVITATS FORMATIVES PER A L'ADOPCIÓ INTERNACIONAL	337
11.1.- CONTINGUTS DE L'ACTIVITAT FORMATIVA	337
11.1.1.- <i>Aptitud educadora</i>	337
11.1.2.- <i>Actitud davant la paternitat adoptiva</i>	341
11.1.3.- <i>Continguts més treballats a cada ICIF</i>	345
11.1.4.- <i>Continguts que no es treballen</i>	346
11.2.- ASPECTES ORGANITZATIUS I METODOLÒGICS DE L'ACTIVITAT FORMATIVA	348
11.2.1.- <i>Objectius</i>	348
11.2.2.- <i>Metodologia</i>	350
11.2.3.- <i>Els professionals</i>	351
11.3.- VALORACIÓ DE L'ACTIVITAT FORMATIVA	354

11.3.1.- <i>Grau de satisfacció i d'utilitat de les accions formatives</i>	355
11.3.2.- <i>Adequació de la formació</i>	356
12.- ANÀLISI I INTERPRETACIÓ GLOBAL DE LA DIMENSIÓ PEDAGÒGICA PER A L'ADOPCIÓ INTERNACIONAL	361
12.1.- CONCLUSIONS FINALS	361
12.2.- LIMITACIONS DE LA RECERCA	371
12.3.- PROSPECTIVA	371
13.- REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES	373
ANNEXOS	387

INDEX DE TAULES

TAULA 1. MODELS PSICOLÒGICS D'ADAPTACIÓ A L'ADOPCIÓ. ADAPTAT DE BRODZINSKY ET AL., 2002.....	57
TAULA 2. GENERACIONS DE PARES ADOPTIUS I LES SEVES CARACTERÍSTIQUES PRINCIPALS	90
TAULA 3. AGRUPACIÓ DE LES MOTIVACIONS SEGONS ELS DIFERENTS AUTORS.....	99
TAULA 4. CLASSIFICACIÓ DE LES ADOPCIIONS EN FUNCIÓ DE LES MOTIVACIONS DELS PARES	103
TAULA 5. CAPACITATS DELS ADULTS NECESSÀRIES PER RESPONDRE ADEQUADAMENT A LES NECESSITATS INFANTILS EN L'ADOPCIÓ (ADAPTAT DE PALACIOS (2008)).....	118
TAULA 6. RESUM DELS ELEMENTS PRINCIPALS DELS ESTUDIS DE LA RECERCA	137
TAULA 7. RESUM PROCÉS RECOLLIDA DE DADES DE LA MOSTRA.....	146
TAULA 8. DADES BÀSIQUES DE LES MOSTRES A I B	150
TAULA 9. COMPARACIÓ DE LES MOSTRES (A I B) PER GRUP D'EDAT I UNITATS FAMILIARS (EN %).....	151
TAULA 10. COMPARACIÓ DE LES MOSTRES (A I B) PER ESTAT CIVIL I UNITATS FAMILIARS (EN %).....	151
TAULA 11. COMPARACIÓ DE LES MOSTRES (A I B) PER NOMBRE DE FILLS ANTERIORS A L'ADOPCIÓ I UNITATS FAMILIARS (EN %)	152
TAULA 12. COMPARACIÓ DE LES MOSTRES (A I B) PER NIVELL D'ESTUDIS I UNITATS FAMILIARS.....	152
TAULA 13. FREQUÈNCIA (%) DE LES CATEGORIES DE MOTIVACIONS INICIALS SEGONS LES UNITATS FAMILIARS.....	165
TAULA 14. FREQUÈNCIA (%) DE LES CATEGORIES DE MOTIVACIONS INICIALS SEGONS LES EDATS DELS SOL·LICITANTS	166
TAULA 15. FREQUÈNCIA (%) DE LES CATEGORIES DE MOTIVACIONS INICIALS SEGONS EL NIVELL D'ESTUDIS DELS HOMES SOL·LICITANTS	167
TAULA 16. FREQUÈNCIA (%) DE LES CATEGORIES DE MOTIVACIONS INICIALS SEGONS EL NIVELL D'ESTUDIS DE LES DONES SOL·LICITANTS	167
TAULA 17. FREQUÈNCIA (%) DE LES CATEGORIES DE MOTIVACIONS INICIALS DELS HOMES SOL·LICITANTS SEGONS SI TENEN FILLS ANTERIORS O NO.....	168
TAULA 18. FREQUÈNCIA (%) DE LES CATEGORIES DE MOTIVACIONS INICIALS DE LES DONES SOL·LICITANTS SEGONS SI TENEN FILLS ANTERIORS O NO.....	168
TAULA 19. FREQUÈNCIA (%) DE LES CATEGORIES DE MOTIVACIONS CENTRADES EN ELS PARES SEGONS LA UNITAT FAMILIAR...	170
TAULA 20. FREQUÈNCIA (%) DE LES CATEGORIES DE MOTIVACIONS CENTRADES EN ELS PARES SEGONS LES EDATS DELS SOL·LICITANTS	171
TAULA 21. FREQUÈNCIA (%) DE LES CATEGORIES DE MOTIVACIONS CENTRADES EN ELS PARES SEGONS EL NIVELL D'ESTUDIS DELS HOMES SOL·LICITANTS.....	172
TAULA 22. FREQUÈNCIA (%) DE LES CATEGORIES DE MOTIVACIONS CENTRADES EN ELS PARES SEGONS EL NIVELL D'ESTUDIS DE LES DONES SOL·LICITANTS	173
TAULA 23. FREQUÈNCIA (%) DE LES CATEGORIES DE MOTIVACIONS CENTRADES EN ELS PARES SEGONS SI ELS HOMES TENEN FILLS ANTERIORS O NO A L'ADOPCIÓ	173
TAULA 24. FREQUÈNCIA (%) DE LES CATEGORIES DE MOTIVACIONS CENTRADES EN ELS PARES SEGONS SI LES DONES TENEN FILLS ANTERIORS O NO A L'ADOPCIÓ	174

TAULA 25. FREQUÈNCIA (%) DE LES CATEGORIES DE MOTIVACIONS CENTRADES EN L'INFANT I EN L'EXERCICI DE LES FUNCIONS PARENTALS SEGONS LA UNITAT FAMILIAR	176
TAULA 26. FREQUÈNCIA (%) DE LES CATEGORIES DE MOTIVACIONS CENTRADES EN L'INFANT I EN L'EXERCICI DE LES FUNCIONS PARENTALS SEGONS L'EDAT DELS SOL·LICITANTS	176
TAULA 27. FREQUÈNCIA (%) DE LES CATEGORIES DE MOTIVACIONS CENTRADES EN L'INFANT I EN L'EXERCICI DE LES FUNCIONS PARENTALS SEGONS EL NIVELL D'ESTUDI DELS HOMES SOL·LICITANTS.....	177
TAULA 28. FREQUÈNCIA (%) DE LES CATEGORIES DE MOTIVACIONS CENTRADES EN L'INFANT I EN L'EXERCICI DE LES FUNCIONS PARENTALS SEGONS EL NIVELL D'ESTUDI DE LES DONES SOL·LICITANTS	178
TAULA 29. FREQUÈNCIA (%) DE LES CATEGORIES DE MOTIVACIONS CENTRADES EN L'INFANT I EN L'EXERCICI DE LES FUNCIONS PARENTALS SEGONS SI ELS HOMES TENEN FILLS ANTERIORS O NO AL PROCÉS D'ADOPCIÓ	178
TAULA 30. FREQUÈNCIA (%) DE LES CATEGORIES DE MOTIVACIONS CENTRADES EN L'INFANT I EN L'EXERCICI DE LES FUNCIONS PARENTALS SEGONS SI LES DONES TENEN FILLS ANTERIORS O NO AL PROCÉS D'ADOPCIÓ	179
TAULA 31. RELACIONS SIGNIFICATIVES ENTRE MOTIVACIONS INICIALS.....	180
TAULA 32. COMPARACIÓ DE LA NOSTRA PROPOSTA DE CLASSIFICACIÓ DE MOTIVACIONS EN FUNCIÓ D'ON ES FOCALITZI L'INTERÈS DE LA MOTIVACIÓ AMB LA D'ALTRES AUTORS	187
TAULA 33. MOTIVACIONS D'ALTRES AUTORS QUE FAN REFERÈNCIA A LA CLASSIFICACIÓ DE LA NOSTRA CATEGORIA B.- MOTIVACIONS CENTRADES EN ELS PARES	192
TAULA 34. MOTIVACIONS D'ALTRES AUTORS QUE FAN REFERÈNCIA A LA CLASSIFICACIÓ DE LA NOSTRA CATEGORIA C.- MOTIVACIONS CENTRADES EN L'INFANT I EN L'EXERCICI DE LES FUNCIONS PARENTALS	194
TAULA 35. RESUM DE LES MOSTRES DEL SEGON ESTUDI.....	206
TAULA 36. RELACIÓ ENTRE MÈTODES I TÈCNiques DE RECOLLIDA DE DADES I INTERROGANTS DEL TREBALL DE CAMP DELS RECORREGUTS FORMATIUS	208
TAULA 37. ÀMBITS I CATEGORIES DEL NOSTRE OBJECTE D'ESTUDI	210
TAULA 38. ÀMBITS, CATEGORIES I INDICADORS DEL NOSTRE OBJECTE D'ESTUDI	213
TAULA 39. ÍTEMS DE LA GRAELLA D'OBSERVACIÓ	216
TAULA 40. RELACIÓ ENTRE LES QÜESTIONS DEL TREBALL DE CAMP, ELS ÀMBITS D'ESTUDI I LES PREGUNTES DE L'ENTREVISTA ALS PROFESSIONALS.	221
TAULA 41. RELACIÓ ENTRE LES QÜESTIONS DEL TREBALL DE CAMP, ELS ÀMBITS D'ESTUDI I LES PREGUNTES DE L'ENTREVISTA A LES FAMÍLIES ADOPTIVES	223
TAULA 42. RELACIÓ ENTRE LES QÜESTIONS DEL TREBALL DE CAMP, ELS ÀMBITS D'ESTUDI I LES PREGUNTES DEL QÜESTIONARI DE VALORACIÓ DE LES SESSIONS DE FORMACIÓ.....	225
TAULA 43. DADES DE LA MOSTRA DELS SOL·LICITANTS D'ADOPCIÓ INTERNACIONAL.....	228
TAULA 44. DADES DE LA MOSTRA DE FAMÍLIES ENTREVISTADES.....	228
TAULA 45. FREQUÈNCIA (%) DE LES CATEGORIES I INDICADORS DE L'APTITUD EDUCADORA ALS TRES CENTRES	245
TAULA 46. PROFESSIONALS QUE ABORDEN ELS CONTINGUTS DE L'APTITUD EDUCADORA ALS CENTRES	247
TAULA 47. FREQUÈNCIA (%) DE LES CATEGORIES I INDICADORS DE L'ACTITUD DAVANT LA PATERNITAT ADOPTIVA ALS TRES CENTRES	250
TAULA 48. PROFESSIONALS QUE ABORDEN ELS CONTINGUTS DE L'ACTITUD DAVANT LA PATERNITAT ADOPTIVA.....	252

TAULA 49. FREQUÈNCIA (%) DE LES CATEGORIES I INDICADORS DE L'ÀMBIT MOTIVACIONS I ALTRES ALS TRES CENTRES	254
TAULA 50. MOSTRA DELS QÜESTIONARIS DE VALORACIÓ DE LES SESSIONS DE FORMACIÓ	315
TAULA 51. CONTINGUTS DE L'APTITUD EDUCADORA QUE TREBALLA CADA PROFESSIONAL	352
TAULA 52. CONTINGUTS DE L'ACTITUD DAVANT LA PATERNITAT ADOPTIVA QUE TREBALLA CADA PROFESSIONAL	353

INDEX DE FIGURES

FIGURA 1. ADOPCIONS INTERNACIONALS A CATALUNYA (2003-2009).....	18
FIGURA 2. ESQUEMA DE L'ESTRUCTURA FORMAL DE LA TESI.....	27
FIGURA 3. EVOLUCIÓ DE LES ADOPCIONS NACIONALS I INTERNACIONALS A ESPANYA (1997-2006).....	42
FIGURA 4. EVOLUCIÓ DE LES ADOPCIONS NACIONALS I INTERNACIONALS A CATALUNYA (1999-2009).....	43
FIGURA 5. FUNCIONS PARENTALS DE LES FAMÍLIES	51
FIGURA 6 ESQUEMA DEL PROCEDIMENT DE L'ADOPCIÓ INTERNACIONAL	68
FIGURA 7. ESQUEMA DELS CAPÍTOLS DE LA TERCERA PART: TREBALL DE CAMP.....	139
FIGURA 8. FASES DEL DISSENY DE L'ESTUDI DE LES MOTIVACIONS INICIALS	144
FIGURA 9. ARBRE DE CATEGORIES DE MOTIVACIONS INICIALS.....	160
FIGURA 10. CATEGORIES DE LES MOTIVACIONS INICIALS PER ADOPTAR	165
FIGURA 11. MOTIVACIONS CENTRADES EN ELS PARES	169
FIGURA 12. MOTIVACIONS CENTRADES EN L'INFANT I EN L'EXERCICI DE LES FUNCIONS PARENTALS.....	175
FIGURA 13. CLASSIFICACIÓ DE LES MOTIVACIONS INICIALS D'ADOPCIÓ INTERNACIONAL	188
FIGURA 14. FASES DEL DISSENY DE L'ESTUDI DE LES ACTIVITATS FORMATIVES PER A L'ADOPCIÓ INTERNACIONAL	204
FIGURA 15 PROCÉS SEGUIT EN L'ANÀLISI I TRACTAMENT DE LES DADES.....	229
FIGURA 16. FREQUÈNCIA (%) D'EXPECTATIVES SOBRE ELS ÀMBITS D'ESTUDI.....	236
FIGURA 17. FREQUÈNCIA (%) DE LES EXPECTATIVES DELS SOL-LICITANTS VERS L'APTITUD EDUCADORA.....	236
FIGURA 18. FREQUÈNCIA (%) DE LES EXPECTATIVES DELS SOL-LICITANTS VERS L'ACTITUD DAVANT LA PATERNITAT ADOPTIVA ..	237
FIGURA 19. FREQUÈNCIA (%) DE QÜESTIONS SOBRE ELS ÀMBITS D'ESTUDI.....	239
FIGURA 20. INTERROGANTS DELS SOL-LICITANTS SOBRE L'APTITUD EDUCADORA.....	239
FIGURA 21. INTERROGANTS DELS SOL-LICITANTS SOBRE L'ACTITUD DAVANT LA PATERNITAT ADOPTIVA	241
FIGURA 22. FREQUÈNCIA DELS ÀMBITS D'ESTUDI	243
FIGURA 23. FREQUÈNCIA DE LES CATEGORIES DE L'APTITUD EDUCADORA ALS TRES CENTRES	244
FIGURA 24. FREQUÈNCIA DE LES CATEGORIES DE L'ACTITUD DAVANT LA PATERNITAT ADOPTIVA EN ELS TRES CENTRES.....	249
FIGURA 25. CATEGORIES DE L'ÀMBIT MOTIVACIONS I ALTRES.....	254
FIGURA 26. UTILITAT DE LES SESSIONS DE FORMACIÓ	315
FIGURA 27. PRIORITAT EN L'INTERÈS DELS TEMES TRACTATS AL CENTRE A	316
FIGURA 28. PRIORITAT EN L'INTERÈS DELS TEMES TRACTATS AL CENTRE B	317
FIGURA 29. PRIORITAT EN L'INTERÈS DELS TEMES TRACTATS AL CENTRE C.....	318
FIGURA 30. INTERÈS DELS TEMES TRACTATS ALS TRES CENTRES	319
FIGURA 31. EFICÀCIA DELS INSTRUMENTS EMPRATS EN LA FORMACIÓ.....	320
FIGURA 32. VALORACIÓ GLOBAL DE LA FORMACIÓ	320
FIGURA 33. FREQUÈNCIA (%) DELS ASPECTES GENERALS MÉS DESTACATS PER LES FAMÍLIES DE LA FORMACIÓ REBUDA A LA ICIF	321
FIGURA 34. FREQUÈNCIA DELS ASPECTES MÉS DESTACATS PER LES FAMÍLIES DEL CONTINGUT I METODOLOGIA DE LA FORMACIÓ REBUDA A LA ICIF	322

FIGURA 35. FREQUÈNCIA (%) DE LA UTILITAT DE LA FORMACIÓ REBUDA A LA ICIF EN EL MOMENT DE L'ARRIBADA DEL MENOR SEGONS LES FAMÍLIES ADOPTIVES.....	323
FIGURA 36. FREQUÈNCIA (%) DELS PUNTS FORTS MÉS DESTACATS PER LES FAMÍLIES COM A PARES ADOPTIUS	325
FIGURA 37. FREQUÈNCIA (%) DELS PUNTS FEBLES MÉS DESTACATS PER LES FAMÍLIES COM A PARES ADOPTIUS.....	326
FIGURA 38. FAMÍLIES QUE HAN FET FORMACIÓ POSTERIOR A L'OBTENCIÓ DEL CERTIFICAT D'IDONEÏTAT	329
FIGURA 39. FORMACIÓ ÚTIL VS NO ÚTIL SEGONS SI HAN FET FORMACIÓ POSTERIOR A LA DE LA ICIF	332
FIGURA 40. DIFICULTATS MANIFESTADES EN FUNCIÓ DE LA PERCEPCIÓ DE LA FORMACIÓ DE LA ICIF	332
FIGURA 41. DIFICULTATS MANIFESTADES EN FUNCIÓ DE LA REALITZACIÓ DE FORMACIÓ POSTERIOR A LA DE LA ICIF.....	333
FIGURA 42. PUNTS FORTS VS PUNTS FEBLES DE LES FAMÍLIES QUE NO HAN FET FORMACIÓ POSTERIOR A LA DE LA ICIF	333
FIGURA 43. PUNTS FORTS VS PUNTS FEBLES DE LES FAMÍLIES QUE HAN FET FORMACIÓ POSTERIOR A LA DE LA ICIF	334
FIGURA 44. ARBRE CATEGORIAL DE LES MOTIVACIONS INCIALS PER L'ADOPCIÓ INTERNACIONAL.....	361

Primera Part: Introducció

- A.- Motivació personal i justificació de la recerca
- B.- Formulació i delimitació del problema
- C.- Objectius de la recerca
- D.- Fonamentació epistemològica i metodològica de la recerca
- E.- Organització i estructura formal de la tesi

A.- Motivació personal i justificació de la recerca

Aquesta recerca neix de la cruïlla de camins de la meua trajectòria personal però, sobretot, professional. Fer recerca ha estat i és per a mi una manera de posar-me a prova, d'aprendre a superar-me i continuar creixent dia a dia. El marc on vaig iniciar les meves passes com a becària de recerca en pedagogia i on continuo posant l'èmfasi per dur a terme aquesta tasca és el grup de Recerca en Pedagogia Social i Tecnologies de la Informació i Comunicació (PSITIC)¹. El fet de triar un grup de recerca en Pedagogia Social està estretament relacionat amb la meua inquietud per les situacions de desigualtat social, i per la vinculació existent amb l'Educació Social -que és la meua formació inicial i el meu camp laboral. En l'actualitat, amb la vinculació a aquest grup de recerca, unifico dos camins de la meua trajectòria professional: el social i el pedagògic.

En el Doctorat en Investigació Pedagògica vaig realitzar el treball de recerca sobre les motivacions inicials dels pares per adoptar, i aquesta realitat em va captivar tant que el present document continua vinculat a aquesta línia de treball i té com a objectiu continuar amb la vessant social del meu recorregut, específicament en l'àmbit de la infància en risc i el desemparament i, aportar una visió pedagògica a una realitat actual com la de les adopcions internacionals.

Amb l'Estat del Benestar es posa de manifest la necessitat de vetllar per la protecció dels ciutadans, i en concret, dels nostres infants². És per això que, tant a nivell internacional com nacional, apareixen lleis que regulen les adopcions i les actuacions respecte els infants desemparats. Així doncs, en l'adopció conflueix una alternativa favorable per cobrir les necessitats d'aquests menors i una manera de fer realitat el desig de ser pares per a totes aquelles famílies que, o tenen impossibilitada la paternitat per la via biològica o bé volen optar a l'adopció com una altra manera de realitzar-se com a pares.

¹ Grup de Recerca en Pedagogia Social i Noves Tecnologies de la Informació i Comunicació (grup de recerca PSITIC d'ara endavant) de la Facultat de Psicologia, Ciències de l'Educació i de l'Esport Blanquerna, de la Universitat Ramon Llull. Podeu consultar el seu web a l'adreça: <http://recerca.blanquerna.edu/psitic/>

² En el present projecte aquest és el terme que farem servir per referir-nos als infants i a les infantes. Evitem l'ús sistemàtic de la forma masculina i femenina per no fer reiteratiu el text i per evitar problemes de concordança. Farem el mateix en el cas de nen, menor, pares i paternitat, tant en la forma singular com plural.

Els canvis demogràfics, socials i econòmics, han fet que cada vegada més famílies optin per aquesta via de paternitat, realitat que ha suposat un augment notori de l'interès pel món de les adopcions a la nostra societat. Entre el 1998 i el 2004 les xifres globals d'adopcions van augmentar un 42%, particularment a Espanya i a Irlanda sobretot, amb un augment del 273% i el 171% respectivament (Selman, 2010).

Concretament, malgrat que el nombre d'adopcions va baixar un 18,4% del 2006 al 2007, Espanya continua essent un dels països on es realitzen més adopcions internacionals, exactament 3.648 durant el 2007 (Secretaría de Estado de Política Social, 2009). Específicament a Catalunya, les dades indiquen que hem arribat a ser el lloc del món amb la major taxa d'adopcions per habitant (Font, 2006). Tot i que s'ha produït un descens des de l'any 2004, a la figura 1³ podem veure el volum d'adopcions que s'han sol·licitat en els darrers anys i pot comprendre's l'envergadura del fet adoptiu a la societat catalana.

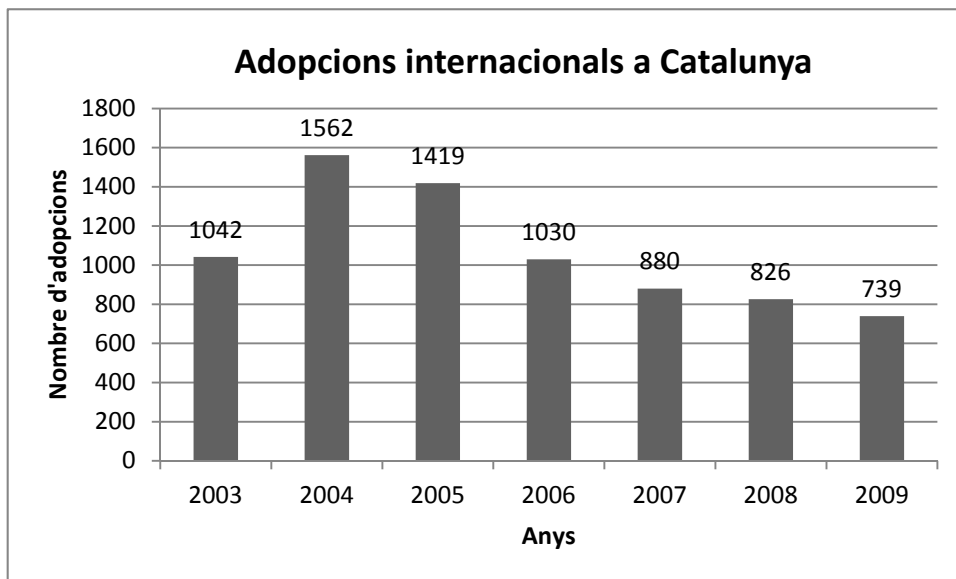

Figura 1. Adopcions internacionals a Catalunya (2003-2009)⁴

Aquest fet, però, no és exclusiu del nostre país. Segons una estimació de Palacios i Brodzinsky (2005), als països occidentals cada any s'adopten entre 120.000 i 150.000 infants, fet que ens proporciona una idea de la magnitud i la importància quantitativa d'aquest fenomen.

³ Elaboració pròpia a partir de la font d'Idescat <http://www.idescat.cat/pub/?id=aec&n=855>

⁴ A l'inici del nostre estudi l'última versió de la guia d'estil APA era la versió 5.0, i és la que hem seguit al llarg de tot el nostre treball.

L'anàlisi d'aquesta realitat ens ha de desvetllar el grau de coneixement de les famílies sobre la diferència entre la paternitat biològica i l'adoptiva, ja que tenen especificitats que les caracteritzen i que exigeixen respostes diferenciades en la relació paterno-filial. Per donar a conèixer aquesta diferència, considerem rellevant, entre d'altres, el procés de formació i valoració que les famílies han de realitzar prèviament a la consolidació de l'adopció, ja que aquest espai d'aprenentatge té com a objectiu fer-les conscients de moltes d'aquestes especificitats.

És per això que, conèixer la tasca que es duu a terme en aquests processos de formació i valoració obre un camí de treball psicopedagògic essencial per tal d'ajudar les persones que volen donar aquest pas. Fer un estudi sobre aquests processos, i sobre les motivacions inicials que els empenyen a iniciar-los, ens permetrà saber si cal ajustar els coneixements que s'estan impartint per tal de proporcionar tots els recursos que les famílies necessiten per afrontar el fet adoptiu amb èxit i garantir la correcta adaptació posterior tant de l'infant com de la família a la qual s'incorpora.

B.- Formulació i delimitació del problema

Els canvis socials, econòmics i demogràfics produïts en els darrers anys a la nostra societat han generat que les adopcions estiguin presents en la nostra realitat. Actualment, les famílies que inicien un procés d'adopció internacional ja no són només aquelles unitats familiars que tenen impossibilitat de tenir fills biològics sinó que també trobem perfils nous com famílies que sí en tenen, famílies monoparentals, famílies reconstituïdes o famílies que tot i poder tenir-ne opten per l'adopció com a via per ser pares (Palacios, 2009).

És per això que, cada dia més, les adopcions estan presents als carrers i a les escoles de Catalunya. Sobre aquesta realitat, en els darrers anys, s'estan desenvolupant molts estudis de caire psicològic, demogràfic i social, però encara no s'ha aprofundit en aquest fet des de la vessant educativa. El nostre interès, per tant, se centra en els aspectes educatius i pedagògics que motiva i comporta la paternitat adoptiva.

Aquest interès també es veu reflectit a la legislació actual, on s'especifica que els professionals de les Institucions Col·laboradores d'Integració Familiar (en endavant ICIF) han de valorar els sol·licitants per a l'obtenció del certificat d'idoneïtat, entre altres aspectes, en relació a la seva aptitud educadora, que es concreta en la seva capacitat per cobrir les necessitats educatives o de desenvolupament del menor i en què l'entorn familiar pugui donar suport en la tasca educativa (BOE 17-11-1987).

Al nostre país, les comunitats autònomes tenen plenes competències en matèria d'adopcions i, per aquest motiu, es dóna una gran diversificació de models de formació i avaluació dels sol·licitants d'adopcions internacionals. Totes les institucions, però, com diu Ger (2010), tenen la finalitat de garantir al màxim l'èxit de l'adopció i pretenen que el procés de preparació i formació sigui un espai per conèixer quina és la situació dels infants en condicions de ser adoptats. La realitat que trobem, però, és que fins i tot dins de Catalunya existeixen models diferenciats, que malgrat estar emmarcats per unes directrius concretes acaben desenvolupant processos diferents.

No obstant això, malgrat que hi ha una legislació nacional i una d'internacional sobre l'adopció i els processos pre i post adoptius que procuren, com hem comentat anteriorment, garantir l'èxit de les adopcions, la realitat ens desvetlla que, al nostre país,

cada vegada hi ha més infants adoptats que retornen als circuits de serveis socials i, com a conseqüència, es produeixen nous abandonaments. Concretament, des de l'any 2000 s'han abandonat 72 infants adoptats a Catalunya, dels quals un 66,7% eren majors de 10 anys i el 23,7% en tenien entre 6 i 10 anys (Portal informatiu de Televisió de Catalunya, 2012), el que representa més d'un 1% de les adopcions (Mínguez, 2007).

D'estudis com el de Charro i Jociles (2007) també es desprèn que els sol·licitants d'adopció internacional s'ajuden, actualment mitjançant fòrums i pàgines d'Internet, per saber què els demanaran els professionals per a l'obtenció del certificat d'idoneïtat, i entre ells es donen les pautes del que han de respondre perquè se'ls consideri uns pares òptims. És per això que creiem necessari estudiar en profunditat els processos d'idoneïtat, i en concret els formatius, i analitzar com els professionals aborden la formació quan a la capacitat educadora inicial dels sol·licitants.

En aquest sentit, el nostre treball pretén abordar la dimensió pedagògica del procés d'idoneïtat centrant-se en dos aspectes: les motivacions inicials per adoptar i els processos formatius. Per una banda, volem conèixer quines són les motivacions que porten als sol·licitants a decidir-se per l'adopció i quines estan vinculades amb aquesta dimensió educativa. I, per l'altra, volem determinar quin és el grau de presència que té l'aptitud educadora dels futurs pares adoptius en la formació que se'ls imparteix, quins continguts específics es treballen als recorreguts formatius i des de quins enfocaments professionals s'aborden.

Finalment, serà del nostre interès analitzar la dimensió pedagògica també des de la percepció dels pares. Concretament, es tracta de conèixer la visió dels pares que ja han finalitzat el procés adoptiu respecte del treball pedagògic que es realitza amb les unitats familiars des de les institucions col·laboradores d'integració familiar.

C.- Objectius de la recerca

A continuació exposem quins són els objectius i els interrogants que emmarquen la nostra recerca.

L'objectiu general és:

- Avaluar la rellevància⁵ de la dimensió pedagògica tant en la motivació inicial dels pares adoptius com en els processos de formació d'aquests per a l'adopció internacional.

En plantejar-nos aquest objectiu, la nostra finalitat rau en que una correcta identificació de la presència d'aquesta dimensió pedagògica en els processos d'obtenció de la idoneïtat per adoptar permetrà un major ajust en les accions formatives posteriors així com fer una major tasca preventiva de possibles situacions de fracàs.

D'aquest objectiu general se'n deriven dos d'específics que defineixen les línies de la nostra recerca. Aquests són:

- Analitzar i categoritzar les motivacions inicials expressades pels adoptants en les sol·licituds d'adopció internacional i valorar el grau de presència⁶ de la funció parental educativa en les mateixes.
- Analitzar i valorar la rellevància de la dimensió educativa com a objecte de formació i avaluació de les ICIF, en referència als pares adoptants, al llarg dels processos de formació per a l'obtenció de la idoneïtat per a l'adopció internacional.

La recerca analitza la dimensió pedagògica des de la vessant dels sol·licitants i des de la dels professionals. Pretén esbrinar fins a quin punt és present aquesta dimensió pedagògica tant en les motivacions com en les accions formatives i quin grau d'aprofundiment adquireix aquesta dimensió en el procés formatiu.

Finalment, donat que no es tracta d'una recerca experimental, tot seguit exposem les qüestions que ens formulem relacionades i derivades dels nostres objectius, que són les guies de la nostra recerca:

⁵ Entenem per *rellevància* que té una especial significació o importància.

⁶ Entenem per *grau de presència* el valor numèric o de percentatge que determina la rellevància d'una unitat d'anàlisi.

- Quines són les motivacions específiques per triar la via adoptiva internacional a Catalunya en el moment de plantejar-se la paternitat?
- Quin és el grau de presència de les funcions parentals en l'arbre categorial de les motivacions inicials?
- Dintre de les funcions parentals, Quin és el grau de presència de la funció parental educativa en l'arbre categorial de les motivacions inicials?
- En el transcurs de tres anys han patit alguna evolució les motivacions inicials dels sol·licitants?
- Quins són els continguts que s'aborden en els processos de formació de les ICIF com a matèria específica de l'avaluació de l'aptitud educadora dels sol·licitants d'adopció internacional?
- Quin és el valor de presència dels continguts relacionats amb l'aptitud educadora com a objecte d'avaluació al llarg dels processos formatius de les ICIF?
- Quina percepció tenen les famílies de la formació que van rebre?
- Les dificultats o mancances que es troben els pares adoptius en el seu rol educatiu un cop s'ha produït l'arribada del menor, poden treballar-se amb formació?

D.- Fonamentació epistemològica i metodològica de la recerca

En aquest punt descrivim quina és la nostra fonamentació epistemològica i metodològica a partir dels diferents nivells teoricopràctics com ara l'ontologia, l'axiologia, l'epistemologia i la metodologia de la recerca.

La visió del món i del subjecte de la qual partim, o sigui, la **fonamentació ontològica**, és una cosmovisió contextualista en què el subjecte esdevé un element actiu en la construcció del món i, per tant, hi estableix una interrelació. Així doncs, la realitat esdevé una construcció discursiva amb una base social i experiencial. L'home no és modelat pel món sinó que s'apropia dels seus interrogants i hi dóna resposta (Meirieu, 1998). Aquesta postura, per dir-ho d'alguna manera, posa el subjecte en una situació incòmoda. En ser constructor de coneixement no pot mantenir una actitud passiva i dependent d'uns dogmes científics sinó que és ell qui ha de construir realitats. D'altra banda, es tracta d'una visió del subjecte que, lluny de "cosificar-lo" o manipular-lo, el considera en tota la seva plenitud entenent que es troba en la base de la construcció del coneixement.

Respecte a la **fonamentació axiològica**, és a dir, a la qüestió dels valors i el rol del científic segons aquest posicionament, partim d'una concepció de ciència que defugint la pretensió de neutralitat esdevé carregada de valors. Concretament, partim del concepte d'ètica cívica de Cortina (1995), entesa com a ètica de mínims, pròpia d'una societat pluralista en què s'accepta la diversitat i on no s'imposen uns màxims ètics sinó que es comparteixen uns mínims.

Quant a la **fonamentació epistemològica**, o sigui, a la concepció de la naturalesa del coneixement de què partim, ens situem en el paradigma hermenèutic o interpretatiu. Segons aquest, el coneixement no creix a base d'acumular fragments sinó que es reestructura radicalment a partir de l'acció interpretativa i discursiva intersubjectiva.

En el terreny de les ciències socials han predominat dues perspectives teòriques. En primer lloc la positivista, que en l'àmbit d'aquestes ciències té els seus orígens en August Comte (1896) i Emile Durkheim (1938). Els positivistes cerquen els fets o causes dels fenòmens socials independentment dels estats subjectius dels individus.

En segon lloc tenim la perspectiva fenomenològica. El principal representant d'aquest enfocament és Husserl (1913) i el tret més representatiu d'aquest paradigma és la voluntat d'entendre els fenòmens socials des del punt de vista del subjecte. Així doncs, ateses les raons que hem anat exposant fins ara respecte la fonamentació d'aquesta recerca, en l'àmbit epistemològic ens situem en el paradigma interpretatiu o hermenèutic que entén que cal partir dels actes de consciència de les persones i de les seves vivències. Conseqüentment, atorga primacia a l'experiència intersubjectiva i estudia els fenòmens des de la perspectiva de qui els viu, entenent que és d'aquesta manera com es construeix el coneixement.

Pel que fa a la **metodologia**, en el nostre cas, no ens limitem a emprar-ne una de sola. N'escollim una de qualitativa en tant que està orientada a l'estudi dels significats de les accions i de la vida social i produeix dades descriptives; però també n'emprem altres de quantitatives en tant que quantifiquem i ens basem en l'estadística per a l'anàlisi de les dades obtingudes amb el mètode qualitatiu.

Així mateix, i pel que fa a la implementació d'aquests mètodes, hem optat per conjugar diferents tècniques que ens permetessin anar construint el nostre objecte d'estudi.

Concretament, el treball s'ha fonamentat en una recerca bibliogràfica i documental, a fi i efecte d'elaborar la seva base teòrica; en l'observació de diferents recorreguts formatius de quatre ICIF catalanes; en el buidatge de les dades dels qüestionaris valoratius de les sessions de formació; en entrevistes amb professionals i amb pares adoptius per triangular dades; i en la categorització de les dades obtingudes. Finalment, s'ha procedit a l'anàlisi i interpretació de les dades per establir unes conclusions finals.

En síntesi, ens trobem davant d'una recerca de tall descriptiu que, partint d'una concepció holística, contextualista i sistèmica del coneixement, busca la comprensió més que el control de les dades i informacions que va recollint. Comprensió que té una funció estructuradora del propi sistema de significats i que sense cap pretensió universalitzadora cerca, no obstant això, la màxima transferibilitat del nou saber adquirit.

E.- Organització i estructura formal de la tesi

En aquest apartat exposem l'estructura formal que segueix la tesi, la qual reflecteix l'itinerari augmentatiu que hem exposat en aquesta introducció i que mostrem de manera gràfica a la plana següent (vegeu la figura 2).

Els fonaments teòrics, que tenen el seu inici seguidament a aquesta introducció, estan estructurats en 4 capítols. El primer tracta del concepte i tipologia de les adopcions, fa un breu recorregut històric i aborda el fet adoptiu des de les diferents visions dels seus protagonistes. El segon se centra en les adopcions internacionals, el marc jurídic i les fases del procés adoptiu. El tercer concreta quines són les actituds i motivacions per adoptar, l'evolució històrica que han patit i quines poden considerar-se de risc. I el quart i darrer capítol aborda el procés formatiu per a l'adopció internacional, l'estat actual i el model català.

El treball de camp està dividit en dues parts. La primera consisteix en una anàlisi de les motivacions inicials dels sol·licitants per adoptar i la segona en una anàlisi de les activitats formatives que es realitza en el procés d'adopció internacional a Catalunya. Hem fet una descripció de cada una de les parts de l'estudi realitzat, hem exposat els resultats aconseguits i hem fet la interpretació i discussió dels resultats presentats. Al final del treball de camp presentem les conclusions a partir de l'anàlisi i la interpretació global de la dimensió pedagògica per a l'adopció internacional, així com les limitacions de la recerca i una possible prospectiva de futures línies d'investigació.

Finalment, trobem les referències bibliogràfiques que han nodrit aquest treball de recerca i un annex que recull un seguit de documents que il·lustren i complementen tot el que hem exposat al llarg de la tesi.

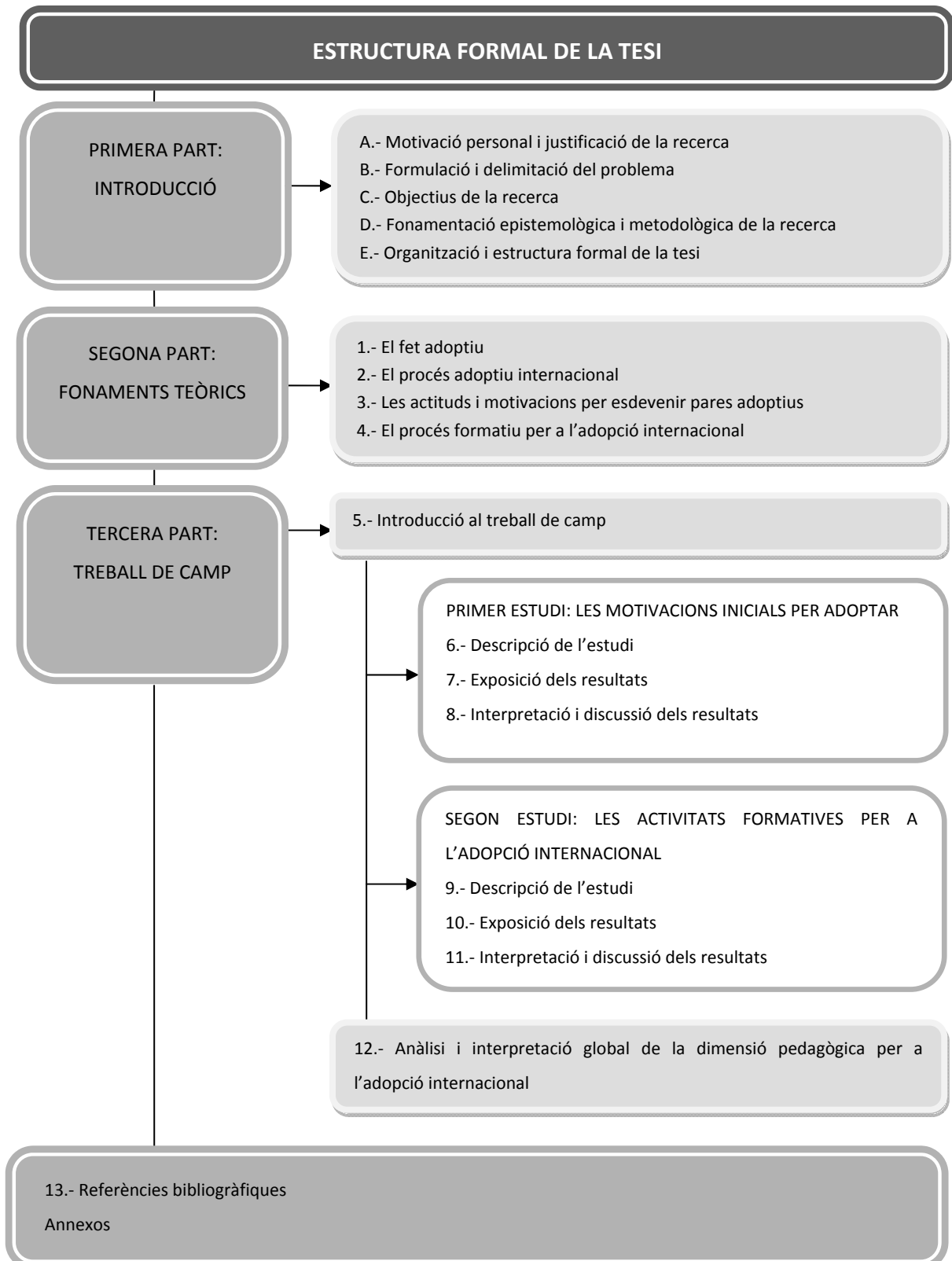

Figura 2. Esquema de l'estructura formal de la tesi

Segona Part: Fonaments Teòrics

- 1.- El fet adoptiu
- 2.- El procés adoptiu internacional
- 3.- Les actituds i motivacions per esdevenir pares adoptius
- 4.- El procés formatiu per a l'adopció internacional

1.- El fet adoptiu

1.1.- Conceptualització i tipologia d'adopcions

1.2.- Recorregut històric del fet adoptiu

1.2.1.- Els orígens històrics del fet adoptiu

1.2.1.- Evolució històrica de les adopcions a Espanya i Catalunya

1.3.- Les adopcions des del punt de vista dels implicats

1.3.1.- La paternitat adoptiva

1.3.1.- Les funcions parentals

1.3.2.-Els protagonistes del fet adoptiu: els infants

1.- El fet adoptiu

En aquest capítol farem referència als aspectes més importants que emmarquen el fet adoptiu. En primer lloc, parlarem de les diferents tipologies d'adopcions i ens centrarem en les internacionals, que són el centre de la nostra recerca. En segon lloc, farem un recorregut històric de les adopcions, primer a nivell mundial i després centrat en Espanya i Catalunya. I en tercer i darrer lloc, analitzarem aquells aspectes rellevants tant per als pares adoptius com per als infants adoptats.

1.1.- Conceptualització i tipologia d'adopcions

L'adopció, igual que l'acolliment, és una mesura de protecció a l'infant. A continuació procedirem a conceptualitzar les adopcions. Segons el Departament d'Acció Social i Ciutadania de la Generalitat de Catalunya:

L'adopció és un procés legal, psicològic i social, sempre en l'interès superior de l'infant, que el permet integrar-se plenament en el si d'una família en la qual no ha nascut. L'adopció, que sempre la constitueix un jutge, proporciona una relació paternofamiliar igual a la paternitat biològica (Departament d'Acció Social i Ciutadania de la Generalitat de Catalunya, 2007).

Estem d'acord en què adoptar significa "acceptar com a fill aquell que no ho és de forma biològica amb la finalitat de formar una família (Mirabent i Ricart, 2005, p.17).

Existeixen diferents tipus d'adopció segons on es focalitzi l'atenció.

En funció dels efectes que es produeixen en la relació de l'adoptat amb la seva família biològica, hi ha dos tipus d'adopció: la simple i la plena.

- Entenem per adopció simple aquella figura jurídica que no trenca els vincles de l'adoptat amb la seva família biològica i permet mantenir els cognoms biològics i drets successoris de la filiació legítima (Amorós, 1987; Berástegui, 2005a; Giménez-Salinas, Luque, Muzelle, Rossell i Tamayo, 1998).
- Contràriament, en l'adopció plena, l'infant s'integra totalment en la nova família a partir de la sentència judicial en la qual es constitueix l'adopció i adquireix tots els drets de la filiació natural, mentre que es produeix un trencament de tots els

vincles amb la família biològica (Giménez-Salinas et al., 1998; Berástegui, 2005a; Amorós, 1987).

Si definim l'adopció per les variables relacionades amb el país d'origen i de destinació dels infants i els seus pares adoptius també trobem dos tipus d'adopcions: les nacionals i les internacionals. El Centre Internacional per al Desenvolupament de l'infant (UNICEF. Centro Internacional para el Desarrollo del Niño, 1999) fa les següents distincions entre adopcions nacionals i internacionals:

- S'entén per adopció nacional “aquella en què els pares adoptius i l'infant que serà adoptat tenen la mateixa nacionalitat i resideixen al mateix país”.

I, per definir l'adopció internacional, distingeixen entre:

- Aquella en què l'infant que serà adoptat ha de sortir del seu país de residència habitual, sense tenir en compte la nacionalitat dels pares adoptius, i que s'anomena “adopció en un altre país”. Seria el cas d'un infant rus adoptat per ciutadans russos que tenen la seva residència a Catalunya.
- Adopció en què els pares adoptius i l'infant que serà adoptat són de diferent nacionalitat, sense tenir en compte si aquests pares resideixen –i seguiran residint– o no en el país de residència habitual de l'infant. És l'anomenada “adopció internacional” en sentit estricte. En aquest cas l'exemple seria un infant rus adoptat per catalans que viuen a Rússia.

Segons aquesta classificació, també poden donar-se els dos tipus d'adopcions internacionals simultàniament. Per exemple, i seguint amb el cas anterior, un infant rus que és adoptat per catalans que tenen la seva residència a Catalunya.

En funció de les variables relacionades amb la motivació que empeny els pares a iniciar el procés adoptiu trobem l'adopció tradicional i la preferencial (Anderson, Piantanide i Anderson, 1993; citat a Berástegui, 2005a):

- L'adopció tradicional és aquella que està generada per la impossibilitat de tenir fills biològics.
- L'adopció preferencial és la que es realitza com a opció personal, independentment de la fertilitat dels adoptants.

Els tipus d'adopció que trobem en funció del perfil d'infant que s'adopta són les adopcions d'infants petits i les adopcions especials:

- Les adopcions d'infants petits són les de menors de 8 anys i són les més comunes en tant que es corresponen amb la majoria d'expectatives dels pares, que es adoptar nens petits i sans.
- Les adopcions especials són aquelles on els adoptats són infants majors de 8 anys; grups de germans que s'adopten a la vegada el més gran dels quals ha de tenir 8 anys o més, o ser tres germans o més; i infants amb necessitats especials, ja sigui per alguna disminució física, psíquica, sensorial o per malaltia (Rotger, 2002).

D'adopcions relacionades amb la transparència del procés adoptiu, segons Berástegui (2005a) trobem les visibles versus les invisibles:

- Les adopcions visibles són aquelles on s'evidencia que l'infant no és fill biològic dels pares. Es dona sobretot en les adopcions interracials.
- Les invisibles, per contra, són les que degut a les característiques similars de l'infant amb la seva família adoptiva, no es dubte de la consanguinitat entre pares i fills, i no és possible esbrinar que s'ha realitzat un procés adoptiu si aquest fet no és manifestat expressament pels implicats.

Adopcions segons el grau de relació entre els pares biològics i els adoptius, on trobem les confidencials i les obertes:

- Entenem per adopcions confidencials aquelles en què els pares adoptius no tenen coneixement de qui són els pares biològics de l'infant que adopten o, en cas de saber-ho, no mantenen cap tipus de contacte o de relació amb ells.
- Entenem per adopcions obertes aquelles en què els pares adoptius i els biològics comparteixen informació i, fins i tot, poden arribar a mantenir una relació entre ells. Malgrat que les adopcions obertes no són gaire comuns al nostre país, en altres, com els Estats Units, són una pràctica habitual (Berástegui, 2005a; Vallverdú, 2004).

El darrer grup d'adopcions fa referència a la legislació del país on s'adopta:

- Kafala: al Magrib l'Alcorà prohibeix l'adopció i en el seu lloc es pot recórrer a la kafala. Aquesta es defineix com l'acolliment d'un menor per part d'una família amb la finalitat d'educar-lo i d'ocupar-se'n com si es tractés d'un fill propi, però sense que això produeixi efectes de filiació. Només podran realitzar-la aquelles famílies que professin la religió musulmana (Brancós, 2008).

Atenent a les diferents tipologies d'adopció que hem plantejat, cal afegir que aquestes no són excloents i que, per tant, una adopció pot ser internacional, plena, preferencial, confidencial i visible a la vegada. En la nostra recerca totes les adopcions són *plenes* degut a la nostra legislació; *confidencials* perquè a Catalunya no hi ha tradició d'adopcions obertes; majoritàriament *visibles* gràcies al caràcter interracial de la internacionalitat; *d'infants petits* per la preferència del pares (tot i que no queden excloses les adopcions especials); *tradicionals i preferencials* per la mostra de l'estudi; i *internacionals* per ser les més nombroses a Catalunya.

Finalment, volem apuntar que malgrat que els acolliments i les adopcions són alternatives de protecció a la infància diferenciades, segons Amorós (1987) en elles dues trobem perspectives fonamentals que conflueixen: la psicopedagògica i la social. La primera és la que pretén integrar l'infant en un entorn normalitzat, mentre que la segona és la que posa l'accent en els acolliments i les adopcions com a mesures de protecció. A més a més, segons aquest autor, tant l'adopció com l'acolliment es fonamenten en dos principis bàsics, a saber: la normalització i la individualització. El primer principi contempla la possibilitat d'oferir a l'infant una vida normal, on les accions de vida diària estiguin integrades en la comunitat i no en un centre o institució. I el segon pretén donar-li l'oportunitat d'integrar-se en una nova família i establir compromisos amb els seus components a partir de la seva relació.

Seguidament farem un recorregut històric del fet adoptiu.

1.2.- Recorregut històric del fet adoptiu

En aquest apartat desenvoluparem una breu descripció cronològica de l'evolució soferta per les adopcions, des dels primers casos dels quals tenim constància fins a l'actualitat. En primer lloc parlarem sobre les adopcions a nivell global; en segon lloc farem una

petita incursió en les adopcions internacionals i, per acabar, ens aproparem a l'evolució de les adopcions a Espanya i a Catalunya.

1.2.1.- Els orígens històrics del fet adoptiu

La primera adopció de què tenim coneixement és la història mítica del naixement de Sargó I, fundador de Babilònia, al segle XXVIII aC. (Berástegui, 2005a; Fuertes i Amorós, 1995). Altres casos considerats com els més antics, es remunten a l'antiga Índia i s'estengueren fins al poble hebreu. A l'Antic Testament també se'ns relaten com a mínim tres exemples de situacions on es considera l'adopció com un camí per fer créixer i educar a un infant que ha estat engendrat per altres persones: el cas d'Efraïm i Manassès, educats per Jacob (Gènesi, 48,5); el de Moisès, adoptat per la filla del faraó (Èxode, 2,10); i el d'Ester, educada com si fos una filla per Mardoqueu (Ester, 2,7). La primera codificació legal de l'adopció la trobem, però, al Codi d'Hammurabi (Brodzinsky, Lang, i Smith, 1995; Cole i Donley, 1990; citat a Berástegui, 2005a).

El poble hebreu va transmetre el seu costum a Egipte i d'allà passà a Grècia i a Roma (Mirabent i Ricart, 2005).

Segons el Dret Romà, un ciutadà podia entrar en la família d'un altre i quedar-se sota la seva patria potestas. Aquest procés era denominat adoptio (adopció) i requeria el consentiment tant del pare de la família adoptant com del adoptat. Durant el ritual d'acceptació, l'adoptat [...] era emancipat de la pertinença a la seva família i era acceptat pel seu nou pater, prometent rendir culte als avantpassats de l'adoptant, mentre el seu patrimoni passava a ser propietat de l'adoptant (Vallverdú, 2004, p.35).

Amb el Dret Romà, l'adopció es va considerar una garantia per a les famílies i l'única alternativa possible per subsistir i assegurar el patrimoni familiar mitjançant l'herència en el cas de no tenir descendència (Martínez de Aguirre, 2001; Mirabent et al., 2005). En el Dret Romà tardà, la concepció de les adopcions va evolucionar fins a tenir la finalitat de proporcionar una família a qui no en tingués, però sense arribar a la magnitud de protecció que entenem en l'actualitat. És el que s'anomenava la *arrogatio* (arrogació). És important destacar, però, que el Dret Romà només permetia adoptar als homes, per ser els representants de la figura de *paterfamilia*, malgrat que els romans ja eren conscients

que *mater semper certa es*, és a dir, que en la recerca de l'origen és suficient conèixer a la mare (Vallverdú, 2004).

Entre els segles XIII i XVII no va existir l'adopció jurídica. A Anglaterra els orfes i els infants abandonats s'integraven en famílies d'artesans on, a més d'aprendre un ofici, acabaven adquirint l'estatus social de la família. Al llarg del s.XVII aquesta pràctica es va estendre també a les colònies americanes per proveir a les famílies de menors abandonats que poguessin cobrir el treball infantil (Mirabent et al., 2005).

És a partir de la Revolució Francesa que les adopcions van experimentar un cert renaixement, malgrat que no estaven del tot ben vistes degut a algunes finalitats fraudulentament com, per exemple, fer-les servir per burlar la llei en el nomenament de l'hereu, o per millorar l'estat jurídic dels fills extra matrimonials (Martínez de Aguirre, 2001). El 1792, seguint a Vallverdú (2004), en el primer projecte (no aprovat) del Codi Civil de Durand-Maillanne, l'adopció es va contemplar com un mitjà de protecció a la infància desprotegida i com a consol dels matrimonis estèrils, tot i que no suposava el trencament amb la família biològica de l'adoptat. No va ser fins als projectes de Cambacères que es va indicar el caràcter irrevocable de l'adopció per a l'adoptant, encara que revocable per a l'adoptat.

El 1851 van aparèixer les primeres lleis veritablement modernes sobre l'adopció, fonamentades en el Dret Romà, i que establiren la base de la nostra legislació. Són les lleis de Massachussets: *l'Adoption of Children Act*. Aquestes lleis van regular aspectes com:

1. Qualsevol ciutadà de la comunitat podia adoptar fills sota autorització escrita de familiars propers a l'infant, en el cas que n'hi hagués, i amb el consentiment de la parella legal.
2. Seguint amb la idea romana del *paterfamilias*, les dones no podien adoptar. Eren els marits els que s'havien de fer càrrec d'aquestes sol·licituds.
3. Si l'adoptat era major de 14 anys havia de donar el seu consentiment.
4. Els pares, o pare, serien autoritzats si mostraven capacitat per criar un fill, sota una correcta cura i educació.

5. El fill adoptat tindria dret legal a l'herència com si fos un fill biològic de l'adoptant.
6. Els pares biològics perdien tota relació, dret o potestat sobre el fill lliurat en adopció.

Aquesta llei legitimava l'adoptat com a persona amb tots els drets legals existents. Tot i que l'adopció encara era tractada amb secretisme per evitar la vergonya de la infertilitat i negar el fosc passat dels infants –abandonats o provinents d'orfenats–, va ser a partir de llavors que es va produir un canvi en les mentalitats i comencen a aparèixer sentiments de pietat davant la injustícia que patien alguns infants durant la seva situació anterior a l'adopció (Vallverdú, 2004).

Especial menció mereixen les adopcions internacionals ja que tenen el seus inicis a partir de la segona guerra mundial i guerres posteriors –com la de Corea o el Vietnam–. Un cop finalitzades i com a conseqüència, l'Estat es va trobar amb molts infants que s'havien quedat sense família, amb unes carències i necessitats que no els era possible compensar. Va ser llavors quan moltes famílies americanes, com a reacció davant la situació d'aquests infants, van adoptar nens de l'Alemanya i del Japó (Marre i Bestard, 2005; Rubio, 2001; Vallverdú, 2004).

Segons Rubio (2001), no va ser fins a finals dels anys setanta que els països del primer món es van dirigir a altres de menys afavorits per adoptar, amb la diferència que els motius que els empenyien a fer-ho ja no eren d'altruisme o de sentiment de culpa. El descens de la natalitat en els països desenvolupats i la reducció d'infants amb possibilitats de ser adoptats, degut al control de la fecunditat i les polítiques socials imperants, van fer que els menys desenvolupats fossin la font de nens per adoptar del primer món.

L'inici de les adopcions a altres països va generar que el 1979 se signés a Anglaterra *The Adoption Assistance Act*, on s'exigia l'existència d'intermediaris en els processos d'adopció. Els passos aïllats similars que seguiren al d'Anglaterra van generar que, finalment, catorze anys després, s'acabés signant el Tractat de l'Haia per regular els processos d'adopció internacional (Vallverdú, 2004).

Actualment, estem en un moment de canvi respecte la percepció dels menors i, per aquest motiu, s'ha acabat imposant la necessitat de respectar els drets dels infants i no parar l'atenció només en les necessitats dels pares adoptius. Les adopcions interracial i de nens més grans van forçar que l'adopció deixés de ser un secret i que passés de ser un tabú a esdevenir una realitat socialment acceptada (Hoksbergen, 1991). Amb aquest canvi d'actitud a la societat també es van poder començar a tenir en compte les diferències entre la paternitat biològica i la paternitat adoptiva (Palacios i Sánchez, 1996), considerant-les positivament i no de manera negativa com s'havien considerat fins aleshores (Berástegui, 2005a).

Als països del nord d'Europa, com ara Suècia, Dinamarca, Holanda i Bèlgica es va viure el punt àlgid de l'adopció durant les dècades dels setanta i dels vuitanta (Hoksbergen, 1991; Rubio, 2001). Però va patir un descens a finals dels anys vuitanta degut a la implantació de polítiques que afavorien la natalitat al propi país. Itàlia i Espanya van ser els països que n'agafaren el relleu degut a la seva baixa natalitat i a la reducció de nadons sans susceptibles de ser adoptats nacionalment (Berástegui, 2005a; Rubio, 2001).

A continuació descriurem quina és l'evolució històrica de les adopcions a Espanya i Catalunya i quin és l'estat actual de les mateixes.

1.2.2.- Evolució històrica de les adopcions a Espanya i Catalunya

A Espanya, la primera referència legal sobre adopció es troba al *Brevario de Alarico* (s. VI), on es regula la *perfilatio*, que és la institució que conserva els efectes de l'adopció romana. Com succeeix amb els inicis de l'adopció, aquesta també va acabar sent utilitzada per legitimar els fills extra matrimonials i evadir els impostos (Lacruz, Sancho, Luna, Rivero, i Rams, 1997; citat a Berástegui, 2005a).

A *Las Partidas* (s.XIII) es fa referència a la distinció entre adopció plena i menys plena que va acabar desapareixent amb la reforma del Còdigo Civil de 1987. En vistes que no era una pràctica habitual, amb el Proyecto de Còdigo Civil de 1851, l'adopció "menys plena" va estar a punt de desaparèixer però, finalment, va ser inclosa ja que es va considerar que seria tant escassa com ho havia estat fins aleshores (Amorós, 1987). A la primera redacció del Còdigo Civil, s'establia l'edat mínima de 45 anys per adoptar i es

prohibia a aquelles persones que ja tinguessin fills (Lasarte, 1997; citat a Berástegui, 2005a) ja que era una mesura considerada substitutòria de la paternitat biològica.

El procés que viu l'adopció a Espanya és similar al que pateixen els altres països europeus. Amb les posteriors reformes del Código Civil de 1958, 1970, 1981, 1987 i 1996, es va anar configurant el sentit actual de l'adopció, passant de donar prioritat als interessos individuals dels adoptants a centrar l'interès en proporcionar una família a un infant que ho requeria –per desemparament o abandó– i que aquesta pugui atendre i cobrir les seves necessitats bàsiques, així com el seu desenvolupament integral. Conseqüentment, es va aconseguir entendre l'adopció com una mesura de protecció de l'infant, vinculada al principi rector de l'interès superior del menor (Martínez de Aguirre, 2001; Montané, 1996), que afecta i regeix totes les mesures de protecció de la infància.

Segons Montané (1996), fins arribar a aquesta concepció podem distingir tres moments diferenciats en les adopcions a Espanya. El primer moment comprèn el període anterior a la Llei 21/87 (BOE 17-11-1987), on s'entenia l'adopció com una acció legal, possibilitant que aquesta funcionés com un acte privat concertat entre els pares biològics i els adoptius. Durant aquest període no es va exigir cap tipus de certificat psicosocial per adoptar ni hi havia cap intervenció de l'Administració. Així mateix, no es tenien en compte les necessitats dels infants i es prioritzava el desig dels pares per adoptar.

El segon moment, que comprèn el període posterior a la Llei 21/87, de modificació de determinats articles del codi civil i de la Llei d'enjudiciament civil en matèria d'adopció (BOE 17-11-1987), suposa un canvi decisiu en la tramitació de les adopcions. Amb aquesta nova llei les adopcions ja no eren un acte privat i, per tant, els Serveis Socials de les Comunitats Autònomes en formaven part i hi van introduir les valoracions d'idoneïtat dels sol·licitants, però només per a les adopcions nacionals. En el cas de les adopcions internacionals, Espanya s'havia d'adaptar als requeriments dels països d'origen dels menors.

I el tercer, i últim moment, es dona en el període posterior a la ratificació del Conveni de La Haia i la nova Llei de Protecció Jurídica del Menor (BOE 17-01-1996). Amb el Conveni de La Haia les adopcions es realitzen entre països que l'hagin ratificat per tal de tenir la garantia que l'infant està en condicions de ser adoptat i que els sol·licitants són idonis per a l'adopció. Amb l'aprovació de la nova Llei de Protecció del Menor, el Certificat

d'idoneïtat també es converteix en un requisit per a les adopcions internacionals. Un altre aspecte a destacar d'aquest moment, és que amb l'entrada en vigor de la Llei 1/96 queden regulades les Entitats Col·laboradores d'Integració Familiar (ECAI), la qual cosa suposa un avenç important en tot el procés de tramitació de l'adopció.

Tal com apunta Rubio (2001), a partir de la dècada dels noranta, amb la concepció de les adopcions centrades en l'infant, les primeres famílies espanyoles van obrir el camí per fer adopcions internacionals. A partir de llavors, l'augment d'aquesta pràctica ha estat constant degut a un considerable descens de menors susceptibles de ser adoptats nascuts a Espanya, a causa de la implantació de les Polítiques de Protecció Social que eviten que aquests hagin d'abandonar la seva família d'origen per ser atesos, així com per un major control de la natalitat.

A les darreres estadístiques de què disposem es pot observar l'augment progressiu de les adopcions internacionals fins al 2004, i, en canvi, l'augment de les nacionals a partir del 2005. A Espanya hem passat de 942 adopcions internacionals el 1997 a 4.472 el 2006. A la figura 3 mostrem l'evolució i la comparativa entre les adopcions nacionals i les internacionals entre el 1997 i el 2006 (Instituto Nacional de Estadística, 2010):

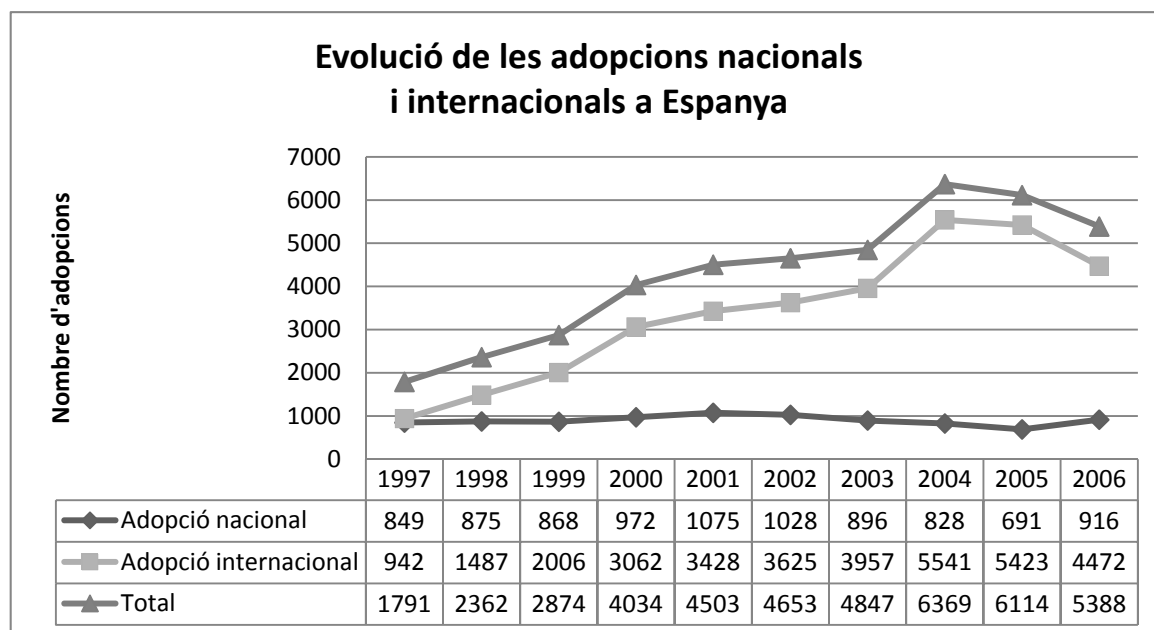

Figura 3. Evolució de les adopcions nacionals i internacionals a Espanya (1997-2006)

L'evolució de les adopcions nacionals i internacionals a Catalunya és similar a la produïda a Espanya, on l'augment quantitatiu de les segones experimenta el seu punt màxim el 2004 i després tendeix a la baixa, tal com queda reflectit a les estadístiques dels darrers anys. A la figura 4 pot observar-se l'evolució de les adopcions nacionals i de les internacionals a Catalunya (Idescat, 2010).

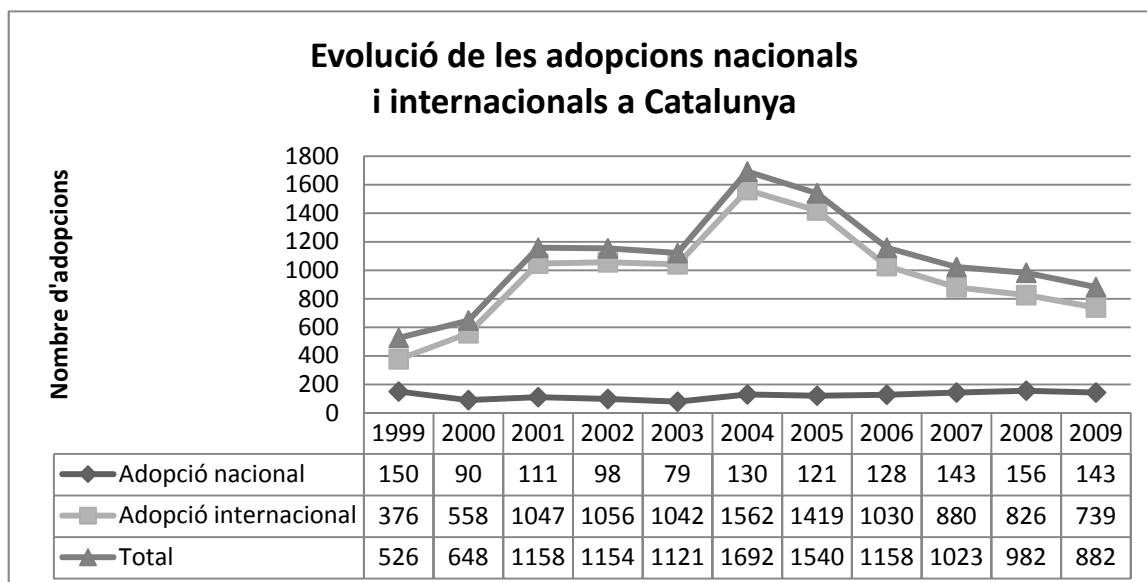

Figura 4. Evolució de les adopcions nacionals i internacionals a Catalunya (1999-2009)

Segons Brancós (1998), l'augment de les adopcions internacionals a Catalunya és degut al baix nombre de menors residents al nostre país que s'ajusten al perfil que desitgen els pares, com ara: petits, sans i fàcilment adoptables. La disminució de la natalitat; el descens del nombre de fills no desitjats; l'acceptació social de les mares solteres; el desenvolupament de polítiques socials adreçades a la infància i a la família; i l'enduriment de la legislació en matèria d'adopció nacional, són factors que també contribueixen a que les famílies optin per les adopcions internacionals.

Finalment, segons Brancós (1998), aquest augment també respon al fet que a Catalunya les llistes i el temps d'espera per a l'adopció nacional siguin llargs, malgrat que actualment els processos d'adopció internacional també s'estiguin allargant en el temps. A continuació, presentem les adopcions des del punt de vista dels implicats, és a dir, dels pares adoptius i els infants adoptats.

1.3.- Les adopcions des del punt de vista dels implicats

En aquest apartat abordarem el fet adoptiu des de dos punts de vista: el dels pares i el dels adoptats i descriurem els trets específics que els diferencien dels pares biològics i dels fills no adoptius.

1.3.1.- La paternitat adoptiva

L'adopció és una manera subsidiària de ser pares que està fonamentada en la filiació jurídica i no en la biològica, tal com ja hem expressat en punts anteriors. Tot i així, la filiació biològica-natural condiciona les característiques de la filiació adoptiva, ja que aquesta segona ha d'assemblar-se al màxim a la natural (Martínez de Aguirre, 2001). És per això que la nostra legislació determina que una persona ha de tenir com a mínim 14 anys més que l'adoptat i, fins i tot, estableix els 25 anys com l'edat mínima per poder adoptar (art.115 del Codi de família). Tenint en compte aquests requisits, poden adoptar totes les persones que exerceixin els drets civils, ja siguin parelles –heterosexuals i homosexuals– o persones soles, tot i que tenen prioritats les parelles. També poden adoptar parelles que ja tinguin fills, malgrat que en alguns països és indispensable no tenir-ne i, seguint el criteri de la semblança amb la filiació natural, es valorarà que el menor adoptat sigui més petit que els altres infants de la família. Contràriament, no podran adoptar aquelles persones que hagin estat privades de la potestat d'un càrrec tutelat, ni mentre se sigui el seu tutor o tutora legal de l'infant a adoptar.

Aquests requisits per esdevenir pares per la via adoptiva tenen la seva justificació en la finalitat de les adopcions, que com ja hem expressat anteriorment és trobar una família per als infants desemparats. És per aquest motiu que l'Administració ha de vetllar per trobar els millors pares per a cada infant i ser conseqüent amb el dret superior del menor que regeix la nostra legislació. Els pares adoptius, per tant, no estan satisfets un dels seus somnis o aspiracions, ans el contrari, estan proporcionant el reconeixement del dret de desenvolupament integral de l'infant. Nogensmenys, l'únic dret que es garanteix als pares en l'adopció és que el procediment es desenvolupi de manera justa i sense arbitriats (Martínez de Aguirre, 2001).

Els condicionants per adoptar i els processos d'idoneïtat estan relacionats amb la necessitat que les famílies coneguin i estiguin preparades per viure una realitat especial amb la qual es trobaran una vegada constituïda l'adopció. Aquesta especificitat està

relacionada amb els processos que acompanyen el fet adoptiu. Tot seguit, descrivim alguns dels aspectes que els pares adoptius han de superar i que els diferencien dels pares biològics.

En primer lloc, volem destacar que, sovint, una adopció ha de començar per l'elaboració del dol per la pèrdua de no poder tenir fills biològics. En molts casos una alternativa prèvia a l'adopció han estat els tractaments de reproducció assistida, on les parelles pateixen (psíquicament i física) sense veure resultats esperançadors. Superar aquests tractaments i elaborar la pèrdua dels fills biològics és fonamental per abordar el procés adoptiu amb bones perspectives d'èxit. Tal com diuen Mirabent et al. (2005), hi ha dols a la vida que mai es resolen totalment, però l'important és treballar-los per aconseguir que deixin espai per il·lusionar-se de nou i reconèixer altres realitats. Si, contràriament, els pares opten per negar el dol i la pèrdua i inicien el procés d'adopció, poden dipositar en el fill adoptat una càrrega i unes expectatives que aniran en detriment de la identitat i la dignitat del menor i evitaran que es desenvolupi i sigui ell mateix (Mirabent et al., 2005; Grau et al., 2005).

En segon lloc, una vegada reconeguda i acceptada aquesta pèrdua (en el cas dels pares que no poden tenir fills biològics), les famílies es plantegen el fet adoptiu. I perquè aquest projecte d'adopció tingui èxit és fonamental que la decisió d'adoptar es prengui entre els dos components de la parella (Mirabent et al., 2005). Estudis espanyols demostren que, normalment, la idea d'adoptar neix de la dona (60% de les dones i 14% dels homes) (Palacios, 1998), però això no ha d'impedir que de manera individual s'elabori un procés que desemboqui en un projecte consolidat pels dos membres de la parella.

En tercer lloc, una vegada presa la decisió, els pares adoptius inicien un procés que no existeix en la paternitat biològica: la formació, les entrevistes i la valoració del procés d'idoneïtat. Posteriorment a la superació d'aquests tràmits burocràtics, viuen una llarga i pesada espera que pot allargar-se fins i tot anys. Mentrestant, han de decidir a qui fan partícip de la seva decisió i pensar com faran la presentació d'aquest projecte al seu entorn. No obstant això les diferències entre la paternitat biològica i l'adoptiva no s'acaben en la tramitació de l'adopció.

En quart lloc, trobem que l'adaptació que segueix a l'arribada de l'infant a la seva nova llar és la part més important. Es tracta d'obrir el nucli familiar a algú, cosa que segurament no s'havia fet mai amb ningú abans, tenint en compte que algunes característiques del comportament d'aquesta nova persona vindran determinades per la seva experiència anterior. Palacios (1998) destaca que els problemes que puguin sorgir en els primers mesos d'adaptació, i que han de remetre amb el transcurs del temps, són el bon senyal que s'estan produint canvis en l'infant que denoten la favorable evolució de l'ajustament de l'adopció. Les dificultats són inherents a totes les paternitats, però caldrà diferenciar i acceptar, amb més encert encara, quines són específiques del fet adoptiu.

En cinquè lloc, i relacionat amb el darrer punt, les famílies han d'acceptar les característiques del seu fill: el seu origen, el seu passat i la seva història, així com també les seves necessitats i dificultats. Els pares s'han d'enfrontar al seu fill real, deixant de banda l'ideal que havien somiat i estimulant-lo per tal que esdevingui ell mateix i sentir-lo com a propi, encara que no l'hagin engendrat (Mirabent et al., 2005). Una de les primeres finalitats dels pares és forjar un sentiment de pertinença entre ells i el seu fill i aconseguir, amb el pas del temps, que aquest acabi sent recíproc.

Encara que a moltes famílies els agradaria que fos així, la realitat és que el fill no neix en la trobada amb els pares adoptius. L'infant té un passat, unes vivències que recordarà més o menys segons l'edat que tingui, i porta allò que els professionals anomenen "una motxilla" amb tota la seva vida anterior. Sovint són experiències marcades per l'abandó dels seus progenitors i pel fet d'haver viscut en un orfenat o en alguna casa d'acollida. L'actitud dels pares vers aquesta realitat ha de ser propera, respectuosa i reparadora de les empremtes que hagi deixat en l'infant aquesta història prèvia.

I en sisè i darrer lloc, trobem la revelació de la condició adoptiva. Aquest és un altre aspecte clau que diferencia la paternitat biològica de l'adoptiva. Els pares que es mostren favorables a parlar amb l'infant sobre el seu origen quan encara és petit, aconseguen que el procés sigui més senzill per a ells que per aquells que esperen a que sigui més gran per donar-li a conèixer la seva realitat (Palacios, 1998). En un estudi realitzat per Fuentes (2003) a Catalunya, amb 15 pares i mares, amb l'objectiu de conèixer les dificultats i facilitats que identifiquen en la presa de consciència de

l'adopció, així com en les estratègies d'accions socioeducatives que han après per afrontar-les, els participants afirmen que és molt important tenir informació sobre el passat de l'infant per abordar el tema dels seus orígens més endavant.

En el cas de les adopcions internacionals, a vegades és difícil d'aconseguir aquesta informació, però les famílies de l'estudi d'aquesta autora comenten que tenir algun objecte significatiu de la seva vida passada o recordar les sensacions del moment de la trobada els ha ajudat a abordar aquest tema amb el seu fill. Concretament, destaquen que tenir informació els serveix per comprendre els fills, perquè els infants poden expressar les seves diferències davant dels altres i perquè aporta una visió positiva de l'adopció en deixar de ser un secret. A més a més, segons Fuertes i Amorós (1995), quan el fill arribi a l'adolescència els pares hauran d'enfrontar la possibilitat que iniciï un procés de recerca sobre els seus orígens i, fins i tot, que vulgui retrobar-se amb els seus progenitors.

Totes aquestes especificitats són les que generen un estrès addicional i un major grau de dificultat en les tasques parentals en la paternitat adoptiva si les comparem amb les de la paternitat biològica. Per tant, volem destacar, tal com afirma Berástegui (2005a), que la manera com la família s'hi enfronti determinarà el grau d'adaptació de l'infant adoptat. És per això que l'adaptació familiar, segons aquesta autora, no depèn exclusivament del risc previ del menor ni dels seus esforços, sinó que tots els components de la família seran responsables d'adaptar-se al nou sistema familiar.

Malgrat tot, com tots els pares davant de les dificultats, els pares adoptius també tenen la possibilitat de demanar ajut extern a professionals. En estudis internacionals com el de Rosenthal, Groze i Morgan (1996), se senyala el fet que les famílies adoptives utilitzen els suports informals amb més freqüència que els formals. En el nostre context, com les famílies no disposen d'un gran ventall de recursos específics per a l'adopció, també utilitzen els recursos informals però valorarien positivament un augment del suport formal (Fuentes, 2003).

Entre els recursos utilitzats pels pares adoptius (que són molt semblants als que utilitzen els pares biològics) destaquen el suport del cònjuge i dels professionals sanitaris –a nivell informal i formal respectivament–. Tanmateix, l'ús d'aquests recursos està condicionada pel nivell educatiu de la família, ampliant-se el ventall (personals, familiars i

professionals) a major nivell d'estudis i limitant-se tan sols als familiars en nivells educatius més baixos (Palacios, 1998).

Finalment, i malgrat les diferències que hem assenyalat, els pares adoptius també tenen aspectes que actuen com a punts forts en la seva paternitat. D'acord amb Palacios (1998), les famílies adoptives han passat per un procés de valoració que les ha reconegut aptes per a l'adopció tenint en compte els seus aspectes personals, familiars i socials. A més a més, acostumen a ser famílies amb més anys de convivència que no pas les biològiques i amb més probabilitat de mantenir-se estables.

En síntesi, les famílies adoptives poden oferir bons contextos de desenvolupament, que fins i tot poden arribar a ser millors que els que ofereixen les famílies amb fills biològics no desitjats (Brodzinsky, Schechte i Marantz, 2002). Ser pares adoptius és, per tant, una bona oportunitat per gaudir de la paternitat, només cal que aquests pares siguin conscients de la seva realitat.

En el proper apartat, detallarem les funcions parental que considerem que cal destacar.

1.3.1.1.- Les funcions parentals

Seguint amb la descripció realitzada en els punts anteriors, trobem que la paternitat adoptiva té unes especificitats afegides que la fa diferent de la biològica. No obstant això, les dues són paternitats i hem de tenir en compte que com a pares adoptius també s'han de desenvolupar les funcions bàsiques parentals de tota família.

Segons Palacios i Rodrigo (1998), existeixen diferents tipologies de funcions familiars. Aquests autors concretament en plantegen dos tipus:

- Funcions familiars centrades en el desenvolupament dels pares com a tal.
- Funcions familiars centrades en el desenvolupament dels fills.

Per una banda, les funcions familiars centrades en el desenvolupament dels pares com a tal són les següents:

- Família com a espai per créixer com a persones adultes, amb autoestima i amb un cert nivell de benestar psicològic a la vida quotidiana davant dels conflictes i situacions d'estrès.

- Família com a espai de preparació per aprendre a afrontar reptes i a assumir responsabilitats i compromisos. Espai on els adults es realitzen, se senten plens, planifiquen projectes i s'integren al medi social.
- Família com a espai de trobada intergeneracional on els adults es vinculen amb el passat (generació dels avis) i amb el futur (generació dels fills).
- Família com a xarxa de suport social per a les transicions vitals: cerca de la parella, de feina, d'habitatge, de noves relacions socials, jubilació, senectut, etc.

Els mateixos autors afegeixen les següents funcions, també centrades en els adults, sobre el què significa convertir-se en pares, i destaquen tres aspectes:

- Convertir-se en pares significa engegar un projecte vital educatiu que comença amb la transició a la paternitat, continua amb les activitats de cria i socialització dels menors, i segueix amb el suport als fills durant la seva adolescència, així com quan marxen de la llar, per finalitzar amb el retrobament a través dels néts.
- Convertir-se en pares també significa introduir-se en una intensa implicació personal i emocional que afegeix una nova dimensió generada per l'asimetria entre les capacitats adultes i les infantils, així com per la inversió d'il·lusió i esforç posat al servei del projecte educatiu dels fills.
- Finalment, convertir-se en pares significa omplir de contingut aquest projecte educatiu durant tot el procés de cria i educació.

Per altra banda, Palacios i Rodrigo (1998) diferencien les funcions familiars centrades en el desenvolupament dels fills. Concretament, en plantegen quatre:

- Vetllar per la supervivència dels fills, pel bon desenvolupament i creixement, així com per la seva socialització en les conductes bàsiques de comunicació, diàleg i simbolització. És la que anomenem: **funció parental de protecció**.

En la filiació adoptiva, la funció de protecció és bàsica en tant que els sol·licitants han d'oferir una família i una llar als infants, així com atendre les seves necessitats alimentàries, d'higiene i salut, degut a les mancances amb què arriben. No obstant això, aquests no seran els únics aspectes pels quals han de vetllar els pares, ja que la funció de

protecció va més enllà de la supervivència. Un cop adaptats a la seva nova llar, els infants han de viure en un entorn que els ensenyi a comunicar-se i a relacionar-se, els pares han de ser pacients en l'aprenentatge de la nova llengua i han d'establir uns hàbits i una rutina que proporcionin seguretat al menor.

- Vetllar perquè els fills tinguin un clima d'afecte i suport propici per al bon desenvolupament psicològic. És la funció que anomenem: **funció parental afectiva**.

Aquesta funció és molt important en les famílies adoptives ja que els infants que arriben d'altres països sovint han viscut en orfenats o residències i no han gaudit de la relació amb referents afectius estables i propers. En aquests casos, els pares han de fer saber al nen què són uns pares, i han d'apropar-se-li a poc a poc, fins que aquest els accepti i els consideri la seva referència. Així mateix, els pares han de ser un suport afectiu i emocional en totes les etapes de la vida de l'infant i en tots aquells aspectes relacionats amb el coneixement dels seus orígens i l'acceptació de la seva cultura originària.

- Aportar als fills l'estimulació que garanteixi que es puguin desenvolupar correctament en el seu entorn físic i social, i respondre a les demandes i exigències pròpies de l'adaptació al seu entorn. Palacios i Rodrigo (2004) indiquen que aquesta estimulació els arriba des de dues vies: a) de l'ambient on viuen i l'organització quotidiana; i b) de les interaccions directes a través de les quals els pares fomenten aquest desenvolupament dels seus fills. Aquesta funció l'anomenem: **funció parental d'estimulació**.

Aquesta funció també és fonamental per al correcte desenvolupament d'un infant adoptat. Sovint, aquests menors no han estat estimulats pels seus cuidadors en els orfenats i no responen a molts dels estímuls que els envolten. Un cop adaptats a la seva nova vida, els pares han de cobrir aquesta mancança del fill i anar recuperant en aquells aspectes en què els menors arriben endarrerits.

- Prendre decisions sobre els aspectes i contextos educatius que influiran en l'educació de l'infant. És la que anomenem: **funció parental educativa**.

En les famílies adoptives aquesta funció és rellevant en relació a les expectatives que els pares han dipositat en el fill. No és positiu que aquestes siguin restrictives i inflexibles

perquè cada persona és d'una determinada manera i no podem exigir-li ser allò que no és. Tampoc és convenient que els pares eduquin el fill en funció del seu passat sinó que cal que aquest s'adapti i visqui en funció de la cultura i costums d'aquí. L'escolarització, per tant, serà un moment clau, però cal que els pares s'esperin i adaptin la seva incorporació en funció del ritme del menor i el seu moment evolutiu. Finalment, també cal que els pares estableixin uns límits i unes normes que ajudin a l'infant a desenvolupar-se i créixer de manera sana i equilibrada.

Finalment, a la figura 5, resumim quines són les funcions parentals que tota família ha de desenvolupar correctament per garantir l'òptima evolució dels seus fills, ja siguin biològics o adoptats.

- **Funció parental de protecció:** garanteix el desenvolupament, creixement i socialització de l'infant
- **Funció parental afectiva:** garanteix el desenvolupament psicològic i afectiu de l'infant
- **Funció parental d'estimulació:** garanteix el desenvolupament de l'infant en el seu entorn físic i social, així com saber donar resposta a les demandes i exigències de l'entorn
- **Funció parental educativa:** garanteix el desenvolupament educatiu de l'infant.

Figura 5. Funcions parentals de les famílies

A continuació, parlarem del fet adoptiu des de la vessant dels infants.

1.3.2.- Els protagonistes del fet adoptiu: els infants

Per als infants, ser adoptats també significa tenir una filiació diferent a la dels nens i nenes que són fills biològics, i les diferències, igual que en la paternitat adoptiva, també estan arrelades als processos que han de viure. Tot seguit descriurem quins són els trets més importants que diferencien els fills adoptats dels no adoptats.

D'una banda, la primera característica que els marca com a fills és que han estat abandonats pels seus pares biològics. Aquesta és la diferència més important perquè,

malgrat que puguin entendre i comprendre el fet adoptiu, els acompanyarà tota la vida. Hi ha persones que poden pensar constantment que són adoptats i altres que poden deixar-ho en l'oblit però, per a totes elles, el sentiment d'abandonament hi és present. Això és degut a que, com diu Brodzinsky (1987), la pèrdua d'una adopció no és igual a la resta de pèrdues que podem tenir al llarg de la vida, com el divorci o la mort. La pèrdua que acompanya l'adopció està sempre present, no està reconeguda socialment i és més profunda que la resta de pèrdues que puguem patir.

També cal tenir en compte que, a l'abandonament dels pares biològics, el menor pot afegir sentiments de dol per la pèrdua de l'espai que coneixia com a llar fins el moment –l'orfenat o la casa d'acollida on estava– així com per les persones que s'havien fet càrrec d'ell i que l'havien atès fins a l'adopció (Mirabent et al., 2005). La manera com els infants adoptats expressen el dol per aquestes pèrdues té moltes manifestacions emocionals i conductuals, entre elles la commoció, l'ira, la depressió, la desesperació, la impotència i la desesperança.

D'altra banda, en la majoria dels casos, els infants adoptats han de fer front a un seguit de carències generades per la insuficient atenció rebuda com a conseqüència de la seva estada als orfenats. Acostumen a ser nens que han estat atesos per diferents persones, durant períodes curts de temps, i no han tingut cap referent estable. L'atenció que han rebut és, generalment, molt pobre i de poca qualitat. Per tant, no han estat estimulats de la mateixa manera que un infant que conviu des del primer dia amb els seus pares, tot i que dependrà del tipus d'orfenat on hagi estat o de la qualitat de la casa d'acollida on hagi residit. No obstant això, la realitat ens demostra que, sovint, els infants adoptats que arriben al nostre país vénen amb carències físiques i afectives que han de recuperar un cop arriben i s'incorporen a la seva nova llar (Mirabent et al., 2005).

Les conseqüències d'aquestes carències, tant físiques com psicològiques, poden afectar el desenvolupament de l'infant de manera significativa, aspecte que sovint acostuma a ser la primera preocupació d'els pares adoptius.

Recollim aquí alguns dels problemes més característics dels infants que han estat adoptats a altres països. Segons la revisió realitzada per Oliván (2001), a nivell físic, els infants poden patir:

- Trastorns nutricionals: malnutrició; raquitisme i altres vitaminopaties; anèmia ferropènica i intoleràncies alimentàries.
- Trastorns del creixement i del desenvolupament: fallada de creixença; endarreriment del creixement psicosocial i microcefàlia; pubertat primerenca en nenes; i endarreriment del desenvolupament psicomotor, del llenguatge, de l'aprenentatge i socioafectiu.
- Trastorns neurosensorials: problemes d'audició; problemes de visió; i alteracions del desenvolupament neurològic relacionades amb el consum d'alcohol i el síndrome alcohòlic fetal.
- Trastorns endocrinometabòlics: deficiència de iode i hipotiroidisme secundari; hipotiroidisme congènit; i pubertat primerenca en nenes.
- Problemes dentals: endarreriment en la erupció i danys de la dentició primària i secundària.
- Trastorns dermatològics: escabiosi, pediculosi i micosi.
- Trastorns ortopèdics: alteracions de la columna i extremitats inferiors.
- Trastorns prenatals: anomalies congènites.
- Malalties infeccioses: infeccions intestinals parasitàries i bacterianes; infecció per citomegalovirus, congènita i adquirida; tuberculosi; sífilis, congènita i adquirida; infecció VIH; les diferents hepatitis; i paludisme.

Malgrat la quantitat de malalties descrites, Oliván (2001) assenyala que la salut de l'infant, més enllà de la desnutrició i l'endarreriment en el creixement, dependrà del context i país d'on provingui.

A nivell psíquic, els infants adoptats poden mostrar endarreriment en el desenvolupament psicomotor –poca tonicitat muscular, que pot significar tenir dificultats per aguantar-se asseguts o caminar malgrat tinguin l'edat de fer-ho, que no coneguin les parts del seu cos i l'esquema corporal, així com la motricitat (fina i gruixuda) poc desenvolupada–. També poden mostrar un endarreriment important en la comunicació i el llenguatge, per sota de l'habitual a la seva edat (Mirabent et al., 2005).

Altres aspectes que es veuen afectats poden ser l'autoestima, la construcció de la identitat personal, la integració social (Berástegui, 2005a), així com l'aparició d'actituds rebels com agressions, robatoris, mentides, hiperactivitat, conducta d'oposició i fugides. Són el que s'anomenen conductes "d'actuació" (Brodzinsky, Schechte i Marantz, et al., 2002). El rendiment acadèmic també es veu afectat –acostuma a ser més baix que el dels no adoptats– i freqüentment es produeixen problemes d'atenció (Palacios, 1998).

Un cop descrites les dificultats que poden patir els infants adoptats a nivell físic i psíquic, volem destacar que els professionals d'aquest àmbit n'han de ser coneixedors, però és fonamental i bàsic per a un bon desenvolupament de la seva tasca que aquest coneixement no indueixi a l'etiquetatge. Els fills adoptats són propensos a tenir aquestes dificultats, però això no significa que sempre apareguin i, per tant, cal que l'atenció que rebin per part dels professionals sigui global, sense deixar d'atendre les mancances, i tingui en compte el seu desenvolupament general, sense centrar-se o obsessionar-se en les dificultats que puguin sorgir.

Un altre aspecte important que els diferencia de la resta d'infants, és la quantitat de canvis que han d'abordar en un breu període de temps. Un cop arribats a la nova llar, els nens adoptats es troben amb que han deixat el context que coneixien i que entren en un nou món diferent i desconegut. Encara no poden entendre que aquest canvi els suposarà unes millores i s'enfronten a noves realitats havent de superar el trencament amb el context i les persones que coneixien. Com diuen Mirabent et al. (2005), els canvis més rellevants als quals han de fer front són l'idioma, el canvi d'habitatge, d'hàbits d'higiene i de comportament, d'alimentació, així com les olors del país, la temperatura, etc.

Les reaccions i l'adaptació a tots aquests canvis es van produint de mica en mica i, per aquest motiu, és probable que es produeixin regressions positives com a senyal d'adaptació. Com diu Mirabent et al. (2005), a través d'aquestes regressions l'infant pot viure les etapes que durant la seva estada a l'orfenat no va experimentar, sentint-se segur per reparar els buits de la infantesa no viscuda. De la mateixa manera, aquestes regressions enforteixen els vincles amb els pares, ja que aquests poden cobrir les necessitats del fill i viure unes etapes que es van perdre perquè no estaven junts.

A conseqüència d'aquestes vivències prèvies, la socialització entre iguals pels adoptats no és un objectiu a curt termini. Els períodes que han viscut entre altres infants i sense referents clars fan que tinguin la necessitat d'aprendre, abans que res, què són un pare i una mare, i, per tant, és prioritari establir vincles afectius i emocionals amb persones properes i referents per ampliar-los amb el grup d'iguals més endavant. És per aquest motiu que els professionals recomanen que l'infant no vagi a l'escola fins un any després de l'arribada a casa i que la seva incorporació es faci d'una manera gradual i esglaonada (Mirabent et al., 2005).

Un altre aspecte rellevant en els adoptats és la recerca dels orígens. D'acord amb Fuertes et al. (1995) i Mirabent et al. (2005), cal partir del fet que l'infant té dret a conèixer el seu origen i els pares tenen el deure de fer-li saber la seva condició d'adoptat. Les raons que justifiquen aquesta revelació són de tipus moral, psicològic i material. Moral perquè ningú pot basar la seva vida en una mentida, i, per tant, l'infant té dret a conèixer la veritat; psicològic perquè les relacions no fonamentades en la confiança i la veritat són falses i artificials, cosa que afecta negativament la relació entre pares i fills; i material perquè tard o d'hora la persona se n'assabentarà, ja sigui per algú altre o per algun document escrit (Fuertes et al., 1995).

Per tant, el que cal abordar és quan i com proporcionar aquesta informació, sempre tenint en compte que és necessari que aquesta estigui adaptada a les capacitats de comprensió de l'infant (Fuentes, 2003; Fuertes et al., 1995). Quant al millor moment per donar-la, sempre es pot fer ús de situacions espontànies en què l'infant es preguntí pel naixement dels animals o dels humans però, si aquestes no es donen, continua essent responsabilitat dels pares informar el fill, malgrat que aquest no faci preguntes relacionades amb el tema de l'adopció.

Una bona edat per fer la revelació és entre els 2 i els 4 anys, ja que en aquesta edat l'infant encara no entén totes les connotacions de ser adoptat i rebrà la informació de manera natural i tranquil·la. Posteriorment, caldrà anar ampliant-la paulatinament fins als 7-8 anys, quan l'infant, per les seves capacitats intel·lectuals, s'adonarà de la complexitat del terme família, entendrà els vincles que l'uneixen amb els seus pares adoptius, i s'adonarà de la pèrdua de la seva família biològica (Fuertes et al., 1995; Palacios, 1998).

A l'adolescència, i a mesura que l'infant es faci gran, sorgiran aspectes relacionats amb la família biològica. L'actitud dels pares en aquest moment ha de ser clara, mostrant-se el més respectuosos, empàtics i comprensius vers la família biològica i donant una informació el màxim de veraç possible (Fuertes et al., 1995). Pot ser que la informació que tinguem sobre la família biològica sigui dura per a l'adolescent, però s'ha d'intentar traspasar-la de la manera més positiva per tal que pugui ser una ajuda per construir la seva identitat com a persona i com a adoptat.

Tots aquests aspectes, afegits als del desenvolupament de qualsevol infant, han de ser superats de mica en mica per les persones adoptades. Brodzinsky et al. (2002) assenyalen com el fet de ser adoptat va afegint tasques a les etapes del desenvolupament vital proposades per Erikson. A la taula 1 especifiquem quines són les tasques concretes que descriuen aquests autors per a cada etapa del desenvolupament psicosocial i hem afegit les relacionades amb els pares segons l'etapa que travessa fill en funció de múltiples referències d'altres autors.

Taula 1.

Models psicològics d'adaptació a l'adopció. Adaptat de Brodzinsky et al., 2002.

Edat	Tasques psicosocials d'Erikson	Tasques de l'infant relacionades amb l'adopció	Tasques dels pares relacionades amb l'adopció
Primera infància 0-1 any	Confiança/ Desconfiança	Adaptar-se a la transició d'una nova llar Desenvolupar vincles fermes, especialment en els casos d'adopció tardana	Cobrir les necessitats de l'infant Reparar les mancances de l'etapa viscuda fora de la llar familiar
Infància (Edat preesco- lar) 1-5 anys	Autonomia/ Vergonya i dubte. Iniciativa/ Culpa	Aprendre sobre el naixement i la reproducció Adaptar-se a la informació inicial sobre l'adopció Reconèixer les diferències en l'aspecte físic, especialment en les adopcions interracial i entre països	Revelar a l'infant la seva condició d'adoptat Abordar les diferències des del model de reconeixement de les mateixes
Infància mitjana 6-12 anys	Laboriositat/ Inferioritat	Comprendre què significa i què implica ser adoptat Cercar respostes sobre el propi origen i les raons per a l'abandonament Fer front a les diferències físiques amb els membres de la família Fer front a l'estigma associat a l'adopció Fer front a les reaccions dels iguals davant l'adopció Fer front a la pèrdua associada a l'adopció	Acompanyar l'infant en l'elaboració del seu mapa familiar Abordar les diferències des del model d'acceptació de les mateixes Elaborar una història familiar per presentar-la a la societat Acompanyar en el procés de dol de l'infant per la família biològica perduda Reconèixer la seva estima vers el fill de manera incondicional

(taula continua)

Taula 1.(Continuació)

Edat	Tasques psicossocials d'Erikson	Tasques de l'infant relacionades amb l'adopció	Tasques dels pares relacionades amb l'adopció
Adolescència 13-19 anys	Identitat de l'ego/Confusió de la identitat	Nova exploració del sentit i les conseqüències de ser adoptat Connectar l'adopció amb el propi sentit de la identitat Fer front a la identitat racial en els casos d'adopció interracial Resoldre la fantasia de la novel·la familiar. Fer front a la pèrdua associada a l'adopció, especialment en els aspectes referents al jo Considerar la possibilitat de cercar la família biològica	Acompanyar en l'elaboració de la identitat de l'adolescent Abordar les diferències des del model d'acceptació de les mateixes Acompanyar i donar suport en la recerca dels orígens Acompanyar en el dol per la família biològica perduda
Primera edat adulta 20-30 anys	Intimitat/Aïllament	Nova exploració d'allò que implica ser adoptat en relació amb l'evolució del jo i el desenvolupament de la intimitat Nous factors de la cerca. Inici de la cerca Adaptar-se a la paternitat a la llum de la història del propi abandonament Enfrontar-se a la pròpia i desconeguda història genètica en el context del naixement dels fills Fer front a la pèrdua associada a l'adopció	Acompanyar i donar suport en la recerca dels orígens
Mitjana edat 40-50 anys	Generativitat/Estancament	Nova exploració d'allò que implica l'adopció en relació a la pròpia edat Reconciliar la creació d'un llegat psicològic amb el propi passat desconegut Nous factors de la recerca Fer front a la pèrdua relacionada amb l'adopció	
Vellesa 70 anys i més	Integritat del jo/Desesperança	Resolució final d'allò que implica l'adopció en el context de revisió de la vida Últimes consideracions respecte a la recerca dels supervivents de la família biològica	

Tal com es pot veure a la taula anterior, en la primera infància la tasca més important és l'adaptació a la nova situació, per la qual cosa els pares han de donar cobertura a totes les necessitats del fill, incloses les relacionades amb les carències generades per la vida a l'orfenat. A la l'edat preescolar l'infant comença a tenir els primers contactes amb el

concepte d'adopció. És per això que els pares han de revelar-li que és adoptat, malgrat que no acabi d'entendre el que significa. Per fer-ho, és interessant triar un moment relacionat amb els naixements o la reproducció dels animals perquè pugui vincular-ho a un fet concret i no sigui una història abstracta que no entén. Però, si no es dóna el moment idoni, és important que els pares en parlin igualment.

En aquesta etapa, els pares també han d'ajudar a acceptar les diferències de l'adopció interracial. L'infant d'ètnia diferent a la dels pares comença a adonar-se de les diferències del cos: color del cabell i de la pell, cabell llis o arrissat, etc., i pregunta sobre elles. La feina dels pares és donar resposta a aquestes preguntes intentant que el menor no se senti sol i desprotegit. Mostrar-li altres persones com ell pot ajudar a considerar la situació dins de la normalitat i a no sentir rebuig pels seus trets característics.

Entre els 6 i els 12 anys, a la infància mitjana, el menor entén realment què significa ser adoptat i a d'enfrontar-se a la seva realitat. La funció dels pares és donar suport en tot aquest procés d'acceptació i ajudar-lo a superar-ho. Donar informació veraç perquè l'infant pugui construir el seu mapa familiar, o per saber què explicar quan algú del carrer li diu que és adoptat, serà fonamental perquè no se senti desconcertat o diferent. Els pares han d'acceptar els moments de confusió del seu fill i demostrar que estan amb ell per superar-los. Per al menor és molt important que, davant de la confusió que genera el fet de descobrir que en un moment determinat de la seva vida va ser abandonat, tingui la certesa que aquest és un fet que no es tornarà a repetir, i que els seus pares l'estimaran sempre.

A l'adolescència la persona comença a definir la seva identitat i el fet adoptiu resorgeix amb força. L'adoptat ha de construir-se, i per fer-ho es pregunta per la història que no coneix però que forma part de si mateix. En aquesta etapa d'importants canvis, els pares sobretot han de mostrar comprensió per la confusió i neguit que pot estar passant el fill i mostrar-li el seu suport incondicional. Respondre dubtes o acompanyar-lo en la recerca de dades sobre els seus progenitors pot ser una bona manera de mostrar-se-li propers.

A la primera edat adulta, l'adoptat se separa dels pares per viure la seva vida de manera autònoma i independent. No obstant això, el fet adoptiu encara l'acompanya i torna a aparèixer quan es planteja la seva pròpia paternitat. Les pors sobre la genètica, sobre les causes del seu abandonament i sobre les seves capacitats com a pare/mare influeixen

en el fet que alguns adoptats necessitin continuar o iniciar, si no ho han fet a l'adolescència, la recerca de la seva família d'origen.

En aquesta etapa les persones ja prenen decisions per si mateixes, però la por a defraudar els seus pares adoptius o d'entristir-los pot ser un fre per iniciar la cerca; això seria un aspecte negatiu per al propi desenvolupament, ja que ho necessita per seguir construint la seva vida. És per aquest motiu, que els pares adoptius poden continuar donant suport no oposant-se a aquesta cerca de la família natural i proporcionant tota la informació de la qual es disposi.

A la mitjana edat i la vellesa, la recerca dels orígens continua ocupant un lloc primordial en la vida dels adoptats. Una vegada la vida es calma i els fills es fan grans, es té molt temps lliure, etc., És llavors quan es torna a fer necessari descobrir quins són els propis orígens. Sovint, la mort dels pares adoptius i la nova soledat que comporta genera aquesta necessitat ja que es deixa de patir pel fet de poder ferir a les persones que han tingut cura d'un mateix durant tota la vida. La idea de deixar un llegat als fills i als néts, així com poder completar la història personal, també són aspectes que influeixen en continuar amb aquesta cerca. Lògicament, en aquestes etapes no trobem tasques dels pares adoptius, ja que és de suposar que aquests són ja molt grans o han mort.

Finalment, destaquem que malgrat la condició d'adoptat, el dol per les pèrdues viscudes i la recerca dels orígens està present al llarg de tota la vida, cada persona pot enfrontar-se d'una manera diferent i peculiar al fet adoptiu. És per això que una persona pot sentir-se perduda i abatuda durant tota la vida per haver trencat el lligam amb la seva família d'origen o, contràriament, mostrar-se feliç i agraïda per haver trobat una nova família. Per als experts, no hi ha una opció més vàlida que l'altra ja que les dues són considerades com una adaptació de la realitat de la persona i cal considerar-les com aspectes positius, sigui quina sigui l'actitud escollida (Brodzinsky et al., 2002). En qualsevol cas, la nostra funció com a professionals, serà ajudar a aquesta persona i a la seva família a construir sobre el seu passat i, sobretot, a mirar de cara al futur.

A continuació, al capítol 2, parlarem sobre el procés adoptiu internacional.

2.- El procés adoptiu internacional

2.1.- Marc jurídic de les adopcions internacionals

2.1.1.- Legislació Europea i internacional

2.1.2.- Legislació Espanyola

2.1.3.- Legislació Catalana

2.2.- Fases del procés adoptiu internacional a Catalunya

2.2.1.- Fases del procés d'idoneïtat per a l'adopció internacional

2.2.1.1.- Fases del procés d'adopció a les Institucions

Col·laboradores per a la Integració Familiar

2.2.1.2.- Funcions de les Entitats Col·laboradores en Adopcions Internacionals

2.- El procés adoptiu internacional

En aquest capítol volem contextualitzar el marc de les adopcions internacionals a Catalunya. Aquestes estan regulades per una legislació a nivell internacional, estatal i català, de la qual en parlarem, així com també farem referència als processos que cal seguir per dur a terme una adopció a la nostra comunitat autònoma.

2.1.- Marc jurídic de les adopcions internacionals

En aquest apartat farem referència a la legislació que regula de manera directa les adopcions internacionals. En primer lloc, ens centrarem en les principals lleis de l'àmbit europeu i internacional; en segon, farem referència a les lleis espanyoles; i en tercer i darrer lloc, ens fixarem en les lleis que aborden l'adopció internacional dins del territori català.

2.1.1.- Legislació Europea i Internacional

La manca de regulació de les adopcions internacionals en els anys 70 i 80, consistents en l'adquisició d'un nen a canvi d'una quantitat de diners, van convertir l'adopció en un negoci lucratiu allunyat de la finalitat protectora dels drets dels infants, i en un tràfic de menors que era difícil de controlar per part de l'Administració (Berástegui, 2005a).

El resultat d'aquesta situació d'incertesa va ser la regulació dels processos d'adopció internacional per tal d'assegurar les garanties jurídiques necessàries al llarg de tot el procés. Cal tenir en compte, però, que la legislació encara ha de millorar i continuar vetllant pel drets dels infants, ja que es continuen produint abusos en aquest àmbit i encara predominen els interessos dels països per sobre els dels infants (Bartholet, 2007).

Malgrat aquesta realitat, destacarem tres normatives a nivell internacional que posteriorment van ser ratificades per Espanya:

- Declaració de les Nacions Unides sobre els Principis Socials i Jurídics Relatius a la Protecció i el Benestar dels Infants, amb particular referència a l'Adopció i la Col·locació en Llars de Guarda en els Plans Nacionals i Internacionals de 1986.

Aquesta declaració dóna prioritat al fet que l'infant sigui atès per la seva família. Només en el cas que aquesta no pugui fer-se càrrec és procedirà a buscar una llar de guarda o

es durà a terme l'adopció nacional. Si aquestes mesures no fossin possibles s'haurà de considerar l'adopció internacional com a mitjà per garantir una família a l'infant. La declaració també afirma que cal legislar els processos d'adopció, sobretot, els internacionals.

- Convenció de les Nacions Unides sobre els Drets de l'infant de 1989

En la convenció dels Drets de l'infant –ratificada per Espanya el 30 de novembre de 1990– es reconeix el menor com a subjecte de drets. L'interès superior del menor regeix totes les preses de decisions i es considera fonamental l'acompliment de la normativa en l'adopció internacional. Altres aspectes importants d'aquesta convenció relatius a l'adopció internacional són: el reconeixement del dret de conèixer els seus pares i ser atès per ells, a tenir un nom i una nacionalitat, a ser escoltat en els casos que l'afecten i a tenir una continuïtat en la seva educació i en el seu origen ètnic, religiós, cultural i lingüístic.

- Conveni relatiu a la Protecció de l'infant i a la Cooperació en Matèria d'Adopció Internacional, redactat a La Haia el 29 de maig de 1993

El conveni de La Haia va ser ratificat per Espanya el 27 de març de 1995. Els seus objectius són: a) garantir que les adopcions internacionals es realitzin tenint en compte l'interès superior de l'infant; b) evitar la venda o el tràfic de menors així com les irregularitats dels processos d'adopció; i c) assegurar el reconeixement per part dels estats de les adopcions realitzades en el marc del conveni. Els estats que han ratificat el conveni han de vetllar per mantenir l'infant amb la seva família d'origen i, en el cas que fos necessari, contemplar l'adopció internacional com una mesura per garantir una família al menor, tot i que es continua prioritant les famílies nacionals.

A continuació, exposarem les lleis espanyoles referents a l'adopció.

2.1.2.- Legislació Espanyola

L'evolució legislativa de l'adopció internacional a nivell espanyol permet que, finalment, sigui considerada una mesura de protecció a l'infant i garanteix, amb la ratificació de tractats i convenis europeus i internacionals, que els estats implicats estiguin coordinats i vetllin pels interessos dels menors. Destaquem sobretot la llei 1/1996:

- Llei orgànica 1/1996 de Protecció Jurídica del Menor (BOE 17-01-1996)

Aquesta llei modifica la Llei d'Enjudiciament Civil i Llei i Reglament del Registre Civil (BOE 17-11-1987), que és la que va reconèixer l'adopció internacional al nostre país. A partir de la llei 1/1996 també es va introduir la figura de l'acolliment familiar preadoptiu i el requisit del certificat d'idoneïtat dels sol·licitants com a pas imprescindible per adoptar al nostre país (Peláez, 2001), fet que va equiparar les adopcions nacionals a les internacionals. Un altre aspecte que va regular aquesta llei van ser les Entitats Col·laboradores d'Adopcions Internacionals, diferenciant les seves funcions de les dels poders públics, i establint els criteris per a la seva acreditació (Giménez-Salinas et al., 1998).

- Ley 13/1997, de 19 de noviembre, *creación del Institut Català de l'Acolliment i l'Adopció*

Aquesta llei crea l'Institut Català de l'Acolliment i l'Adopció com a òrgan autònom administratiu regulant els òrgans que el componen i definint entre les seves funcions la gestió dels acolliments i les adopcions.

- Ley 54/2007, de 28 de diciembre, *de adopción internacional*

Aquesta llei regula i unifica tots els aspectes vinculats a l'adopció internacional. Ressalta l'interès superior del menor per garantir que la gestió de l'adopció no vulnera cap dels seus drets. Dóna major protagonisme a les ECAI i regula la idoneïtat dels sol·licitants i els compromisos posteriors a l'adopció. Destacar també que reconeix el dret del menor a cercar els seus orígens.

A continuació ens centrarem en la legislació catalana.

2.1.3.- Legislació Catalana

En matèria d'adopcions les comunitats autònomes tenen competència plena. A Catalunya, la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (DGAIA) és la que s'ocupa de la tutela dels menors desemparats i de l'acolliment i l'adopció. El 1997 es va crear l'Institut Català de l'Acolliment i de l'Adopció (ICAA), que s'encarrega de potenciar els acolliments simples en família aliena i les adopcions (nacionals i internacionals) així

com d'agilitzar els procediments d'aquestes mesures i vetllar perquè aquests infants puguin tornar amb les seves famílies d'origen sempre que sigui possible (Llei 13/1997).

De la normativa vigent en matèria d'adopcions a Catalunya cal destacar les següents lleis i decrets:

- Llei 37/1991, de 30 de desembre, sobre mesures de protecció dels menors desemparats i de l'adopció.

Aquesta llei regula tots els aspectes relacionats amb la protecció del menor des de que l'organisme competent el declara desemparat i li aplica una mesura protectora.

- Llei 8/1995, de 27 de juliol, d'atenció i protecció dels infants i els adolescents i de modificació de la Llei 37/1991 (DOGC 02-08-1995)

Aquesta llei vetlla per tots els drets dels infants i dels adolescents, regida per l'interès superior del menor. I concretament al seu article 31 bis, estableix les condicions necessàries perquè un menor pugui ser adoptat:

1. Que el menor sigui adoptable, és a dir, que tingui el certificat d'adoptabilitat.
2. Que l'adopció internacional respongui a l'interès superior del menor.
3. Que els consentiments requerits per a l'adopció hagin estat donats lliurement, sense contraprestació econòmica.
4. Que s'hagi tingut en compte l'opinió del menor, segons la seva edat i grau de maduresa.

Aquesta llei també regula les condicions amb què la Generalitat pot tramitar adopcions internacionals, essent possible només amb aquells països que garanteixin els principis d'aquest tipus d'adopcions. També es determinen les funcions de la Generalitat en els processos adoptius i, s'estableix la impossibilitat de ser-ne mediador si no s'està prèviament acreditat. Així mateix, a la llei queden regulades les funcions que podran desenvolupar els organismes acreditats.

- Decret 337/1995, de 28 de desembre, sobre l'acreditació familiar i de les entitats col·laboradores d'adopció internacional (DOGC 12-01-1996)

Aquest decret regula les Entitats Col·laboradores d'Integració Familiar (ECAI) i s'hi recullen les funcions que hauran d'exercir aquestes entitats, la seva composició, el seu funcionament i el procediment per ser acreditades.

- *Decret 127/1997, de 27 de maig, pel qual es modifica parcialment el Decret 2/1997, de 7 de gener, d'aprovació del Reglament de protecció dels menors desemparats i de l'adopció (DOGC 30-05-1997).*

En aquest reglament s'estableixen els criteris de valoració dels sol·licitants d'acolliment i adopció i es regula la tramitació de l'adopció internacional.

- *Llei 9/1998, de 15 de juliol, del Codi de família (DOGC 23-07-1998) que modifica la llei 37/1991.*

Aquesta llei concep la filiació, tant biològica com adoptiva, d'una forma general, regulant la filiació adoptiva per separat per qüestions sistemàtiques.

- *Llei 14/2010, de 27 de maig, dels drets i les oportunitats de la infància i l'adolescència (DOGC 02-06-2010).*

Incorpora l'obligació dels adoptants d'informar l'adoptat sobre l'adopció com a requisit indispensable perquè pugui exercir el dret a conèixer els seus progenitors biològics. Per tal de fer-ho efectiu s'estableix un procediment confidencial de mediació. També, tot i que excepcionalment, s'obren fórmules perquè el fill adoptat pugui continuar mantenint vincles amb la família biològica, si això redunda en el seu interès.

- *Llei 25/2010, del llibre segon del Codi civil de Catalunya relatiu a la persona i a la família*

Aquesta llei regula els requisits per poder adoptar, qui pot ser adoptable i el procediment, tant de persones catalanes com estrangeres. També fa referència als efectes de la filiació adoptiva i esmena aspectes relatius a l'extinció de la mateixa.

Seguidament, ens endinsarem en les fases del procés adoptiu internacional a Catalunya.

2.2.- Fases del procés adoptiu internacional a Catalunya

En aquest apartat, seguint a Rotger (2002), exposarem quins passos s’han de dur a terme en l’adopció. En primer lloc, descriurem el procés principal, que és el que realitzen els sol·licitants; en segon lloc, parlarem del que es realitza a les Institucions Col·laboradores d’Integració Familiar per obtenir el Certificat d’idoneïtat; i en tercer i darrer lloc, tractarem sobre el procés i les funcions que tenen les Entitats Col·laboradores d’Adopció Internacional.

2.2.1.- Fases del procés d’idoneïtat per a l’adopció internacional

A la figura 6 presentem l’esquema del procediment de l’adopció internacional que ofereix l’ICAA i en comentem totes les fases.

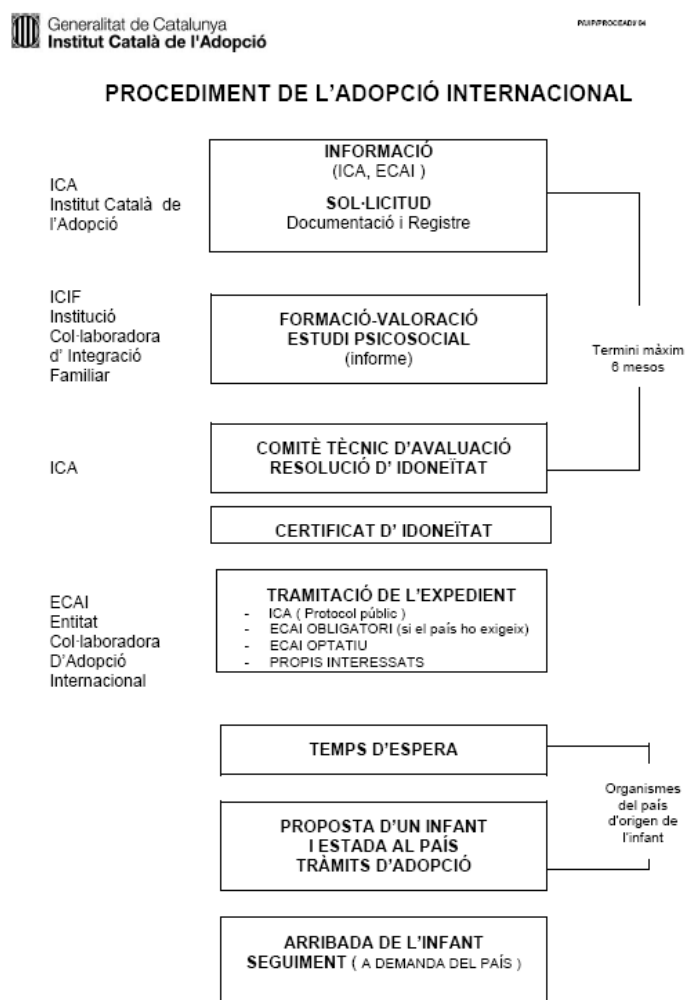

Figura 6 Esquema del procediment de l’adopció internacional

Les persones que decideixen adoptar per la via internacional han de dirigir-se a l'Institut Català de l'Acol·liment i l'Adopció (ICAA) o a qualsevol delegació del Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya, on se'ls convocarà a una sessió informativa (no obligatòria) per explicar-los la situació de l'adopció internacional i els tràmits que han de seguir si opten per iniciar-ne un procés.

Considerem que és interessant assistir a aquesta sessió per començar a construir un imaginari real del procés d'adopció i tenir elements de contrast entre la informació compartida amb coneguts o familiars que ja han passat per aquesta situació i la que ofereixen els professionals de l'ICAA. A més a més, si es decideix assistir, s'obté un certificat d'assistència com a participants que es pot incloure en la documentació que s'haurà de lliurar en el procés adoptiu.

Una vegada s'ha assistit a la sessió informativa cal adreçar-se a l'ICAA per presentar la sol·licitud⁷ d'adopció internacional (vegeu annex 1). En ella es demanen dades bàsiques de les persones que volen adoptar, com ara les dades personals –nom i cognoms, sexe, data de naixement, estat civil, estudis, professió, telèfon mòbil i número de la targeta sanitària–; adreça dels sol·licitants; situació familiar; en cas de parella/matrimoni –anys de convivència, nombre de fills i nombre de fills adoptats–; motiu de l'adopció; dades del perfil d'infant desitjat –edat, acceptació de germans, país on se sol·licita, Entitat Col·laboradora d'Adopció Internacional (ECAI) (si s'escau) i si s'ha assistit a la sessió informativa de l'ICAA–. La sol·licitud s'ha de signar i, juntament amb aquesta, s'han d'adjuntar els documents següents:

- Volant d'empadronament on constin les persones sol·licitants i totes les persones que viuen al domicili.
- Documentació acreditativa de la situació econòmica de cada persona sol·licitant –fotocòpia completa de la darrera declaració de l'IRPF i fotocòpia de la darrera nòmina o certificat d'empresa acreditatiu dels ingressos de l'any anterior–.
- Certificat d'antecedents penals de cada sol·licitant.

⁷ La sol·licitud també pot obtenir-se en format pdf a: <http://www.gencat.net/benestar/impresos/40522.pdf>

- Informe de salut física i psíquica expedit per un metge col·legiat, on han de constar els antecedents i la situació actual, i especificar quin tractament es segueix, en el cas que se'n segueixi algun.

Un cop lliurada i segellada la sol·licitud al registre, resta esperar una carta on s'informa als sol·licitants de quin equip de professionals els farà l'informe psicosocial per a l'obtenció del Certificat d'idoneïtat, que és un document imprescindible per continuar amb el procés adoptiu.

En rebre aquesta carta amb la citació, el primer pas per a l'obtenció del Certificat d'idoneïtat és assistir a una sessió formativa de dos dies a la Institució Col·laboradora d'Integració Familiar (ICIF) que se'ls hagi assignat de manera aleatòria des de l'ICAA i on també se'ls faran un mínim de 3 entrevistes per avaluar si compleixen els requisits necessaris per continuar amb l'adopció⁸.

Posteriorment, una vegada obtingut el Certificat d'idoneïtat –amb una resolució administrativa que emet l'ICAA a partir de l'informe psicosocial elaborat per les ICIF –, s'envia al domicili del sol·licitant juntament amb l'informe psicosocial –en el cas d'anar per lliure– o directament a l'ECAI –si es contracten els seus serveis–, i ja es pot procedir a la tramitació de l'expedient d'adopció internacional (Giménez-Salinas et al., 1998; Rotger, 2002).

Per tramitar l'expedient es pot optar a diferents opcions en funció del país escollit per a l'adopció. En el cas d'aquells països que han ratificat el Conveni de La Haia, els expedients poden tramitar-se a mitjançant una ECAI o una ICA. En el cas que el país no exigeixi res, o no hagi ratificat el Conveni de La Haia, i tot hi que hi hagi alguna ECAI acreditada, també hi ha l'opció de tramitar-ho per compte dels propis interessats. Aquesta tramitació consisteix en fer arribar als organismes competents del país d'origen de l'infant o a la seva representació diplomàtica, el Certificat d'idoneïtat i els informes de valoració psicosocials conjuntament amb la resta de documentació que demani als adoptants.

⁸ Els detalls del procés avaluatiu estan detallats al punt 2.2.1.1 "Fases del procés d'adopció a les Institucions Col·laboradores per a la Integració Familiar" d'aquest mateix capítol.

El següent pas del procés consisteix en esperar que l'organisme competent en matèria d'adopció del país d'origen del menor preassigni un infant a la família o persona adoptiva. Si la tramitació s'ha fet mitjançant una ECAI, el procediment és el següent:

1. L'organisme competent del país d'origen del nen ho comunica a la persona que representa l'ECAI davant seu.
2. Aquest representant informa als responsables de l'ECAI de Catalunya i els tramet tota la documentació.
3. L'ECAI ho notifica a l'ICAA, que ha de donar el vist i plau.
4. L'ECAI informa la família de l'assignació i la decisió de l'ICAA. Els candidats han de signar un document conforme accepten aquest infant com a fill – després de conèixer les seves dades personals, disposar d'un informe mèdic i d'una fotografia i/o filmació en vídeo–.

Si la tramitació s'ha fet de manera particular, li ho comunicarà la persona o entitat de contacte del país i igualment s'haurà d'informar a la Generalitat de Catalunya.

En alguns països l'assignació del menor s'ha de fer viatjant al país d'origen de l'infant. Si es considera necessari, pot allargar-se l'estada al país durant el període de temps que dura la tramitació, el judici i la sentència definitiva (dos mesos aproximadament) per no haver de tornar a Catalunya, però, com que no sempre és possible, en molts casos les famílies han de tornar a fer un altre viatge per recollir el seu fill.

Un vegada realitzada l'assignació, si els candidats no l'accepten (per edat, sexe, raça, malaltia...) o és l'ICAA qui la denega –perquè l'infant assignat sigui més gran que un fill biològic o per malaltia no prevista–, s'ha d'esperar a una nova assignació en el cas que el país en faci una d'alternativa o cal canviar de lloc d'origen si el triat en primer lloc es nega a assignar un altre infant a la família.

Concedida l'acceptació, cal fer el viatge per recollir el menor. La trobada amb el fill esperat pot realitzar-se a l'orfenat o institució on viu l'infant, o a l'hotel on s'hostatgen els pares adoptius. A continuació pot donar-se un "període d'acoblament", que són uns dies en què pares i fill es poden conèixer. La durada d'aquest període depèn del país

d'origen de l'adoptat, podent oscil·lar entre estar junts una estona cada dia o endur-se el menor a l'hotel fins a la sentència definitiva d'adopció.

Arribats a casa, si l'infant ha sortit del seu país registrat i amb el passaport espanyol, gestionat al consolat o ambaixada espanyola del país, només cal inscriure'l a la Seguretat Social; si ho ha fet amb l'adopció simple (com succeeix en alguns països), com que a Catalunya no existeix aquest tipus d'adopció, és necessari sol·licitar judicialment que esdevingui una adopció plena i, una vegada obtinguda, inscriure el fill al registre.

Finalment només resten els seguiments post adoptius, demanats pel país d'origen i els elaborats per les ICIF o les ECAI corresponents. La durada del seguiment, la seva regularitat i el seu contingut estan supeditats al país on s'ha adoptat. La periodicitat dels mateixos, però, pot oscil·lar entre trimestral, semestral o anual i, amb una termini comprès entre els primers quatre anys fins a la majoria d'edat.

Els seguiments consisteixen en informes on s'explica l'evolució personal i l'adaptació de l'infant a la família; l'adaptació a l'escola o la llar d'infants; les relacions amb els germans, pares i familiars; i el coneixement que el menor té de l'adopció i com la viu. Amb l'informe s'ha d'adjuntar un certificat mèdic, un informe escolar (si ja ha estat escolaritzat) i fotografies de l'infant en diferents moments familiars.

A continuació, especificarem en què consisteix el procés d'obtenció del certificat d'idoneïtat que correspon a la relació de les famílies amb les ICIF.

2.2.1.1.- Fases del procés d'adopció a les Institucions Col·laboradores per a la Integració Familiar

Les Institucions Col·laboradores per a la Integració Familiar (ICIF) són les responsables de fer la formació i l'avaluació dels candidats per obtenir el Certificat d'idoneïtat que expedeix la Generalitat de Catalunya. Com hem comentat a l'apartat anterior, aquest certificat és imprescindible per accedir a un procés d'adopció, tant si és el primer com si ja s'ha fet algun. Les ICIF també són les encarregades, juntament amb les ECAI, de fer els seguiments post adoptius.

Però, centrant-nos en el procés que han de fer les unitats familiars que volen adoptar per primera vegada, trobem que el procés d'idoneïtat pel qual han de passar, sovint és vist pels sol·licitants com una discriminació, en tant que els pares biològics no s'han de

sotmetre a cap procés d'aquest tipus per ser-ho. Des de les ICIF intenten fer entendre als sol·licitants que aquesta és una mesura de protecció cap el menor i els seus drets a tenir una família, però no qualsevol família, sinó la que millor per garanteixi el seu desenvolupament integral (Mirabent et al., 2005).

Per dur a terme el procés de valoració de la idoneïtat, actualment totes les ICIF acreditades a Catalunya segueixen el mateix patró de funcionament que descriurem tot seguit.

Una vegada l'ICAA rep les sol·licituds d'adopció internacional, les reparteix de manera aleatòria per les diferents ICIF perquè es procedeixi a la realització de l'informe psicosocial. Les ICIF, per tant, són les encarregades de posar-se en contacte amb les famílies per tal que assisteixin a la primera etapa del procés d'avaluació-formació que els permetrà obtenir el Certificat d'idoneïtat. Per fer-ho, les ICIF envien una carta (vegeu l'annex 2) amb la citació per assistir a una sessió formativa en un dia i un horari concret a la seva seu, on han estat assignats, i un qüestionari sobre dades personals que han de portar emplenat (vegeu l'annex 3).

Tot el procés de valoració-formació pot dividir-se en dues parts. La primera consisteix en unes sessions formatives i la segona en unes entrevistes. A continuació, comentem cada una de les parts en profunditat.

La primera part del procés, que s'anomena recorregut, consisteix en unes sessions formatives en grup reduït –uns deu expedients–, un divendres de 9'00 a 13'00h i de 15'00 a 18'00h i un dissabte de 9'00 a 13'00h, en les quals es reuneixen diferents persones –matrimonis, parelles no casades i persones soles– que només tenen en comú el fet d'haver iniciat un procés adoptiu.

El recorregut té com a objectiu preparar i sensibilitzar les famílies vers l'infant que adoptaran. Es tracta d'apropar-les a la realitat del fet adoptiu i proporcionar recursos per abordar les situacions que es trobaran en la relació amb el seu fill (Mirabent, 2004). La sessió la dirigeix un psicòleg o treballador social i el seu contingut pot variar en funció de l'equip que la realitza, però, en general s'hi plantegen diversos aspectes teòrics com la motivació per adoptar, les necessitats dels fills, quines són les situacions més comunes que viuen aquests infants als orfenats, com s'imaginen els pares que serà la trobada,

com han pensat educar al fill/a i com es pensa abordar la condició d'adoptat, tot i tenint en compte que la majoria d'aquests temes s'aprofundiran a les entrevistes.

Per abordar els diferents temes, la majoria dels professionals plantegen dinàmiques: poden explicar-se casos pràctics amb la intenció de reflexionar i generar debat entre els assistents, es visualitza un vídeo, es fan role-playings, fantasies guiades, etc.

Al final de la sessió també cal emplenar, individualment, un test anomenat "qüestionari sobre l'adopció" que recull aspectes amb la descripció de l'infant; les característiques personals del sol·licitant; una auto descripció com a pare o mare i una descripció de la parella com a pare o mare; una descripció dels propis pares; i preguntes sobre el projecte educatiu familiar.

Acabat el recorregut s'inicia la segona part del procés, que deixa de ser grupal, consistent en la realització d'entrevistes individuals amb cada unitat familiar sol·licitant. La llei estableix que com a mínim es realitzin dues entrevistes: una amb el psicòleg, una amb el treballador social i, a més a més, una visita al domicili de la família, però donada la complexitat del procés avaluatiu, algunes ICIF amplien el nombre d'entrevistes a cinc o sis, afegint també una entrevista específica amb professionals de l'educació, com ara un pedagog.

Durant la realització de les entrevistes s'aprofundeix en els temes treballats a la sessió formativa i es concreten en la situació personal dels sol·licitants, amb les dades de la seva sol·licitud i amb les del seu qüestionari. Generalment, però, s'aborden aspectes relacionats amb la motivació per adoptar, amb les circumstàncies personals i familiars de cadascú, amb el suport que rebran de la família i la gent més propera, amb les aficions, amb l'educació que han pensat que donar a l'infant i amb la situació laboral i econòmica.

En relació a la motivació per adoptar, segons la Generalitat Valenciana (1999), en les entrevistes s'ha de treballar:

1. La decisió d'adoptar: qui, quina i perquè. Com i quan es va acordar prendre la decisió.

2. El dol per la infertilitat: nivell d'elaboració o resolució. En cas de tenir algun fill biològic s'haurà de parlar de la motivació per inclinar-se per l'adopció o la pèrdua de la capacitat reproductiva.
3. Nivell d'acord entre els membres de la parella, nivell d'implicació de cadascú i dels dos junts en el projecte adoptiu, incompatibilitats entre els motius d'ambdós i desitjos de complaure a l'altre.
4. Exposició dels motius que els van portar a decidir entre l'adopció nacional i la internacional. Elecció del país (si és el cas): perquè i coneixement que en tenen.
5. Opinió i grau d'implicació en el projecte adoptiu per part de la família extensa i persones significatives amb qui relacionen els adoptants. Conseqüències futures en la relació de la nova família amb els altres significatius; possibles problemes de cara a la integració del menor, motivats per suposades oposicions, i estratègies per solucionar-los. Pressions excessives de tercers per adoptar.

Pel que fa a l'entrevista que realitza el treballador social al domicili, s'observen les condicions de vida dels adoptants i es comprova que siguin les més adequades per a l'infant que ha d'arribar.

Amb tota la informació que es recull a la sessió formativa i a les entrevistes, tots els professionals que participen en el procés elaboren un informe de cada fase del procés i un informe final –que signaran tots els hagin atès la família– on s'especifica la situació que viu la parella o persona sol·licitant i les característiques que pot tenir l'infant o infants adoptables per aquestes persones (Giménez-Salinas et al., 1998). L'informe es lliurarà a l'ICAA. La voluntat final és valorar si els candidats compleixen o no els criteris que estableix la llei per obtenir el certificat d'idoneïtat. Aquests criteris, segons el Decret 127/1997 d'aprovació del Reglament de protecció dels menors desemparats i de l'adopció (DOGC 30-05-1997), són els següents:

- En relació amb les circumstàncies personals dels sol·licitants:
 1. Tenir equilibri personal adequat.

2. Situació d'estabilitat relacional de la parella.
 3. Tenir salut física i psíquica per poder atendre el menor.
 4. Ser flexible i saber adaptar-se a l'adopció.
 5. Tenir motivació per ser pares i cobrir les necessitats de l'infant adoptat.
 6. Estar d'acord amb la parella en l'opció d'adoptar.
- En relació amb les circumstàncies familiars i socials:
 1. Gaudir d'un entorn relacional favorable i adequat per a la integració del menor adoptat.
 - En relació amb les circumstàncies socioeconòmiques:
 1. Tenir una situació econòmica que permeti atendre adequadament el menor.
 2. Tenir un habitatge adequat per al menor.
 - En relació amb l'aptitud educadora:
 1. Cobrir les necessitats educatives o de desenvolupament d'un menor.
 2. Oferir un entorn familiar que pugui donar suport en la tasca educativa.
 3. En relació amb el menor:
 4. No triar sexe de l'adoptat de manera excloent.
 5. Acceptar l'herència biològica del menor i acceptar i respectar la història, identitat i cultura anteriors del menor.
 6. Acceptar la relació del menor amb la seva família biològica, si n'hi ha.

L'organisme que finalment declara si la parella o persona sol·licitant és idònia o no és la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (DGAIA), del Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya (Giménez-Salinas et al., 1998).

D'acord amb el que proposen Mirabent et al. (2005), els equips professionals de les ICIF tenen, durant tot el procés, quatre funcions fonamentals:

- Funció formativa i sensibilitzadora, amb la qual es pretén generar reflexió sobre el fet adoptiu, les característiques i les necessitats de l'infant, i les relacions dels pares amb el fill, entre altres.
- Funció de coneixement personal dels sol·licitants, valoració de la seva situació personal i determinar si el seu projecte adoptiu és viable i realista.
- Funció d'acompanyament. Els professionals intenten ajudar els sol·licitants a superar situacions difícils i pèrdues que poden afectar al procés adoptiu. També donen suport per crear el millor projecte possible segons les realitats de cada família sol·licitant, així com per reflexionar sobre la seva pròpia idoneïtat i fer viable la seva voluntat d'adoptar.
- Funció preventiva. Tenint present les situacions difícils que poden produir-se en l'acoblament, en les manifestacions de l'infant o en les dinàmiques relacionals, és interessant fer un treball amb les famílies per abordar les actuacions que poden ajudar a superar-les.

La durada de tot el procés és de, com a màxim, vuit mesos, amb un preu al voltant de 1000 euros (a càrrec dels sol·licitants). El certificat d'idoneïtat té una validesa de tres anys. Aquest aspecte és de rellevant importància per si la situació dels sol·licitants canviés i/o volguessin aturar el procés, ja que transcorregut aquest temps, el certificat s'ha d'actualitzar.

L'aturada o suspensió del procés pot fer-se en qualsevol moment, mitjançant un escrit, i és recomanable fer-ho en situacions d'embaràs; separació de la parella; malaltia greu; empitjorament radical de la situació econòmica sense perspectives de millora; absència d'algun requisit legal per adoptar en un país determinat, com per exemple, no estar casat, o tenir algun fill biològic molt petit (Mirabent, 2004).

Si la situació que es planteja és la denegació del certificat d'idoneïtat, es pot interposar una reclamació administrativa al Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya contra la resolució de no idoneïtat en el termini d'un mes des de la notificació, així com contra la manca de resolució, que suposa efectes desestimatoris (Giménez-Salinas et al., 1998).

Tot seguit, passem a descriure les funcions de les Entitats Col·laboradores en Adopcions Internacionals, ja que són l'altre organisme fonamental del procés d'adopció internacional.

2.2.1.2.- Funcions de les Entitats Col·laboradores en Adopcions Internacionals

Les Entitats Col·laboradores en Adopcions Internacionals (ECAI) són entitats sense afany de lucre que fan d'intermediàries entre les famílies i institucions catalanes i les entitats del país on s'adopta. Totes les ECAI catalanes estan acreditades per la Generalitat de Catalunya i pel país on actuen. Els professionals de les ECAI són, com a mínim, un advocat, un psicòleg o psicopedagog i un treballador social especialista en adopcions.

Per a la tramitació d'una adopció no és obligatori la contractació d'una ECAI, tot i que si existeix una entitat que treballa amb el país on es vol adoptar és aconsellable fer-ho per la comoditat i la seguretat que aporta al procés. Per tramitar l'adopció a través d'una ECAI cal signar un contracte on constin els compromisos de les dues parts, el sistema de pagament i les condicions generals. Cada ECAI actua amb un determinat nombre de països, per tant, el criteri de selecció de l'ECAI serà el país d'origen de l'infant.

Les funcions de les ECAI, segons el Decret 337/1995, de 28 de desembre, sobre l'acreditació i el funcionament de les institucions col·laboradores d'integració familiar i de les entitats col·laboradores d'adopció internacional (DOGC 12-01-1996), són les següents:

Prèviament a la constitució de l'adopció:

1. Informar i assessorar els sol·licitants d'adopcions internacionals
2. Portar un registre de les sol·licituds de tramitació d'adopció internacional rebudes, on constarà la data de recepció del certificat d'idoneïtat
3. Completar els expedients d'adopció internacional
4. Desenvolupar activitats de preparació i formació pels sol·licitants
5. Remetre tota la documentació de l'expedient al país d'origen del menor i informar a la DGAIA.

En el país d'origen del menor:

1. Tramitar la documentació de l'expedient d'adopció a les autoritats públiques competents
2. Fer el seguiment del procés d'adopció internacional
3. Mantenir informats els sol·licitants i a la DGAIA del procés d'adopció de cada sol·licitud
4. Rebre de l'organisme oficial del país d'origen del menor el document referent a la seva preassignació
5. Informar d'aquesta preassignació a la DGAIA perquè resolgui la seva aprovació o la no aprovació motivada
6. Informar de la preassignació als interessats i facilitar-los les dades del menor perquè en facin la seva acceptació, o no
7. Presentar al país d'origen el document d'aprovació o de no aprovació de la DGAIA i el d'acceptació dels sol·licitants, si s'escau
8. Gestionar, si s'escau, l'atorgament de poders per part dels interessats per a l'actuació d'advocats i procuradors davant els òrgans judicials competents del país d'origen del menor
9. Informar els interessats si se'ls demana nova documentació. Demanaran, gestionaran la seva legalització i autenticació, i ho presentaran tot a les autoritats demandants
10. Assegurar que el menor reuneix tots els requisits per a l'entrada i la residència a Espanya, i que es disposa de tota la documentació pertinent per al reconeixement de l'eficàcia de la resolució estrangera en el nostre país
11. Informar els interessats de quan poden traslladar-se al país d'origen del menor per ultimar els tràmits del procés adoptiu
12. Ajudar els interessats en les gestions de legalització de l'adopció en els consolats.

Una vegada constituïda l'adopció:

1. Comunicar a la DGAIA la constitució de l'adopció i l'arribada del menor a Espanya, facilitant una còpia compulsada de la resolució d'adopció o tutela
2. Remetre al país d'origen del menor, quan així ho requereixi i amb la periodicitat que assenyali, els informes de seguiment de l'adaptació del menor a la nova família
3. Assessorar i instar els adoptants perquè sol·licitin la inscripció de l'adopció al Registre Civil, en cas que no s'hagués realitzat l'esmentada inscripció en el consolat espanyol del país d'origen del menor abans que en marxés
4. Tenir cura que totes les adopcions es constitueixin com a plenes
5. Informar mensualment a la DGAIA sobre els menors adoptats o tutelats amb fins d'adopció que han arribat a Espanya
6. Comunicar a la DGAIA i al país d'origen del menor que la resolució d'adopció està inscrita en el Registre Civil o Consular corresponent. A la DGAIA li facilitarà una còpia de la inscripció registral
7. Prestar serveis de suport al menor adoptat o tutelat amb fi d'adopció i als adoptants.

De la descripció les funcions de les ECAI, se'n deriva que són les organitzacions encarregades d'acompanyar durant tot el procés adoptiu a les famílies i fer de mediadores entre els països d'origen dels infants i Catalunya. Amb la seva intervenció faciliten els processos burocràtics de les famílies i, a la vegada, ofereixen un suport psicològic que les ajuda a no sentir-se soles en el seu projecte d'adopció.

A continuació, passem a descriure les actituds i motivacions per esdevenir pares adoptius.

3.- Les actituds i motivacions per esdevenir pares adoptius

3.1.- La importància de les motivacions inicials i actituds dels pares en els processos d'adopció

3.2.- L'evolució de les motivacions per a l'adopció

3.3.- Les actituds vers l'adopció

3.3.1.- Barreres i dificultats per adoptar

3.4.- Les principals motivacions per adoptar un infant per la via internacional

3.4.1.- Llistat i classificacions de les motivacions per adoptar un infant per la via internacional

3.4.2.- Algunes de les motivacions més expressades per la població americana, europea, espanyola i catalana

3.- Les actituds i motivacions per esdevenir pares adoptius

En aquest capítol parlarem de les actituds davant l'adopció i de les motivacions inicials dels sol·licitants. Per fer-ho, l'hem dividit en cinc apartats: el primer fa referència a la importància de les motivacions en els processos adoptius; el segon a l'evolució de les generacions d'adoptants i les seves motivacions al llarg del darrer segle; al tercer parlarem sobre les actituds que té la població en general vers l'adopció; al quart ens centrarem en les motivacions, especificant quines són les motivacions més expressades pels sol·licitants de diferents estudis; i al cinquè i darrer apartat farem referència a les barreres o dificultats que trobem en les motivacions per adoptar.

3.1.- La importància de les motivacions inicials i actituds dels pares en els processos d'adopció

Començarem amb la diferenciació entre motivació i motiu que fan Fabregat i Font (2008), ja que sovint s'utilitzen com a sinònims ja que els dos remetent a la idea de moviment i origen. Els autors descriuen els motius com "los porqués explícitos relacionados con la voluntad expresa de las personas" mentre que la motivació:

Se construye básicamente en los niveles afectivos y emocionales, están relacionadas con las experiencias vividas y son primordiales en tanto afectan directamente a las expectativas que tenemos. Las motivaciones son implícitas, no tienen porque ser conscientes, están diferenciadas de la voluntad y nos impulsan a esa acción concretada en ese objeto de deseo (niño) y ese objetivo (adoptarlo). (Fabregat i Font, 2008)

És per això que cada vegada són més els autors que reconeixen la importància de les motivacions inicials en els processos d'adopció (Alguacil i Pañellas, 2009; Fabregat i Font, 2008; Grau i Mora, 2005; Grup de Treball L'Adopció, 2004; Merguici, 1991; Pacheco i Boadas, 2011), ja que en algun moment l'infant es preguntarà com és que pertany a aquella família i no a la seva família biològica.

El menor voldrà assegurar-se que la motivació dels seus pares no se sosté en un capritx, en una moda o en un acte solidari, ja que es convertiria en un nen salvat en lloc de en un fill desitjat (Fabregat i Font, 2008). Com diuen Panchón i Heras (2009) "l'infant adoptat

s'ha de sentir protagonista, integrat, no una excusa per procurar la felicitat d'una altra persona" (p. 18).

Per altra banda, Rosenboom (1991; citat a Dávalos, 2002) afirma que hi ha tres factors clau que influeixen en el procés d'adopció. Un depèn de l'infant –les experiències prèvies abans de l'adopció i l'edat que té quan és adoptat–, i els altres dos depenen dels pares: a) la motivació per adoptar i b) les expectatives que tenen respecte del fill a adoptar. El primer factor és una de les particularitats que presenta el procés adoptiu i una de les diferències més grans existents entre aquesta filiació i la biològica.

Segons Dalen (2006), existeixen molts factors (pre-, peri- i postnats) que influeixen en el desenvolupament cognitiu i també general dels infants. Per a aquesta autora, hi ha dos factors determinants que influencien el desenvolupament infantil: d'una banda l'edat del nen en el moment de ser adoptat i, de l'altra banda, el seu país d'origen, ja que el pronòstic pot ser força bo, sigui quina sigui l'edat de l'infant en el moment de l'adopció, sempre i quan la qualitat de les cures preadoptives hagi estat prou bona.

Pel que fa al segon factor, les motivacions es consideren un aspecte clau del procés en tant que no tant sols determinen el procediment escollit per realitzar l'adopció sinó també la relació posterior que s'establirà entre pares i fill (Fabregat i Font, 2008; Grau i Mora, 2005; Merguici, 1991). Les motivacions incideixen en les actituds dels pares vers l'infant des del moment en què es troben amb aquest per primera vegada i condicionen eleccions i comportaments de les relacions més quotidianes i diàries (Merguici, 1991). És per això que una correcta motivació per adoptar, com és el fet de desitjar ser pares (Grau et al., 2005), i una cohesió entre la parella vers els projecte adoptiu (McDonald i cols., 1991; Partridge i cols., 1986; citat a Berástegui, 2005a) és l'única via per obtenir un bon ajustament en la tríada i una correcta adaptació del menor.

Contràriament, i tal com afirmen diversos autors (Fabregat i Font, 2008; Grau i Mora, 2005), una motivació que no sigui propera al desig de ser pares o que no s'hagi treballat per fer-la conscient i redirigir-la fins a la veritable finalitat de l'adopció –que és la paternitat–, pot generar dificultats en la relació paterno-filial. En aquests casos, els pares poden atorgar a l'infant un rol que no li correspon i exigir-li que compleixi amb les expectatives que hi havien, com per exemple estar agraït pel fet d'haver-lo acollit.

Aquesta situació pot ser negativa per a l'adoptat en tant que no se li permet ser ell mateix i pot afectar al seu correcte desenvolupament vital.

És per això que, malgrat que les motivacions dels adoptants siguin el motor que faci possible l'adopció, tal com afirma Montané (1996), per si soles no constitueixen una garantia de benefici per a l'infant ni tampoc de que els sol·licitants siguin capaços d'assumir les característiques pròpies de l'adopció internacional.

Els professionals, per tant, hauran de fer un treball amb les motivacions per tal que aquestes afavoreixin la paternitat adoptiva i no generin riscos innecessaris (Fabregat i Font, 2008); han de vetllar perquè quan el menor arribi a la família els pares el puguin acceptar tal com és (identitat, història, trets físics...) (Pacheco i Boadas, 2011).

La seva feina amb les motivacions pot realitzar-se en dos moments diferenciats: el primer és durant el procés de valoració-formació que realitzen els sol·licitants per obtenir el certificat d'idoneïtat, i el segon pot ser durant el període d'espera per anar a recollir l'infant. En aquests dos espais temporals, els professionals han d'ajudar els sol·licitants a orientar-se i vetllar perquè siguin conscients de quines són les motivacions reals que els empenyen a l'adopció, quines són les expectatives que dipositen sobre l'infant i quines actituds pensen mostrar davant les diferències de la paternitat adoptiva o de les dificultats que se'ls puguin presentar (Merguici, 1991). Només treballant aquestes motivacions podrem garantir l'autenticitat del projecte adoptiu.

Finalment, del tercer factor, el de les expectatives, només comentarem que en aquesta línia Freixa (2001) afirma que el punt de partida dels pares adoptius no és el mateix que en la filiació biològica, i que les expectatives dipositades en els fills són completament diferents. Cal tenir presents aquestes expectatives i altres factors per evitar que l'adopció es vegi afectada o truncada, ja que la ruptura està estretament lligada a l'incompliment de les expectatives (AEICA, 2006; Berástegui, 2005b).

En el proper apartat, parlarem de l'evolució de les motivacions per a l'adopció.

3.2.- L'evolució de les motivacions per a l'adopció

Ara començarem un recorregut històric al llarg de l'últim segle per reflectir quins han estat els canvis actitudinals i motivacionals que han viscut diferents generacions de persones vers els processos d'adopció.

Hocksbergen i ter Laak (2005) entenen per generació de pares adoptius:

An aggregate of individuals who adopted at least one nonrelated child during the same historical time frame and who share a number of adoption-related experiences, ideas, attitudes, and behaviors. We view the construct of “adoptive parent generations” as a helpful framework to interpret changes in the motivation and value orientations of adoptive parents, their decision to adopt a child, the type of child they adopt, their attitudes and behavior regarding adoption related issues, and, ultimately, the outcomes for adoptive family members. (Hoksbergen i ter Laak, 2005)

Basant-se en aquesta definició, Hoksbergen (1991) i Hocksbergen et al. (2005) han plantejat quatre generacions de pares adoptius determinades per aspectes culturals i històrics i també per canvis importants en l'àmbit de l'adopció:

Generació de pre-guerra: pares adoptius tancats i tradicionals (adopcions abans de 1970): aquesta generació la componen els nascuts entre 1910 i 1930 i que van adoptar el seu primer fill entre 1955 i 1970. Les adopcions es consideraven una alternativa al fill biològic i, per tant, només podien adoptar aquelles parelles que fossin estèrils. Els infants eren fills de dones solteres de la mateixa ètnia que els adoptants. Els pares no tenien informació dels orígens del menor i els professionals recomanaven canviar el nom del menor i tractar-lo com a fill biològic. No es mantenia el contacte amb cap altre família adoptiva. L'adopció era confidencial, secreta i anònima.

Quan l'infant tenia entre 4 i 6 anys els pares l'informaven de la seva condició d'adoptat però no es donava importància a aquest fet vital. Predominaven els interessos dels pares i una actitud de rebuig vers les diferències. Quan els pares tenien problemes o dificultats trigaven molt en demanar ajut professional ja que l'adopció era considerada un tabú social i l'ajut que rebien estava condicionat pels prejudicis socials i la valoració de les relacions biològiques.

Generació silenciosa: pares adoptius oberts i idealistes (adopcions entre 1970 i 1980): aquesta generació neix a conseqüència d'un entorn social en què s'introdueix l'educació sexual a les escoles, es produeix un canvi de rol de les dones en la societat, descendeix la

influència de la religió i de les autoritats, i es produeix una acceptació gradual de la família monoparental.

Els resultats, fruit d'aquests canvis, són un control de la natalitat i de l'avortament així com l'acceptació de les mares solteres. L'obertura d'aquests aspectes íntims genera que l'adopció perdi el seu caràcter tabú i també que es redueixin els infants adoptables dins d'un mateix país. L'adopció ja es considera una solució favorable per crear o ampliar una família i apareix l'adopció interracial, que es presenta des dels mitjans de comunicació com una manera d'ajudar els infants del tercer món que ho necessiten.

Amb l'augment de les adopcions internacionals, les administracions comencen a regular els processos adoptius i apareixen els primers òrgans mediadors. Els professionals fan una breu preparació dels sol·licitants sobre què es poden trobar i quines dificultats hauran de superar. Amb aquesta preparació, però, no n'hi ha prou per assumir les responsabilitats d'educar a infants de qualsevol edat, ni tampoc per superar els efectes adversos de les condicions anteriors que hagin pogut viure, tenint en compte que també s'han d'afegir les dificultats de l'adopció interracial. Els professionals comencen a fer que els pares prenguin consciència de la importància d'informar el fill dels seus orígens, aspecte que afavoreix que tinguin més informació sobre el passat de l'infant i els seus progenitors.

Un altre canvi d'aquesta generació és que s'introdueixen programes d'intervenció primerenca amb els menors per tal que superin les condicions adverses viscudes als seus països d'origen. L'adopció ja no pot amagar-se, l'evidència de l'adopció interracial és visible, i l'actitud de rebuig de les diferències de la primera generació dona pas a una actitud d'acceptació de les mateixes.

Generació de protesta: pares adoptius realistes-materialistes (adopcions entre 1980 i 1990): la tercera generació es caracteritza per una consciència més realista de les dificultats de l'adopció en general i de les necessitats especials de l'adopció internacional. Les administracions han desenvolupat lleis internacionals –com el Conveni de La Haia, 1993– que regulen el procés adoptiu i s'exigeix l'existència d'organismes d'adopció oficialment reconeguts per iniciar qualsevol tràmit del procés.

Les agències s'adonen que cal dedicar més temps per preparar als pares, ja que comencen les adopcions d'infants amb necessitats especials. Aquestes agències comencen a informar sobre les dificultats de l'adopció, sobretot de les psicopatologies, dels contextos adversos que han viscut els infants i de les necessitats dels nens adoptats més grans. El seguiment postadoptiu, però, continua sent molt limitat i les famílies han de resoldre les dificultats d'adaptació per si soles. Amb l'augment de la informació, les expectatives dels pares es modifiquen i es tornen més realistes deixant pas a la consolidació del model d'acceptació de les diferències.

Generació perduda: pares adoptius optimistes en la demanda (adopcions des de 1990): Aquesta generació emergeix, entre altres motius, per l'augment adquisitiu de les parelles, fet que els permet adoptar internacionalment; per l'augment de l'individualisme i el desig d'un infant sense gaires dificultats; i per l'augment de la infertilitat. Les motivacions d'aquesta generació estan centrades en els adults. A diferència de les de la segona i tercera generació, que volien ajudar als infants desemparats, aquesta desitja adoptar nens petits i sans i integrar-los en la cultura on han estat adoptats, sense prioritzar tant l'acceptació de les diferències entre la cultura d'origen i la de recepció. Les agències continuen formant els pares i hi ha països europeus on se'ls obliga a fer un curs sobre l'adaptació familiar.

A d'aquestes quatre generacions Berástegui (2006) n'afegeix una cinquena:

Generació consumidora: és la generació actual i es caracteritza per l'ampli ventall de parelles que tenen problemes d'infertilitat (vora el 20%) i que contempen l'adopció com una tècnica més de reproducció assistida. No reconeix el passat de l'infant i, per tant, no accepta les diferències d'aquesta paternitat, ans el contrari, promou i insisteix en les diferències i en la diversitat. Els fills es converteixen en un objecte de consum emocional (Bauman, 2006).

La solidaritat d'aquesta generació és possibilista, en tant que renuncia a les dificultats d'altres alternatives i s'entén l'adopció com una experiència. La relació que s'estableix amb els professionals és la de qualsevol consumidor, és a dir, exerceix el dret a reclamar, ja que, com diu Berástegui, és una generació que considera l'experiència del veí com a criteri de veritat. Pacheco i Boadas (2011) il·lustren amb exemples concrets els sol·licitants d'adopció internacional d'aquest període:

- *Venim pel certificat d' idoneïtat (en el primer contacte amb els professionals de la formació).*
- *Hi ha dues maneres de tenir fills, per la via biològica i per l'adoptiva. Nosaltres triem la segona.*
- *Tenim feina, casa i estalvis, som persones normals i ens fa il·lusió tenir un fill negre.*
- *Aquest estiu al càmping hem conegut a una família que tenia una filla adoptada i és tan simpàtica i ens n'han parlat tan bé que en tornar de vacances ens vam posar a fer papers i fins aquí.*

A la taula 2 mostrem un resum de les característiques principals de cada generació de pares adoptius.

Taula 2.

Generacions de pares adoptius i les seves característiques principals

Tipus de generació	Característiques principals			
	Visió i motivació de l'adopció	Ajuda professional	Orígens del menor	Actitud
G. de pre-guerra: pares tancats i tradicionals	L'adopció era tabú i només per a parelles estèrils. Era una adopció confidencial, secreta i anònima. Volien ser pares.	No es demanava ajuda als professionals ni es mantenia contacte amb altres famílies adoptives.	No tenien informació sobre els orígens i antecedents del menor.	Prioritzaven els interessos dels pares. Actitud de rebuig de les diferències.
G. silenciosa: pares oberts i idealistes	L'adopció deixa de ser tabú. És converteix en una forma acceptable de crear una família. Apareix l'adopció interracial. Volien ajudar al tercer món.	Apareixen els organismes mediadors. Feien un treball de preparació insuficient.	Remarcaven la importància d'explicar a l'infant d'on provenia.	Creien que podien enfrontar-se a totes les dificultats però no estaven preparats per fer-ho. Actitud d'acceptació de les diferències.

(taula continua)

Taula 2. (continuació)

Tipus de generació	Característiques principals			
	Visió i motivació de l'adopció	Ajuda professional	Orígens del menor	Actitud
G. de protesta: pares realistes-materialistes	S'informa de les dificultats de l'adopció. Es redueix el grau d'idealisme i motivació per ajudar al tercer món.	Amb l'adopció d'infants amb necessitats especials les agències s'adonen que cal preparar més i millor als pares. El seguiment post-adoptiu continua essent limitat.	Es continua explicant al menor quins són els seus orígens.	Amb més informació sobre els riscos de l'adopció les expectatives dels pares es modifiquen. S'estableix el model d'acceptació de les diferències.
G. de pares optimistes en la demanda	Està centrada en els adults. Desitgen infants petits i sans.	Les agències continuen formant els pares. En països europeus se'ls obliga a fer un curs sobre l'adaptació familiar.	Adopció internacional per l'augment adquisitiu de les parelles.	No se centren en les diferències entre cultures. Volen integrar-los en la cultura adoptant sense complicacions.
G. de pares consumidors	Adopció com a tècnica de reproducció assistida.	La relació amb el professional és per queixar-se i reclamar la manca d'ajustament amb les seves expectatives.	No és té en compte el passat del menor i no s'accepten les diferències. Es promou la insistència en les diferències i la diversitat.	La demanda és: més ràpida, més barat, amb menys traves i més ajustada a la sol·licitud.

Les diferències entre les cinc generacions de pares adoptius ens han de fer adonar que l'adopció, igual que la societat, canvia amb el pas del temps i que, per tant, els professionals hem de saber adaptar-nos a les diferents dinàmiques familiars i a les seves necessitats. Malgrat tot, els professionals, com a coneixedors del tema, hem de vetllar perquè les modes o corrents temporals dels pares per adoptar siguin filtrades, gràcies a la formació i la preparació, per reconduir les seves motivacions vers la veritable finalitat de l'adopció: l'interès superior del menor.

Tot seguit, abordarem quines són les actituds ver l'adopció.

3.3.- Les actituds vers l'adopció

Com hem vist anteriorment, l'adopció s'ha instaurat a la nostra societat com una pràctica normalitzada per arribar a la paternitat i podem dir que la població general ho ha acabat acceptant.

Un estudi realitzat per Tyebjee (2003) amb la població general de Califòrnia, determina que el 90% de la població estudiada mostra actituds favorables vers l'adopció; i en un estudi realitzat a Catalunya (Armengol, Campmany, Cruells, et al., 1996) amb una mostra de 145 persones, l'adopció ha estat la segona opció més triada, darrera de la inseminació artificial, en el cas de tenir dificultats per tenir fills biològics.

De l'estudi de Tyebjee (2003), a partir de les variables sociodemogràfiques de la població californiana, es desprèn que una actitud positiva vers l'adopció està associada a: ser blanc, haver nascut i viure als Estats Units, tenir un habitatge de propietat, ser votant i parlar anglès. D'aquest estudi també es desprèn que el factor que influeix més positivament en l'actitud de les persones per adoptar és conèixer algú que hagi viscut alguna experiència positiva al respecte. D'altra banda, tenir determinades ideologies polítiques, afiliacions religioses, ser un seguidor de la defensa del medi ambient o ser pacifista i tenir tendències sexuals homosexuals, no influeixen estadísticament en la relació amb les actituds vers l'adopció.

Tyebjee (2003), en el seu estudi, també afirma que les persones amb més nivell educatiu tenen una actitud més favorable a adoptar que les que tenen un nivell més baix, que tendeixen a decantar-se per la mesura dels acolliments familiars. Així mateix, l'estudi

ens mostra que quan les persones tenen un alt interès pel nivell de qualitat de vida dels infants opten per l'adopció en comptes de l'acolliment familiar.

Amb població catalana, l'estudi d'Armengol et al. (1996) ens mostra que del 29% dels enquestats que han respost afirmativament a l'opció d'adoptar, un 87% estaria disposat a fer una adopció internacional, amb preferència per un infant entre els 0 i els 3 anys. També conclou que una majoria acolliria dos germans i no acceptarien cardiopaties ni anticossos de la SIDA però sí deficiències físiques lleus. Més de la meitat de la mostra coneix alguna persona adoptada i, malgrat que la majoria creu que els pares adoptius necessiten un període de preparació, una mica més del 50% no considera que una família adoptiva tingui problemes diferents dels d'una família biològica.

Altres estudis que han analitzat les actituds vers l'adopció s'han centrat en les diferències de gènere. Els resultats més rellevants són que les dones tenen més actituds positives al respecte que no pas els homes (Evan B. Donaldson Adoption Institute, 1997, 2002; citat a Gibbons, Rufener i Wilson, 2006). Font (2006), al seu estudi amb població catalana, destaca que la iniciativa per adoptar la prenen les dones en el 72'5% dels casos, aspecte en què coincideix amb Fabregat i Font, que també confirmen que la motivació parteix de les dones i l'home les acontenta (Fabregat i Font, 2008).

Aquesta actitud més positiva vers l'adopció està condicionada per altres aspectes socials, com són les actituds tradicionals vers els rols de gènere. Gibbons et al. (2006) van demostrar que les persones que tenen menys actituds masculines i una mentalitat més oberta sobre el rol de les dones en la societat i en la família també són més favorables a l'adopció.

D'altra banda, Hoksbergen (1998) també afirma que cada vegada hi ha punts de mira més oberts cap a l'adopció i que les actituds igualitàries respecte els rols de gènere són potenciadores d'aquestes visions favorables. Davant d'aquesta realitat, Gibbons et al. (2006) plantegen que els professionals s'han de centrar d'una manera estricta en l'expressió d'ideals sobre els rols de gènere per part de les famílies, per preparar-les per als canvis que es produiran en els seus nuclis familiars a partir de l'adopció.

En relació a les actituds favorables a l'adopció interracial, un estudi amb estudiants universitaris afirma que les dones, més que els homes, també són les que veuen amb

més bons ulls aquest tipus d'adopció (Whatley, Jahangardi, Ross, i Knox, 2003; citat a Gibbons et al., 2006). Altres estudis, però, no han trobat diferències entre els gèneres. Tyebjee (2003), amb població californiana, destaca les actituds favorables similars en els dos gèneres, amb un 91,4% en el cas dels homes i en un 91,2% en el de les dones.

Especial menció requereixen les actituds dels pares adoptius. Aquestes han començat a considerar-se importants en tant que serveixen per entendre determinats comportaments parentals i les funcions que posteriorment desenvolupen els pares amb els seus fills (Gillis-Arnold, Jasper, Stockdale i Shelley, 1998). Gillis-Arnold et al. (1998), en un estudi amb dones adoptants i no adoptants, van observar que les primeres tenen més actituds parentals en tres variables: a) tenen unes expectatives més apropiades cap als infants; b) li donen menys valor al càstig físic; i c) tenen més empatia amb les necessitats dels fills. En canvi, les segones tenen una actitud més positiva en l'intercanvi de rols entre pares i fills. Els autors interpreten que el fet que les adoptants tinguin més actituds parentals que les no adoptants és degut a que les primeres tenen un major desig de ser mares.

Finalment, i en relació a les dades sociodemogràfiques dels adoptants, Gillis-Arnold et al. (1998) indiquen que les dones amb un nivell educatiu més elevat tenen actituds més positives vers la paternitat i que les dones blanques tenen millors actituds en totes les variables que les que no ho són.

Seguidament detallem possibles barreres i dificultats pel procés adoptiu.

3.3.1.- Barreres i dificultats per adoptar

En aquest punt parlarem d'alguns dels aspectes que poden considerar-se barreres i/o dificultats per a les motivacions i expectatives vers l'adopció.

Algunes de les barreres que frenen la motivació per adoptar les hem classificat en tres grups: a) les característiques personals dels candidats, b) els recursos personals dels candidats i c) els recursos materials dels candidats.

Dins de les característiques personals dels candidats, trobem que el fet de ser persones molt grans o molt joves dificulta la motivació per adoptar (Tyebjee, 2003). També és una barrera per motivar-se a adoptar internacionalment que existeixi una diferència cultural

entre la família que acull i el menor, així com que aquest no sigui genèticament igual als pares adoptius (Van Balen et al., 1997).

Com a barreres a nivell de recursos personals dels candidats, trobem que ser una família nombrosa no motiva a adoptar ja que senten que ja tenen prou fills i no serien capaços d'afrontar la cura i atenció d'un altre menor (Tyebjee, 2003). D'una altra banda, es considera una barrera que els menors adoptats tinguin un comportament problemàtic, ja que les famílies són conscients que l'educació i atenció d'aquests infants és una tasca dura i difícil i no es veuen preparats per dur-la a terme (Van Balen et al., 1997).

Quant a les barreres que fan referència als recursos materials dels candidats, l'aspecte econòmic és un desmotivador de l'adopció en tant que acollir un infant suposa una despesa econòmica que moltes famílies no volen assumir. També són condicionants el fet de no disposar d'un espai apropiat per acollir-lo així com no tenir temps lliure per dedicar-li (Tyebjee, 2003). Finalment, que el procediment burocràtic sigui tant llarg i feixuc fa que moltes famílies no iniciïn els tràmits del procés adoptiu (Van Balen et al., 1997).

Pel que fa a la tipologia de motivacions⁹, aquelles que podem considerar no adequades o de risc per a la correcta adaptació posterior de l'adopció estan relacionades amb donar prioritat a les necessitats dels pares/adults per sobre de l'interès del menor. Segons la classificació proposada per Triseliotis (1988), les motivacions centrades en els pares tenen un major risc, igual que les orientades externament corresponents a la classificació de Hoksbergen (1991), donat que, segons aquests autors, els sol·licitants amb aquestes motivacions accepten infants amb unes característiques més difícils (Berástegui, 2005a) i després no poden assumir les seves funcions parentals.

D'altra banda, existeixen estudis, com el de Palacios, Sánchez-Sandoval i León (2005), que destaquen les motivacions de risc com una de les causes del truncament de les adopcions internacionals. Concretament, a l'estudi sobre les adopcions internacionals truncades i en risc a la Comunitat de Madrid, Berástegui (2003) destaca que les motivacions expressades pels sol·licitants que estan estretament vinculades amb el

⁹ Tipologies de motivacions referenciades al punt 3.4.1 "Llistat i classificacions de les motivacions per adoptar un infant per la via internacional" d'aquest capítol.

truncament de l'adopció són la de ser mares solteres i la d'omplir un buit i donar sentit a la vida dels sol·licitants. En canvi, la menor taxa d'abandonament recau en els sol·licitants que amb una motivació relacionada amb els problemes biològics no diagnosticats.

En relació a les expectatives, si, com diu Freixa (2001), considerem que el punt de partida dels pares adoptius no és el mateix que el de la paternitat biològica¹⁰ i les expectatives vers el futur dels fills també són completament diferents, cal tenir en compte aquestes expectatives i altres factors per evitar que l'adopció es trunqui –la ruptura està estretament lligada a l'incompliment de les expectatives (Berástegui, 2005a)– i deixi de ser una mesura de millora de la situació de l'infant adoptat.

Quan les expectatives dels sol·licitants estan ubicades a una part de l'extrem entre la difusió i l'especificitat, o entre la rigidesa i la flexibilitat, o quan són poc realistes (Berástegui, 2005a), és quan es dona un major risc d'inadaptació a l'adopció.

A l'estudi de Fuentes, González, Linero, et al. (2001) trobem que les expectatives dels pares que més freqüentment poden frustrar la conducta posterior de l'infant estan relacionades amb la velocitat amb què l'infant s'adapta al context familiar, amb la millora en el seu rendiment acadèmic, amb que expressi agraïment als pares per haver-lo acollit, amb que sigui més afectuós amb els pares i amb que la seva conducta sigui més semblant a la d'altres infants de la seva edat.

És per això, que, tal com diuen Pacheco i Boadas (2011):

las familias que se adaptan mejor a las especificidades del acogimiento y de la adopción y que, por lo tanto, pueden ayudar mejor a sus hijos a crecer felices, son aquellas que partían de un conocimiento mejor informado sobre la realidad del acogimiento y de la adopción (Pacheco i Boadas, 2011, p.2).

A continuació, passem a descriure les principals motivacions per adoptar un infant per la via internacional.

¹⁰ Per veure les diferències entre la paternitat biològica i l'adopció consulteu el punt 1.3 "La paternitat adoptiva" del capítol 1.

3.4.- Les principals motivacions per adoptar un infant per la via internacional

En aquest apartat fem una revisió de les motivacions que han estat recollides en diferents estudis de la literatura científica, així com quines són les motivacions per a l'adopció que ha expressat la població en general de diferents països del món.

3.4.1.- Llistat i classificacions de les motivacions per adoptar un infant per la via internacional

Les motivacions que expressen els sol·licitants d'una adopció internacional són moltes i molt variades. Sovint depenen de la seva situació actual, del coneixement que tinguin d'experiències adoptives i dels projectes familiars que hagin projectat en el seu imaginari.

Tot seguit, presentem un recull de les diferents motivacions referenciades a la literatura científica segons cada autor, agrupades per blocs semàntics similars segons una categorització pròpia.

Com es pot veure a la taula 3, hem agrupat les motivacions en sis grans blocs per facilitar la seva descripció: 1) Desig de ser pares; 2) Problemes mèdics i/o d'infertilitat; 3) Desig d'ampliar la família; 4) Altruisme o solidaritat; 5) Per resoldre algun problema o canviar una situació que no agrada; i 6) Altres.

Les motivacions del primer bloc, *desig de ser pares*, fan referència a la voluntat de viure la paternitat i construir una família amb fills. Els autors les concreten en: "desig de ser pares" i "desig de paternitat".

Les motivacions del segon bloc, *problemes mèdics i/o d'infertilitat*, fan referència a la impossibilitat de tenir fills biològics i a les seves possibles causes. Els autors les especifiquen, entre altres, en "sotmetre's a exàmens i intervencions sense obtenir la concepció", "casos d'esterilitat psicològica o no diagnosticada" o "problemes mèdics".

En el tercer bloc, *desig d'ampliar la família*, les motivacions fan referència a la voluntat de tenir més fills que tenen llars familiars on ja hi ha infants. Els autors concreten aquestes motivacions en "ampliar la família", "desig de tenir un altre fill o crear una família" o "pares que desitgen obrir la seva llar a un altre infant".

En el quart bloc, *altruisme o solidaritat*, incloem les generades per sentiments de solidaritat i ajuda cap als infants que viuen en situacions de desemparament. Els autors les concreten en “motivacions filantròpiques o solidàries”, “rescatar a un infant” o “acció humanitària, obra de bé per salvar a un infant de la fam i la misèria” entre d’altres.

El cinquè bloc, *per resoldre algun problema o canviar una situació que no agrada*, conté motivacions vinculades a situacions personals difícils o dures viscudes pel sol·licitant que li generen malestar, i considera que amb l’adopció podrà millorar-les o canviar-les. Els autors especifiquen, entre d’altres, “omplir un buit, donar sentit a la vida”, “substituir al fill mort” o “cercar una companyia o unió del matrimoni”.

Finalment, el sisè bloc, *altres*, recull aquelles motivacions que no poden encabir-se en cap altre bloc. En aquest cas trobem “encara que coneixen l’adopció nacional no s’atreveixen a realitzar-la o pensen que a l’estranger és més fàcil aconseguir un infant més petit”, “benefici econòmic”, “volem criar i educar a un infant”, “desig d’adoptar o de fill adoptiu” o “només volem adoptar”.

A la taula 3 presentem resumidament les diferents motivacions per adoptar.

Taula 3.

Agrupació de les motivacions segons els diferents autors

Agrupació de motivacions	Motivacions
Desig de ser pares	Desig de ser pares (Grau et al., 2005); (Pacheco i Boadas, 2011) Desig de paternitat (Dávalos, 2002) Desig de ser mare soltera (Berástegui, 2003)
Problemes mèdics i/o d'infertilitat	Problemes mèdics (Dávalos, 2002) Sotmetre's a exàmens i intervencions sense obtenir la concepció (Merguici, 1991) Fracassar en els tractaments (Pacheco i Boadas, 2011) Aconseguir la concepció sense que l'embaràs es dugui a terme (Merguici, 1991) Casos d'esterilitat psicològica o no diagnosticada (Merguici, 1991) Problemes biològics diagnosticats (Berástegui, 2003) Problemes biològics sense diagnosticar (Berástegui, 2003) Evitar el dolor i riscos del part (Grau et al., 2005) Per infertilitat (Malm i Welti, 2010; Welsh, Viana, Petrill, et al. , 2008)
Desig d'ampliar la família	Ampliar la família (Dávalos, 2002) Nova paternitat/ampliar la família (Font, 2006) Voler augmentar la família (Amorós, 1987) Desig de tenir un altre fill o crear una família (Van Balen, Verdurmen i Ketting, 1997) Pares que desitgen obrir la seva llar a un altre infant (Merguici, 1991) Experiència d'adopció prèvia (Dávalos, 2002) Companyia per als altres fills (Gillis-Arnold et al., 1998; (Pacheco i Boadas, 2011) Reemplaçar fills ja crescuts (Gillis-Arnold et al., 1998) Tornar a ocupar-se d'un nen petit quan els altres fills ja són grans (Merguici, 1991)

(taula continua)

Taula 3. (continuació)

Agrupació de motivacions	Motivacions
Altruisme o solidaritat	Altruisme (Dávalos, 2002)
	Motivacions altruistes (Van Balen, Verdurmen i Ketting, et al., 1997)
	Solidaritat (Font, 2006)
	Motivació filantròpica o solidària (Berástegui, 2003)
	Rescatar a un infant (Gillis-Arnold et al., 1998)
	Acció humanitària, obra de bé per salvar a un infant de la fam i la misèria (Merguici, 1991)
	Raons humanitàries (Welsh, Viana, Petrill, et al., 2008)
	Reconèixer en l'infant, independentment de les seves característiques i orígens, el dret a créixer en una família (Merguici, 1991)
	Voler ajudar a un infant que ho necessiti. Serà una bona experiència i un aprenentatge per a tots (Pacheco i Boadas, 2011)
Per resoldre algun problema o canviar una situació que no agrada	Fugir de la solitud (Grau et al., 2005)
	Companyia per a un mateix (Gillis-Arnold et al., 1998)
	Voler ser mare i no tenir parella (Pacheco i Boadas, 2011)
	Omplir un buit, donar sentit a la vida (Berástegui, 2003)
	Omplir un buit per esterilitat mal elaborada (Grau et al., 2005)
	Cònjuges que no volen atribuir-se l'eventual esterilitat d'un d'ells (Merguici, 1991)
	Omplir el buit per la pèrdua d'un fill o persona significativa (Merguici, 1991)
	Substituir al fill mort (Grau et al., 2005)
	Revitalitzar la relació de parella amb l'adopció (Merguici, 1991)
	Som grans i tenim temps i recursos. Volem dedicar-los a criar un altre fill (Pacheco i Boadas, 2011)
	Cercar una companyia o unió del matrimoni (Amorós, 1987)
Havent tingut matrimonis anteriors, voler un fill en comú (Pacheco i Boadas, 2011)	

(taula continua)

Taula 3. (continuació)

Agrupació de motivacions	Motivacions
Altres	<p data-bbox="520 362 1359 501">Encara que coneixen l'adopció nacional, no s'atreveixen a realitzar-la o pensen que a l'estranger és més fàcil aconseguir un infant més petit (Merguici, 1991)</p> <p data-bbox="520 519 1050 555">Benefici econòmic (Gillis-Arnold et al., 1998)</p> <p data-bbox="520 573 1203 609">Volem criar i educar a un infant (Pacheco i Boadas, 2011)</p> <p data-bbox="520 627 1158 663">Voler ajudar a educar i criar un infant (Amorós, 1987)</p> <p data-bbox="520 680 1283 770">Volem ser pares d'un nen adoptat. És la nostra opció (Pacheco i Boadas, 2011)</p> <p data-bbox="520 788 1056 824">Desig d'adoptar o de fill adoptiu (Font, 2006)</p> <p data-bbox="520 842 1037 878">Voler constituir una família (Amorós, 1987)</p> <p data-bbox="520 896 1241 931">Només volem adoptar (Welsh, Viana, Petrill i Mathias, 2008)</p>

A partir del llistat de motivacions, hi ha autors que proposen altres tipus de classificacions en funció d'on es focalitzi l'interès de la motivació (vegeu taula 4). Aquestes són:

a) motivacions centrades en l'infant, en els pares o en factors ambientals, b) adopcions tradicionals o preferencials, c) adopcions orientades internament o externament, i d) adopcions en funció del lloc que ocuparà l'infant.

Triseliotis (1988) i Tyebjee (2003) plantegen una classificació a partir de les motivacions centrades en l'infant i les motivacions centrades en els pares. Tyebjee, a més a més, afegeix una tercera classificació amb les motivacions centrades en factors ambientals. Les centrades en l'infant serien aquelles que fan referència a proporcionar una vida millor al menor o a adoptar perquè n'hi ha molts que ho necessiten. Les centrades en els pares serien les que responen a una necessitat dels adults, ja sigui per creences religioses o espirituals, o per cobrir necessitats com omplir buits o millorar el nivell de relació de la parella. Finalment, les centrades en els factors ambientals serien les generades per la impossibilitat de tenir fills –esterilitat i infertilitat– i voler oferir als infants en situació d'adopció els mateixos recursos que tenen la resta.

Anderson, Piantanide i Anderson (1993; citat a Berástegui, 2005a) també plantegen una doble classificació, l'anomenada adopció tradicional –condicionada per la impossibilitat de tenir fills biològics– i l'adopció preferencial –com a opció personal independentment de la fertilitat dels sol·licitants–.

Hoksbergen (1991) planteja la classificació d'adopcions orientades internament i externament. Les orientades internament fan referència a la incapacitat per tenir fills biològics malgrat el desig de ser pares i les orientades externament són les basades en ideologies, motius religiosos, espirituals o polítics, així com també en motius solidaris o filantròpics.

Finalment, Berástegui, al llibre de Pacheco i Boadas (2011), classifica les motivacions en funció del lloc que ocuparà l'infant. Aquestes motivacions, que poden ser de risc, són substitutives, utilitàries, narcisistes, postmodernes, per cessió o, per omplir buits.

Les substitutives són aquelles en què l'infant ocupa el lloc d'algú que no va néixer, que es va perdre, o que està absent. Les utilitàries són les que tenen una finalitat aliena a la relació paterno-filial en si mateixa. Les narcisistes són les que fan diferent a l'adoptant, li aporten una nova imatge. Les postmodernes cerquen en l'adopció una resposta al somni latent, a un ideal de família. Les motivacions per cessió pretenen assolir les expectatives de terceres persones, per oferir un obsequi o donar un germà. I les que omplen un buit són les que pretenen eliminar el buit emocional i físic amb l'arribada d'un menor.

A la taula 4 presentem un resum amb les classificacions tancades que fan els diferents autors.

Taula 4.

Classificació de les adopcions en funció de les motivacions dels pares

Autors	Classificació de les adopcions
Triseliotis	Centrades en l'infant Centrades en els pares
Tyebjee	Centrades en l'infant Centrades en els pares Centrades en factors ambientals
Anderson, Piantanide i	Adopcions tradicionals
Anderson	Adopcions preferencials
Hoksbergen	Adopcions orientades internament Adopcions centrades externament
Berástegui	Substitutives Utilitàries Narcisistes Postmodernes Per cessió Per omplir buits

A continuació, passem a descriure les motivacions més expressades per diverses poblacions.

3.4.2.- Algunes de les motivacions més expressades per la població americana, europea, espanyola i catalana

En aquest punt referenciem algunes de les motivacions per adoptar més expressades en els pocs estudis que en alguna part de la seva anàlisi han tingut present aquest aspecte (Palacios i Sánchez, 1996), ja sigui amb població americana i europea o amb població espanyola i catalana.

En un estudi amb població americana, amb mostra adoptant i no adoptant, realitzat per Gillis-Arnold et al. (1998), han trobat que les motivacions més expressades pels

adoptants respecte als no adoptants són: rescatar un infant, trobar companyia per a un mateix, reemplaçar fills ja crescuts i trobar companyia per als altres fills.

Relacionant aquestes motivacions amb variables sociodemogràfiques, aquests autors destaquen que a més nivell educatiu menys motivació per rescatar un infant i per reemplaçar els fills crescuts per altres de més petits; que les persones blanques tenen menys motivació per desitjar companyia que les no blanques; i que les adoptants de major edat tenen més motivació per reemplaçar els fills ja crescuts que les més joves. En canvi, les més joves tenen més motivació per oferir companyia als altres fills que no les més grans.

En un estudi amb població d'entre 25 i 49 anys dels Països Baixos, amb més d'un any amb problemes d'infertilitat, Van Balen et al. (1997) conclou que les opcions que no són mèdiques –com és el cas de l'adopció– es prenen després de seguir tractaments mèdics. Els autors afirmen que les parelles, abans d'acollir o adoptar, han exhaurit les possibilitats que els ofereix la medicina, ja sigui amb tractaments de reproducció assistida o amb medicines alternatives –considerades una opció més senzilla que l'adopció o l'acolliment–.

Malgrat tot, quan les persones acaben optant per adoptar, la seva principal motivació és el desig de tenir un fill o de crear una família. En aquest estudi, però, les motivacions altruistes també van sortir com a rellevants en el cas de l'opció adoptiva i molt importants quan les parelles es decanten per l'acolliment.

En un altre estudi, el que van realitzar Welsh, Viana, Petrill, et al. (2008), es destaca com a rellevant que els pares que ja tenien fills biològics assenyalaven raons humanitàries en un percentatge més alt que els primerencs; en canvi, la infertilitat era la motivació més rellevant en els darrers.

De l'estudi de Malm i Welti (2010) extraïem que la majoria de la seva mostra (80%) volia adoptar per raons altruistes, a fi de proporcionar una llar permanent a un infant, i que només el 52% havia adoptat per infertilitat. També destaca que els sol·licitants que havien estat exposats a l'adopció eren més propensos a adoptar malgrat que no hi haguessin problemes de infertilitat, i que aquells que van adoptar amb una motivació d'infertilitat no van trobar la felicitat en l'adopció.

Dels estudis realitzats amb població espanyola, a l'estudi sobre les adopcions internacionals truncades i en risc a la Comunitat de Madrid, Berástegui (2003) va obtenir que la motivació més expressada són els problemes biològics sense diagnòstic, seguida dels problemes biològics diagnosticats, de l'adopció com a via per ser mare soltera, d'una motivació filantròpica o solidària i, finalment, d'adoptar per omplir un buit i donar sentit a la vida.

Fent una anàlisi de quines motivacions es corresponen amb cada tipologia familiar sol·licitant d'adopció, Berástegui va trobar que la majoria de les que presentaven problemes biològics sense diagnòstic eren famílies biparentals sense fills, seguides de les biparentals amb fills; en el cas de la motivació per problemes biològics diagnosticats sobresortien les biparentals sense fills, també seguides de les biparentals amb fills i de les monoparentals; i, relacionat amb la motivació de l'adopció com a via per ser mare soltera, lògicament, totes les famílies eren monoparentals.

Quant a la motivació filantròpica o solidària, la majoria eren famílies monoparentals, seguides de les biparentals amb fills i de les biparentals sense fills; i en relació a la motivació d'adoptar per omplir un buit i donar sentit a la vida, la majoria eren famílies monoparentals seguides de les famílies biparentals sense fills.

D'un altre estudi realitzat a Madrid per Dávalos (2002), amb la finalitat de determinar el perfil dels sol·licitants d'adopció internacional a la Comunitat de Madrid, traiem deu categories relacionades amb les motivacions per a l'adopció, que són: problemes mèdics, altruisme, desig de paternitat, ampliar la família, experiència prèvia d'adopció, monoparentalitat, valor de l'adopció, experiència positiva de paternitat, fill mort i ho va proposar el país d'origen del menor. D'aquestes categories, la més expressada va ser: el desig de paternitat, seguida dels problemes mèdics, d'ampliar la família i de l'experiència prèvia d'adopció.

A partir d'aquestes categories i en funció del model familiar, Dávalos (2002) planteja que en la majoria dels casos les parelles trien l'adopció per problemes biològics, seguit pel desig de paternitat i pel desig d'ampliar la família. La motivació més expressada per les famílies monoparentals és el desig de paternitat, seguit pel desig d'ampliar la família. En funció de l'edat de la unitat familiar, les principals motivacions són la impossibilitat de tenir un fill biològic i el desig de ser pares, quan els sol·licitants són menors de 48 anys, i

el desig de paternitat donat que descarten tenir-lo biològicament, quan són més grans d'aquesta edat. Segons el període de convivència de la parella, en les que porten junts menys de 12 anys, les principals motivacions són els problemes biològics i el desig de paternitat; i en les parelles que porten més de 13 anys de convivència, els problemes biològics i desitjar ampliar la família.

Pel que fa a l'edat del menor, les motivacions d'aquells que desitgen un infant entre 1 i 4 anys són els problemes biològics, el desig de paternitat i el desig d'ampliar la família. Entre els que desitgen un infant de 5 a 8 anys o de 9 a 13 anys, les motivacions són el desig de paternitat, els problemes biològics i ampliar la família.

En funció de si les unitats familiars tenen fills biològics previs o no, els que tenen 1 o 2 fills biològics desitgen adoptar per ampliar la família, mentre que els que tenen 3 fills o més desitgen adoptar per problemes biològics. Si els fills anteriors són adoptats i no biològics, la motivació principal de l'adopció són els problemes biològics.

D'altra banda, Dávalos (2002) analitza les categories motivacionals en relació al model familiar monoparental i troba que quan aquestes són del sexe femení volen adoptar per desig de paternitat, per ampliar la família i per experiències prèvies d'adopció, mentre que les de sexe masculí únicament ho volen pel desig de paternitat.

Per acabar aquest apartat, amb població catalana trobem dos estudis. El realitzat per Font (2006), amb 40 parelles de Barcelona, on es diferencien les motivacions dels adoptants amb fills biològics de les dels adoptants sense fills. Dels primers destaquen motivacions com la solidaritat, una nova paternitat o voler ampliar la família i el desig d'adoptar o de tenir un fill adoptiu. En les famílies sense fills les motivacions estan relacionades amb el desig de ser pares, la impossibilitat de tenir fills biològics o amb motius solidaris.

Segons Font (2006), el fet de tenir experiències properes d'adopcions o acolliments a la família també es mostra com una variable que influeix en les motivacions dels adoptants. Aquest seria el cas de les motivacions relacionades amb la solidaritat: l'autora estableix una connexió entre aquest tipus de motivació i les experiències biogràfiques d'alguna generació propera als adoptants. Hi ha lleialtats familiars que fan que els adoptants vulguin continuar donant continuïtat a processos d'adopcions,

d'acolliments o d'apadrinaments que van ser desig d'altres generacions de la seva família, de manera que aquests motius per adoptar acaben convertint-se en un enllaç entre el passat i el present dels sol·licitants.

Finalment, el darrer estudi del Departament d'Acció Social i Ciutadania de la Generalitat de Catalunya (2007) demostra que els sol·licitants de Catalunya tenen com a motivació principal la infertilitat (52,06%); la segona motivació més expressada és no específica (20,73%), que vindria a ser el que al nostre estudi anomenarem el "desig de ser pares"; i la tercera és l'adopció en si mateixa, expressada pel 16,96% dels sol·licitants. El perfil majoritari d'aquests adoptants és de parelles composades per home i dona.

En aquest estudi del Departament d'Acció Social i Ciutadania també trobem que el 35,64% dels sol·licitants d'adopció a Catalunya han realitzat prèviament tècniques de reproducció assistida, dels quals, el 33,28% són unitats familiars de parella.

Fins aquí la recerca teòrica de les motivacions inicials per adoptar. Al treball de camp presentarem una classificació final de motivacions obtinguda del creuament de les dades de la literatura científica i del nostre treball de camp.

Al proper capítol abordarem el procés formatiu per a l'adopció internacional en quant que és l'altre gran centre d'interès del nostre treball.

4.- El procés formatiu per a l'adopció internacional

- 4.1.- La importància de la formació per a l'adopció internacional
- 4.2.- La formació per a l'adopció internacional a l'actualitat
- 4.3.- Els models de formació a Catalunya
 - 4.3.1.- Propers canvis en el model de formació català

4.- El procés formatiu per a l'adopció internacional

El present capítol està dividit en tres punts. El primer aborda la importància i la necessitat d'una formació en els processos d'adopció internacional. El segon descriu alguns dels aspectes més rellevants de la formació per a parees adoptius que s'estan duent a terme a l'actualitat i el tercer, i últim, explica amb detall el model de formació actual a Catalunya.

4.1.- La importància de la formació per a l'adopció internacional

Si partim del fet que les adopcions són una mesura de protecció, tal com diu Montané (1996), ja n'hi ha prou per justificar la importància de la formació. Tot i això, els professionals del món de les adopcions, basant-se en la seva experiència, comenten que en aquests processos és important crear una etapa prèvia de formació per poder reflexionar sobre el projecte adoptiu -als sol·licitants els costa fer aquesta reflexió (Herranz, 2006)- i evitar així el risc de ruptura (Montserrat, 2001; Rubio, 2001). La finalitat d'aquesta formació consisteix en propiciar aquests espais de reflexió sobre la realitat del menor, les particularitats de la paternitat adoptiva i les dificultats que aquesta pot comportar, tot ajudant a reorganitzar-la com a projecte (Ger, 2010).

Molts autors justifiquen la necessitat d'aquesta formació basant-se en les diferències significatives d'aquesta paternitat (Gillis-Arnold, Jasper, Stockdale, et al., 1998), en les funcions i responsabilitats afegides (Sallés i Boadas, 2010) o en les necessitats educatives especials que poden requerir els menors adoptats (Fuertes i Amorós, 1995). Destaquen que el dret de l'infant a conèixer el seu passat pot generar que les famílies necessitin ajuda o suport (Fuertes i Amorós, 1995) o que calgui ser conscients del treball a realitzar amb el menor sobre la seva identitat, els aspectes culturals o les conseqüències que tindria una interrupció de l'adopció (Paulsen i Merighi, 2009).

Alguns autors, fins i tot, afirmen que no tots els sol·licitants estan preparats per ser parees adoptius (Galli i Volpe, 1991; Ger, 2010); ja que no saben avaluar les necessitats d'aquests infants ni trobar l'ajuda necessària sense la intervenció d'un professional (Shapiro, et al., 2001; citat a Paulsen i Merighi, 2009). Cal que els parees adoptius siguin capaços de fer front al possible retràs i les dificultats que la institucionalització anterior del seu fill els pugui ocasionar, desafiant així a les seves expectatives inicials i habilitats

de criança, per això es fa tant necessari un procés d'idoneïtat i de suport formatiu pre i post adoptiu pels pares (Juffer et al., 2011).

Un procés de formació aportaria als sol·licitants un major coneixement de les pròpies expectatives (Barthy i Beny, 1988; Nelson, 1985; citat a Sar, 2000; Fuentes-Peláez, 2009), dels propis límits i de la motivació per voler adoptar (Fuentes-Peláez, 2009; Rubio, 2001) amb el qual guanyarien seguretat i elements per a la presa de decisions (Boadas, 2008; Fuentes-Peláez, 2009). La formació hauria d'apropar-los a unes expectatives realistes, a un estil parental flexible, a una motivació adequada i a un suport que podrien utilitzar si el necessitessin (Rushton, 2003). Tot plegat, hauria de garantir un projecte adoptiu més realista (Crespo, Legaz i Meseguer, 1999; citat a Ger, 2010) per reduir el risc de ruptura (Urban Systems, 1985; citat a Sar, 2000), que és el pitjor que els pot tornar a passar a aquests menors.

Algunes famílies han arribat a reconèixer que la formació és un espai per adquirir nous coneixements de cara al seu projecte de paternitat adoptiva (Boadas, 2007), i fins i tot hi ha estudis que confirmen que algunes famílies, malgrat haver patit una ruptura, tornarien a adoptar sempre que fos amb més formació (Barth i Miller, 2000). És quan tenen més dificultats i se senten aclaparats, que les famílies opten pels recursos externs (Fuentes-Peláez, 2009). No obstant això, quan hi ha problemes i dificultats, les famílies consideren pobre la formació que han rebut i destaquen que s'adapta poc a les dinàmiques familiars (Hoksbergen i Ter Laak, 2005).

En comparació amb els pares biològics, algunes famílies adoptants consideren que es produeix una discriminació, ja que aquells no han de fer cap tipus de formació (Ger, 2010; Mirabent i Ricart, 2005), d'aquí la importància de fer-los entendre que l'adopció és una mesura de protecció i que cal ser la millor família per garantir el desenvolupament integral del menor (Mirabent i Ricart, 2005). En relació a aquest aspecte, l'estudi de Paulsen i Merighi va confirmar que les famílies que tenien un major nivell de preparació van freqüentar menys els metges per problemes psicològics i de desenvolupament del menor (Paulsen i Merighi, 2009).

Les tasques específiques que els pares adoptius han de desenvolupar també és una justificació de la necessitat d'aquesta formació. Segons Agintzari (2006) i Vilaginés (2007), els pares adoptius han de saber reparar el dolor, les mancances i els trastorns

provocats per la història prèvia de l'infant, per l'abandonament i la institucionalització; han de poder revelar la condició d'adoptat i integrar al seu concepte de família l'existència d'una família biològica; han de crear vincles afectius amb els nens de més edat o amb experiències anteriors de pèrdues i dolor; i han de viure la diferència ètnica entre ells i l'infant.

Golding (2007) afegeix també com a tasques específiques que cal que aquests pares comprenguin les reaccions conductuals i emocionals del fill; que han d'anar desfent les creences i suposicions que aquest pugui generar sobre la paternitat, en base a la seva experiència prèvia, i ajudar-lo a pertànyer a una família, a recuperar-se de la seva primera experiència difícil i a sentir-se segur.

En enfrontar-se a aquestes tasques, moltes famílies es troben amb les possibles dificultats que comporten. Fuertes i Amorós (1995) destaquen el fet de tenir problemes en el desenvolupament de la identitat parental en no distingir entre lligams afectius i biològics; la vivència d'amenaça davant de qualsevol tensió que es produeixi amb el menor o per qualsevol mostra de rebuig d'aquest; la sobreprotecció i sobreindulgència que pot generar la inseguretats; el fet de tenir expectatives excessivament elevades i poc realistes dels mèrits que pot arribar a assolir el fill; la tendència a explicar els problemes de comportament per l'herència o variables intrínseques al nen; la dificultat per acceptar la idealització de la família biològica i les fantasies sobre les causes de l'abandonament que viurà el menor, així com la tensió que els poden generar els dubtes i preguntes que faci el menor sobre els seus antecedents familiars i de l'adopció.

Altres dificultats són les que apunten Forment i Aracil (2007), com la inseguretats en el rol parental el marcar límits i pautes clares; i la que introdueix Abella, Benet, Blanxart, Prats i Rossell (2008) de la carència de recursos i habilitats educatives per a la cria d'un menor adoptat.

D'aquestes dificultats, les que s'acaben convertint en demandes per als serveis de postadopció són majoritàriament les relacionades amb dificultats socials, emocionals i conductuals del menor. Concretament, les necessitats de desenvolupament de la infància (Jones, 2008) i l'adolescència (Forment i Aracil, 2007; Grau, 2010); l'endarreriment evolutiu (Paulsen i Merighi, 2009); aspectes ambientals que hagin afectat al menor anteriorment (Jones, 2008); el procés d'adaptació (Abella, Benet,

Blanxart, et al., 2008; Grau, 2010); aspectes relacionats amb la conducta (Abella, Benet, Blanxart, et al., 2008; Grau, 2010; Paulsen i Merighi, 2009; Sallés i Boadas, 2010); la disciplina i el control (Forment i Aracil, 2007); la vinculació a la família (Grau, 2010); el dol (Forment i Aracil, 2007); la revelació dels orígens (Abella, Benet, Blanxart, et al., 2008; Forment i Aracil, 2007) i, els aspectes culturals i racials (Haymes i Simon, 2003; Vonk et al., 2007; citat a Vonk i Massatti, 2008). També les relacionades amb l'aprenentatge (Cooper i Johnson, 2007; Grau, 2010) o l'escola (Abella, Benet, Blanxart, et al., 2008); amb la salut (Paulsen i Merighi, 2009); amb la concentració i l'organització (Cooper i Johnson, 2007) i amb la capacitat parental i la presència d'altres nens a la família (Jones, 2008).

Finalment, descriurem les aportacions d'alguns autors que relacionen la informació, formació i preparació dels pares adoptius amb el risc de ruptura. Barth i Berry (1991; citat a Barth i Miller, 2000) van manifestar que es donava escassa informació sobre el nen o informació massa favorable sobre les seves necessitats, aspecte que també es destaca a l'estudi nacional de Palacios, Sánchez-Sandoval i León, et al. (2005), en el sentit de proporcionar poca informació (ja sigui pobre o imprecisa) sobre el menor. Aquests autors també van trobar que un 90% de les famílies que van patir una ruptura no havia rebut cap tipus de formació (Palacios, Sánchez-Sandoval i León, et al., 2005).

També s'ha presentat com a motiu de ruptura la manca d'habilitats per afrontar les demandes i conductes del menor, així com el fet de tenir unes expectatives poc realistes (Berástegui, 2003). En el cas de les capacitats educatives, Palacios i els seus col·laboradors també van destacar que freqüentment no havien estat avaluades per l'equip de professionals, i que es procedia a l'assignació d'un menor a una família de qui no se sabia del cert si estava capacitada per afrontar situacions de conflicte o frustració (Palacios, Sánchez-Sandoval i León, et al., 2005). I, com a últim aspecte, també comentaven la relació entre menys preparació i més possibilitat de ruptura (Barth i Berry, 1988; citat a Berástegui, 2003) i, contràriament, que participar en grups de suport a la preadopció i postadopció és un factor preventiu d'aquesta ruptura (Feigelman i Silverman, 1983; citat a Berástegui, 2003).

Per tots els motius exposats en aquest punt hi ha un gran cos d'investigadors que consideren de rellevant importància una formació específica per a tots els sol·licitants

d'adopció internacional (Adcock, 2010; Amorós, 1987; Barth i Berry, 1988; Brodzinsky i Schechter, 1990; Cohen i Westhues, 1990; Fuentes i col., 2001; Gillis-Arnold, Jasper, Stockdale, et al., 1998; Groza, Chenot, Holtedahl i Team from Children of the World, 2004; Groze, 1994; Hoksbergen, 1991; Kirk, 1964; Marcovitch, Cesaroni, Roberts i Swanson, 1995; Monserrat, 2001; Palacios, Sánchez-Sandoval i León, et al., 2005; Rushton, 2007; Rosenthal, Groze i Morgan, 1996; Rushton i Monck, 2009a; Sallés i Boadas, 2010; Sar, 2000; Selman, 1993; Selman i White; 1994; Triseliotis, 1988).

A continuació, passem a descriure el procés formatiu per a l'adopció internacional a l'actualitat.

4.2.- La formació per a l'adopció internacional a l'actualitat

En aquest punt descriurem quina formació s'està duent a terme actualment: els objectius, els professionals que hi treballen així com el grau de satisfacció de la formació.

Fins al dia d'avui, un gruix important de la formació es realitzava amb les famílies acollidores, en tant que és més visible el seu engranatge dins dels circuits de protecció dels menors, tot i que des de finals dels anys 60 s'ha promogut també la formació (a part de l'avaluació) dels pares adoptius (Adcock, 2010).

Fuertes i Amorós (1996) plantegen tres models de selecció de famílies adoptives que anomenen: a) de selecció-valoració, b) de valoració-preparació, i c) de preparació-educació. Al nostre país, el model que encara predomina és el de selecció-valoració (Fuertes i Amorós, 1996; Rivas, 2008), que posa l'èmfasi en la valoració dels sol·licitants i no tant en la preparació o formació de les famílies. Per tant, encara no estem davant d'un procés de selecció de famílies que doni prioritat a l'aprenentatge sinó que l'atenció està focalitzada en la superació dels tràmits per a l'obtenció del certificat d'idoneïtat.

Quant a la formació, avui en dia aquest procés s'està realitzant de diverses maneres, condicionat per la legislació de cada país. A Espanya, cada una de les comunitats autònomes disposa, segons Palacios (2008), d'un ampli marge de capacitat normativa i organitzativa, obtenint com a resultat importants variacions d'unes comunitats autònomes a altres, com per exemple, que la formació sigui obligatòria en unes i en altres no.

A Catalunya hi ha tres espais o fases que poden ser formatius. Segons Sallés i Boadas (2010) trobem:

Primera fase: preadoptiva. En aquesta fase inicial en què els sol·licitants encara no han realitzat l'adopció, la formació pretén desenvolupar la necessitat de saber més sobre aquest fet i animar-los a continuar desenvolupant per ells mateixos aquesta tasca informativa i formativa.

Segona fase: temps d'espera i de gestions. Un cop s'han gestionat els tràmits per adoptar i les famílies esperen l'assignació del menor, és un bon moment per fer una formació contextualitzada com a suport i assessorament per apropar-se al fill i situar-se en el rol de pares adoptius. També és una formació per reduir ansietats i gestionar emocions i recursos personals.

Tercera fase: postadopció. Un cop el menor ja està amb la família, la formació hauria de ser específica i adaptada a les demandes i necessitats de la unitat familiar.

La formació de la primera fase és l'única obligatòria i la que realitzen tots els sol·licitants del nostre país. Segons Sallés i Boadas (2010). Pretén ser un espai d'assessorament i orientació, un context d'intercanvi i aprenentatge on les protagonistes són les famílies. En ser una formació amb persones adultes, cal tenir en compte partir de les seves experiències prèvies i proporcionar un aprenentatge significatiu. Cal que sigui una formació que faciliti la transferència dels coneixements adquirits en altres situacions i que les metodologies siguin actives, participatives i basades en el diàleg. Cal que sigui una formació que generi canvis duradors i profunds en les famílies (García, 1999). Tal com diuen Amorós (1987) i Fuertes i Amorós (1995), aquesta formació només serà d'utilitat si es permet la reflexió entre professional i sol·licitant.

Els objectius de la formació preadoptiva, segons diversos autors, serien:

- Informar del fet adoptiu (García, 1999)
- Conscienciar de la realitat del nen adoptable (Ger, 2010; Sallés i Boadas, 2010)
- Dotar als sol·licitants de recursos per fer front a la seva nova realitat i responsabilitat (Alguacil, 2008; García, 1999)

- Oferir formació específica segons el tipus d'adopció de què es tracti (García, 1999)
- Reflexionar per reafirmar o no la decisió d'adoptar (AEICA, 2006).

Com a objectius més específics dels grups de reflexió previs a l'Informe Psicològic i Social de Madrid, Monserrat (2001) els classifica des de la perspectiva del menor, d'una banda, i des de la perspectiva de la família, de l'altra.

Dels primers assenyalava: reflexionar sobre la informació de les característiques ètniques; acceptar que el nen desitjarà conèixer el seu passat; reflexionar sobre l'elecció del país, els aspectes psicosocials, els factors legals, el desig dels pares i l'edat del menor així com la flexibilitat en aquest desig i l'assignació adequada en funció del nen i la família; vetllar perquè els pares tinguin la màxima informació sobre el menor, els problemes de salut, els temes lingüístics i de conducta; treballar el procés d'adaptació, el desenvolupament de la seva personalitat; i les capacitats dels pares adoptius.

Quant als segons, apunta: facilitar la preparació i l'autovaloració de les famílies; integrar les noves funcions que exigeix l'adopció; proporcionar contenció; elaborar les problemàtiques dels dols; reflexionar sobre els vincles significatius amb els altres, indagar com adquireixen valors i com els transmetran; promoure els recursos de la comunitat i sensibilitzar sobre la necessitat de participar perquè s'integrin.

Palacios (2008), al "Manual para intervenciones profesionales en adopción internacional. Valoración de idoneidad, asignación de menores a familias y seguimiento postadoptivo", proposa un model basat en les necessitats dels infants i les diferents capacitats que els pares han de desenvolupar per cobrir-les. L'autor proposa que, segons la fase del procés adoptiu, s'haurien de poder treballar unes capacitats o altres. En aquest manual, Palacios no se centra en la fase de formació, però nosaltres hem volgut seleccionar aquelles capacitats que, al nostre criteri, podrien treballar-se en aquesta fase. Les resumim a la taula 5:

Taula 5.

Capacitats dels adults necessàries per respondre adequadament a les necessitats infantils en l'adopció (adaptat de Palacios (2008).

Àmbits de capacitats	Capacitats
Relacionades amb la història i característiques personals	<ul style="list-style-type: none"> -Per fer front i assumir la pròpia història personal -Per establir relacions de vincle estables i segures -Per fer front de forma madura, confiada i eficaç a la frustració, l'estrès, els conflictes i les dificultats -Per adaptar-se als canvis i situacions noves -Per establir relacions de suport, cooperació i ajuda mútua -Per demanar ajut (parella, amics, familiars, professionals) i per oferir-ne als altres -(En el cas de parelles) Per unes relacions de parella caracteritzades per la cohesió, l'adaptabilitat, la interdependència i l'autonomia -(En el cas de parelles) Per una relació en què la comunicació sigui fluïda i basada en la confiança, l'afecte i el respecte -(En el cas de parelles) Per adoptar rols flexibles, amb intercanvi entre mare i pare
Relacionades amb les condicions i circumstàncies de vida	<ul style="list-style-type: none"> -Capacitat per, en funció de l'edat i la salut física i mental, respondre a les necessitats de l'adoptat en la seva infància, adolescència, joventut i maduresa inicial -Capacitat per adaptar la vivenda a la nova configuració familiar -Capacitat per disposar de temps habitualment per a l'atenció de les necessitats de tot tipus de la persona adoptada -Si hi ha altres nens a la llar, capacitat per a la col·laboració en el procés d'integració -Si hi ha altres adults a la llar, capacitats educatives i coherència amb els estils educatius dels adoptants
Relacionades amb el projecte adoptiu	<ul style="list-style-type: none"> -Per entendre que en l'adopció les necessitats dels adoptats han de tenir prioritat per sobre de les dels adoptants -Projecte educatiu obert i flexible, sense rigidesa però sense disponibilitat absoluta a qualsevol tipus d'adopció per complicada que pugui ser -Per implicar adequadament l'entorn familiar i social en el projecte d'adopció -Per acceptar la incertesa relacionada amb el desconeixement de bona part dels antecedents i les experiències prèvies de qui pot ser adoptat -Per acceptar les diferències respecte les famílies biològiques i l'existència de reptes específics en les famílies adoptives -Per comprendre i acceptar que tota persona adoptada té una història prèvia i una família d'origen que no desapareix per sempre de la seva ment

(taula continua)

Taula 5. (continuació)

Àmbits de capacitats	Capacitats
Capacitats educatives generals i relacionades amb l'adopció	<ul style="list-style-type: none"> -Per oferir un entorn familiar i social segur, protector, afectuós, empàtic i estimulant durant la infantesa, la joventut i els inicis de l'adulthood -Per entendre l'educació en la família com un dels elements fonamentals per modelar el desenvolupament i personalitat de l'adoptat -Per permetre als adoptats expressar els seus sentiments i emocions en les diferents etapes del seu desenvolupament -Capacitats educatives que evitin al màxim la repetició de models inadequats -Per comprendre, anticipar i respondre a les necessitats presents i futures dels adoptats -Per adaptar-se al ritme i procés de l'adoptat -(En el cas de fills previs) Capacitat per preparar-los per a la nova arribada -(En el cas de fills previs) Capacitat per respondre adequadament a les necessitats de tots ells -(En el cas de fills previs) Història educativa i maneig de situacions problemàtiques amb els fills previs
Relacionades amb la intervenció professional	<ul style="list-style-type: none"> -Per haver-se beneficiat de les experiències d'informació i formació sobre l'adopció, així com del contacte amb altres sol·licitants d'adopció -Per acceptar la necessitat de preparació per a l'adopció, valoració d'idoneïtat i seguiment postadoptiu -Per assumir les dificultats i incerteses que comporta el procediment adoptiu i col·laborar amb els professionals en el seu correcte desenvolupament -Per ser capaç de cercar ajut professional si ho considera necessari

Alguns dels continguts que segons altres autors sí es treballen ja en aquesta primera fase formativa, serien: la decisió i el desig de tenir un fill, en la parella i en la família monoparental; la motivació per l'adopció; els aspectes culturals i socials de la paternitat; les diferències i similituds amb les famílies biològiques; la novel·la familiar; la paternitat biològica enfront de l'adoptiva: la frustració i les vivències davant les dificultats per infertilitat; els dols; l'elaboració i anàlisi de la pressió social; les expectatives i prejudicis; les etapes del desenvolupament evolutiu; l'afectivitat; la socialització; la pubertat; l'adolescència; els problemes de comportament; els conflictes de convivència; els projectes educatius; el moment de l'adopció; la conformació del nou grup familiar; l'aprenentatge escolar i la revelació dels orígens (Monserrat, 2001).

Rushton i Monck (2009a), per la seva banda, afegeix altres continguts que també es treballen: la informació sobre el procés d'adopció; les responsabilitats legals; i la informació sobre els ajuts econòmics dels serveis de suport.

Els professionals sovint es decanten per treballar aquests continguts per grups. Aquests ofereixen la possibilitat de posar en comú el que es pensa, de debatre expectatives i temors així com aquelles fantasies i experiències personals que es consideren rellevants (Herranz, 2006). Segons Ger (2010), és la metodologia més ben valorada pels professionals. Montserrat (2001) ho descriu així:

El grupo facilita, a través de la verbalización de experiencias y vivencias que expresan los participantes, y ayuda a transformarlos en significativos, ya que implica a toda la persona: intelecto y afecto, siendo así un aprendizaje más profundo y duradero. (p.3)

Els professionals que imparteixen aquesta formació poden variar en funció de l'equip, però acostumen a ser psicòlegs i treballadors socials (Montserrat, 2001) tot i que hi ha models d'equips més interdisciplinaris on col·laboren, a més a més, els educadors socials i els pediatres (Jones, 2008), els psicopedagogs (Osborne, Norgate i Traill, 2009) o els pedagogs (Gutiérrez i Rivas, 2008; Sallés i Boadas, 2010). Molts professionals defensen el treball multidisciplinari (Gutiérrez i Rivas, 2008; Montserrat, 2001; Osborne, Norgate i Traill, et al., 2009; Sallés i Boadas, 2010) ja que s'ha demostrat que milloren els coneixements i habilitats dels professionals com a resultat de diferents formes de treball i també la presa de decisions al voltant dels casos treballats (Osborne, Norgate i Traill, et al., 2009).

El que cal tenir en compte, però, és que aquests professionals (tant els que fan la formació com els que intervenen en altres fases del procés adoptiu) estiguin familiaritzats amb la temàtica de l'adopció. Palacios (2008) destaca que els professionals no sempre es dediquen plenament a aquest àmbit professional, o no tenen formació al respecte, la qual cosa genera intervencions de tipus regular, sense considerar l'especificitat de l'adopció.

El rol d'aquests professionals en la formació es concreta en: ser docent i acompanyant, plantejar dubtes, generar debats, reduir ansietats i facilitar la participació dels

sol·licitants (Sallés i Boadas, 2010). Cal que l'espai generat sigui idoni per obrir noves vies d'interès i propiciar poder consultar aquells aspectes que generen neguit o desconfiança (Boadas i Navarro, 2011). Destaquem la figura del pedagog com a professional de l'educació que, tot i no ser un referent actualment, considerem que pot desenvolupar un rol clau que, tal com expressen les autores, adquireix *“responsabilitat en el disseny d'espais de formació i també desenvolupa tasques d'orientació i assessorament que permeten millorar les competències parentals dels pares per tal que desenvolupin amb més seguretat el seu rol educatiu”* (Sallés i Boadas, 2010).

Els pedagogs són els professionals per excel·lència encarregats de desenvolupar destreses, promoure estratègies educatives i habilitats de desenvolupament integradores, així com potenciar la capacitat d'afrontar amb major seguretat i responsabilitat noves situacions (Rivas, 2008), sent aquests aspectes que s'han de treballar a la formació dels sol·licitants.

Seguint a Gutiérrez i Rivas (2008), els pedagogs o professionals de l'educació tenen un paper clau en la formació preadoptiva generant espais de comunicació, adaptant metodologies i generant actituds que afavoreixin l'aprenentatge, tot potenciant “l'aprendre a aprendre” en la formació continuada, així com desenvolupant estratègies educatives i habilitats de desenvolupament integradores. Són els professionals que vetllen per aconseguir que la formació inicial de les famílies adoptives sigui realment un espai d'aprenentatge i no només un espai de control i valoració.

Dins del procés de valoració i formació inicial, els pedagogs també poden ocupar un espai dins de les entrevistes valoratives, realitzant entrevistes educatives als sol·licitants per valorar les seves aptituds educatives en el seu rol de futurs pares i reconèixer els seus propis recursos i limitacions (Boadas, 2008). Seguint a Boadas (2008) els continguts d'aquestes entrevistes són:

- Delimitació de la demanda del perfil del menor per ajustar-la a les capacitats de la família i detectar expectatives rígides o prejudicis.
- Analitzar els aspectes relacionats amb les diferències generades per l'adopció internacional, l'acceptació per part de la família extensa, el racisme i la xenofòbia i la capacitat per integrar els orígens del menor.

- Criteris per escollir l'escola del menor, l'adaptació i les expectatives educatives vers el fill.
- Estil educatiu i aptituds pedagògiques. Anàlisi de les experiències educatives prèvies i dels referents o models educatius. Valoració de la coherència, la capacitat d'adaptació i la flexibilitat de la família sol·licitant.
- Adaptació a la nova llar per part del menor. Com posar normes i límits. Capacitat per sol·licitar ajuda en cas necessari i incorporar el consell.
- Coneixement i habilitats per tractar amb el menor. Les necessitats dels nens en les seves diferents etapes i moments evolutius.

Quant a la fase postadoptiva, els pedagogs també poden fer l'acompanyament i l'assessorament, proporcionant eines i recursos que ajudin al seu procés d'adaptació. Concretament, poden facilitar-se pautes de criança i educatives, orientar en aptituds i actituds educadores, en models educatius, en aspectes de la socialització i del temps de lleure (Gutiérrez i Rivas, 2008). També poden donar suport en la relació entre germans i en definitiva en tots aquells espais quotidians familiars.

Sense centrar-nos ja en els pedagogs, qualsevol de les disciplines que regulen els espais de formació ha de vetllar perquè els seus professionals es mantinguin propers als sol·licitants i als seus sentiments, perquè empatitzin amb les seves inquietuds i els puguin ajudar a situar-se en el lloc del menor, així com preparar la seva ment per facilitar el procés d'adaptació (Icart i Ribalta, 2005).

Contràriament a aquesta visió que els professionals tenen de la formació com un procés d'aprenentatge, algunes famílies consideren que els espais formatius són dissuasoris per evitar que adoptin (Charro i Jociles, 2007) o, simplement, un impediment burocràtic en el camí de la formalització de l'adopció (Palacios, Sánchez-Sandoval i León, et al., 2005).

Al nostre país, les dades de què disposem sobre la satisfacció de la formació rebuda ens les proporcionen l'estudi de Palacios, Sánchez-Sandoval i León, et al. (2005), en què les famílies expressen una satisfacció de 3,2 en una escala de l'1 al 5 en tota la formació rebuda, no només la preadoptiva, tot i que l'estudi indica la tendència a posicionar-se en els extrems de satisfets/insatisfets i no tant en el punt mig. I l'estudi de Fuentes, on les famílies expressen que no els hi queda clara la utilitat del procés de formació-valoració.

Donada la varietat de professionals i entitats, la curta durada del procés formatiu i el fet que es doni en un marc de control l'element més definitori és la predisposició de la família a considerar l'espai com una oportunitat d'aprenentatge. Tot i així, un 30% de la seva mostra va manifestar sentiments negatius per la sensació d'intromissió, el context d'avaluació i la dilació del procés. (Fuentes, 2007).

En altres països, aquest índex de satisfacció ens arriba a través del grau de preparació que les famílies consideren que han adquirit amb la formació. Moltes famílies creuen que estan mínimament preparades per al procés d'adopció i per superar els obstacles amb què es trobaran. Concretament, no se senten preparats per als desafiaments psicològics i emocionals i sí per als financers i relacionats amb la cultura del menor (Paulsen i Merighi, 2009).

A l'estudi de Berry, els pares adoptius van considerar la preparació insuficient per manejar les dificultats de conducta o emocionals (Berry, 1990; citat a Rushton i Monck, 2009b); i a l'estudi de Rushton (2007), els adoptants van trobar la formació massa genèrica i que no se centrava en els seus fills, amb poques habilitats per a la criança. Els pares amb experiència eren els més insatisfets i molts van pensar que no es va fer prou atenció a les possibles repercussions per als fills biològics (Quinton et al., 1998; citat a Rushton, 2007).

A l'estudi de Fuentes (2007) els pares mostren més preocupació per la manca de formació i confien en els beneficis de la mateixa, mentre que les mares, tot i considerar-la com un risc, no la valoren com a important ja que confien més en les seves capacitats com a mares.

D'una banda, la formació que volen els pares és, segons Cooper i Johnson (2007): plena informació escrita sobre assumptes educatius en la preparació per a l'adopció (classificació de problemes, dificultats en el vincle i l'afectivitat i com poden afectar a l'educació); informació sobre agències de suport d'accés a l'educació i serveis de suport en l'adopció; informació de totes les etapes evolutives; i informació de la història i el passat del menor així com un quadre explicatiu dels seus hàbits diaris amb el seu procés.

De l'altra, Barth i Miller (2000) recullen el què consideren útil els sol·licitants dels serveis educatius i informatius: la informació de fulletons, llibres i articles temàtics sobre

adopció i sobre els problemes que pateixen els menors adoptats, conferències, seminaris, tallers i classes, així com els grups de suport i els pares adoptius com a mentors.

Rushton, a diferents estudis, ha definit quines serien algunes de les deficiències que podem destacar dels sistemes de formació: una manca d'informació pràctica sobre estratègies de cria dels fills i que es produeix una minimització dels problemes dels infants. Cal comprendre els problemes dels nens, com actuar davant de les dificultats de comportament i fomentar el compromís amb ells quan hi ha poc vincle (Rushton, 2007).

També caldria adaptar aquesta formació, massa genèrica, a les necessitats de cada família. És una formació que els ajuda a reflexionar però no els prepara per afrontar i gestionar dificultats de comportament, i no es posa èmfasi en les famílies que ja tenen fills biològics (Rushton i Monck, 2009a) tot hi que cada vegada n'hi ha més. Com a proposta de millora, els mateixos autors proposen desplaçar la formació fins als primers mesos després de l'arribada del menor, ja que serà llavors quan serà més significativa. Una altra proposta és adaptar els casos que es treballin, o fins i tot fer-ho a la llar familiar, i una darrera és compartir la formació amb testimonis de pares ja adoptius (Rushton i Monck, 2009a).

Una vegada el menor ha arribat a la família trobem que si els pares no estan preparats, els problemes mèdics, psicològics i de desenvolupament dels menors adoptats poden desequilibrar el nucli familiar, ja que els pares no tenen els recursos necessaris per afrontar aquests desafiaments de manera adequada (Paulsen i Merighi, 2009). A l'estudi de Fuentes es conclou que les famílies desconeixen quins recursos els poden ajudar i el que fan és buscar professionals que atengui les necessitats específiques dels fills (comportament, aprenentatge i salut), per tant, utilitzen els recursos de manera temporal. Fuentes afirma que hi ha pocs recursos específics d'assessorament i informació dirigits exclusivament a pares i mares, com ara grups de suport (Fuentes, 2007).

Rushton (2003; citat a Palacios, 2007) va descriure tres nivells d'ajuda: a) problemes manejables, b) problemes de major nivell de dificultat que requereixen destreses i estratègies educatives complexes, i c) problemes que posen en perill la convivència. En aquest aspecte, Palacios (2007) anomena quatre tipus fonamentals d'intervenció: a)

l'educatiu-formatiu, b) el facilitador de xarxes de suport, c) el de caràcter clínic, i d) el de caràcter assistencial, i afirma que la majoria d'aquestes famílies necessitarà intervencions de suport i assessorament educatiu i no tant de caràcter terapèutic.

En aquest sentit, els programes de formació que s'estan portant a terme actualment estan dirigits a famílies en risc, famílies acollidores o famílies adoptives. L'eficàcia d'aquests programes s'ha demostrat en població general però s'ha estudiat poc en famílies adoptives (Selwyn, Del Tufo i Frazer, 2009) per saber si es mantenen a llarg termini les habilitats adquirides en el procés formatiu.

El model en què es basen la majoria de programes de formació és la teoria de l'aprenentatge social, que contempla que les persones aprenen noves conductes a través del reforç i del càstig, així com del que observen al seu entorn. Golding (2007) destaca que als pares se'ls poden ensenyar principis conductuals que els permetin entendre com han de respondre i d'influir en el comportament del nen, i així desenvolupar tècniques per canviar les seves maneres habituals de fer i respondre.

La teoria del vincle també es considera important per entendre com influeixen les primeres relacions en l'infant per sentir-se segur. Conèixer aquesta teoria ajuda els pares a entendre perquè els seus fills no se senten segurs amb les seves noves famílies i així poden orientar la seva paternitat per tal de proporcionar-los sensacions de seguretat (Golding, 2006b; citat a Golding, 2007).

El desenvolupament de programes de formació de pares adoptius haurien de ser adequats a les seves necessitats especials, ja sigui adaptant els programes tradicionals (Henderson i Sargent 2005; citat a Golding, 2007) o desenvolupant-ne de completament nous (Golding, 2006c; Shocfield i Beek, 2006; citat a (Golding, 2007). Els que adapten els programes tradicionals tendeixen a mantenir la base de la teoria de l'aprenentatge social, però posen més atenció en la relació entre el pare i el fill (Golding, 2007).

Els programes que s'estan desplegant per a pares adoptius i acollidors inclouen un model pluridimensional que combina una comprensió de la teoria del vincle, del trauma d'infantesa i de l'impacte de l'experiència adversa sobre el desenvolupament de l'infant (Golding, 2006a, 2006c; citat a Golding, 2007). Golding (2007) conclou que els programes de formació de pares encara no dirigeixen prou la seva atenció a la paternitat

de nens amb necessitats de desenvolupament, emocionals i conductuals especials pel fet d'haver viscut una primera experiència adversa de separació i pèrdua familiar.

Algunes habilitats que treballen els programes de formació per a pares basats en la teoria de l'aprenentatge social són:

- Mostrar-se proper (Berard i Smith, 2008; Van Camp, Montgomery, Vollmer, et al., 2008; Van Camp, Vollmer, et al., 2008)
- Ús del reforç (Berard i Smith, 2008; Van Camp, Montgomery, Vollmer, et al., 2008; Van Camp, Vollmer, et al., 2008)
- Pivotar (Berard i Smith, 2008; Van Camp, Montgomery, Vollmer, et al., 2008; Van Camp, Vollmer, et al., 2008)
- Redirigir l'atenció (Berard i Smith, 2008; Van Camp, Montgomery, Vollmer, et al., 2008; Van Camp, Vollmer, et al., 2008)
- Crear expectatives (Berard i Smith, 2008)
- Utilitzar el contracte (Berard i Smith, 2008)
- Extinció (Van Camp, Montgomery, Vollmer, et al., 2008; Van Camp, Vollmer, et al., 2008)
- Interrupció d'una conducta (Van Camp, Vollmer, et al., 2008)
- Ignorar conductes no desitjades (Van Camp, Montgomery, Vollmer, et al., 2008; Van Camp, Vollmer, et al., 2008)

I aquestes habilitats s'acostumen a treballar mitjançant la tècnica del *role-playing*, amb la supervisió dels professionals.

Des de la perspectiva de la teoria del vincle, Pacheco i Boadas (2011) plantegen com atendre les *necessitats afectives especials* dels menors adoptats. Les autores entenen que un menor té necessitats afectives especials:

cuando ha vivido situaciones traumáticas o de privación afectiva y necesita que se compensen dichas dificultades mediante aportaciones conscientes de afecto, haciendo énfasis en los procesos relacionales que derivan en la creación de relaciones significativas y, por lo tanto, en una mejor integración de sí mismo como persona y evolución como ser social. (p.124)

Alguns autors proposen pautes d'actuació per als pares per atendre aquestes necessitats afectives, entre les quals trobem les següents:

- Reaccionar davant del reclam d'atenció (Corbella i Gómez, 2010; Pacheco i Boadas, 2011)
- Comprendre les conductes del menor (Corbella i Gómez, 2010)
- Expressar verbalment els estats mentals (Corbella i Gómez, 2010)
- Mostrar interès pels estats mentals dels altres (fills inclosos) (Corbella i Gómez, 2010; Pacheco i Boadas, 2011)
- Demostrar afecte als altres acompanyat de l'expressió verbal de l'estat emocional (Corbella i Gómez, 2010; Pacheco i Boadas, 2011)
- Estimular l'expressió verbal i no verbal de l'afecte del fill (Corbella i Gómez, 2010)
- Expressar verbalment la reflexió sobre l'anticipació de la conducta de l'altre (Corbella i Gómez, 2010)
- Fomentar la interacció cooperativa entre pares i fills (Corbella i Gómez, 2010)
- Potenciar les conductes físiques i verbals adequades (Corbella i Gómez, 2010)
- Trobar l'equilibri entre flexibilitat i fermesa (Corbella i Gómez, 2010) o entre demostrar afecte i posar límits (Pacheco i Boadas, 2011)
- Adaptar el ritme dels pares al desenvolupament del menor (Pacheco i Boadas, 2011)
- Deixar que tinguin certa autonomia per explorar l'entorn (Pacheco i Boadas, 2011)
- Reaccionar amb empatia davant de les situacions de tensió (Pacheco i Boadas, 2011)
- Donar l'opció de triar, no se'ls ha de donar tot fet (Pacheco i Boadas, 2011)
- Manifestar obertament sentiments positius. Somriure (Pacheco i Boadas, 2011)
- Comunicació positiva i reforç positiu (Pacheco i Boadas, 2011)
- Comunicació oberta en relació al fet adoptiu (Pacheco i Boadas, 2011)
- Mostrar interès pels seus interessos i preocupacions (Pacheco i Boadas, 2011)
- Ser conscients dels petits avenços en el desenvolupament i comunicar la nostra alegria (Pacheco i Boadas, 2011).

Més enllà dels programes de formació, també s'ofereix un suport postadoptiu. Ortiz i Rosso (2007) destaquen que a Andalusia s'ofereix en base a quatre línies de treball: a) assessorament, b) formació, c) teràpia familiar i individual, i d) assessorament i mediació en la recerca dels orígens. L'oferta de serveis ha de ser àmplia perquè les famílies adoptives poden necessitar el suport en qualsevol moment. Tal com diu Grau (2007), poden necessitar l'acompanyament a l'inici de l'adaptació, amb l'inici de l'escolaritat, quan hagin de parlar del fet adoptiu, a l'adolescència o fins i tot a l'edat adulta.

A Catalunya es va crear el primer servei d'atenció postadoptiva de l'ICAA l'any 2005, amb l'objectiu d'intervenir professionalment per a la integració del menor en la família adoptiva i poder fer front als reptes que planteja la criança, educació i relació dels pares amb els fills. Posteriorment, el 2007, es va crear el servei d'acompanyament i ajut en la recerca dels orígens per part de les persones adoptades (Sallés, 2010).

Alguns estudis han demostrat que les famílies necessiten més ajuda i seguiment del que se'ls ofereix en l'actualitat (Howe, 1997; Osborne, Norgate i Traill, et al., 2009). Per exemple, als Països Baixos, les agències d'adopció no ofereixen cap suport post-adoptiu i no hi ha una atenció apropiada immediatament després de l'arribada del menor, quan les condicions de privacitat en edats primerenques i els seus efectes produeixen un desafiament extra en la creació del vincle i la identitat del menor (Rijk, Hoksbergen i Laak, 2007).

Segons l'estudi de Cooper i Johnson (2007), els serveis de suport per a nens adoptats han de tenir un component educatiu. Aquest suport, així com tenir accés a una persona amb coneixements sobre l'adopció, disposar de consells escrits sobre els serveis i com accedir-hi o la possibilitat d'accedir a una biblioteca especialitzada, a prospectes o webs és valorat positivament pels pares adoptius.

Un altre aspecte important a destacar en el moment de planificar aquests serveis de postadopció és que les famílies adoptants no acostumen a demanar ajut. Un estudi de Fuentes (2003), al nostre país, va descobrir que les famílies adoptives utilitzen més i amb major freqüència els suports informals que els formals, tot i que consideren els darrers són una oportunitat perquè no n'hi ha molts i voldrien que n'hi haguessin més. L'estudi de Palacios, Sánchez-Sandoval i León, et al. (2005) constata que el major suport de les

famílies el troben en familiars (44%), en les ECAI (28%) i en amics (26%). Juffer, Stams, i Van IJzendoorn (2004) van destacar que els pares adoptius demanen menys ajuda per problemes de comportament que els no adoptants.

Rushton i Monck (2009b) es van sorprendre al comprovar que no totes les famílies adoptives volien els consells de criança que els oferien, malgrat que tinguessin greus dificultats a la seva llar. Per tant, van arribar a la conclusió que existeix un complex en la cerca d'ajuda i suport. Sturgess i Selwyn (2007; citats a Rushton, 2007) van preguntar-se quin suport havien rebut els sol·licitants i quin els hagués agradat rebre. La resposta va ser que un terç dels entrevistats estaven contents d'haver rebut els serveis de suport, però altres preferien lluitar ells sols i es mostraven refractaris a buscar ajut per por a que semblés que no s'havien pogut fer càrrec del menor o per sentiment de culpabilitat, aspectes que, tal com diuen els autors, posen de relleu la complexa relació entre les necessitats i el contacte amb els serveis de suport postadoptiu. A l'estudi de Meltzer et al. (2003; citat a Osborne, Norgate i Traill, et al. , 2009), només un terç dels pares adoptius havia sol·licitat assessorament d'algun tipus.

Finalment, a l'estudi nacional de Palacios, Sánchez-Sandoval i León, et al. (2005), les famílies van respondre, en un 27%, que en aquell moment els agradaria poder consultar algun servei especialitzat en adopció, i ho farien respecte a: problemes de conducta, la revelació de la condició d'adoptat, l'adolescència, els tràmits d'adopció i altres, per aquest ordre.

A continuació, passem a descriure el model de formació específic de Catalunya.

4.3.- Els models de formació a Catalunya

Tal com hem explicat al punt "2.2.1- Fases del procés d'idoneïtat per a l'adopció internacional a les Institucions Col·laboradores per a la Integració Familiar", la formació que els sol·licitants han de realitzar està inclosa dins del procés d'obtenció del certificat d'idoneïtat. Recordem que aquest procés és divideix en dues parts, la formativa i la valorativa. Nosaltres però, ens centrarem només en la part formativa.

Les sessions de formació estan impartides per les ICIF i els seus professionals, i s'anomenen recorregut formatiu, ja que pretenen recórrer els aspectes més rellevants

de l'adopció (Ger, 2010). Actualment, totes les ICIF de Catalunya segueixen el mateix patró de funcionament i les mateixes directrius, que descrivim tot seguit.

Una vegada els sol·licitants han estat derivats aleatòriament des de l'ICAA a una ICIF per realitzar el procés d'obtenció del certificat d'idoneïtat, aquestes configuren els grups d'unitats familiars que realitzaran la formació conjuntament (normalment al voltant d'uns 10 expedients). Aquestes unitats familiars poden ser matrimonis, parelles no casades o persones soles, i hauran de confirmar l'assistència al recorregut formatiu, tenint l'opció, en cas que no hi puguin assistir, de canviar la data que se'ls proposa per la d'un grup posterior. Les agrupacions no es fan tenint en compte cap criteri, per tant, les unitats familiars d'un mateix grup poden no compartir el país on volen adoptar, el fet de tenir o no fills biològics, etc. Tan sols tenen en comú l'interès per l'adopció.

Les sessions es realitzen un divendres de 9'00h a 13'00h i de 15'00h a 18'00h i un dissabte de 9'00h a 13'00h, i les dirigeix un psicòleg o un treballador social, tot i que pot variar en funció de l'equip que les realitzi (Ger, 2010). Els professionals que conformen els equips dels recorreguts formatius, a part dels professionals que estableix la llei, poden tenir formacions properes a la pedagogia, la psicopedagogia o l'educació social.

L'objectiu del recorregut formatiu, tal com diu Mirabent (2004), és preparar i sensibilitzar els sol·licitants fent-los reflexionar sobre la seva pròpia motivació per adoptar i apropar-los a la realitat dels infants en situació de ser adoptats per la via internacional; les experiències que hagin pogut viure fins al moment de l'adopció, així com les seves conseqüències. Es tracta, doncs, d'apropar-los a la realitat del fet adoptiu i proporcionar-los recursos per abordar les situacions que es trobaran en la relació amb el seu fill.

Els continguts teòrics que es treballen són: la diferència entre la filiació biològica i l'adoptiva, la motivació i la decisió per adoptar, les necessitats dels infants, què significa la pèrdua i haver viscut en una institució, quines conseqüències poden tenir aquestes vivències, com s'imaginen la trobada amb el menor, com es pensa abordar la revelació dels orígens i la condició d'adoptat, la construcció de la identitat adoptiva, i finalment possibles interrogants que es plantejarà l'infant a mesura que es vagi fent gran (Icart i Ribalta, 2005).

La finalitat és que els sol·licitants siguin capaços de veure per si mateixos si la realitat de l'adopció coincideix amb les seves expectatives o bé si hauran de reajustar-les per tal de fer-les més properes a aquesta realitat. És a dir, que puguin valorar si compten amb prou cobertura i flexibilitat mental per acollir l'infant, conèixer-lo i estimar-lo tal com és, vinculant-se amb ell gradualment i creant el sentiment de família, sense que predomini el de frustració o decepció pel nen que se'ls ha assignat (Mirabent, 2006).

Com la durada de la formació és relativament curta, molts d'aquests temes s'acaben o es poden acabar de parlar i reflexionar durant el període de valoració, en l'espai de les entrevistes individuals amb cada unitat familiar (Ger, 2010).

La metodologia de treball dels recorreguts formatius pot variar en funció del tema a tractar, però se solen plantejar diferents dinàmiques com, per exemple, el treball en gran o petit grup, l'escenificació en *role-playings*, les fantasies guiades, la visualització d'un vídeo o l'explicació de casos pràctics amb la finalitat de crear debat i reflexió entre els assistents. En algunes ICIF fins i tot porten el testimoni de famílies adoptives perquè parlin de la seva pròpia experiència durant aquest procés.

Al llarg de la formació tots els sol·licitants han d'omplir un full individualment que s'anomena "qüestionari sobre l'adopció" i que es compon d'una sèrie de preguntes obertes sobre la descripció de l'infant, les característiques personals del sol·licitant, una autodescripció com a pare o mare i una descripció de la parella (si s'escau) també com a pares o mares, una descripció dels propis pares i preguntes sobre el projecte educatiu familiar (Ger, 2010). Aquest instrument serà analitzat pels professionals a la part del procés de valoració, que comença un cop finalitzada la formació, i que consisteix en la realització d'un mínim de dues entrevistes individuals amb cada unitat familiar més una visita al domicili per part del treballador social.

Partint de l'estudi de Ger (2010), obtenim que un 33% dels professionals de la seva mostra se senten satisfets amb l'actual model de formació, un altre 33% considera que cal millorar-lo i, el 33% restant se'n senten insatisfets. Els professionals destaquen com a més negatiu la intensitat amb la que es dona, i ho millorarien ampliant el nombre de sessions. D'altres models de formació, el que més valoren és que s'acompanyi als sol·licitants en el seu procés d'adopció i no s'acabi amb l'obtenció del certificat d'idoneïtat.

Finalment, en el proper punt detallarem els propers canvis en el model de formació català.

4.3.1.- Propers canvis en el model de formació català

Segons Ger (2010), el passat 3 de maig de 2010, l'ICAA va comunicar a les ICIF la intenció de canviar el procediment per a la preparació de les famílies sol·licitants d'una adopció. En una reunió amb les ICIF va exposar la nova proposta, va proporcionar els materials necessaris per al treball intern de les ICIF respecte a la nova proposta i va establir un calendari aproximat per a la implementació del nou procediment de preparació.

Aquest canvi ve generat, entre altres coses, per un canvi important en la tendència de les adopcions a Catalunya. Actualment ens trobem en un moment en què han baixat les sol·licituds d'adopció a Catalunya i, a més a més, han augmentat considerablement els temps d'espera als països d'origen dels infants. A banda d'aquest nou context, Catalunya acumula una major experiència en adopció a nivell nacional i internacional, sobretot de les característiques i de les necessitats dels infants adoptats així com del procés postadoptiu, la qual cosa ha de permetre anticipar i preparar els sol·licitants amb major realisme, orientant la preparació a la prevenció (Ger,2010).

Com a conseqüència d'aquesta nova realitat, l'ICAA es planteja crear un nou procés sota un nou paradigma: es passarà de sol·licitar una adopció a oferir-se per a una adopció. A més a més, en el nou procés es prioritzarà, d'una banda, la reflexió i la preparació prèvia per sol·licitar una adopció, adaptant el temps i les condicions de forma més adequada; i de l'altra, la valoració dels recursos i les capacitats necessàries de les persones que s'ofereixen per adoptar un nen per tal d'afrontar l'adopció amb les millors condicions i d'acord amb les necessitats dels infants susceptibles de ser adoptats (Institut Català de l'Acolliment i l'Adopció, 2010).

Les Institucions Col·laborades d'Integració Familiar (ICIF) acreditades per l'ICAA continuaran sent les encarregades de fer la formació, i l'Institut Català de l'Adopció supervisarà el contingut i el procediment tècnic del procés de preparació, que serà comú a tots els tipus de sol·licitud d'adopció.

El procés de preparació previ a la valoració per a l'obtenció del certificat d'idoneïtat serà d'assistència obligatòria per a tots els sol·licitants d'adopció. El format seguirà sent de

grup i s'incrementarà la formació fins a les 16h, quedant distribuïdes en 4 sessions de 4 hores cadascuna, deixant un mínim d'una setmana entre dues sessions.

L'objectiu del procés de preparació serà, en primer lloc, preparar i donar a conèixer als sol·licitants què significa ser pares d'un infant amb necessitats i característiques determinades per l'abandonament, les pèrdues i les mancances, així doncs, s'intentarà conscienciar els sol·licitants de què significa la parentalitat adoptiva; i en segon lloc, facilitar la connexió amb les capacitats emocionals pròpies de cada sol·licitant i les necessitats dels infants susceptibles de ser adoptats, que experimentin un contacte vivencial amb la realitat adoptiva i puguin preparar-se emocionalment per fer front a futures dificultats, tant de vinculació com de comportament i salut (Ger, 2010).

Els continguts de la nova formació són: la motivació i les expectatives dels sol·licitants respecte a l'adopció; la creació del vincle familiar; les necessitats dels infants en adopció i, els aspectes ètics i legals (Ger, 2010).

Els professionals, hauran de ser un mínim de dos, els quals han de comptar amb experiència en el camp de l'adopció així com també en la psicologia infantil i en la conducció de grups.

Finalment, aquest nou model de preparació per als sol·licitants, contempla com a novetat la necessitat de deixar un temps mínim de reflexió abans d'iniciar el procés de valoració. De manera que, en aquells casos en què no es vulgui continuar endavant amb el procés de valoració, els sol·licitants hauran de comunicar-ho per escrit (Ger, 2010).

A partir d'aquí, i una vegada finalitzada la segona part dels fonaments teòrics, passem a detallar els nostres estudis de camp.

Tercera Part: Treball de camp

5.- Introducció al treball de camp

PRIMER ESTUDI: LES MOTIVACIONS INICIALS PER ADOPTAR

6.- Descripció de l'estudi

7.- Exposició dels resultats

8.- Discussió dels resultats i conclusions

SEGON ESTUDI: LES ACTIVITATS FORMATIVES PER A L'ADOPCIÓ INTERNACIONAL

9.- Descripció de l'estudi

10.- Exposició dels resultats

11.- Discussió dels resultats i conclusions

12.- Anàlisi i interpretació global de la dimensió pedagògica per a l'adopció

5.- Introducció al treball de camp

Als capítols anteriors hem abordat el fet adoptiu i, concretament, el procés d'adopció internacional. En aquest presentarem els dos estudis de camp que hem realitzat al llarg de la tesi i que estan estretament vinculats als objectius de recerca.

Recordem quins eren els nostres objectius:

- Analitzar i categoritzar les motivacions inicials expressades pels adoptants en les sol·licituds d'adopció internacional i valorar el grau de presència de la funció parental educativa en les mateixes.
- Analitzar i valorar la rellevància de la dimensió educativa com a objecte de formació i avaluació de les ICIF, en referència als pares adoptants, al llarg dels processos de formació per a l'obtenció de la idoneïtat per a l'adopció internacional.

Seguidament, a la taula 6, presentem un resum dels principals elements dels dos estudis d'aquesta recerca i els expliquem breument.

Taula 6.

Resum dels elements principals dels estudis de la recerca

Elements	Estudi primer	Estudi segon
Mostres	Mostra unificada de 362 unitats familiars sol·licitants d'adopció internacional	Mostra 1: 3 ICIF de Barcelona (6 professionals) Mostra 2: 62 unitats familiars sol·licitants d'adopció internacional Mostra 3: 33 famílies adoptives
Recollida de dades	Febrer 2007; Juny 2009- octubre 2010	De la mostra 1: juny 2009- Juny 2010 De la mostra 2: Març-Juliol 2010 De la mostra 3: Octubre 2010- Febrer 2011
Instruments	Sol·licitud d'adopció internacional (annex 1)	Mostra 1 i 2: Observacions sistematitzades de recorreguts formatius (annex 11) Mostra 2: Qüestionari estandaritzat de valoració de les sessions formatives (annex 6) Mostra 1: Entrevista semiestructurada als professionals (annex 7) Mostra 3: Entrevista semiestructurada a les famílies adoptives (annex 8)

En relació al primer objectiu, hem realitzat un **primer estudi** centrat en les motivacions inicials per adoptar. Per a la seva realització hem categoritzat les motivacions inicials dels sol·licitants per a l'adopció internacional a partir de dues mostres obtingudes de la ICIF Fundació Blanquerna Assistencial i de Serveis. La primera mostra correspon a sol·licitants que van fer ús del servei durant el 2005 i la segona correspon a usuaris del mateix servei durant els anys 2008, 2009 i 2010. Cal esmentar però, que donat que no hi havia diferències estadísticament significatives entre les dues mostres hem procedit a fer el tractament de les dades a partir d'una de sola resultant de la suma de les dues inicials¹¹. Totes les dades s'han obtingut de la mateixa font, els expedients de sol·licitud d'adopció internacional.

El **segon estudi** pretén donar resposta al segon objectiu, i l'hem focalitzat en els recorreguts formatius que es realitzen a les ICIF dins del procés d'obtenció de la idoneïtat per a l'adopció internacional. La recollida de dades d'aquest estudi s'ha dut a terme a les ICIF Cel Obert, Fundació Blanquerna Assistencial i de Serveis, i Intress, durant el 2009 i el 2010, a partir d'observacions sistematitzades no participants; qüestionaris de valoració de les sessions formatives; entrevistes als professionals; i entrevistes a famílies adoptives.

Tot seguit, a la figura 7, recordem l'esquema dels capítols del treball de camp.

¹¹ Aquesta decisió és fruit d'un estudi estadístic comparatiu previ a partir del qual vàrem decidir unificar les mostres per al seu tractament amb la finalitat de tenir-ne una de major en el moment de fer el tractament de les dades.

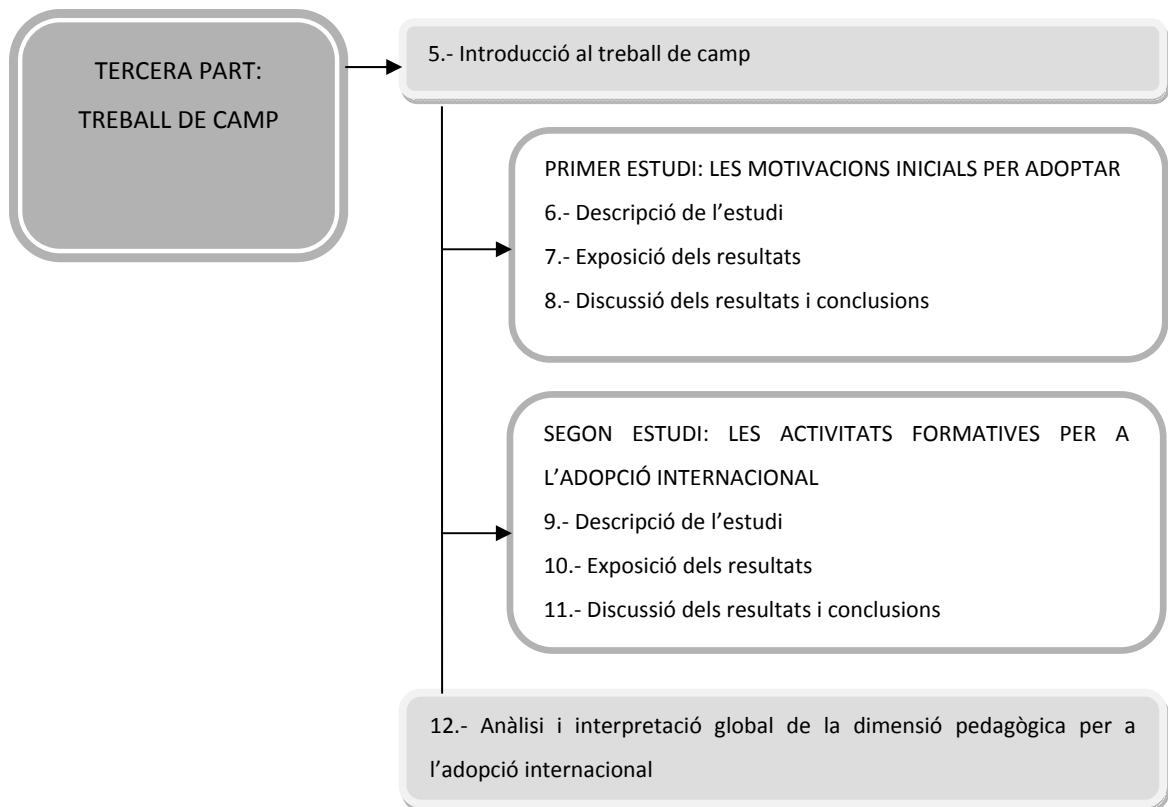

Figura 7. Esquema dels capítols de la tercera part: treball de camp

En els posteriors capítols detallem les característiques de cada estudi, els resultats, i la seva discussió.

PRIMER ESTUDI

6.- Descripció de l'estudi de les motivacions inicials per adoptar

- 6.1.- Disseny de la investigació
- 6.2.- Mètode de l'estudi
- 6.3.- Instrument i tècnica de recollida de dades
 - 6.3.1.- Instrument de recollida de dades
 - 6.3.2.- Tècnica de recollida de dades
- 6.4.- Selecció i descripció dels subjectes d'estudi
- 6.5.- Procés de recollida i anàlisi de dades

6.- Descripció de l'estudi de les motivacions inicials per adoptar

Abans de passar a descriure amb detall el primer estudi de camp, recordarem l'objectiu de la recerca i els interrogants que se'n desprenen i que guien el nostre treball.

L'objectiu d'aquest estudi és:

- Analitzar i categoritzar les motivacions inicials expressades pels adoptants en les sol·licituds d'adopció internacional i valorar el grau de presència de la funció parental educativa en les mateixes.

I els interrogants que es desprenen són:

- Quines són les motivacions específiques per triar la via adoptiva internacional a Catalunya en el moment de plantejar-se la paternitat?
- Quin és el grau de presència de les funcions parentals en l'arbre categorial de les motivacions inicials?
- Dintre de les funcions parentals, Quin és el grau de presència de la funció parental educativa en l'arbre categorial de les motivacions inicials?
- En el transcurs de tres anys han patit alguna evolució les motivacions inicials dels sol·licitants?

A continuació, passem a descriure el disseny de la investigació.

6.1.- Disseny de la investigació

Seguint la classificació de Sierra (2001) sobre els diferents tipus de recerques socials, la nostra la definim com a bàsica, en tant que la seva finalitat és conèixer l'estructura dels fenòmens socials; longitudinal retrospectiva, donat que la recollida de dades es produeix en dos moments; descriptiva, ja que pretén mesurar la manifestació d'unes motivacions inicials en una població definida que vol adoptar internacionalment a Catalunya; microsociològica, en tant que correspon a un estudi realitzat amb una selecció de subjectes mitjana (362 unitats familiars); secundària, perquè les fonts d'informació no han estat dissenyades expressament per a la recerca; de metodologia quantitativa i qualitativa, en relació als nostres principis ontològics i epistemològics així com pel tipus

de dades amb què treballem; i documental, en tant que estudiem fonts documentals per extreure les nostres dades.

A continuació, detallem quin ha estat el nostre mètode d'estudi.

6.2.- Mètode de l'estudi

Pel que fa a la implementació de la metodologia quantitativa i qualitativa, hem triat hem un mètode i una tècnica que ens permetin anar construint el nostre objecte d'estudi i, a la vegada, donar resposta als interrogants plantejats en aquest primer treball de camp.

A la figura 8, presentem gràficament quin ha estat el procediment de l'estudi i detallem quines són les fases del nostre projecte.

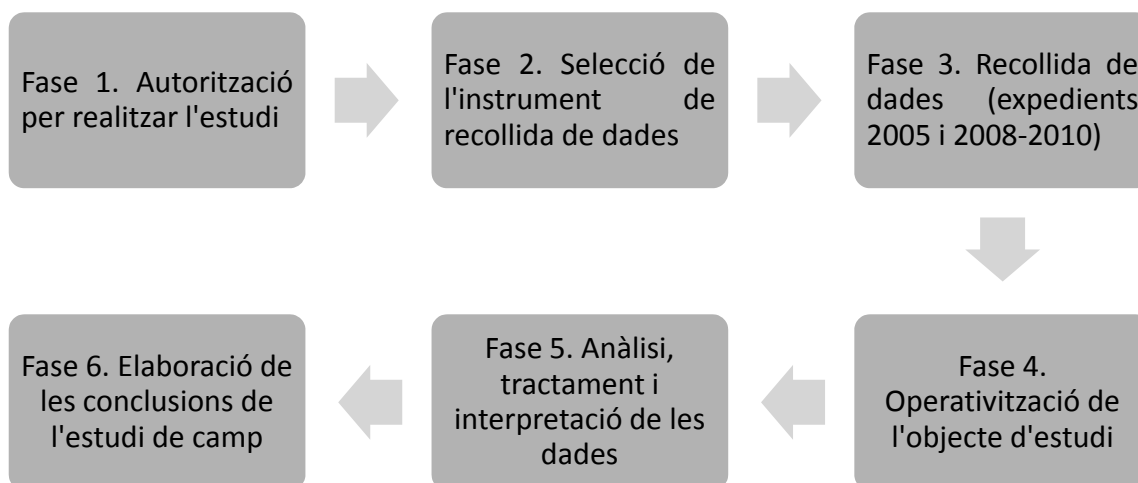

Figura 8. Fases del disseny de l'estudi de les motivacions inicials

Concretament, per desenvolupar l'anàlisi de les motivacions del nostre estudi, hem seguit les fases que detallem a continuació.

La **primera fase**, de caire més burocràtic i administratiu, ha estat demanar l'autorització a l'ICAA per desenvolupar l'estudi. És la fase inicial i la que ens ha permès accedir a les dades, aspecte important donada la dificultat per treballar amb dades confidencials com les que pertanyen al món de les adopcions.

En la **segona fase** s'ha procedit a la selecció de l'instrument que ens ha permès dur a terme la recollida de dades¹². La selecció respon a la voluntat d'analitzar les motivacions inicials expressades pels sol·licitants abans que els adoptants entrin en contacte amb els professionals de manera individual i personalitzada. Per fer-ho s'han revisat els qüestionaris i sol·licituds emprats durant el procés de formació i valoració dels candidats a adoptar i hem escollit aquell que feia referència al tema del nostre estudi. Finalment, el qüestionari amb què hem procedit a realitzar l'estudi és el de la "Sol·licitud d'adopció internacional". Hem tingut accés a aquest instrument a través dels expedients arxivats dels sol·licitants.

La **tercera fase** ha estat la recollida de dades i s'ha dut a terme en dos moments, corresponents a cada una de les mostres analitzades. La finalitat d'obtenir dues mostres respon a un dels interrogants de l'estudi: determinar si hi ha hagut una evolució en les motivacions inicials dels sol·licitants. En aquest sentit, vàrem establir un període de separació de tres anys entre la primera i la segona recollida de dades. Seguidament, passem a descriure cada un dels dos moments.

Per realitzar la recollida de dades de la mostra A, el Gener de 2007 ens vam posar en contacte amb la coordinadora de la ICIF Fundació Blanquerna Assistencial i de Serveis. Vam triar aquesta ICIF per la vinculació amb la Facultat de Psicologia, Ciències de l'Educació i l'Esport Blanquerna i, especialment, amb el grup de recerca PSITIC, en el qual col·laborem. La recollida de dades va realitzar-se a la seu de la ICIF Fundació Blanquerna Assistencial i de Serveis durant el més de febrer de 2007. A partir del llistat general de sol·licitants per adoptar de l'any 2005, es van revisar cada un dels expedients per obtenir les dades necessàries.

Les dades de la mostra B es van recollir entre juny del 2009 i octubre de 2010, també a la ICIF Fundació Blanquerna Assistencial i de Serveis. Els expedients analitzats, en aquest cas, van ser els del 2008, 2009 i 2010. El motiu d'ampliar a tres els anys del període de sol·licituds va ser per la davallada en la demanda d'adopcions internacionals, ja que l'objectiu era tenir una mostra equivalent en número a la de la primera recollida de dades. Aquesta davallada s'ha produït a nivell global, però on s'ha notat més ha estat als

¹² En el punt 6.3.1. "Instrument de recollida de dades" es detalla l'eina.

Països Nòrdics, a Espanya i als Països Baixos, segurament perquè el nombre de famílies és molt superior al de nens disponibles (Selman, 2010).

A la taula 7 resumim les dades de les mostres¹³:

Taula 7.

Resum procés recollida de dades de la mostra

Mostres	Període de recollida de les dades	Expedients consultats	Nombre de la mostra
Mostra A	Febrer 2007	Sol·licitants de l'any 2005	180 unitats familiars
Mostra B	Juny 2009 – octubre 2010	Sol·licitants dels anys 2008, 2009 i 2010	182 unitats familiars

La matriu de dades s'ha elaborat en un full de càlcul Excel (vegeu annex 4) per poder procedir al seu tractament.

Els informes no han sortit mai de la ICIF i totes les dades han estat tractades amb la màxima confidencialitat, eliminant el nom dels subjectes i treballant únicament amb un codi addicional que hem designat per a cada un dels expedients.

A la **quarta fase** hem operativitzat les motivacions inicials actuals per a la paternitat adoptiva internacional com a objecte d'estudi, a partir d'una *anàlisi de contingut* de les motivacions expressades pels sol·licitants.

A la **cinquena fase** s'ha dut a terme l'anàlisi, tractament i interpretació de les dades. Concretament, per procedir al tractament estadístic de les dades obtingudes, s'ha introduït tota la informació al paquet estadístic SPSS (versió 18.0.0).

Amb l'obtenció dels resultats posteriors al tractament de les dades, en la que seria la **sisena i última fase**, s'han elaborat les conclusions d'aquest estudi de camp, amb les quals, posteriorment, i en conjunt amb les conclusions del segon estudi de camp, s'han elaborat les conclusions finals del document.

Per acabar, esmentarem que al llarg de tot el procés vinculat al treball de camp, i tenint en compte que hem treballat amb dades confidencials, hem tingut en compte els quatre

¹³ Vegeu el punt 6.4. "Selecció i descripció dels subjectes d'estudi" per conèixer amb detall la mostra seleccionada.

principis de l'ètica en la recerca¹⁴: el principi de no maleficència, el principi de beneficència, el principi d'autonomia i el principi de justícia.

Quant al principi de no maleficència podem considerar que aquesta és una recerca que no produeix cap mal als seus participants atès que no s'intervé en la seva resolució d'idoneïtat. Pel que fa al principi de beneficència considerem que l'objecte d'estudi pretén aportar informació per ajudar als professionals en la guia dels sol·licitants per assegurar l'èxit de la seva adopció. Quant al principi d'autonomia, en tot moment s'ha respectat el dret a la intimitat i a la confidencialitat de les persones en el tractament dels expedients i les dades, ja que en aquest aspecte se n'ha fet un ús rigorós i en tot moment s'ha garantit l'anonimat.

Finalment, i pel que fa al principi de justícia, cal dir que no hem efectuat cap discriminació a l'hora de seleccionar expedients i que les mostres recullen l'ampli ventall de sol·licitants que actualment demanen l'obtenció del certificat d'idoneïtat per a l'adopció internacional.

Al punt següent, abordem amb detall l'instrument i la tècnica emprats per a la recollida de dades.

6.3.- Instrument i tècnica de recollida de dades

A continuació detallem quin ha estat l'instrument i la tècnica emprats per a la recollida de dades d'aquest estudi de camp.

6.3.1.- Instrument de recollida de dades

Per a la recollida de dades hem seleccionat un instrument que s'utilitza ordinàriament en el procés de valoració-formació dels sol·licitants a les ICIF. Tot seguit descrivim les dades que hem utilitzat de l'instrument:

Document "Sol·licitud d'adopció internacional" (vegeu annex 1)

Aquest document és la formalització de la sol·licitud d'adopció internacional. Els sol·licitants han d'emplenar-lo degudament i facilitar-lo a l'ICAA. Posteriorment, l'ICAA el

¹⁴ Principis d'acord amb el discurs aportat pel Dr. Torralba en les seves classes corresponents a l'assignatura *Ètica de la Investigació*, impartida en el doctorat de investigació pedagògica de la FPCEE Blanquerna de la URL el curs 2003-2004.

remet a la ICIF corresponent on la unitat familiar ha de realitzar el procés de valoració-formació.

De la sol·licitud, hem seleccionat aquelles dades que ens proporcionen informació sociodemogràfica dels sol·licitants¹⁵. Concretament, ens hem centrat en aquestes:

- Any de naixement de les persones sol·licitants
- Estudis de les persones sol·licitants
- Estat civil de les persones sol·licitants
- Nombre de fills de les persones sol·licitants

A part de les dades sociodemogràfiques, la informació que més ens interessa de la sol·licitud és la resposta a la casella: “**Motiu de l’adopció**”. D’aquesta casella obtenim la informació sobre la motivació inicial per adoptar i és la font bàsica d’obtenció de les nostres dades.

S’emplena un exemplar d’aquest document per a cada unitat familiar. Per tant, la informació extreta correspon a cada un dels membres de la unitat familiar, en el cas de les dades personals, però a una opinió conjunta en la resposta de la casella “Motiu de l’adopció”, en el cas que la unitat familiar sigui una parella.

A continuació, detallem la tècnica de recollida de dades.

6.3.2.- Tècnica de recollida de dades

La tècnica que hem emprat per recollir les dades ha estat, segons Andréu (2001), l’anàlisi de contingut qualitativa. Aquesta tècnica s’utilitza per a tot tipus de llenguatge (textual, auditiu, visual...) amb la finalitat de recollir el punt de vista dels actors i no només el dels investigadors. El procés que se segueix es resumeix en els següents passos:

1. Dividir el text o contingut objecte d’estudi en unitats d’anàlisi.
2. Codificació de les unitats d’anàlisi en categories i definició d’aquestes.
3. Atribució de les categories a cadascuna de les unitats d’anàlisi.
4. Jerarquització de les categories.

¹⁵ Per conèixer el contingut sencer de la sol·licitud, consulteu el punt 2.2. “Fases del procés adoptiu internacional a Catalunya” del capítol 2.

5. Anàlisi i interpretació del contingut del text a la llum de les categories i la seva jerarquia.

L'anàlisi de contingut que hem dut a terme al nostre estudi és de tipus textual, a partir de les sol·licituds d'adopció internacional. Concretament, ens hem centrat en la casella "Motius de l'adopció", que respon al nostre objecte d'estudi ja que engloba tots aquells motius que els sol·licitants consideren com a factors potencials del desig per adoptar internacionalment a Catalunya. Respon a totes aquelles motivacions anteriors a entrar en contacte amb els serveis adoptius i, per tant, només estan condicionades pel propi coneixement sobre l'adopció i per la influència del seu entorn.

A continuació, detallem la selecció i descripció dels subjectes d'estudi.

6.4.- Selecció i descripció dels subjectes d'estudi

La nostra mostra és selectiva i no representativa i està formada per dos blocs de subjectes.

El **primer bloc (mostra A)** està constituït per les unitats familiars (parelles o monoparentals) que durant l'any 2005 van sol·licitar iniciar els tràmits d'adopció internacional a l'Institut Català d'Adopcions i, concretament, aquells que van estar derivats a la ICIF Fundació Blanquerna Assistencial i de Serveis per fer el procés de formació, estudi i valoració per a l'obtenció del certificat d'idoneïtat necessari per adoptar. Hem seleccionat aquest any per ser un moment en què hi havia una gran demanda de sol·licituds d'adopció internacional i aquesta ICIF per estar vinculada amb el grup de Recerca PSITIC amb el qual col·laborem.

El **segon bloc (mostra B)** són les unitats familiars (parelles o monoparentals) que van ser derivats novament a la ICIF Fundació Blanquerna Assistencial i de Serveis durant els anys 2008, 2009 i 2010. La tria d'aquest període ve determinada per la voluntat d'obtenir una mostra de la mateixa dimensió que la A per poder fer comparacions entre les dues. Però en aquests anys ja s'havia produït un descens en la demanda de sol·licituds d'adopció internacional, i exclusivament amb les dades del 2008 no teníem prou mostratge i vam haver d'ampliar el període de recollida de dades a tres anys.

Les dues són mostres de subjectes aleatòries, en tant que corresponen a les derivacions que l'ICAA fa a les diferents institucions que hi col·laboren, a partir de les demandes que reben de sol·licituds.

A continuació procedim a la descripció i comparació dels nostres subjectes d'estudi.

A la taula 8, presentem les dades bàsiques de les dues mostres.

Taula 8.

Dades bàsiques de les mostres A i B

Dades de les mostres	Mostra A	Mostra B
Unitats familiars	180	182
Parelles	83,9%	84,6%
Homes monoparentals	1,7%	2,2%
Dones monoparentals	14,4%	13,2%
Mitjana edat homes	41,9 anys	40,3 anys
Mitjana edat dones	40,9 anys	38,9 anys
Home més jove	26 anys	27 anys
Home més gran	58 anys	64 anys
Dona més jove	28 anys	28 anys
Dona més gran	57 anys	53 anys

Per presentar les dades dels subjectes d'estudi en funció de grups d'edat hem establert les següents agrupacions: de 25 a 35 anys, de 36 a 45 anys i, més de 45 anys. A la taula 9, presentem els subjectes de les dues mostres dividits en els diferents grups d'edat i en funció de les unitats familiars (parelles, homes monoparentals i dones monoparentals).

Taula 9.

Comparació de les mostres (A i B) per grup d'edat i unitats familiars (en %)

Grup d'Edat	Home Sol		Dona Sola		Parella		Total	
	A	B	A	B	A	B	A	B
De 25 a 35 anys	-	-	3,8	4,2	14,6	15,6	16	18,5
De 36 a 45 anys	66,7	100	53,8	79,2	64,9	72,7	61,3	69,9
Més de 45 anys	33,3	-	42,3	16,7	20,5	11,7	22,7	11,9

A la taula 10, presentem les dades en relació a l'estat civil i les unitats familiars.

Taula 10.

Comparació de les mostres (A i B) per estat civil i unitats familiars (en %)

Estat Civil	Parella									
	Home Sol		Dona Sola		Parella				Total	
	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B
Solter	0,9	2,5	5,1	12,9	2,1	1,3	2,1	1,1	10,3	9,2
Casat	-	-	-	-	41,9	96,2	41,9	85,4	84	90,5
Parella de fet	-	-	-	-	0,9	-	0,9	-	1,8	-
Separat	-	-	0,3	-	0,6	-	0,3	-	1,2	-
Divorciat	-	-	2,1	0,6	-	-	0,3	-	2,4	0,3
Vidu	-	-	0,3	-	-	-	-	-	0,3	-

A la taula 11, poden observar-se les dades de la mostra en relació al nombre de fills anteriors a l'adopció per unitat familiar.

Taula 11.

Comparació de les mostres (A i B) per nombre de fills anteriors a l'adopció i unitats familiars (en %)

Nombre de fills	Parella									
	Home Sol		Dona Sola		Home		Dona		Total	
	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B
Cap	0,9	2,5	7,2	12,4	29,3	70,9	29,3	64	66,8	75
Un	-	-	0,6	1,1	10,8	20,3	11,1	19,1	22,7	20,2
Dos	-	-	-	-	3,9	5,7	3,6	3,4	7,6	4,5
Tres	-	-	-	-	1,5	0,6	1,5	-	3	0,3

I, finalment, a la taula 12, es presenten les dades en relació al nivell d'estudis dels subjectes de les mostres, a partir de les quals n'hem fet la següent classificació: estudis primaris –EGB–, estudis secundaris –batxillerats, COU, formació professional i cicles formatius–i estudis universitaris –diplomatures, llicenciatures, postgraus, màsters i doctorats–.

Taula 12.

Comparació de les mostres (A i B) per nivell d'estudis i unitats familiars

Nivell d'Estudis	Parella									
	Home Sol		Dona Sola		Home		Dona		Total	
	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B
Primaris	-	-	-	-	5,4	7,6	5,1	3,9	10,6	5,6
Secundaris	-	0,6	2,1	1,1	19,6	35,4	14,8	23	36,6	29,8
Universitaris	0,9	1,9	5,7	12,4	20,5	54,4	25,6	59,6	52,9	64,6

Volem destacar novament que, tot i que la presentació de les mostres es faci de manera comparada, en el tractament de les dades utilitzem una única mostra, que és la

unificació de la A i la B –ja que s’ha comprovat que no hi ha diferències estadísticament significatives entre les dues–.

Un cop descrits amb detall els nostres subjectes d’estudi, en el següent apartat passem a concretar l’instrument de recollida de dades.

6.5.- Procés de recollida i anàlisi de dades

En aquest punt presentem el procés d’aplicació seguit en la fase d’anàlisi i tractament de les dades. El procés s’ha dut a terme en dos moments. A continuació els exposem amb detall.

El primer moment correspon al buidatge i anàlisi de les motivacions inicials dels expedients de sol·licitud d’adopcions internacionals, i té per finalitat obtenir-ne un arbre categorial de motivacions inicials. Per fer-ho, ha estat necessari analitzar les motivacions expressades pels sol·licitants a la sol·licitud d’adopció internacional, que correspon a l’instrument seleccionat per analitzar, de manera qualitativa. Els passos que hem seguit per fer l’anàlisi de contingut de les motivacions inicials són els següents:

1) *Dividir el text o contingut objecte de treball en unitats d’anàlisi:*

Les nostres unitats d’anàlisi corresponen als ítems de resposta de la casella “Motiu de l’adopció” de cada sol·licitud d’adopció internacional.

2) *Codificació de les unitats d’anàlisi en categories i definició d’aquestes:*

Partint de les unitats d’anàlisi s’ha fet la recerca de categories, les quals es poden definir com a idees sintètiques del que s’està exposant a la unitat i que representen idees comunes a les quals posàvem un nom (motivació solidària i humanitària, infertilitat, riscos mèdics...) i passaven a ser categories.

De forma paral·lela a la descoberta de les categories, hem procedit a la seva definició.

Ambdós processos: identificar categories i definir-les s’han realitzat primer de manera individual i després de manera conjunta, tot consensuant categories i definicions per arribar a una sola anàlisi.

És per això que, amb aquestes categories definides, vàrem convocar un judici d'experts amb 3 professionals¹⁶ de l'àmbit de les adopcions per tal d'afegir i/o modificar els aspectes que van remarcar-nos per tal de millorar la categorització i obtenir el llistat de categories d'anàlisi definitiu.

3) *Atribució de les categories a cadascuna de les unitats d'anàlisi:*

En aquest pas hem tornat a cada unitat d'anàlisi per atribuir-li una de les categories definides.

4) *Jerarquització de les categories:*

Un cop analitzades totes les sol·licituds hem procedit a la jerarquització, és a dir, a l'ordenació de les categories en forma de mapa jeràrquic. Per tal de fer aquesta supraordenació ha calgut crear noves categories d'ordre superior que englobessin les anteriors i desplaçar al nivell de subcategoria algunes altres. D'aquesta manera, hem obtingut un arbre categorial que reflecteix l'estructura del textos analitzats.

5) *Anàlisi i interpretació del contingut del text a la llum de les categories i la seva jerarquia.*

Amb posterioritat al procés de categorització i ordenació de categories, en un segon moment, hem introduït totes les dades en el programa informàtic SPSS (versió 18.0.0) per analitzar-les estadísticament.

Per a l'anàlisi hem partit dels interrogants de l'estudi de camp i hem procedit a fer el creuament entre les dades sociodemogràfiques de la mostra i les manifestacions de les motivacions inicials per part dels sol·licitants. També hem fet un creuament entre les diferents motivacions.

Els resultats ens han permès respondre els nostres interrogants i tenir un mapa jeràrquic de les motivacions inicials expressades pels sol·licitants d'adopció internacional.

L'anàlisi de les dades realitzada ha estat la següent:

- Anàlisi dels descriptius estadístics, tant per a les dades sociodemogràfiques dels subjectes d'estudi com per a les categories de la motivació per adoptar.

¹⁶ Els professionals van ser el Dr. Sergi Corbella, la Dra. Meritxell Patxeco i la Sra. Berta Boadas

- Anàlisi estadística de la prova Xi quadrat de Pearson per detallar les diferències entre les variables de la dimensió motivació i les dades sociodemogràfiques, sempre que la freqüència mínima esperada de les dades ha estat superior a 5 en menys d'un 25% de les caselles.
- Anàlisi estadística de la prova de correcció per continuïtat de Yates en aquells casos on la freqüència mínima esperada per a la prova de Xi quadrat de Pearson ha estat inferior a 5 en més d'un 25% de les caselles en taules de contingència (2x2) entre les variables de la dimensió motivació i les dades sociodemogràfiques.
- Anàlisi de les freqüències observades i esperades quan hi ha hagut una relació estadísticament significativa a la prova de Xi quadrat de Pearson o Yates entre les variables de la dimensió motivació i les dades sociodemogràfiques .

Al capítol següent, descriurem amb detall quins han estat els resultats obtinguts.

7.- Exposició dels resultats obtinguts en l'estudi de les motivacions inicials per adoptar

7.1.- Arbre categorial de motivacions inicials en l'adopció internacional

7.2.- Categories de motivacions inicials

7.2.1.- Motivacions centrades en els pares

7.2.2.- Motivacions centrades en l'infant i en l'exercici de les funcions parentals

7.3.- Motivacions inicials dels sol·licitants d'adopció internacional

7.- Exposició dels resultats obtinguts en l'estudi de les motivacions inicials per adoptar

En aquest punt presentem els resultats obtinguts en el nostre primer estudi. Per fer-ho hem dividit els resultats en tres blocs. El primer mostra els resultats obtinguts de l'anàlisi de contingut, i amb ell plantejarem quin ha estat l'arbre categorial resultant de motivacions. El segon presenta els resultats de creuar les motivacions inicials amb les dades sociodemogràfiques dels sol·licitants. Finalment, el tercer i últim apartat mostra el resultat del creuament de les diferents motivacions inicials entre elles sense tenir en compte les dades sociodemogràfiques dels sol·licitants.

7.1.- Arbre categorial de motivacions inicials en l'adopció internacional

Per a la concreció del nostre arbre categorial de motivacions inicials ens hem basat en la triangulació entre l'anàlisi teòric de les motivacions inicials¹⁷ que fan els diferents autors de la literatura científica, les classificacions tancades que alguns d'aquests autors proposen, i el nostre treball de camp.

Concretament, la proposta de Triseliotis (1988) és la que més s'aproxima a la nostra classificació ja que, com la nostra, fa referència a motivacions centrades en els pares i motivacions centrades en l'infant.

El quadre de categories i subcategories resultant de tot el procés el presentem tot seguit (vegeu figura 9):

¹⁷ Vegeu el punt 3.4.1.- "Llistat i classificacions de les motivacions per adoptar un infant per la via internacional" del capítol 3.

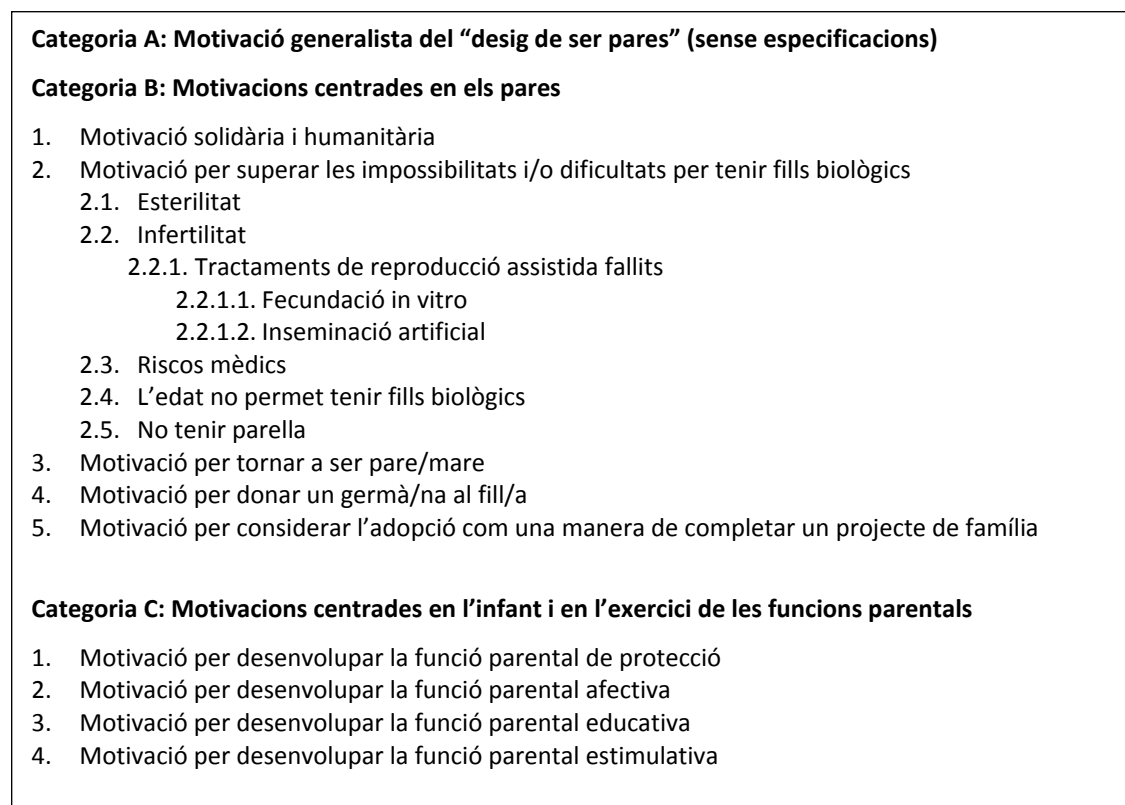

Figura 9. Arbre de categories de motivacions inicials

Tot seguit passem a descriure cada una de les categories:

Categoria A: Motivació generalista del “desig de ser pares”

“Desitjar ser pares” és la manifestació generalista del desig de paternitat i està relacionada amb la finalitat última de voler adoptar, és a dir, amb el fet de voler ser pares. Aquesta motivació no especifica ni concreta cap aspecte relacionat amb les altres dues categories i, per tant, queda com una categoria que recull les motivacions més generals.

Les manifestacions dels sol·licitants que expliciten clarament el desig de ser pare/mare queden recollides directament en aquesta categoria.

Exemples d'aquesta categoria són: “Perquè vull ser mare, voldria tenir un fill”; “Per materialitzar el desig de ser pares” o “Desig de formar una família amb fills”.

Categoria B: Motivacions centrades en els pares:

En aquesta categoria queden recollides totes les categories relacionades amb les motivacions que fan referència a un dèficit o dificultat per poder tenir fills i que, per

tant, centren la motivació de l'adopció en la unitat familiar que desitja adoptar. Les subcategories que estan en aquesta categoria són:

1. **Motivació solidària i humanitària:** Respon a totes aquelles motivacions centrades en la voluntat d'ajudar a un infant perquè aquest ho necessita. Tenen com a finalitat garantir la supervivència del menor oferint-li un context millor que el que té al seu país d'origen.

Exemples d'aquesta subcategoria són: *“per donar una oportunitat a un infant a tenir una família”* o *“Ofrecer apoyo y ayuda a una persona que ha nacido sin recursos, para poder desarrollarse íntegramente en la sociedad”*.

2. **Motivació per superar les impossibilitats i/o dificultats per tenir fills biològics:** aquesta subcategoria respon a la motivació de les persones que no han pogut tenir fills biològics i opten per l'adopció com a alternativa a la filiació biològica. Aquesta impossibilitat o dificultat pot concretar-se en les següents subcategories específiques:

- 2.1. **Esterilitat:** correspon a totes aquelles unitats familiars que tenen diagnosticada una esterilitat.

Un exemple d'aquesta subcategoria és: *“Volem formar una família que també estigui constituïda per un infant i com que hi ha un problema d'esterilitat, aquest és l'únic mitjà”*.

- 2.2. **Infertilitat:** en aquesta subcategoria es recullen totes les motivacions de les unitats familiars que reconeixen la seva impossibilitat o dificultat per tenir fills biològics, ja sigui per infertilitat diagnosticada o per altres motius, com per exemple, no especificar el motiu de la impossibilitat de tenir fills biològics.

Exemples d'aquesta subcategoria són: *“Volem ser pares i formar una família i per motius d'infertilitat hem optat per l'adopció”* o *“No podem tenir fills biològics”*.

També hem considerat infertilitat la manca d'èxit en els tractaments de reproducció assistida, donant pas a noves subcategories.

2.2.1. Tractaments de reproducció assistida fallits: aquesta subcategoria recull aquelles motivacions que reconeixen el fracàs dels tractaments de reproducció assistida sense especificar el tipus.

Exemples d'aquesta subcategoria són: *“Ho hem intentat per la medicina i no ha funcionat”* o *“Després d'haver fet diversos tractaments i decebut en no tenir èxit, veiem en l'adopció l'oportunitat d'assolir el nostre desig de ser pares”*.

2.2.1.1. Fecundació in vitro: en els casos on s'especifica el tipus de tractament realitzat, i concretament el de fecundació in vitro fallida, queden recollits en aquesta subcategoria.

2.2.1.2. Inseminació artificial: igual que en el cas de la fecundació in vitro, quan el tractament fallit realitzat ha estat la inseminació artificial, les motivacions queden recollides en aquesta subcategoria.

Exemples d'aquestes subcategories són: *“Hem realitzat 1 inseminació i 4 in vitros i no hem tingut sort”* o *“No podem tenir fills propis després de tres anys intentant-ho amb diversos mètodes d'inseminació artificial i FIV”*.

Altres motius infertilitat queden recollits en les següents subcategories:

2.3. Riscos mèdics: les motivacions per adoptar generades per la dificultat de tenir fills biològics provocades per riscos mèdics com malalties o embarassos de risc.

Exemples d'aquesta subcategoria són: *“Perquè la meva dona té endometriosis molt severa; s'ha fet ja 2 intervencions per treure quistes [...]”* o *“Embaràs de risc”*.

2.4. L'edat no permet tenir fills biològics: respon a les motivacions que expressen la dificultat de tenir fills biològics com a conseqüència de l'edat avançada dels sol·licitants.

Exemples d'aquesta subcategoria són: *“Volem un segon fill, i donada la nostra edat, 40 anys, hem optat per l'adopció”* o *“Per problemes biològics degut a l'edat”*.

2.5. No tenir parella: on s'hi recullen les motivacions per adoptar degut a la dificultat per tenir fills biològics pel fet de no tenir parella.

Un exemple d'aquesta subcategoria és: *“Perquè vull ser mare i considerant la meua situació personal de soltera i sense compromís, crec que és la millor opció”*.

3. **Motivació per tornar a ser pare/mare:** recull les motivacions de les unitats familiars que malgrat que ja tenen fills expressen el desig de tenir-ne més.

Exemples d'aquesta subcategoria són: *“Desitgem tenir un tercer fill”* o *“Ampliar la família”*.

4. **Motivació de donar un germà/na al fill/a:** en aquesta hi trobem aquelles motivacions que fan referència a la voluntat d'oferir un germà al fill que ja es té.

Exemples d'aquesta subcategoria són: *“Volem una germana per la nostra filla”* o *“Quiero formar una verdadera familia y darle a mi hijo biológico esa hermana que siempre me está diciendo que quiere tener, para cuidarla, quererla y crecer juntos”*.

5. **Motivació per considerar l'adopció com una manera de completar un projecte de família:** on recollim les motivacions de les unitats familiars que sempre han tingut clar que l'adopció formava part del seu projecte de família, o aquelles que consideren que adoptar i tenir fills biològics és el mateix.

Exemples d'aquesta subcategoria són: *“Volem formar una família i fer-ho mitjançant l'adopció ha estat sempre la nostra decisió”* o *“Volem ampliar la família i no ens és important que el fill sigui biològic o no”*.

Categoria C: Motivacions centrades en l'infant i en l'exercici de les funcions parentals

En aquesta categoria queden recollides les subcategories que fonamenten la motivació per adoptar en la voluntat de desenvolupar alguna de les funcions parentals i per tant, que estan centrades en el fill que s'adoptarà. Les subcategories que s'engloben en aquesta categoria són:

1. **Motivació per desenvolupar la funció parental de protecció:** que inclou aquelles manifestacions que fan referència a la voluntat dels sol·licitants d'ajudar a un infant que està en situació de desemparament i que tenen la voluntat d'oferir-li una família que vetllarà per ell/a i les seves necessitats.

Exemples d'aquesta subcategoria són: *“Per donar una llar a un infant desemparat ja que no podem tenir fills biològics a causa de la infertilitat de la parella”* o *“...donarem una llar -amb tot el que això significa- a una persona que ara no en té. I aquesta llar volem que sigui el nostre projecte”*.

2. **Motivació per desenvolupar la funció parental afectiva:** fa referència a les manifestacions de la voluntat de cobrir les necessitats afectives de l'infant.

Exemples d'aquesta subcategoria són: *“[...] un nen que sobretot necessita afecte, una família que l'estimi com a seu”* o *“[...] quina millor manera (de tenir un fill) que ajudant a un nen o nena que no tingui pares, i que nosaltres li puguem donar tot el nostre amor”*.

3. **Motivació per desenvolupar la funció parental educativa:** implica la manifestació explícita de voler desenvolupar el rol educatiu parental amb l'infant.

Exemples d'aquesta subcategoria són: *“Deseo de tener un hijo y de crear una familia y educar a un niño”* o *“Ens fa molta il·lusió tenir un altre fill per educar-lo, donar-li estimació i que la nostra filla comparteixi vivències”*.

4. **Motivació per desenvolupar la funció parental estimulativa:** fa referència a la manifestació de voler donar recursos a l'infant per tal que s'insereixi en l'entorn, així com per superar les dificultats amb les que pugui trobar-se.

Un exemple seria *“Per tal d'ensenyar, educar i formar al llarg de la vida a una persona amb valors positius, autosuficient i preparada per a la societat actual”*.

A continuació, presentem els resultats obtinguts en funció de les diferents categories de motivacions.

7.2.- Categories de motivacions inicials

En aquest apartat presentem els resultats obtinguts a partir de l'anàlisi de les dades. Recordem que, en un primer moment, vam analitzar les dades de les dues mostres per separat, però en trobar que no hi ha diferències significatives entre elles, ni en les respostes ni en les variables sociodemogràfiques, hem unificat les mostres i considerem que és d'interès presentar els resultats obtinguts com si es tractés d'una de sola.

Comencem exposant els resultats de les tres categories generals: *motivacions centrades en el desig de ser pares, en els pares i en l'exercici de les funcions parentals*¹⁸.

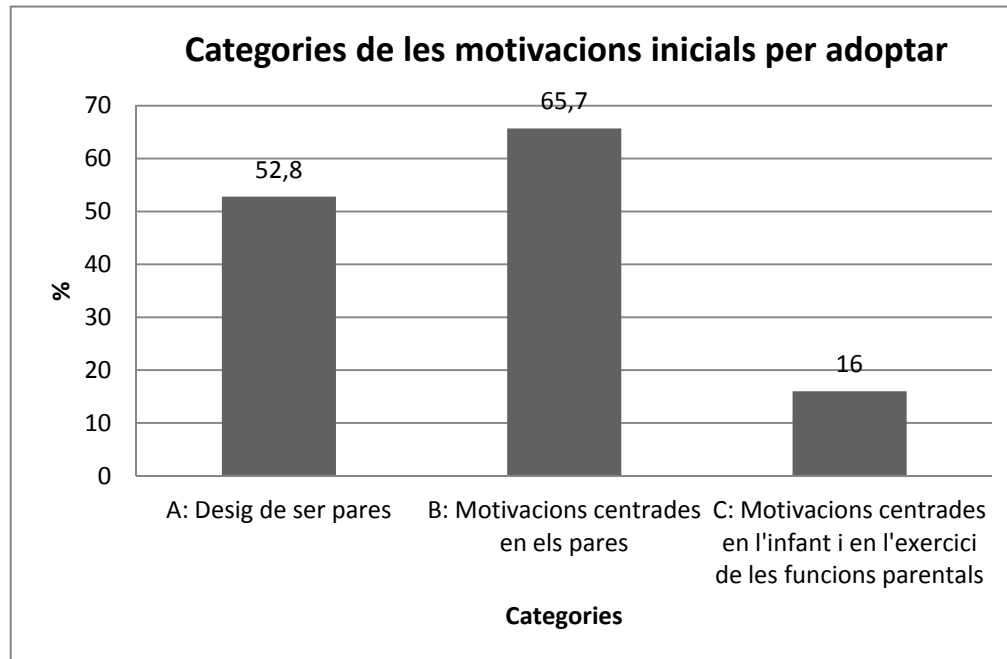

Figura 10. Categories de les motivacions inicials per adoptar

Tal com s'observa a la figura 10, trobem que un 52,8% dels sol·licitants manifesta la motivació del *desig de ser pares*; un 65,7% té *motivacions centrades en els pares*; i només el 16% manifesta *motivacions centrades en l'infant i en l'exercici de les funcions parentals*.

Taula 13.

Freqüència (%) de les categories de motivacions inicials segons les unitats familiars

Categories	Monoparentals (n=57)	Parelles (n=305)	$\chi^2(2)$	<i>p</i>
Desig de ser pares	71.9	49.2	9.972	.002**
Motivacions centrades en els pares	49.1	68.9	8.301	.004**
Motivacions centrades en l'infant i en l'exercici de les funcions parentals	26.3	14.1	5.328	.021*

Nota: * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

¹⁸ Recordem al lector que les motivacions estan categoritzades com a resposta múltiple, per tant, la suma de totes no ha de sumar el 100%.

Si procedim a realitzar l'anàlisi en relació a les dades sociodemogràfiques, trobem que hi ha una relació estadísticament significativa entre les unitats familiars i les tres categories de motivacions inicials (vegeu taula 13). Concretament, hi ha significativitat entre *desitjar ser pares* i ser monoparental (freqüència observada 41 i freqüència esperada 30,1), entre tenir *motivacions centrades en els pares* i ser parella (freqüència observada 210 i freqüència esperada 200,5) i entre *desitjar exercir les funcions parentals* i ser monoparental (freqüència observada 15 i freqüència esperada 9,1).

Taula 14.

Freqüència (%) de les categories de motivacions inicials segons les edats dels sol·licitants

Categories	De 25 a 35	De 36 a 45	Més de 45	$\chi^2(2)$	<i>p</i>
	anys (n=48)	anys (n=249)	anys (n=65)		
Desig de ser pares	60.4	52.6	47.7	1.801	ns
Motivacions centrades en els pares	62.5	67.1	63.1	0.623	ns
Motivacions centrades en l'infant i en l'exercici de les funcions parentals	10.4	14.5	26.2	6.533	.038*

Nota: * $p < .05$

En funció de les edats dels sol·licitants, només trobem una relació significativa entre l'edat i la *motivació centrada en el desenvolupament de les funcions parentals* (vegeu taula 14). Concretament, els majors de 45 anys són els que més expressen aquesta voluntat d'exercir funcions parentals (freqüència observada 17 i freqüència esperada 10,4).

Taula 15.

Freqüència (%) de les categories de motivacions inicials segons el nivell d'estudis dels homes sol·licitants

Categories	Bàsics (n=152)	Superiors (n=160)	$\chi^2(1)$	<i>p</i>
Desig de ser pares	48.7	50	0.054	ns
Motivacions centrades en els pares	71.1	65.6	1.060	ns
Motivacions centrades en l'infant i en l'exercici de les funcions parentals	15.8	13.1	0.448	ns

Taula 16.

Freqüència (%) de les categories de motivacions inicials segons el nivell d'estudis de les dones sol·licitants

Categories	Bàsics (n=122)	Superiors (n=233)	$\chi^2(1)$	<i>p</i>
Desig de ser pares	50	54.1	0.534	ns
Motivacions centrades en els pares	71.3	63.5	2.173	ns
Motivacions centrades en l'infant i en l'exercici de les funcions parentals	17.2	15	0.289	ns

Quant a la manifestació de les categories i el nivell d'estudis dels homes no trobem cap relació significativa (vegeu taula 15) igual que succeeix en el cas de les dones (vegeu taula 16).

Taula 17.

Freqüència (%) de les categories de motivacions inicials dels homes sol·licitants segons si tenen fills anteriors o no

Categories	Sense fills (n=216)	Amb fills (n=96)	$\chi^2(1)$	p
Desig de ser pares	66.2	11.5	79.689	.000***
Motivacions centrades en els pares	58.3	90.6	31.992	.000***
Motivacions centrades en l'infant i en l'exercici de les funcions parentals	18.5	5.2	9.539	.002**

Nota: ** $p < .01$, *** $p < .001$

En relació als fills anteriors dels sol·licitants, trobem relacions significatives entre els homes que en tenen amb els que no i les diferents categories de motivacions (vegeu taula 17). Els homes sol·licitants que no tenen fills manifesten *desitjar ser pares* (freqüència observada 143 i freqüència esperada 106,6), les *motivacions centrades en els pares* està més expressat per aquells que sí tenen fills anteriors al procés adoptiu (freqüència observada 87 i freqüència esperada 65,5) i la *motivació per exercir funcions parentals* la manifesten més els sol·licitants que no tenen fills (freqüència observada 40 i freqüència esperada 31,2).

Taula 18.

Freqüència (%) de les categories de motivacions inicials de les dones sol·licitants segons si tenen fills anteriors o no

Categories	Sense fills (n=257)	Amb fills (n=98)	$\chi^2(1)$	p
Desig de ser pares	68.1	12.2	88.769	.000***
Motivacions centrades en els pares	56.4	91.8	39.769	.000***
Motivacions centrades en l'infant i en l'exercici de les funcions parentals	19.5	6.1	9.492	.002**

Nota: ** $p < .01$, *** $p < .001$

En el cas de les dones succeeix igual que en el dels homes, i també trobem aquesta relació significativa entre les que no tenen fills anteriors i les que sí en tenen i les categories de motivació (vegeu taula 18). Concretament, la *categoria del desig de ser pares* l'expressen més les dones que no tenen fills (freqüència observada 175 i freqüència esperada 135,4), la categoria de les *motivacions centrades en els pares* la manifesten més les dones que sí tenen fills (freqüència observada 90 i freqüència esperada 64,9) i la darrera categoria, la *d'exercir funcions parentals*, l'expressen més les dones que no tenen fills anteriors al procés adoptiu (freqüència observada 50 i freqüència esperada 40,5).

Seguidament, passem a descriure els resultats de la següent categoria de motivacions.

7.2.1.- Motivacions centrades en els pares

Passem a concretar en aquest punt, les motivacions expressades en la categoria *motivacions centrades en els pares*. Definim aquests resultats a partir de les subcategories que componen aquesta categoria (vegeu figura 11).

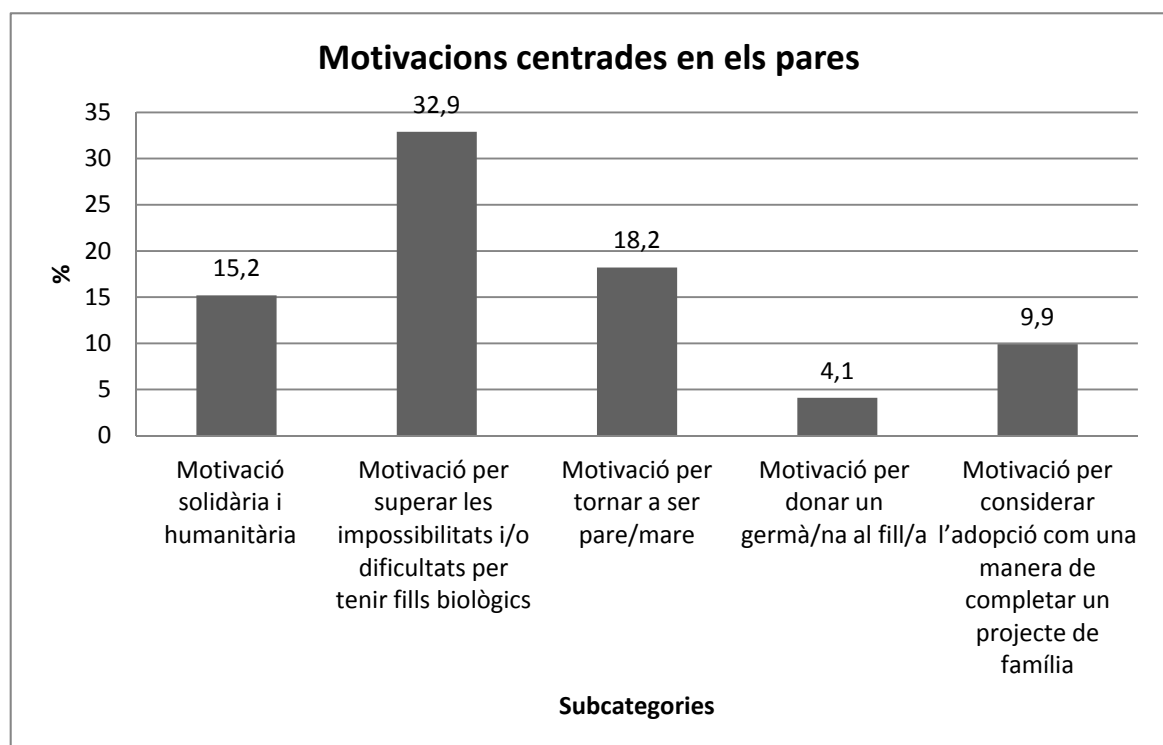

Figura 11. Motivacions centrades en els pares

De les cinc grans subcategories que componen la categoria *motivacions centrades en els pares*, la més expressada pels sol·licitants és la motivació generada per la *impossibilitat*

i/o dificultat per tenir fills biològics amb un 32,9%. Com a segona motivació trobem el *desig de tornar a ser pares* 18,2% seguida dels *motius solidaris i humanitaris* 15,2% i de la de *considerar l'adopció com a una manera de completar un projecte de família* 9,9%. La motivació menys expressada és la de *donar un germà* que només la trobem en un 4,1% dels sol·licitants.

Si analitzem les subcategories que componen la subcategoria *d'impossibilitat i/o dificultat per tenir fills biològics*, trobem que el 2,8% és per causes d'esterilitat, el 8,6% per causes d'infertilitat, el 2,8% per *tractaments de reproducció assistida fallits*, el 2,2% per *riscos mèdics*, l'1,1% perquè *l'edat no permet tenir fills biològics* i l'1,4% per *no tenir parella*.

Taula 19.

Freqüència (%) de les categories de motivacions centrades en els pares segons la unitat familiar

Motivacions centrades en els pares	Mono-parental (n=57)	Parelles (n=305)	$\chi^2(1)$	<i>p</i>
Motius solidaris i humanitaris	22.8	13.8	3.044	ns
Impossibilitats i/o dificultats per tenir fills biològics	17.5	35.7	7.204	.007**
Augmentar la família per tornar a ser pares	1.8	21.3	12.321	.000***
Augmentar la família per donar un germà	3.5	4.3	0.069	ns
Adopció com una manera de completar un projecte de família	7	10.5	0.647	ns

Nota: ** $p < .01$, *** $p < .001$

Si exposem els resultats d'aquestes categories en relació a les dades sociodemogràfiques dels sol·licitants trobem que pel que fa a la unitat familiar (vegeu taula 19) existeix una diferència estadísticament significativa entre la de les parelles i la *motivació per impossibilitats i/o dificultats per tenir fills biològics* (freqüència observada 109 i freqüència esperada 100,3), així com entre les parelles i la *motivació d'augmentar la família per tornar a ser pares* (freqüència observada 65 i freqüència esperada 55,6). En

cap altre cas trobem una diferència significativa entre les *motivacions centrades en els pares* i les unitats familiars.

Taula 20.

Freqüència (%) de les categories de motivacions centrades en els pares segons les edats dels sol·licitants

Motivacions centrades en els pares	De 25 a 35 anys (n=48)	De 36 a 45 anys (n=249)	Més de 45 anys (n=65)	$\chi^2(2)$	<i>p</i>
Motius solidaris i humanitaris	14.6	15.3	15.4	0.017	ns
Impossibilitats i/o dificultats per tenir fills biològics	29.2	36.1	23.1	4.333	ns
Augmentar la família per tornar a ser pares	8.3	18.1	26.2	5.895	ns
Augmentar la família per donar un germà	4.2	4	4.6	0.047	ns
Adopció com una manera de completar un projecte de família	18.8	8.8	7.7	4.866	ns

En funció de la mitjana d'edat de les parelles sol·licitants, trobem, tal com es veu a la taula 20, que no hi ha cap relació estadísticament significativa.

Taula 21.

Freqüència (%) de les categories de motivacions centrades en els pares segons el nivell d'estudis dels homes sol·licitants

Motivacions centrades en els pares	Bàsics (n=152)	Superiors (n=160)	$\chi^2(1)$	<i>p</i>
Motius solidaris i humanitaris	10.5	16.9	2.644	ns
Impossibilitats i/o dificultats per tenir fills biològics	38.2	32.5	1.093	ns
Augmentar la família per tornar a ser pares	19.1	22.5	0.553	ns
Augmentar la família per donar un germà	1.3	6.9	6.033	.014*
Adopció com una manera de completar un projecte de família	10.5	10	0.023	ns

Nota: ⁽¹⁾ Prova de correcció per continuïtat de Yates

**p*<.05

En la relació entre el nivell d'estudis i les diferents *motivacions centrades en els pares* en el cas dels homes, tal i com podem veure a la taula 21, trobem que hi ha una relació estadísticament significativa entre la *motivació de voler augmentar la família per donar un germà* i el nivell d'estudis, concretament entre aquells que tenen estudis superiors (freqüència observada 11 i freqüència esperada 6,7).

Taula 22.

Freqüència (%) de les categories de motivacions centrades en els pares segons el nivell d'estudis de les dones sol·licitants

Motivacions centrades en els pares	Bàsics (n=122)	Superiors (n=233)	$\chi^2(1)$	<i>p</i>
Motius solidaris i humanitaris	11.5	17.2	2.011	ns
Impossibilitats i/o dificultats per tenir fills biològics	38.5	30.5	2.340	ns
Augmentar la família per tornar a ser pares	22.1	16.7	1.539	ns
Augmentar la família per donar un germà	3.3	4.7	0.412	ns
Adopció com una manera de completar un projecte de família	9.8	10.3	0.019	ns

Entre el nivell d'estudis i les diferents *motivacions centrades en els pares*, en el cas de les dones, no trobem cap relació estadísticament significativa (vegeu taula 22).

Taula 23.

Freqüència (%) de les categories de motivacions centrades en els pares segons si els homes tenen fills anteriors o no a l'adopció

Motivacions centrades en els pares	Sense fills (n=216)	Amb fills (n=96)	$\chi^2(1)$	<i>p</i>
Motius solidaris i humanitaris	10.6	20.8	5.802	.016*
Impossibilitats i/o dificultats per tenir fills biològics	42.6	18.8	16.552	.000***
Augmentar la família per tornar a ser pares	0.9	65.6	168.681	.000***
Augmentar la família per donar un germà	-	13.5	30.522	.000***
Adopció com una manera de completar un projecte de família	8.8	13.5	1.626	ns

Nota: * $p < .05$, *** $p < .001$

A continuació, passem a descriure els resultats de l'anàlisi de les motivacions segons si els sol·licitants tenen fills anteriors al procés adoptiu o no (vegeu taula 23). En el cas dels homes trobem que hi ha una relació estadísticament significativa entre tenir fills o no i totes les *motivacions centrades en els pares*, excepte amb la de *considerar l'adopció com una manera de completar un projecte de família*. Específicament, els homes que tenen fills anteriors al procés adoptiu manifesten la *motivació solidària i humanitària* (freqüència observada 20 i freqüència esperada 13,2), els que no en tenen expressen més la *motivació per impossibilitat o dificultat de tenir fills biològics* (freqüència observada 92 i freqüència esperada 76,2), i els que sí tenen fills i manifesten que *volen tornar a ser pares* (freqüència observada 63 i freqüència esperada 20) i que *volen donar un germà al fill que ja tenen* (freqüència observada 13 i freqüència esperada 4).

Taula 24.

Freqüència (%) de les categories de motivacions centrades en els pares segons si les dones tenen fills anteriors o no a l'adopció

Motivacions centrades en els pares	Sense fills (n=257)	Amb fills (n=98)	$\chi^2(1)$	<i>p</i>
Motius solidaris i humanitaris	12.8	21.4	4.057	.044*
Impossibilitats i/o dificultats per tenir fills biològics	38.9	18.4	13.492	.000***
Augmentar la família per tornar a ser pares	0.8	65.3	195.183	.000***
Augmentar la família per donar un germà	-	15.3	41.072	.000***
Adopció com una manera de completar un projecte de família	8.6	14.3	2.552	ns

Nota: * $p < .05$, *** $p < .001$

Finalment, en el cas de les dones, i en funció de si tenen fills anteriors al procés d'adopció o no (vegeu taula 24), trobem que, igual que passa amb els homes, hi ha una relació estadísticament significativa entre les motivacions d'adoptar per *motius solidaris i humanitaris*, *impossibilitats i/o dificultats de tenir fills biològics*, *voler tornar a ser pares* i *donar un germà al fill que ja es té*. En concret, les dones que no tenen fills anteriors al procés adoptiu manifesten *motivacions per impossibilitat i/o dificultat de tenir fills*

biològics (freqüència observada 100 i freqüència esperada 85,4), mentre que les que sí en tenen expressen que desitgen adoptar per *motius solidaris i humanitaris* (freqüència observada 21 i freqüència esperada 14,9), per *tornar a ser pares* (freqüència observada 64 i freqüència esperada 18,2) i per *donar un germà al fill que ja tenen* (freqüència observada 15 i freqüència esperada 4,1).

Seguidament, descriurem les motivacions centrades en l'infant i en l'exercici de les funcions parentals.

7.2.2.- Motivacions centrades en l'infant i en l'exercici de les funcions parentals

Les *motivacions centrades en la voluntat d'exercir les funcions parentals* les expressen un 16% dels sol·licitants. Si les especifiquem per subcategories, la *funció parental de protecció* està expressada per un 9,4%, l'*afectiva* per un 8,6%, l'*educativa* per un 4,1% i, l'*estimulativa* per un 0,6% (vegeu figura 12).

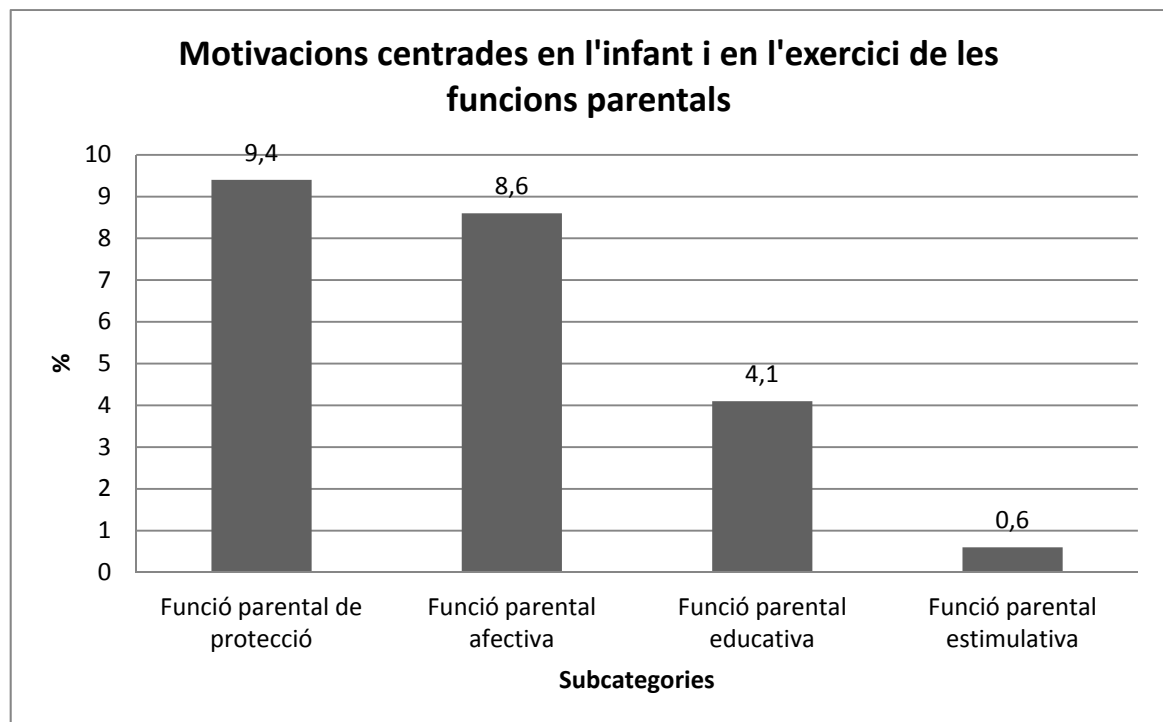

Figura 12. Motivacions centrades en l'infant i en l'exercici de les funcions parentals

Taula 25.

Freqüència (%) de les categories de motivacions centrades en l'infant i en l'exercici de les funcions parentals segons la unitat familiar

Motivacions centrades en l'infant i en l'exercici de les funcions parentals	Monoparentals (n=57)	Parelles (n=305)	$\chi^2(1)$	p
Funció protecció	15.8	8.2	3.253	ns
Funció afectiva	15.8	7.2	4.511	.034*
Funció educativa	5.3	3.9	0.213	ns
Funció estimulativa	3.5	-	5.323 ⁽¹⁾	.021*

Nota: ⁽¹⁾ Prova de correcció per continuïtat de Yates

* $p < .05$

Si ens centrem en l'anàlisi per unitats familiars, veiem que només hi ha una relació estadísticament significativa entre el fet de ser monoparental i la *motivació per desenvolupar la funció parental afectiva* (freqüència observada 9 i freqüència esperada 4,9) i l'*estimulativa* (freqüència observada 2 i freqüència esperada 0,3), tal i com es pot observar a la taula 25.

Taula 26.

Freqüència (%) de les categories de motivacions centrades en l'infant i en l'exercici de les funcions parentals segons l'edat dels sol·licitants

Motivacions centrades en l'infant i en l'exercici de les funcions parentals	De 25 a 35 anys (n=48)		Més de 45 anys (n=65)	$\chi^2(2)$	p
	De 25 a 35 anys (n=48)	De 36 a 45 anys (n=249)			
Funció protecció	4.2	9.2	13.8	3.062	ns
Funció afectiva	8.3	6.8	15.4	4.824	ns
Funció educativa	4.2	4.4	3.1	0.233	ns
Funció estimulativa	-	0.8	-	0.913	ns

Si ens fixem en l'edat mitjana de les parelles i la dels monoparentals (vegeu taula 26) trobem que no hi ha cap relació estadísticament significativa entre la variable edat i les *motivacions per desenvolupar funcions parentals*.

Taula 27.

Freqüència (%) de les categories de motivacions centrades en l'infant i en l'exercici de les funcions parentals segons el nivell d'estudi dels homes sol·licitants

Motivacions centrades en l'infant i en l'exercici de les funcions parentals	Bàsics (n=152)	Superiors (n=160)	$\chi^2(1)$	<i>p</i>
Funció protecció	7.9	8.8	0.075	ns
Funció afectiva	9.9	5	2.706	ns
Funció educativa	4.6	3.8	0.143	ns
Funció estimulativa	-	0.6	0.000	ns

Nota: ⁽¹⁾ Prova de correcció per continuïtat de Yates

Quant a la relació entre la voluntat d'exercir *les funcions parentals* i els nivells d'estudis dels sol·licitants (vegeu taula 27), tampoc trobem cap relació estadísticament significativa entre la *motivació per exercir les funcions parentals* i els nivells d'estudi. Igual que succeeix amb les dones (vegeu taula 28). Quant a la relació entre la voluntat d'exercir *les funcions parentals* i els nivells d'estudis dels sol·licitants (vegeu taula 27), tampoc en trobem cap que sigui estadísticament significativa entre la *motivació per exercir les funcions parentals* i els nivells d'estudi. Igual que succeeix amb les dones (vegeu taula 28).

Taula 28.

Freqüència (%) de les categories de motivacions centrades en l'infant i en l'exercici de les funcions parentals segons el nivell d'estudi de les dones sol·licitants

Motivacions centrades en l'infant i en l'exercici de les funcions parentals	Bàsics (n=122)	Superiors (n=233)	$\chi^2(1)$	<i>p</i>
Funció protecció	8.2	9.9	0.266	ns
Funció afectiva	12.3	6.4	3.551	ns
Funció educativa	4.9	3.4	0.466	ns
Funció estimulativa	-	0.4	0.000 ⁽¹⁾	ns

Nota: ⁽¹⁾ Prova de correcció per continuïtat de Yates

Taula 29.

Freqüència (%) de les categories de motivacions centrades en l'infant i en l'exercici de les funcions parentals segons si els homes tenen fills anteriors o no al procés d'adopció

Motivacions centrades en l'infant i en l'exercici de les funcions parentals	Sense fills (n=216)	Amb fills (n=96)	$\chi^2(1)$	<i>p</i>
Funció protecció	11.1	2.1	7.091	.008**
Funció afectiva	8.8	4.2	2.086	ns
Funció educativa	6	-	6.029	.014*
Funció estimulativa	0.5	-	0.000	ns

Nota: ⁽¹⁾ Prova de correcció per continuïtat de Yates

p*<.05, *p*<.01

Finalment, relacionant les *motivacions per exercir les funcions parentals* en base a si els sol·licitants tenen fills anteriors al procés adoptiu o no, veiem una relació estadísticament significativa entre els homes que no en tenen i la *motivació per desenvolupar la funció parental de protecció* (freqüència observada 24 i freqüència esperada 18) i per *desenvolupar la funció parental educativa* (freqüència observada 13 i freqüència esperada 9) (vegeu taula 29).

Taula 30.

Freqüència (%) de les categories de motivacions centrades en l'infant i en l'exercici de les funcions parentals segons si les dones tenen fills anteriors o no al procés d'adopció

Motivacions centrades en l'infant i en l'exercici de les funcions parentals	Sense fills (n=257)	Amb fills (n=98)	$\chi^2(1)$	<i>p</i>
Funció protecció	11.7	3.1	6.240	.012*
Funció afectiva	9.7	5.1	1.962	ns
Funció educativa	5.4	-	5.558	.018*
Funció estimulativa	0.4	-	0.000 ⁽¹⁾	ns

Nota: ⁽¹⁾ Prova de correcció per continuïtat de Yates

**p*<.05

Així mateix, succeeix en el cas de les dones (vegeu taula 30). Les que no tenen fills expressen més les *motivacions per exercir la funció parental de protecció* (freqüència observada 30 i freqüència esperada 23,9) i la *funció parental educativa* (freqüència observada 14 i freqüència esperada 10,1).

A continuació, concretem el creuament entre motivacions.

7.3.- Motivacions inicials dels sol·licitants d'adopció internacional

En aquest apartat descriurem els resultats obtinguts del creuament de les motivacions inicials dels sol·licitants d'adopció internacional entre si, sense relacionar-les amb cap indicador sociodemogràfic.

A la taula 31 hem fet el creuament de totes les motivacions. Tot seguit passem a descriure amb detall cada una de les relacions.

Començant per les tres categories principals, trobem que hi ha una relació estadísticament significativa entre els sol·licitants que han manifestat el *desig de ser pares* i els *motius solidaris i humanitaris* (χ^2 (1, N= 362) = 5,532, p= .019), amb la *impossibilitat de tenir fills biològics* (χ^2 (1, N= 362) = 12,519, p= .000), amb el *desig d'augmentar la família per tornar a ser pare* (χ^2 (1, N= 362) = 85,053, p= .000), amb *voler augmentar la família per donar un germà/na al fill/a que ja es té* (χ^2 (1, N= 362) = 17,479, p= .000) i amb *considerar l'adopció com una manera de completar un projecte de família* (χ^2 (1, N= 362) = 7,910, p= .005).

Si passem a descriure les relacions significatives entre les motivacions de les subcategories de la *motivació de paternitat com a finalitat*, veiem que els sol·licitants que han manifestat la motivació d'adoptar per *motius solidaris i humanitaris* també han expressat la *motivació per impossibilitat i/o dificultat de tenir fills biològics* (χ^2 (1, N= 362) = 8,010, p= .005), *voler desenvolupar la funció parental de protecció* (χ^2 (1, N= 362) = 8,575, p= .003) i la *funció parental afectiva* (χ^2 (1, N= 362) = 23,630 p= .000).

Els sol·licitants que han manifestat la *motivació d'adoptar per impossibilitat i/o dificultat per tenir fills biològics*, també han expressat de manera significativa la *voluntat d'augmentar la família per tornar a ser pares* (χ^2 (1, N= 362) = 9,607, p= .002), *considerar l'adopció com una manera de completar un projecte de família* (χ^2 (1, N= 362) = 8,579, p= .003) i *voler desenvolupar la funció parental educativa* (χ^2 (1, N= 362) = 7,663, p= .006).

En base a *desitjar augmentar la família per tornar a ser pares*, falta afegir la relació significativa amb *voler augmentar la família per donar un germà o germana* (χ^2 (1, N= 362) = 12,933, p= .000) i *voler desenvolupar la funció parental de protecció* (χ^2 (1, N= 362) = 5,885, p= .015).

Finalment, de les subcategories de les *motivacions centrades en l'infant i en l'exercici de les funcions parentals*, afegirem que la *motivació per desenvolupar la funció parental de protecció* també està relacionada significativament amb la voluntat de desenvolupar més funcions parentals, com són l'*afectiva* (χ^2 (1, N= 362) = 50,971, p= .000) i l'*educativa* (χ^2 (1, N= 362) = 10,540, p= .001). La *funció afectiva* està relacionada significativament, a la seva vegada, amb la *funció educativa* (χ^2 (1, N= 362) = 29,015, p= .000).

Seguidament, passem a abordar la discussió i conclusions d'aquest primer estudi de camp.

8.- Discussió dels resultats i conclusions de l'estudi de les motivacions inicials per adoptar

- 8.1.- Classificacions de les motivacions d'adopció internacional
- 8.2.- Motivacions dels sol·licitants d'adopció internacional

8.- Discussió dels resultats i conclusions de l'estudi de les motivacions inicials per adoptar

A partir dels resultats obtinguts al treball de camp, pretenem contrastar les nostres troballes amb els estudis que s'han fet fins ara sobre la aquesta temàtica. Per fer-ho, hem dividit el capítol en dos apartats. El primer contrasta la classificació de les motivacions que hem obtingut al nostre estudi amb les diferents classificacions dels autors de la literatura científica; i el segon contrasta els resultats que em obtingut amb els dels altres estudis analitzats.

8.1.- Classificacions de les motivacions d'adopció internacional

El resultat que hem obtingut de la nostra classificació de motivacions és similar a la proposada per Triseliotis (1988) o Tyebjee (2003) ja que dividim les motivacions segons estiguin focalitzades en els pares (*motivacions centrades en els pares*) o focalitzades en l'infant (*motivacions centrades en l'infant i en l'exercici de les funcions parentals*). Nosaltres però, les motivacions centrades en els factors ambientals, que proposa Tyebjee (2003), les incloem dins de les *motivacions centrades en els pares* i, les motivacions que pertanyen a la categoria *desig de ser pares* les hem ordenat com a una altra categoria, en tant que considerem que aquest desig de paternitat és genèric i no respon a cap concreció.

La nostra proposta, també s'aproparia a la que fan Anderson, Piantanide i Anderson (1993; citat a Berástegui, 2005a) de les adopcions tradicionals i les adopcions preferencials doncs, les nostres adopcions centrades en els pares s'ajustarien a les adopcions tradicionals i les nostres categories de *desitjar ser pares* o de les *motivacions centrades en l'infant i en l'exercici de les funcions parentals* serien més properes a les adopcions preferencials. Tot i així, ens agrada més la nomenclatura utilitzada per Triseliotis (1988) en tant que emfatitza més on es concentra el focus de la motivació.

En canvi, la nostra proposta de classificació s'allunya més de la proposada per Hoksbergen (1991) de motivacions orientades internament i externament ja que, tant les internes com les externes pertanyen a la nostra categoria d'adopcions centrades en els pares, doncs estan focalitzades en la impossibilitat de tenir fills o en la ideologia dels pares i les seves necessitats solidàries, i nosaltres volem diferenciar els dos possibles

focus d'interès: els pares i els fills. Així mateix, s'allunya de la classificació que fa Berástegui (citada a Pacheco i Boadas, 2011) segons el lloc que ocuparà l'infant perquè l'autora se centra només en motivacions considerades de risc, i nosaltres volem recollir l'ampli ventall de possibles motivacions. A la taula 32 resumim la relació entre la nostra proposta i la d'altres autors. El resultat que hem obtingut de la nostra classificació de motivacions és similar a la proposada per Triseliotis (1988) o Tyebjee (2003), ja que dividim les motivacions segons estiguin focalitzades en els pares (*motivacions centrades en els pares*) o focalitzades en l'infant (*motivacions centrades en l'infant i en l'exercici de les funcions parentals*). Nosaltres, però, hem inclòs les motivacions centrades en els factors ambientals, que proposa Tyebjee (2003), dins de les *motivacions centrades en els pares*, i les motivacions que pertanyen a la categoria *desig de ser pares* les hem ordenat com a una altra categoria, en tant que considerem que aquest desig de paternitat és genèric i no respon a cap concreció.

La nostra proposta també s'aproparia a la que fan Anderson, Piantanide i Anderson (1993; citada a Berástegui, 2005a), de les adopcions tradicionals i les adopcions preferencials, ja que les nostres adopcions centrades en els pares s'ajustarien a les adopcions tradicionals i les nostres categories de *desitjar ser pares* o de les *motivacions centrades en l'infant i en l'exercici de les funcions parentals* serien més properes a les adopcions preferencials. Tot i així, ens agrada més la nomenclatura utilitzada per Triseliotis (1988) en tant que emfasitza més on es concentra el focus de la motivació.

En canvi, la nostra proposta de classificació s'allunya més de la proposada per Hoksbergen (1991), de motivacions orientades internament i externament, ja que, tant les internes com les externes pertanyen a la nostra categoria d'adopcions centrades en els pares, focalitzades en la impossibilitat de tenir fills o en la ideologia dels pares i les seves necessitats solidàries, i volem diferenciar els dos possibles focus d'interès: els pares i els fills. Així mateix, s'allunya de la classificació que fa Berástegui (citada a Pacheco i Boadas, 2011), segons el lloc que ocuparà l'infant, perquè l'autora se centra només en motivacions considerades de risc mentre que i nosaltres volem recollir l'ampli ventall de possibles motivacions. A la taula 32 resumim la relació entre la nostra proposta i la d'altres autors.

Taula 32.

Comparació de la nostra proposta de classificació de motivacions en funció d'on es focalitzi l'interès de la motivació amb la d'altres autors

La nostra proposta de classificació	Classificacions d'altres autors
Motivacions centrades en els pares	Motivacions centrades en els pares (Triseliotis, 1988; Tyebjee, 2003)
	Motivacions centrades en factors ambientals (Tyebjee, 2003)
	Adopció tradicional (Anderson, Piantanide i Anderson, 1993)
	Motivacions orientades internament i externament (Hoksbergen, 1991)
Motivacions centrades en l'infant i en l'exercici de les funcions parentals	Motivacions centrades en l'infant (Triseliotis, 1988; Tyebjee, 2003)
	Adopció preferencial (Anderson, Piantanide i Anderson, 1993)

Així doncs, els resultats de la nostra recerca ens donen una classificació similar a les proposades per altres autors. La nostra la dividim en tres categories: *desig de ser pares*; *motivacions centrades en els pares* i *motivacions centrades en l'infant i en l'exercici de les funcions parentals*. Recordem, a la figura 13, la nostra proposta general de classificació:

Categoria A: Motivació generalista del desig de ser pares (sense especificacions)

Categoria B: Motivacions centrades en els pares

1. Motivació solidària i humanitària
2. Motivació per superar les impossibilitats i/o dificultats per tenir fills biològics
 - 2.1. Esterilitat
 - 2.2. Infertilitat
 - 2.2.1. Tractaments de reproducció assistida fallits
 - 2.2.1.1. Fecundació in vitro
 - 2.2.1.2. Inseminació artificial
 - 2.3. Riscos mèdics
 - 2.4. L'edat no permet tenir fills biològics
 - 2.5. No tenir parella
 3. Motivació per tornar a ser pare/mare
 4. Motivació per donar un germà/na al fill/a
 5. Motivació per considerar l'adopció com una manera de completar un projecte de família

Categoria C: Motivacions centrades en l'infant i en l'exercici de les funcions parentals

1. Motivació per desenvolupar la funció parental de protecció
2. Motivació per desenvolupar la funció parental afectiva
3. Motivació per desenvolupar la funció parental educativa
4. Motivació per desenvolupar la funció parental estimulativa

Figura 13. Classificació de les motivacions inicials d'adopció internacional

Quant a les motivacions específiques, de les centrades en els pares, podem observar que les expressions que hem trobat en el nostre estudi són molt similars a les referenciades per altres autors.

De la nostra categoria *motius solidaris i humanitaris* trobem, entre d'altres, similituds en les expressions “oferir una família a un infant necessitat” o “acollir a un infant desemparat” entre les propostes de Gillis-Arnold et al. (1998), quan descriuen la motivació “rescatar a un infant”; les expressions de “*motius humanitaris*” i “*motius morals*” s'assemblen a la proposta de “motivacions altruistes” que fan Van Balen et al. (1997), a la de “Motivació filantròpica o solidària” de Berástegui (2003), a la “d'Altruisme” de Dávalos (2002), a la de “Solidaritat” de Font (2006) o a les “raons humanitàries” de Welsh, Viana, Pretrill, et al. (2008).

I dins d'aquesta mateixa categoria, “donar l'oportunitat d'una família i una vida en condicions” o “ajudar a l'infant oferint un context millor” s'assembla a motivacions

descrites per Merguici (1991) com “Acció humanitària, obra de bé per salvar a un infant de la fam i la misèria” o a “Voler ajudar a un infant que ho necessiti” de Pacheco i Boadas (2011).

De la categoria obtinguda *impossibilitats i/o dificultats per tenir fills biològics*, no hem trobat altres classificacions referenciades que fessin la nostra mateixa divisió. Dins d'aquesta categoria diferenciem la *impossibilitat per esterilitat*, la *impossibilitat per infertilitat* (on incloem els *tractaments de reproducció assistida fallits*, tant de fecundació in vitro com d'inseminació artificial), la *dificultat per riscos mèdics*, *impossibilitat perquè l'edat biològica no permet tenir fills* i la *dificultat pel fet de no tenir parella*, en tant que tot són dificultats o impossibilitats per obtenir la concepció natural. Entre les propostes d'altres autors que fan una divisió en aquesta categoria, només n'hem trobat una, Berástegui (2003), que diferencia entre els problemes biològics diagnosticats i els problemes biològics sense diagnosticar.

La resta de motivacions similars a aquesta categoria trobades en la literatura científica no estan agrupades sota cap subdivisió. És el cas dels “problemes mèdics”, de Dávalos (2002), similar a la nostra proposta de *riscos mèdics*, o “sotmetre's a exàmens i intervencions sense obtenir la concepció”, de Merguici (1991), i “fracassar en els tractaments”, de Pacheco i Boadas (2011), similar a la *impossibilitat i/o dificultat per tenir fills biològics per tractaments de reproducció assistida fallits* de la nostra classificació.

La motivació de Merguici (1991) “d'aconseguir la concepció sense que l'embaràs es dugui a terme” l'hem inclòs dins de la *impossibilitat per tenir fills biològics per infertilitat*, a partir d'expressions de motivacions obtingudes al nostre estudi com “*pèrdua d'un embaràs i dificultats per tornar a embarassar-nos*”. En el cas de la motivació “per infertilitat”, de Malm i Welti (2010) o de Welsh, Viana, Petrill et. al. (2008), o de “casos d'esterilitat psicològica o no diagnosticada” de Merguici (1991), l'hem trobada en expressions com “*no hem obtingut cap embaràs*” o “*tenir dificultats per via natural*” i també estaria inclosa en la nostra motivació *d'impossibilitat per tenir fills biològics per infertilitat*.

L'única motivació detectada en la literatura científica que hauria de pertànyer a aquesta categoria, *d'impossibilitat per tenir fills biològics per infertilitat*, i que no hem trobat al

nostre estudi, és la que plantegen Grau et al. (2005) “d’evitar el dolor i riscos del part”, tot i que sí hem trobat expressions de voler aturar els tractaments de reproducció assistida per evitar el patiment que generen.

Una altra branca de motivacions que incloem dins de la *motivació d’impossibilitat per tenir fills biològics* és la *d’adoptar per no tenir parella*, que la trobem en expressions com “vull tenir un altre fill i al estar divorciada i no tenir parella, penso que adoptar un infant pot ser una opció molt positiva” o “per formar una família encara que sigui monoparental” i que també està recollida com “voler ser mare i no tenir parella” de Pacheco i Boadas (2011).

Les següents subcategories de la nostra classificació, *voler augmentar la família amb un fill adoptiu per tornar a ser pare o mare* i *voler augmentar la família amb un fill adoptiu per donar un germà o germana al fill o filla que ja es té*, fan referència a la voluntat de tornar a ser pare o mare, com és el cas de la motivació “d’ampliar la família” de Dávalos (2002); la “nova paternitat/ampliar la família” que proposa Font (2006); “voler augmentar la família” segons Amorós (1987); el “desig de tenir un altre fill o crear una família” de Van Balen et al. (1997); “pares que desitgen obrir la seva llar a un altre infant” o “tornar a ocupar-se d’un nen petit quan els altres fills ja són grans” en paraules de Merguici (1991). Hem inclòs aquí també la motivació de Pacheco i Boadas (2011) de “Havent tingut matrimonis anteriors, voler un fill en comú”.

Només hem trobat dues motivacions que facin referència a la subcategoria *voler ampliar la família per donar un germà o germana*,. Aquestes són “companyia per als altres fills” i “reemplaçar fills ja crescuts” de Gillis-Arnold et al. (1998). Això ens confirma que la majoria de motivacions focalitzades en ampliar la família estan centrades en el desig dels pares i, malgrat que és normal que la paternitat neixi a partir de la voluntat dels progenitors, considerem que un cop una família ja està constituïda per pares i fills aquests han de poder formar part del procés adoptiu i s’ha de vetllar perquè els seus interessos no quedin minvats.

Cal tenir en compte que, durant el procés de valoració de les famílies per a l’obtenció del certificat d’idoneïtat, en el cas de les famílies amb fills s’observa i s’analitza la relació entre aquests i els seus pares, i quan els infants tenen una edat suficient, també se’ls pregunta sobre la seva opinió respecte a tenir un nou germà o germana a casa, aspecte

que els professionals valoren altament a l'hora de proposar la idoneïtat o no dels sol·licitants, ja que, tal com diu la llei, han de vetllar perquè l'entorn relacional sigui favorable i adequat per a la integració del menor adoptat.

Dins de la categoria de *desitjar tornar a ser pares*, també podem incloure la motivació "d'experiència d'adopció prèvia", que recull Dávalos (2002), i que nosaltres no hem trobat en cap dels nostres sol·licitants, ja que entre els nostres subjectes només hi ha una parella que tingui un fill adoptiu. Així mateix, tampoc hem trobat la motivació de "Som grans i tenim temps i recursos. Volem dedicar-los a criar un altre fill" de Pacheco i Boadas (2011).

Passem ara a la darrera subcategoria de la nostra classificació dins de les *motivacions centrades en els pares*, que és la de *considerar l'adopció com una manera de completar un projecte de família*. Aquesta subcategoria només l'hem trobada a Pacheco i Boadas (2011) com a "Volem ser pares d'un nen adoptat. És la nostra opció", possiblement, com a conseqüència que la idea de tenir una família composta per fills biològics i adoptats hagi arrelat a la població des de fa pocs anys. Entendre l'adopció com una opció més de família o com una experiència diferent, és una característica de la darrera generació de pares adoptius, concretament dels consumidors, descrita per Berástegui (2006), on predomina la voluntat de tenir una família diferent.

Altres motivacions que hem vist reflectides a la literatura científica, i que anirien en la categoria de les *motivacions centrades en els pares*, però que no hem trobat al nostre estudi, són les que hem agrupat sota el paràgraf de "motivacions per resoldre algun problema o canviar una situació que no agrada". Aquestes motivacions fan referència a "fugir de la solitud", a "omplir un buit per esterilitat mal elaborada" o a "substituir al fill mort", en paraules de Grau et al. (2005); "companyia per a un mateix" segons Gillis-Arnold et al. (1998); "omplir un buit, donar sentit a la vida" segons Berástegui (2003); "cònjuges que no volen atribuir-se l'eventual esterilitat d'un d'ells", "omplir el buit per la pèrdua d'un fill o persona significativa" o "revitalitzar la relació de parella amb l'adopció", segons Merguici (1991), així com " cercar una companyia o unió del matrimoni", segons Amorós (1987).

El fet no de haver trobat cap motivació d'aquest grup, pot ser conseqüència que aquestes posen de manifest una carència o limitació per part dels sol·licitants, i no és

normal que les persones expressin aquests aspectes en documents oficials que arribaran a mans dels professionals que posteriorment els hauran d'avaluar. Així mateix, un altre aspecte condicionador d'aquestes motivacions pot ser que les unitats familiars que inicien l'adopció cada vegada tenen més coneixement sobre altres experiències i realitats adoptives i, per tant, poden haver-se informat sobre quins aspectes poden no ser ben valorats pels professionals.

A continuació, a la taula 33, mostrem la relació de les motivacions centrades en els pares amb la proposta d'altres autors.

Taula 33.

Motivacions d'altres autors que fan referència a la classificació de la nostra categoria B.- Motivacions centrades en els pares

Motivacions centrades en els pares	Motivacions d'altres autors
1.- Motivació solidària i humanitària	Rescatar a un infant (Gillis-Arnold et al., 1998); Motivacions altruistes (Van Balen et al., 1997); Motivació filantròpica o solidària (Berástegui, 2003); Altruisme (Dávalos, 2002); Solidaritat (Font, 2006); Raons humanitàries (Welsh, Viana, Petrill, et al., 2008); Acció humanitària, obra de bé per salvar a un infant de la fam i la misèria (Merguici, 1991); Voler ajudar a un infant que ho necessiti (Pacheco i Boadas, 2011)
2.- Motivació per superar les impossibilitats i/o dificultats per tenir fills biològics	Problemes biològics diagnosticats i problemes biològics sense diagnosticar (Berástegui, 2003)
2.1.- Esterilitat	
2.2.- Infertilitat	Aconseguir la concepció sense que l'embaràs es dugui a terme (Merguici, 1991); per infertilitat (Malm i Welti, 2010); infertilitat (Welsh, Viana, Petrill et. al., 2008); casos d'esterilitat psicològica o no diagnosticada (Merguici, 1991)
2.2.1.- Tractaments de reproducció assistida fallits	Sotmetre's a exàmens i intervencions sense obtenir la concepció (Merguici, 1991); fracassar en els tractaments (Pacheco i Boadas, 2011)
2.2.1.1.- Fecundació in vitro	
2.2.1.2.- Inseminació artificial	

(taula continua)

Taula 33. (continuació)

Motivacions centrades en els pares	Motivacions d'altres autors
2.3.- Riscos mèdics	Problemes mèdics (Dávalos, 2002)
2.4.- L'edat no permet tenir fills biològics	
2.5.- No tenir parella	Voler ser mare i no tenir parella (Pacheco i Boadas, 2011)
3.- Motivació per tornar a ser pare/mare	Ampliar la família (Dávalos, 2002); nova paternitat/ampliar la família (Font, 2006); voler augmentar la família (Amorós, 1987); desig de tenir un altre fill o crear una família (Van Balen et al., 1997); pares que desitgen obrir la seva llar a un altre infant o, tornar a ocupar-se d'un nen petit quan els altres fills ja són grans (Merguici, 1991); havent tingut matrimonis anteriors, voler un fill en comú (Pacheco i Boadas, 2011)
4.- Motivació per donar un germà/na al fill/a	Companyia per als altres fills; reemplaçar fills ja crescuts (Gillis-Arnold et al., 1998)
5.- Motivació per considerar l'adopció com una manera de completar un projecte de família	Volem ser pares d'un nen adoptat. És la nostra opció (Pacheco i Boadas, 2011)

Pel que fa a la categoria de les *motivacions centrades en l'infant i en l'exercici de les funcions parentals*, segons la nostra classificació, trobem que en la literatura no se'n fan gaires referències. Únicament hem trobat la motivació "voler ajudar a educar i criar un infant", citada per Amorós (1987), "volem criar i educar a un infant", de Pacheco i Boadas (2011), i "reconèixer en l'infant, independentment de les seves característiques i orígens, el dret a créixer en una família", de Merguici (1991). Quant a la primera i la segona, trobaríem que clarament les podríem classificar en la nostra subcategoria de *voler desenvolupar la funció parental educativa*, en base a "voler ajudar a educar", així com en la de *voler desenvolupar la funció parental de protecció*, en base a "criar a un infant". I la tercera motivació també la situaríem en la subcategoria de *voler desenvolupar la funció parental de protecció* pel fet de voler oferir una família a un infant.

A més a més, en el nostre estudi també hem trobat motivacions que fan referència a la voluntat de *desenvolupar la funció parental afectiva*, amb expressions com "donar estimació" o "tenir un fill per estimar-lo". En canvi només hem trobat una referència a la

funció parental d'estimulació, tot i que per les característiques dels infants adoptats hauria de ser una de les funcions parentals principals. Aquest fet es dona tant en els resultats obtinguts al nostre estudi com en la revisió bibliogràfica realitzada.

Finalment, a la taula 34, pot observar-se la relació entre la nostra proposta de motivacions centrades en l'infant i en l'exercici de les funcions parentals i altres propostes de diversos autors.

Taula 34.

Motivacions d'altres autors que fan referència a la classificació de la nostra categoria C.- Motivacions centrades en l'infant i en l'exercici de les funcions parentals

Motivacions centrades en l'infant i en l'exercici de les funcions parentals	Motivacions d'altres autors
1.- Motivació per desenvolupar la funció parental de protecció	Voler ajudar a educar i criar un infant (Amorós, 1987); volem criar i educar a un infant (Pacheco i Boadas, 2011); reconèixer en l'infant, independentment de les seves característiques i orígens, el dret a créixer en una família (Merguici, 1991)
2.- Motivació per desenvolupar la funció parental afectiva	
3.- Motivació per desenvolupar la funció parental educativa	Voler ajudar a educar i criar un infant (Amorós, 1987); volem criar i educar a un infant (Pacheco i Boadas, 2011)
4.- Motivació per desenvolupar la funció parental estimulativa	

En el següent punt abordarem les motivacions que expressen els sol·licitants d'adopció internacional.

8.2.- Motivacions dels sol·licitants d'adopció internacional

Segons el nostre estudi, i de manera general, d'acord amb els resultats que han obtingut Van Balen et al. (1997), Berástegui (2003) i Dávalos (2002), les motivacions dels sol·licitants per adoptar estan majoritàriament *centrades en la dificultat per tenir fills biològics*. El *desig de ser pares*, tot i que depèn del perfil dels sol·licitants, ocupa una posició secundària en el rànquing de les motivacions més expressades. I, *les motivacions*

centrades en l'infant i en l'exercici de les funcions parentals són les més minoritàries en el nostre estudi, així com en els estudis d'altres autors on ni tan sols es contemplen.

Si ens centrem en la motivació *desig de ser pares*, segons el perfil dels sol·licitants, i coincidint amb Dávalos (2002), l'expressen més els monoparentals que les parelles. Dávalos, a més, especifica que això es dona tant en els de gènere femení com masculí, fet que també es corrobora al nostre estudi.

En el cas d'estudis realitzats amb parelles, el desig de ser pares és converteix en la primera motivació quan no tenen fills (Font, 2006), o en la segona opció quan existeixen problemes biològics (Van Balen et al. 1997; Dávalos, 2002) com succeeix també al nostre estudi, ja que malgrat continua estant implícita aquesta motivació, predomina més la voluntat de resoldre les dificultats per tenir fills. Únicament a l'estudi de Font (2006) la manifestació de desig de ser pares passa a una quarta posició quan les parelles ja tenen fills biològics, possiblement degut a que aquestes unitats familiars ja se senten pares i, per tant, no és primordial destacar-ho en les seves motivacions per adoptar. El perfil de sol·licitants del nostre estudi que manifesta la motivació *desig de ser pare*, són els monoparentals joves (menys de 35 anys), amb estudis superiors i sense fills.

A la literatura científica, la *motivació per motius solidaris i humanitaris* està més expressada per les unitats familiars de parella, tot i que no acostuma a ser la primera manifestada. Concretament, per a les parelles amb fills pot ser la primera o la segona opció i per a les parelles sense fills la tercera (Font, 2006; Berástegui, 2003). En el nostre estudi, és la tercera opció per a les parelles, la majoria amb fills, i la primera per als monoparentals (tant per a homes com per a dones) igual que en l'estudi de Berástegui (2003).

Trobem també, en contraposició als resultats obtinguts per Gillis-Arnold et al. (1998), que afirma que a menor educació més manifestacions de *motivacions solidàries o humanitàries*, que en la nostra recerca hi ha una majoria tant d'homes com de dones amb estudis superiors que expressen aquesta motivació, tot i que no surt una diferència estadísticament significativa entre aquestes variables.

Per acabar amb aquesta subcategoria, destacarem coma significatiu que els sol·licitants que ja tenen fills anteriors al procés d'adopció manifestin una *motivació solidària i*

humanitària per adoptar, tant en el cas dels homes com en el de les dones, igual que van confirmar Welsh, Viana, Petrill, et al. (2008) al seu estudi.

Quant a les *dificultats o impossibilitats per tenir fills biològics*, trobem que és la primera motivació en diversos estudis (Berástegui, 2003; Dávalos, 2002) tant per a les unitats familiars monoparentals com per a les parelles amb o sense fills anteriors al procés adoptiu. Només Font (2006) ha trobat que aquesta motivació sigui la segona opció en les parelles sense fills (ja que la primera ha estat el desig de ser pares), mentre que Welsh, Viana, Petrill, et al. (2008) van afirmar que en el seu estudi era la primera opció, però només per als pares primerencs.

A la nostra recerca, la *motivació per dificultats o impossibilitats per tenir fills biològics* ha estat expressada també en primera opció per les parelles sense fills, amb una diferència significativa, i com a segona pels monoparentals. Aquesta diferència entre les parelles i els monoparentals i la resta d'estudis, pot ser deguda al fet que haguem inclòs dins d'aquesta subcategoria totes les motivacions referents a alguna impossibilitat per tenir fills biològics, de les quals només la motivació de no tenir parella ha estat expressada per les dones monoparentals, mentre que la resta de motivacions s'hi relacionen són exclusives de les parelles.

Coincidim, però, amb el perfil que ofereix Dávalos (2002) dels sol·licitants que expressen aquesta *motivació general d'impossibilitat per tenir fills*. Es tracta de persones menors de 45 anys i amb estudis bàsics. D'aquestes parelles infèrtils, d'acord amb Van Balen et al. (1997), moltes han intentat tenir fills biològics amb tractaments de reproducció assistida i quan definitivament han vist que no era possible han optat per l'adopció. D'aquí que les parelles encara no siguin molt grans i que desitgin un infant petit per apropar-se el màxim possible a la paternitat biològica.

La *motivació de desitjar ampliar la família amb un fill adoptiu per tornar a ser pares* és, l'expressen majoritàriament les parelles, amb la condició indispensable que ja tinguin fills anteriors al procés adoptiu (Dávalos, 2002; Font, 2006), fet que corroborem també amb el nostre estudi. La posició que ocupa aquesta motivació és al tercer lloc en el cas de les parelles i al segon en el dels monoparentals en els estudis de Dávalos (2002) i Font (2006), però en el nostre és la segona motivació més expressada per les parelles i

l'última en el cas dels monoparentals, dins de la *categoria de les motivacions centrades en els pares*.

D'acord amb Gillis-Arnold i els seus col·laboradors (1998), trobem que la motivació de voler tornar a ser pare és rellevant en els sol·licitants de major edat (més de 45 anys). Coincidim amb l'afirmació de Gillis-Arnold (1998) que a major nivell educatiu es dóna més desig de tornar a ser pares en el cas dels homes, però no en el cas de les dones del nostre estudi.

En la *motivació d'augmentar la família per donar un germà*, coincidim amb l'estudi de Gillis-Arnold (1998) en el nivell educatiu predominant, doncs el nivell d'estudis que trobem entre els nostres sol·licitants és l'universitari, i en el cas dels homes, de manera estadísticament significativa. On no coincideixen els nostres estudis és en l'edat dels sol·licitants, ja que ell afirma que a menor edat més motivació per oferir aquest germà i nosaltres trobem que són les unitats familiars de major edat (més de 45 anys) les que manifesten més aquesta motivació, tot i que no de manera significativa. Lògicament, en el nostre estudi també es marca com a significatiu que aquesta motivació l'expressin les unitats familiars que ja tenen fills anteriors al procés adoptiu.

Al nostre estudi, la *motivació de considerar l'adopció com una manera de completar un projecte de família* és característica de les parelles joves (entre els 25 i els 35 anys) amb fills i amb un nivell d'estudis bàsic en el cas dels homes i superiors en el cas de les dones. El seu ideal és adoptar infants menors de 3 anys perquè siguin els germans petits dels seus fills biològics i completar així una família plena de diversitat. No hem trobat referències bibliogràfiques que fessin menció d'estudis amb resultats referents a aquesta motivació.

I per acabar, el perfil de sol·licitants que manifesta la *voluntat de desenvolupar les funcions parentals* al nostre estudi correspon majoritàriament a monoparentals, sense fills, majors de 45 anys i amb un nivell d'estudis bàsic. Hem de destacar que no podem comparar aquest resultat amb altres estudis ja que aquestes motivacions no tenen ressò en altres estudis de la literatura científica.

Finalment, remarcuem que el perfil del sol·licitant que expressa alguna de les *motivacions centrades en exercir una funció parental* és monoparental (significativament

en la funció afectiva, probablement degut a que no tenen una parella amb qui desenvolupar la seva dimensió afectiva i poden projectar-la en el menor); de més de 45 anys en el cas de la funció de protecció i afectiva i menys de 45 anys en la funció educativa i estimulativa; amb estudis superiors en el cas de la funció de protecció i estimulativa i amb estudis bàsics en les funcions afectiva i educativa; i, sense fills (destacat significativament en el cas de la funció de protecció i l'educativa).

També trobem interessant fer esment a la relació que hi ha entre motivacions, més enllà del perfil dels sol·licitants. Considerem rellevant que les unitats familiars que han manifestat la *voluntat de ser pares* no hagin expressat de manera significativa cap de les funcions parentals, aspecte que pot ser perquè les consideren incloses en el fet de ser pares o perquè no visualitzen cap d'aquestes funcions en el seu futur rol parental. En canvi, està relacionada amb els motius solidaris, amb el fet de no poder tenir fills biològics, amb voler augmentar la família i adoptar per completar el projecte familiar.

Referent a la *motivació d'adoptar per motius solidaris i humanitaris*, els sol·licitants l'han manifestat relacionada significativament amb el desig de ser pares i no poder biològicament, per tant, consideren aquest acte altruista com el mitjà per aconseguir allò que no poden obtenir de manera natural. També està estretament relacionada amb exercir la funció parental de protecció i l'afectiva, funcions molt vinculades a aquest desig d'ajudar a un infant i donar-li l'estima que no té.

Els sol·licitants que han manifestat la *impossibilitat de tenir fills biològics* han expressat també, a part dels motius solidaris, que volen tornar a ser pares. Per tant, hi ha moltes famílies que tenen fills biològics i que ja no poden tornar a tenir-ne de manera natural, i que consideren l'adopció com una manera de completar el projecte de família que desitgen. Aquestes famílies també destaquen que volen educar aquests infants.

La *motivació d'adoptar per tornar a ser pares* està relacionada amb voler-ho fer per donar un germà i també amb el fet de no poder-ho fer per la via biològica. Són famílies que, a part de voler augmentar la seva llar, volen exercir la funció protectora amb aquests infants adoptats.

Voler donar un germà, en canvi, és una motivació que només està relacionada amb el desig de ser pares i voler augmentar la llar familiar. No se la vincula a motius solidaris ni a projectes de família, ni tan sols a voler desenvolupar cap funció parental.

En la mateixa línia, *adoptar com una manera de completar un projecte de família*, només es relaciona amb el desig de ser pares i amb la impossibilitat de fer-ho per la via biològica. Cap altra motivació té una relació significativa amb aquest projecte familiar.

Si passem a les *motivacions per exercir funcions parentals*, podem destacar que la *funció de protecció* l'expressen les unitats familiars que volen tornar a ser pares de manera solidària i humanitària, per educar i donar amor a un infant.

La *motivació per desenvolupar la funció parental afectiva* també està relacionada amb els motius solidaris i humanitaris, així com amb protegir a un menor i educar-lo.

Quant a la *funció parental educativa* l'han expressat aquells sol·licitants que no poden tenir fills de manera biològica i volen protegir i estimar a un infant.

Finalment, comentarem que la *funció parental estimulativa* no està relacionada amb cap altra motivació, probablement pel baix nombre de manifestacions produïdes a la nostra mostra.

A continuació, passem a detallar el segon estudi, que fa referència a les activitats formatives per a l'adopció internacional.

SEGON ESTUDI

9.- Descripció de l'estudi de les activitats formatives per a l'adopció internacional

9.1.- Disseny de la investigació

9.2.- Mètode de l'estudi

9.3.- Tècniques i instruments de recollida de dades

9.3.1.- Definició d'àmbits per a la preparació d'instruments i operativització en indicadors

9.3.2.- Instruments de recollida de dades seleccionades

9.3.2.1.- Graella d'observació

9.3.2.2.- Entrevistes

9.3.2.3.- Qüestionaris de valoració de les activitats formatives

9.4.- Selecció i descripció dels subjectes d'estudi

9.5.- Procés d'anàlisi i tractament de les dades

9.- Descripció de l'estudi de les activitats formatives per a l'adopció internacional

A continuació, passem a detallar el nostre segon estudi centrat en els recorreguts formatius per a l'adopció internacional.

Primerament recordarem quin és l'objectiu d'aquest estudi, que ja havíem descrit a la introducció del nostre treball, i quins interrogants es desprenen.

L'objectiu d'aquest segon estudi és:

- Analitzar i valorar la rellevància de la dimensió educativa com a objecte de formació i avaluació de les ICIF, en referència als pares adoptants, al llarg dels processos de formació per a l'obtenció de la idoneïtat per a l'adopció internacional.

I els interrogants que se'n desprenen són els següents:

- Quins són els continguts que s'aborden en els processos de formació de les ICIF com a matèria específica de l'avaluació de l'aptitud educadora dels sol·licitants d'adopció internacional?
- Quin és el valor de presència dels continguts relacionats amb l'aptitud educadora com a objecte d'avaluació al llarg dels processos formatius de les ICIF?
- Quina percepció tenen les famílies de la formació que van rebre?
- Les dificultats o mancances que es troben els pares adoptius en el seu rol educatiu un cop s'ha produït l'arribada del menor poden treballar-se amb formació?

Tot seguit, passem a descriure el disseny d'aquesta investigació.

9.1.- Disseny de la investigació

Aquest estudi, també el definirem seguint la classificació que fa Sierra (2001) sobre els diferents tipus de recerques socials. Per tant, concretem que la nostra recerca és bàsica en tant que la seva finalitat és conèixer l'estructura dels fenòmens socials; seccional en tant que la recollida de dades es produeix en un únic moment; descriptiva ja que vol mesurar unes variables en una població definida; microsociològica en tant que

correspon a un estudi realitzat amb una selecció de subjectes petita (10 professionals i 62 unitats familiars); primària perquè les fonts d'informació han estat dissenyades expressament per a la recerca; de metodologia quantitativa i qualitativa en relació als nostres principis ontològics i epistemològics, així com pel tipus de dades amb què treballarem; i empírica en tant que estudiem fets directes no manipulats.

A continuació, detallem el mètode del nostre estudi.

9.2.- Mètode de l'estudi

Pel que fa a la implementació de la metodologia quantitativa i qualitativa per a aquest segon estudi també hem optat per uns mètodes i unes tècniques que ens permetessin anar construint el nostre objecte d'estudi i, a la vegada, donar resposta als interrogants en el treball de camp.

A continuació, presentem quin ha estat el procediment de l'estudi i resumim quines són les fases del nostre projecte (vegeu figura 14).

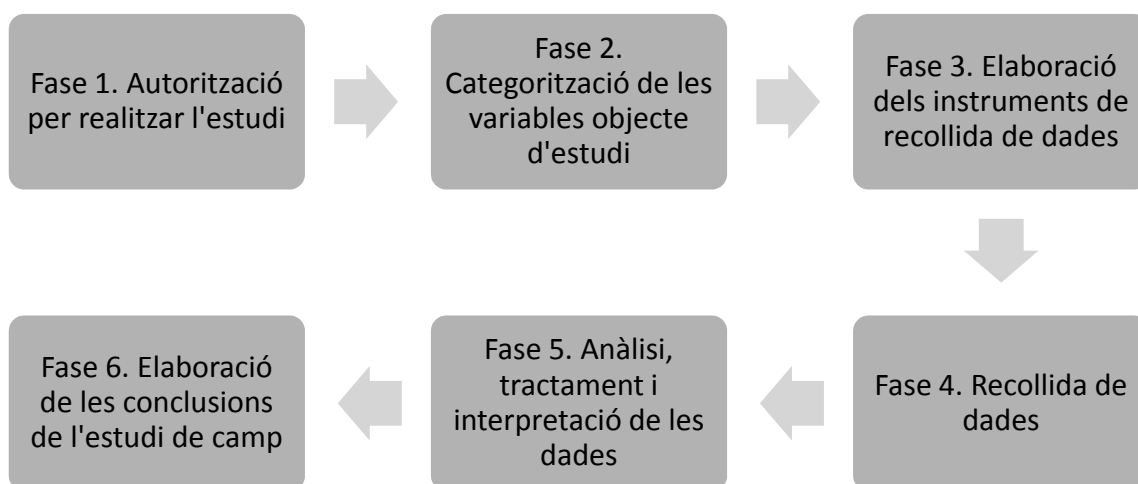

Figura 14. Fases del disseny de l'estudi de les activitats formatives per a l'adopció internacional

La **primera fase** ha estat demanar novament una autorització a l'ICAA per poder desenvolupar l'estudi, donat que era diferent al de les motivacions inicials i requeríem altres tècniques per dur-lo a terme. La demanda s'ha centrat en la possibilitat d'observar

diferents recorreguts formatius de diverses ICIF de Catalunya i entrevistar els seus professionals. El juliol de 2008 vam obtenir l'autorització.

En aquesta **segona fase** hem procedit a categoritzar les nostres variables objecte d'estudi. Hem definit "l'aptitud educadora" i "l'actitud davant la paternitat adoptiva" com els principals àmbits a tractar, en tant que ens interessa conèixer quins continguts propis s'hi treballen en el procés adoptiu. Posteriorment, hem definit les categories que els descriuen i aquestes les hem concretat en indicadors i ítems per a la posterior elaboració dels instruments de recollida de dades.

No ha estat fins a la **tercera fase** que hem elaborat aquests instruments de recollida de dades¹⁹. Els instruments ad hoc són la graella d'observació sistematitzada, el guió de l'entrevista als professionals, i el guió de l'entrevista a les famílies. El qüestionari de valoració de les sessions de formació no l'hem elaborat nosaltres ja que és un instrument que s'utilitza habitualment per valorar la formació a totes les ICIF de Catalunya i ha estat elaborat per l'ICAA.

La tria d'aquests instruments respon a la voluntat de recollir informació de tots els subjectes implicats en la formació per a l'adopció (professionals i famílies) i poder triangular les dades obtingudes de cada una de les parts implicades.

Per tal de facilitar la comprensió de les fases, aportem un quadre resum de les mostres²⁰ amb què hem treballat en aquest segon estudi (vegeu taula 35).

¹⁹ Consultar el punt "9.3.- Tècniques i instruments de recollida de dades", per veure la presentació completa de tots els instruments.

²⁰ Consulteu el punt "9.4.- Selecció i descripció dels subjectes d'estudi", per veure la presentació completa de les mostres.

Taula 35.

Resum de les mostres del segon estudi

Mostres	Subjectes d'estudi
Mostra 1	3 ICIF de Barcelona (6 professionals)
Mostra 2	62 unitats familiars sol·licitants d'adopció internacional
Mostra 3	33 famílies adoptives

A la **quarta fase** hem procedit a la recollida de dades. A partir del maig del 2009, vam començar a contactar amb les ICIF que col·laborarien amb el nostre estudi per concretar el dia que aniríem a observar el recorregut formatiu. La recollida de dades s'ha dut a terme entre el juny de 2009 i el juny de 2010. En el mateix període, hem recollit les dades dels qüestionaris de valoració de les sessions de formació.

Les entrevistes amb els professionals s'han realitzat una vegada conclosa l'observació no participant dels recorreguts formatius, concretament entre el març i el juliol de 2010.

Les entrevistes amb les famílies s'han realitzat presencialment, per telèfon i per correu electrònic entre l'octubre de 2010 i el febrer de 2011.

A la **cinquena fase** hem procedit a analitzar, tractar i interpretar les dades obtingudes amb cada un dels instruments i fer una triangulació per poder obtenir unes conclusions generals d'aquest estudi de camp.

Per fer el tractament de les dades recollides durant les observacions als recorreguts formatius hem realitzat una anàlisi qualitativa deductiva de contingut a partir del programa ATLASTi (versió 5.2) i posteriorment hem tractat les dades de manera quantitativa destacant-ne les freqüències. En el cas de les entrevistes a professionals i famílies hem fet exactament el mateix, tot guiant-nos pels interrogants de la recerca corresponents. Hem procedit a fer un buidatge dels resultats dels qüestionaris de valoració de les sessions de formació i a fer-ne una anàlisi quantitativa en base a freqüències.

A partir de l'obtenció dels resultats posteriors al tractament de les dades, en el que seria la **sisena i última fase**, s'han elaborat les conclusions d'aquest segon estudi de camp,

amb les quals posteriorment, i en conjunt amb les conclusions del primer estudi de camp, s'han elaborat les conclusions finals del document.

Per acabar, volem esmentar que al llarg de tot el procés vinculat al treball de camp, i tenint en compte que hem treballat amb dades confidencials i amb persones, hem tingut en compte els quatre principis de l'ètica en la recerca²¹: el principi de no maleficència, el principi de beneficència, el principi d'autonomia i el principi de justícia. Quant al principi de no maleficència podem considerar que aquesta és una recerca que no produeix cap mal als seus participants atès que no s'intervé en la seva resolució d'idoneïtat per a l'adopció internacional. Pel que fa al principi de beneficència considerem que tot i que la finalitat de l'estudi no és oferir millores en els processos de formació, el fet que en fem una anàlisi pot contribuir a que, a la llarga, i en funció dels resultats, n'aporti, i per tant una millora d'aquests processos generarà benefici als sol·licitants. En quant al principi d'autonomia, en tot moment s'ha respectat el dret a la intimitat i a la confidencialitat de les persones en el tractament dels expedients i les dades, ja que s'ha fet un ús rigorós en aquest aspecte i en tot moment s'ha garantit l'anonimat. Finalment, i pel que fa al principi de justícia, dir que no hem efectuat cap discriminació a l'hora de seleccionar els subjectes del nostre estudi.

Finalment, exposem una taula que mostra la relació de cada instrument amb els interrogants plantejats en aquest estudi de camp (vegeu taula 36):

²¹ Principis d'acord amb el discurs aportat pel Dr. Torralba en les seves classes corresponents a l'assignatura *Ètica de la Investigació*, impartida en el doctorat d'investigació pedagògica de la FPCEE Blanquerna de la URL el curs 2003-2004.

Taula 36.

Relació entre mètodes i tècniques de recollida de dades i interrogants del treball de camp dels recorreguts formatius

Mètodes i tècniques	Observacions sistematitzades dels recorreguts formatius	Qüestionari de valoració de les sessions formatives	Entrevista semiestructurada als professionals	Entrevista semiestructurada a les famílies adoptives
Quins són els continguts dels processos de formació en matèria d'avaluació de l'aptitud educadora dels sol·licitants?				
Quin és el valor de presència dels continguts de l'aptitud educadora com a objecte d'avaluació al llarg dels processos formatius de les ICIF?				
Quina percepció tenen les famílies de la formació que van rebre?				
Les dificultats que es troben els pares adoptius es poden treballar amb formació?				

A continuació, passem a descriure les tècniques i instruments de recollida de dades.

9.3.- Tècniques i instruments de recollida de dades

En aquest punt presentem cadascun dels instruments i tècniques de recollida de dades emprats en aquesta recerca. Així mateix, justifiquem el seu ús i concretem el procés seguit per a la preparació d'instruments, categories i operativització dels indicadors, així com per a l'elaboració definitiva dels mateixos.

9.3.1.- Definició d'àmbits per a la preparació d'instruments, categories i operativització en indicadors

La categorització de les variables que mostrem a continuació, fruit del cos teòric de la present recerca, ens ha de permetre analitzar el nostre objecte d'estudi.

Durant el desenvolupament de les activitats formatives es treballen diferents aspectes del fet adoptiu, alguns dels quals seran objecte d'avaluació per part dels professionals més endavant. No pretenem estudiar la globalitat de la formació sinó centrar-nos en aquells continguts que corresponen al nostre objecte d'estudi. En aquest sentit, hem seleccionat els continguts que les diferents lleis autonòmiques de l'Estat espanyol determinen necessaris per treballar amb els sol·licitants a nivell pedagògic (Adroher, 2007). És per això, que els àmbits a partir dels quals farem la nostra anàlisi són:

Aptitud educadora: capacitats, aptituds i competències en la criança que han de saber desenvolupar els sol·licitants per exercir el rol de pares satisfactòriament.

Actitud davant la paternitat adoptiva: actituds, aptituds i expectatives dels sol·licitants respecte l'adopció.

A partir d'aquests àmbits, i també en funció del que determinen les lleis sobre l'adopció (Adroher, 2007), hem procedit a concretar cada un d'aquests àmbits en categories, les quals presentem a continuació (vegeu taula 37).

Taula 37.

Àmbits i categories del nostre objecte d'estudi

Àmbits	Categories
Aptitud educadora	<ul style="list-style-type: none"> -Capacitat de contenir i posar límits -Actitud positiva i flexible per a l'educació del menor -Capacitat de satisfer adequadament les necessitats educatives i desenvolupament del menor -Capacitat afectiva i empàtica amb el menor -Entorn favorable per a la integració i el treball educatiu
Actitud davant la paternitat adoptiva	<ul style="list-style-type: none"> -Valoració de la revelació i la possible cerca dels orígens i la relació amb la seva família biològica -Acceptació de la història personal, la seva identitat i cultura, i l'herència biològica -Comprensió de les possibles dificultats d'adaptació i les seves necessitats especials -Expectatives apropiades i realistes vers el procés d'adopció i el menor a adoptar -Rebuig a assumir els riscos inherents a l'adopció -Comprensió i acceptació dels fets diferencials de ser pares adoptius

Passem a detallar cada una de les categories dels dos àmbits.

De l'aptitud educadora:

- *Capacitat de contenir i posar límits:* ens referim a la capacitat d'establir les normes de convivència i fer-les complir.
- *Actitud positiva i flexible per a l'educació del menor:* té a veure amb saber adaptar-se a les necessitats educatives del menor, no tenir una estructura educativa rígida i prioritzar el que necessita l'infant per davant de les expectatives dels pares.

- *Capacitat de satisfer adequadament les necessitats educatives i el desenvolupament del menor:* aquesta categoria recull els aspectes relacionats amb l'ajustament del rol patern a les necessitats psicoevolutives del menor.
- *Capacitat afectiva i empàtica amb el menor:* ens referim a saber interpretar la realitat des del punt de vista de l'infant, tenint en compte els seus drets i percepcions, així com ser un referent de suport afectiu i emocional, i fer un acompanyament proper al llarg del desenvolupament del menor.
- *Entorn favorable per a la integració i el treball educatiu:* aquesta categoria pretén recollir l'acceptació i suport que ha de donar l'entorn de la família adoptant per integrar de manera exitosa el nou infant al nucli familiar.

De l'actitud davant la paternitat adoptiva:

- *Valoració de la revelació i la possible cerca dels orígens i la relació amb la seva família biològica:* entenem que els pares han de vetllar pel dret de l'infant a conèixer els seus orígens i per l'acceptació que ells mateixos han de tenir vers la família d'origen del menor.
- *Acceptació de la història personal, la seva identitat i cultura, i l'herència biològica:* aquesta categoria recull aquells aspectes relacionats amb la història i cultura d'origen del menor, que en el cas de l'adopció internacional serà diferent de la dels pares adoptants, amb la finalitat que es pugui oferir un suport per a la seva acceptació.
- *Comprensió de les possibles dificultats d'adaptació i les seves necessitats especials:* té a veure amb els processos de vinculació amb la nova família, les dificultats amb què es poden trobar, l'estat de salut amb què poden arribar i les malalties que poden arribar a desenvolupar, així com l'actitud oberta a demanar ajut en cas de necessitat.
- *Expectatives apropiades i realistes vers el procés d'adopció i el menor a adoptar:* ens referim a la necessitat d'ajustar les expectatives que es projecten sobre el menor ja que aquest ha viscut una realitat que pot determinar, en alguns casos, la seva evolució. També la necessitat d'acceptar, per part dels sol·licitants, les

circumstàncies que han pogut viure els infants als seus països d'origen, sovint dures i difícils de superar.

- *Rebuig a assumir els riscos inherents a l'adopció:* aquesta categoria recull aquells aspectes que els sol·licitants poden manifestar quan neguen tota possibilitat de dificultat en el procés adoptiu.
- *Comprensió i acceptació dels fets diferencials de ser pares adoptius:* ens referim a la comprensió dels trets diferenciadors i específics característics de la paternitat adoptiva vers la paternitat biològica. També a la manifestació d'un compromís per part dels sol·licitants vers l'infant, malgrat que hi hagi dificultats en el procés d'adaptació.

Finalment, d'aquestes categories se'n desprenen uns indicadors que són els que han possibilitat acabar de concretar el nostre objecte d'estudi. A la taula 38 resumim quins són.

Taula 38.

Àmbits, categories i indicadors del nostre objecte d'estudi

Àmbits	Categories	Indicadors
Aptitud educadora	Capacitat de contenir i posar límits	-Establir uns hàbits i una rutina que doni seguretat a l'infant -Posar límits i normes
	Actitud positiva i flexible per a l'educació del menor.	-Respectar el ritme d'aprenentatge del menor -Selecció adequada de la institució escolar -Establir una organització familiar adaptada a les necessitats del menor adoptat
	Capacitat de satisfer adequadament les necessitats educatives i de desenvolupament del menor.	-Respectar el ritme del menor -Saber interpretar i ajustar-se al desenvolupament específic del menor -No sobreestimar al menor en els primers mesos des de la seva arribada
	Capacitat afectiva i empàtica amb el menor	-Analitzar les reaccions del menor des de la seva realitat -Desenvolupar el rol de pares i ser un referent adult per al menor -Donar suport afectiu i emocional
	Entorn favorable per a la integració i el treball educatiu	-Conèixer i compartir l'adopció per part de tots els membres de la unitat familiar -La família extensa accepta i dóna suport al projecte adoptiu -S'ofereix un entorn amb altres infants i vida social -Reaccions dels familiars en conèixer el projecte adoptiu -Ofereix suport a l'entorn perquè també facin seu el projecte adoptiu

(taula continua)

Taula 38. (continua)

Àmbits	Categories	Indicadors
Actitud davant la paternitat adoptiva	Valoració de la revelació i la possible cerca dels orígens i la relació amb la seva família biològica	-Donar suport per acceptar els seus orígens -Ser comprensiu amb l'interès per la possible cerca dels pares biològics -Visibilitat de la família biològica
	Acceptació de la història personal, la seva identitat i cultura, i l'herència biològica	-Acceptació del nom original del menor -Respectar la cultura d'origen del menor -Voluntat de protegir al menor davant d'actituds discriminatòries
	Comprensió de les possibles dificultats d'adaptació i les seves necessitats especials	-Vinculació amb el menor -Mostrar una actitud de superació vers les possibles dificultats que puguin aparèixer -Voluntat d'atendre la salut del menor -Consultar a professionals -Assistir a cursos, tallers i seminaris -Llegir sobre l'adopció -Conèixer recursos i formar-se per orientar i afavorir el desenvolupament de l'infant
	Expectatives apropiades i realistes vers el procés d'adopció i el menor a adoptar	-Tenir unes expectatives flexibles i no restrictives vers el futur del menor -Acceptació de les circumstàncies que viuen al país d'origen -Expectatives vers la primera trobada amb el menor -Realitzar un treball subjectiu com a pares adoptius
	Rebuig a assumir els riscos inherents a l'adopció	-Negació de les dificultats de l'adopció
	Comprensió i acceptació dels fets diferencials de ser pares adoptius	-Entendre les diferències entre paternitats -Expressar un compromís vers l'adopció
	Altres	Procés administratiu
Motivacions per adoptar		-Motivacions inicials

A continuació, descriurem quines han estat les tècniques i instruments de recollida de dades.

9.3.2- Instruments de recollida de dades seleccionats

En aquest punt desenvoluparem les tècniques i instruments seleccionats per dur a terme el procés de recollida de dades. Concretament, hem optat per triangular la informació obtinguda de l'observació sistemàtica no participant de recorreguts formatius; d'entrevistes als professionals que imparteixen les activitats formatives a les institucions col·laboradores; del buidat dels qüestionaris de valoració de les activitats formatives; i d'entrevistes a famílies adoptives. Per fer-ho hem elaborat instruments ad hoc, dels quals detallarem la justificació, el procés d'elaboració i la descripció.

9.3.2.1.- Graella d'observació

Per recollir dades de les activitats formatives hem seleccionat la tècnica de l'observació sistemàtica amb la finalitat de comprovar el grau de presència del contingut relacionat amb l'aptitud educadora dels sol·licitants i la seva actitud vers la paternitat adoptiva. En el nostre cas, cal destacar que l'observació, a part de ser sistemàtica, és no participant, ja que l'investigador s'ha mantingut en un rol d'observador passiu sense integrar-se en la dinàmica del grup de subjectes estudiats (Arteaga, 2006).

L'instrument seleccionat ha estat la graella d'observació, i l'hem elaborat a partir de la categorització de variables realitzada. Prèviament a la seva utilització, però, hem convocat un judici d'experts amb 3 professionals²² i hem afegit i/o modificat els aspectes remarcats pels mateixos per tal de millorar la categorització. Posteriorment, hem fet una observació com a prova pilot²³, a partir de la qual hem introduït nous ítems que han donat pas a nous indicadors i categories que finalment han construït la graella d'observació definitiva.

Tot seguit descrivim els ítems de la graella d'observació (vegeu taula 39).

²² Els professionals van ser la Dra. Mercè Pañellas, la Dra. Montserrat Alguacil i la Dra. Mireia Civís.

²³ La prova pilot es va realitzar en un recorregut de la ICIF Fundació Blanquerna Assistencial i de Serveis.

Taula 39.

Ítems de la graella d'observació

Categories	Indicadors	Ítems de la graella d'observació Durant el recorregut formatiu es treballen els següents continguts:
Capacitat de contenir i posar límits	-Establir uns hàbits i una rutina que doni seguretat a l'infant -Posar límits i normes	-Com establir uns hàbits i rutina en les activitats de vida diària -Com posar normes i límits i en les situacions de vida quotidiana
Actitud positiva i flexible per a l'educació del menor.	-Respectar el ritme d'aprenentatge del menor -Selecció adequada de la institució escolar -Establir una organització familiar adaptada a les necessitats del menor adoptat	-Nivell escolar (repetir cursos) -Temps d'escolarització després de l'adopció -Compartir o no la informació amb els mestres de l'escola -Criteris de selecció de l'escola -Com organitzar l'arribada del menor (aeroport, primers dies...) -Com distribuir/adaptar l'espai de la llar familiar -Com adaptar el seu ritme diari a les necessitats del menor (horaris, dedicacions, etc). -Observar
Capacitat de satisfer adequadament les necessitats educatives i de desenvolupament del menor.	-Respectar el ritme del menor -Saber interpretar i ajustar-se al desenvolupament específic del menor -No sobreestimar al menor en els primers mesos des de la seva arribada	-Respectar el ritme del menor -Les diferents etapes evolutives -Les diferències individuals -Com estimular al menor en el seu desenvolupament psicomotor -Regressions o comportaments no apropiats per al moment evolutiu del menor -Risc de sobreestimulació
Capacitat afectiva i empàtica amb el menor	-Analitzar les reaccions del menor des de la seva realitat -Desenvolupar el rol de pares i ser un referent adult per al menor -Donar suport afectiu i emocional	-Posar-se en el lloc del menor per entendre'l millor -Entendre les reaccions del menor amb l'adult condicionades per la seva història prèvia -Oferir suport o acompanyament al menor -Les mostres d'afecte -Sobreprotecció

(taula continua)

Taula 39. (continua)

Categories	Indicadors	Ítems de la graella d'observació
Entorn favorable per a la integració i el treball educatiu	<ul style="list-style-type: none"> -Conèixer i compartir l'adopció per part de tots els membres de la unitat familiar -La família extensa accepta i dóna suport al projecte adoptiu -S'ofereix un entorn amb altres infants i vida social -Reaccions dels familiars en conèixer el projecte adoptiu -Ofereix suport a l'entorn perquè també facin seu el projecte adoptiu 	<ul style="list-style-type: none"> -Tots els membres de la família coneixen el projecte adoptiu -La família extensa ha manifestat la seva acceptació pel projecte adoptiu -La família extensa ha manifestat la voluntat d'oferir suport pel projecte adoptiu -D'un entorn proper amb infants -D'un entorn social actiu -D'un entorn social que pot proporcionar ajut en cas necessari -Importància d'un entorn amb gent propera dels dos sexes (en el cas dels monoparentals) -Reaccions dels familiars -Com treballar amb l'entorn el projecte adoptiu
Valoració de la revelació i la possible cerca dels orígens i la relació amb la seva família biològica	<ul style="list-style-type: none"> -Donar suport per acceptar els seus orígens -Ser comprensiu amb l'interès per la possible cerca dels pares biològics -Visibilitat de la família biològica 	<ul style="list-style-type: none"> -Revelació dels orígens -Buscar o mantenir contacte amb els pares biològics -Fer referència als pares biològics -Entendre la història dels pares biològics
Acceptació de la història personal, de la seva identitat i cultura, i de l'herència biològica	<ul style="list-style-type: none"> -Acceptació del nom original del menor -Respectar la cultura d'origen del menor -Voluntat de protegir el menor davant d'actituds discriminatòries 	<ul style="list-style-type: none"> -Acceptar el nom inicial del menor -Respectar aspectes culturals del país d'origen del menor -Com integrar els aspectes culturals del país d'origen del menor a la vida de l'infant -Els idiomes (d'aquí i del país d'origen) -Com afrontar la possible discriminació o racisme vers el menor

(taula continua)

Taula 36. (continua)

Categories	Indicadors	Ítems de la graella d'observació
Comprensió de les possibles dificultats d'adaptació i les seves necessitats especials	<ul style="list-style-type: none"> -Vinculació amb el menor -Mostrar una actitud de superació vers les possibles dificultats que puguin aparèixer -Voluntat d'atendre la salut del menor -Consultar a professionals -Assistir a cursos, tallers i seminaris -Llegir sobre l'adopció -Conèixer recursos i formar-se per orientar i afavorir el desenvolupament de l'infant 	<ul style="list-style-type: none"> -La vinculació amb el menor -Por al tercer abandonament -Com afrontar les dificultats que puguin aparèixer -Com atendre la salut de l'infant -Com atendre les malalties amb què poden arribar -Consultar a professionals -Recursos i serveis existents per a l'adopció i la postadopció -Cursos, tallers i seminaris que es realitzen sobre l'adopció -Bibliografia existent relacionada amb l'adopció -Tècniques, eines i pautes d'actuació
Expectatives apropiades i realistes vers el procés d'adopció i el menor a adoptar	<ul style="list-style-type: none"> -Tenir unes expectatives flexibles i no restrictives vers el futur del menor -Acceptació de les circumstàncies que viuen al país d'origen -Expectatives vers la primera trobada amb el menor -Realitzar un treball subjectiu com a pares adoptius 	<ul style="list-style-type: none"> -Les limitacions i mancances del menor susceptible d'adopció -Característiques psicològiques -Característiques de comportament -Indiferenciació -El futur que esperen/projecten pel menor -Acceptació situació i realitat del menor -Acceptació de la realitat dels orfenats -Primera trobada amb el menor -Treball interior com a pares adoptius
Rebuig a assumir els riscos inherents a l'adopció	<ul style="list-style-type: none"> -Negació de les dificultats de l'adopció 	<ul style="list-style-type: none"> -No idealització de l'adopció -Visió positiva de la història i l'orfenat
Comprensió i acceptació dels fets diferencials de ser pares adoptius	<ul style="list-style-type: none"> -Entendre les diferències entre paternitats -Expressar un compromís vers l'adopció 	<ul style="list-style-type: none"> -Diferències entre la paternitat biològica i l'adoptiva -Identificar el model de paternitat que ha rebut dels seus pares -Compromís per a sempre
Procés administratiu	<ul style="list-style-type: none"> -Procés administratiu 	<ul style="list-style-type: none"> -Aspectes administratius
Motivacions per adoptar	<ul style="list-style-type: none"> -Motivacions inicials 	<ul style="list-style-type: none"> -Motivació altruista -Desig de ser pares -Motivació compartida amb els membres de la unitat familiar

La recollida de dades s'ha dut a terme durant tres recorreguts formatius de cada ICIF, i en el moment de recollir les dades hem pres nota de la freqüència amb què apareixen els diferents ítems, així com també de què s'ha dit exactament i qui ho ha dit (utilitzant

un codi per a cada professional i per al tipus de sol·licitant –home, dona, parella o monoparental).

Destacarem també que a l'inici de la recollida de dades hem entregat als participants del recorregut formatiu un consentiment informant-los de la recerca i del tractament que faríem de les dades (vegeu annex 5).

A continuació, passem a descriure les tècniques d'entrevistes.

9.3.2.2.- Entrevistes

Una altra tècnica de recollida de dades ha estat l'entrevista semiestructurada. Les entrevistes són un dels procediments principals de la recerca en ciències socials (Sierra, 2001) i l'hem seleccionat perquè l'entrevistador pot prendre part activa en la tècnica, produint una interacció amb l'entrevistat i, d'aquesta manera, les preguntes que es formulen no són rígides i permeten afegir-ne més, fer incisos... per tal de matisar i ampliar les respostes de l'entrevistat.

Hem realitzat entrevistes a persones clau que imparteixen les accions formatives, i a famílies adoptives. Tot seguit detallem cada una d'elles.

9.3.2.2.1.- Entrevistes als professionals

Hem seleccionat fer entrevistes als professionals que estan impartint les accions formatives dels processos de valoració de la idoneïtat dels sol·licitants d'adopció internacional en tant que són persones clau i expertes en el tema. També els hem seleccionat com a persones implicades en el procés de l'acció formativa per contrastar-ne la seva opinió. Finalment, és una manera de triangular la informació obtinguda amb les observacions per comprovar quina percepció tenen dels continguts que es treballen al recorregut formatiu.

Els professionals a qui hem entrevistat són:

- Xavier Garcia

El Sr. Xavier Garcia és psicòleg, educador social i mediador familiar. És el responsable de l'equip d'adopció internacional i del servei d'atenció postadoptiva de l'Associació d'Ajuda Social Cel Obert.

- Maria Isabel Beltran

La Sra. Maria Isabel Beltran és educadora i treballadora social i té formació en acolliments familiars. És membre de l'equip d'adopció internacional del servei d'atenció postadoptiva de l'Associació d'Ajuda Social Cel Obert.

- Berta Boadas

La Sra. Berta Boadas és treballadora social i pedagoga. Coordinadora dels Projectes de Família i de l'Equip d'Adopcions de Blanquerna Assistencial i de Serveis. Professora de la Facultat d'Educació Social i Treball Social Pere Tarrés de la URL. Coordinadora del Postgrau interuniversitari en Acolliment, Adopció i Postadopció UB-URL.

- Cristina Sallés

La Sra. Cristina Sallés és llicenciada en Pedagogia i diplomada en magisteri per la URL. Doctorand en Pedagogia Social (URL). Docència universitària en l'àmbit d'adopcions. Tutora de la diplomatura d'Educació Social a la UNED.

- Jordi Fabregat

El Sr. Jordi Fabregat és psicòleg i terapeuta familiar. Treballa en àmbits d'infància i família. Equip tècnic d'un centre d'acollida, equip de valoració de situacions familiars de risc i terapeuta del Centre d'Atenció a les Famílies. Coordina el servei d'adopcions internacionals d'INTRESS.

- Concepció Moya

La Sra. Concepció Moya és psicòloga especialitzada en les adopcions. Té un gabinet de psicologia i treballa al servei d'adopcions internacionals d'INTRESS.

Les preguntes de l'entrevista (vegeu annex 7) cerquen la resposta a les qüestions que ens plantejem en el treball de camp a partir de contrastar les seves opinions amb el que

hem observat als recorreguts formatius. A continuació (vegeu taula 37) presentem les preguntes de l'entrevista relacionada amb les qüestions del treball a què dona resposta i l'àmbit d'estudi que aborda.

Taula 40.

Relació entre les qüestions del treball de camp, els àmbits d'estudi i les preguntes de l'entrevista als professionals.

Qüestions treball de camp	Àmbits d'estudi	Ítems/preguntes
Quins són els continguts dels processos de formació en matèria d'avaluació de l'aptitud educadora dels sol·licitants?	-Aptitud educadora -Actitud davant la paternitat adoptiva	1.- Considereu que 15 hores de formació són suficients? 2.- Considereu que el contingut de la formació és adequat? 3.- Afegiríeu o canviaríeu algun contingut? 4.- Creu que el procés de formació hauria d'estar desvinculat del procés valoratiu?
Quin és el valor de presència dels continguts de l'aptitud educadora com a objecte d'avaluació al llarg dels processos formatius de les ICIF?	-Aptitud educadora	5.- Quins aspectes de la capacitat educadora dels sol·licitants és la que cal treballar més? 6.- Quins aspectes de la capacitat educadora dels sol·licitants es treballen al recorregut formatiu? 7.- Com els treballeu?

En relació a les preguntes, el primer bloc que plantegem (ítem 1, 2, 3 i 4) està relacionat tant amb el format de les accions formatives com amb el contingut que s'hi imparteix. I el segon bloc se centre en el nostre objecte d'estudi (ítems 5, 6 i 7) abordant quins aspectes de l'aptitud educadora dels sol·licitants es treballen i amb quina metodologia.

Seguidament abordem les entrevistes a famílies adoptives.

9.3.2.2.2.- Entrevistes a famílies adoptives

També hem realitzat entrevistes a famílies adoptives. La finalitat és contrastar quina percepció tenen de la formació rebuda durant el procés de valoració de la idoneïtat, i analitzar si els continguts impartits els han estat útils per exercir el seu rol parental.

La mostra d'aquestes famílies l'hem obtingut a partir de la tècnica de la "bola de neu" o snowball²⁴. Com a criteri de selecció hem establert que fossin famílies amb un certificat d' idoneïtat expedit a Catalunya, i amb un mínim d'un infant adoptat que porti com a mínim un any a la llar familiar i que provingui d'adopció internacional.

La mostra²⁵ final de famílies adoptives ha estat de 33 unitats familiars (28 parelles i 5 dones monoparentals).

El que hem demanat a les famílies han estat dades sociodemogràfiques i després hem procedit a la realització d'una entrevista semiestructurada (vegeu annex 8).

Les dades que hem sol·licitat, com hem dit anteriorment, són de caire sociodemogràfic, per conèixer la mostra de famílies entrevistades, i les detallem a continuació:

- Dels pares: data de naixement, nivell d'estudis i professió
- Del fill adoptat: sexe, edat que tenia quan va arribar, edat actual i país d'origen de cadascun
- Del fill biològic: edat i sexe, de cadascun
- ICIF on va realitzar el procés d'obtenció del certificat d' idoneïtat.

Les preguntes formulades durant l'entrevista i la seva relació amb les qüestions del treball de camp, les presentem a la taula 41.

²⁴ Consistent en partir d'un llistat de persones –més o menys reduït- que al seu torn remetent a altres persones, i així successivament.

²⁵ Consulteu més detalls de la mostra de les famílies adoptives al punt 9.4. "Selecció i descripció dels subjectes d'estudi"

Taula 41.

Relació entre les qüestions del treball de camp, els àmbits d'estudi i les preguntes de l'entrevista a les famílies adoptives

Qüestions treball de camp	Àmbits d'estudi	Ítems/preguntes
Quins són els continguts dels processos de formació en matèria d'avaluació de l'aptitud educadora dels sol·licitants?	-Aptitud educadora -Actitud davant la paternitat adoptiva	1.- Quins aspectes recordeu i destacaríeu de la formació de la ICIF?
Quina percepció tenen les famílies de la formació que van rebre?	-Aptitud educadora -Actitud davant la paternitat adoptiva	2.- Considereu que aquesta formació us va ser d'utilitat quan va arribar l'infant? 5.- Heu fet més formació a part de la de la ICIF? On, quan, sobre què? 6.- Si us regalessin un curs sobre paternitat adoptiva, quin contingut us agradaria que tractessin?
Les dificultats que es troben els pares adoptius, es poden treballar amb formació?		3.- Amb quines dificultats us trobeu en la vostra paternitat/maternitat? 4.- Què destacaríeu del vostre rol com a pares? Punts forts i punts febles

El primer bloc de preguntes correspon a l'ítem 1. Amb aquest ítem pretenem accedir a aquells continguts que les famílies van treballar durant l'acció formativa i que més recorden gràcies a algun aspecte significatiu.

El segon bloc el conformen els ítems 2, 5 i 6, amb els que volem conèixer quina percepció tenen de la formació que van rebre, quina formació han fet posteriorment a la que els va oferir la ICIF i quina formació creuen que els ajudaria.

I el tercer i últim bloc el conformen els ítems 3 i 4 i volen aprofundir en la realitat de la seva aptitud educadora, esbrinant què consideren ells que fan bé i què consideren que han de millorar, per veure si es pot treballar amb la formació.

Finalment, volem remarcar que abans de procedir a la realització de l'entrevista s'ha informat a les famílies de l'objectiu de la tesi, se'ls ha explicat el tractament que farem de les dades i se'ls ha demanat autorització per enregistrar la conversa.

A continuació passem a detallar els qüestionaris de valoració de les activitats formatives.

9.3.2.3.- Qüestionaris de valoració de les activitats formatives

El qüestionari de valoració de les sessions de formació per a l'adopció (vegeu annex 6) és l'únic instrument que no està construït ad hoc, ja que ha estat elaborat per l'ICAA i es passa a totes les ICIF de Catalunya. La seva finalitat és conèixer l'opinió que els sol·licitants tenen respecte l'acció formativa que han rebut. La passació del qüestionari es fa un cop acabada la formació i abans de començar amb les entrevistes del procés valoratiu. És un qüestionari individual que responen tots els participants que han assistit al recorregut formatiu.

Les qüestions que es plantegen són preguntes tancades (exceptuant la casella d'observacions i suggeriments, que és oberta) i són les següents:

.-Sexe

- 1.- Grau d'utilitat d'aquest tipus de trobada
- 2.- Elecció dels dies
- 3.- Interès dels temes tractats
- 4.- Temes de contingut emotiu que l'han impactat més
- 5.- Eficàcia dels instruments
- 6.- Temes importants
- 7.- Valoració global
- 8.- Observacions i suggeriments

.-Data

Tot i així, per al nostre estudi només hem seleccionat algunes de les qüestions. Les presentem, a continuació, associades als interrogants del treball de camp (vegeu taula 42).

Taula 42.

Relació entre les qüestions del treball de camp, els àmbits d'estudi i les preguntes del qüestionari de valoració de les sessions de formació

Qüestions treball de camp	Àmbits d'estudi	Ítems/preguntes
Quins són els continguts dels processos de formació en matèria d'avaluació de l'aptitud educadora dels sol·licitants?	-Aptitud educadora -Actitud davant la paternitat adoptiva	1.- Utilitat d'aquest tipus de trobada 3.- Interès dels temes tractats 5.- Eficàcia dels instruments 7.- Valoració global
Quin és el valor de presència dels continguts de l'aptitud educadora com a objecte d'avaluació al llarg dels processos formatius de les ICIF?	-Aptitud educadora	3.- Interès dels temes tractats

Amb l'ítem 1, volem percebre en quin grau consideren els sol·licitants que els ha estat útil l'acció formativa un cop acabada. L'ítem 3 ens proporciona informació sobre aquells continguts que han estat rellevants per als sol·licitants, ja sigui per ordre de prioritat o per freqüència. L'ítem 5 valora amb quins instruments i metodologia s'han sentit més a gust els participants a l'acció formativa. Igual que en l'ítem 3, també s'assenyala la prioritat amb la que ho especifiquen i la freqüència. Finalment, també obtenim informació de la pregunta de valoració global, que tot i que és un ítem de resposta tancada ens aporta coneixement sobre la satisfacció dels participants.

En el proper apartat passem a descriure la mostra del nostre estudi.

9.4.- Selecció i descripció dels subjectes d'estudi

Per aquest estudi vàrem treballar amb tres mostres diferents:

- Mostra d'ICIFs de Barcelona on vàrem realitzar les observacions sistematitzades i l'entrevista semiestructurada als professionals
- Mostra dels sol·licitants d'adopció internacional a partir de la qual hem extret les dades del qüestionari de valoració de les sessions formatives
- Mostra de famílies adoptives a les quals hem realitzat una entrevista semiestructurada.

A continuació, detallem cada una de les mostres.

La **mostra de les ICIFs** (que novament constitueix una mostra selectiva i no representativa) la vam obtenir de tres ICIF de Barcelona, concretament de: Cel Obert, Fundació Blanquerna Assistencial i de Serveis i Intress.

El procés de selecció de les ICIF es va realitzar a través de l'ICAA. Inicialment, vàrem procedir a demanar l'autorització per fer la nostra recerca en quatre ICIF de Barcelona, seguint criteris d'heterogeneïtat en els seus equips de professionals i en el seu funcionament, i ens van concedir poder realitzar el nostre estudi en les ICIF Cel Obert, Fundació Blanquerna Assistencial i de Serveis, Fundació Teresa Gallifa i Intress. Finalment, però, per motius de recollida de dades, l'estudi només s'ha realitzat en tres.

Detallem les dades i els equips professionals de cada una de les ICIF.

- ICIF Cel Obert

Avinguda Meridiana, 354, 11è A, 08027 Barcelona

Tel: 93 311 69 05

Fax: 93 311 69 06

Contacte: celobert@cel-obert.com

Adreça web: www.cel-obert.com

En el moment de fer la nostra recollida de dades el recorregut formatiu el dinamitzen un psicòleg (18 anys d'experiència) i una educadora social (18 anys d'experiència). També hi

participen una treballadora social (2 anys d'experiència) i una altra psicòloga (4 anys d'experiència).

- Fundació Blanquerna Assistencial i de Serveis

C. Raset, 34, baixos, 08021 Barcelona

Tel: 93 201 41 87

Fax: 93 201 27 11

En el moment de fer la nostra recollida de dades el recorregut formatiu el dinamitzen una treballadora social (8 anys d'experiència), una pedagoga (8 anys d'experiència) i una psicòloga (6 mesos d'experiència).

- Intress

Av. Gran Via de les Corts Catalanes, 584, 3r 1a, 08011 Barcelona

Tel: 93 390 87 08

Adreça web: www.intres.org

En el moment de fer la nostra recollida de dades el recorregut formatiu el dinamitzen dos psicòlegs (amb 13 i 12 anys d'experiència) i una treballadora social (6 anys d'experiència).

El **mostreig dels sol·licitants d'adopció internacional** també respon a una selecció aleatòria, en tant que han estat derivats per l'ICAA a les ICIF i els grups s'han format a partir d'aquestes derivacions. Els sol·licitants van participar als recorreguts formatius entre l'abril de 2009 i el juny de 2010. A la taula 43 es poden veure les dades bàsiques d'aquest mostreig.

Taula 43.

Dades de la mostra dels sol·licitants d'adopció internacional

Dades de la mostra	Mostra
Unitats familiars	62
Homes	51 homes
Dones	59 dones
Parelles	77,4%
Homes monoparentals	4,8%
Dones monoparentals	17,7%
Mitjana edat homes	40,18 anys
Mitjana edat dones	39,85 anys

El **mostreig de les famílies adoptives entrevistades** és intencional opinàtic (Andréu, 2001). El criteri de selecció és ser una família que hagi obtingut el certificat d' idoneïtat a Catalunya; que hagi realitzat com a mínim una adopció internacional i que l'infant porti a la llar familiar com a mínim un any.

Al quadre següent (vegeu taula 44) resumim les dades de la mostra.

Taula 44.

Dades de la mostra de famílies entrevistades

Dades de la mostra	Mostra
Unitats familiars	33
Parelles	28 parelles
Dones monoparentals	5 dones
Mitjana edat homes	45,64 anys
Mitjana edat dones	44,71 anys
Home més jove	31 anys
Home més gran	57 anys

(taula continua)

Taula 44. (continuació)

Dades de la mostra	Mostra
Dona més jove	35 anys
Dona més gran	59 anys
Un únic fill adoptat	77,4%
Dos fills adoptats	19,4%
Tres fills adoptats	3,2%
Cap fill biològic	51,6%
Un fill biològic	35,5%
Dos fills biològics	9,7%
Quatre fills biològics	3,2%
Primera adopció fa entre 1 i 4 anys	29%
Primera adopció fa entre 5 i 10 anys	64,5%
Primera adopció fa més de 10 anys	6,5%

Les entrevistes es van realitzar entre l'octubre de 2010 i el febrer de 2011 via presencial, telefònica o per correu electrònic.

Seguidament, passem a descriure el procés de recollida i anàlisi de dades.

9.5.- Procés d' anàlisi i tractament de les dades

En aquest punt presentem el procés seguit en la fase d'anàlisi i tractament de les dades. S'ha dut a terme en quatre moments, coincidint amb els quatre instruments aplicats. A la figura 15 en mostrem un esquema i els exposem amb detall.

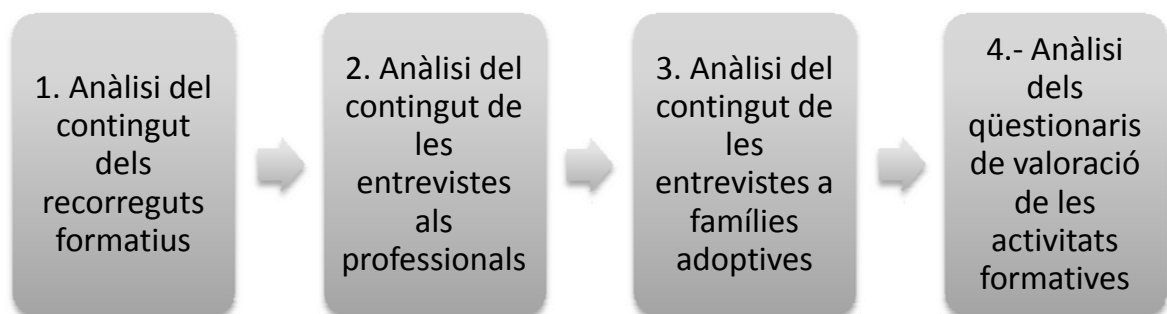

Figura 15 Procés seguit en l'anàlisi i tractament de les dades

El **primer moment** correspon a l'anàlisi del contingut dels recorreguts formatius, i té com a finalitat conèixer quins continguts relacionats amb el nostre objecte d'estudi es tracten en aquestes sessions. Per fer el tractament de les dades recollides durant les observacions als recorreguts formatius hem realitzat una anàlisi de contingut qualitativa deductiva a partir del programa ATLASTi (versió 5.2.). Val a dir, però, que tot i que als recorreguts es tracten altres temes, ens hem centrat en fer l'anàlisi de contingut qualitatiu només d'aquells aspectes relacionats amb *l'aptitud educadora* i *l'actitud davant la paternitat adoptiva*.

Els passos que hem seguit per fer l'anàlisi de contingut són els següents:

1. *Dividir el text o contingut objecte de treball en unitats d'anàlisi:*

Les nostres unitats d'anàlisi corresponen als diferents temes que aborden els professionals als recorreguts formatius.

2. *Codificació de les unitats d'anàlisi en categories i definició de les categories creades:*

La codificació de les unitats d'anàlisi s'ha dut a terme en funció del seu significat. Posteriorment, aquests codis s'han etiquetat i cada una d'aquestes etiquetes ha estat una categoria.

3. *Atribució de les categories a cadascuna de les unitats d'anàlisi:*

En aquest pas hem tornat a cada unitat d'anàlisi per atribuir-li una de les categories definides.

4. *Jerarquització de les categories:*

Un cop analitzats tots els recorreguts formatius hem procedit a la jerarquització, és a dir, a l'ordenació de les categories en una estructura jeràrquica on les categories d'ordre inferior es consideren propietats de les d'ordre superior.

5. *Anàlisi i interpretació del contingut del text a la llum de les categories i la seva jerarquia:*

L'anàlisi que hem realitzat ha estat a dos nivells. El primer, de caire quantitatiu, ha comptabilitzat la freqüència dels temes de contingut, tenint en compte la presència o absència dels diferents temes objecte d'estudi, així com les expectatives i interrogants

dels sol·licitants. I el segon nivell d'anàlisi, de caire qualitatiu, ha estat l'anàlisi del contingut pel que fa a la direcció del discurs, tant del contingut que treballen els professionals com de les expectatives i interrogants que plantegen els sol·licitants.

El **segon moment** correspon a l'anàlisi del contingut de les entrevistes als professionals. La finalitat és conèixer la seva opinió sobre les accions formatives i triangular la informació obtinguda a través de les observacions amb les seves percepcions. De les entrevistes als professionals també hem fet una anàlisi quantitativa de les freqüències dels temes, així com un anàlisi qualitatiu del contingut de les seves respostes.

El **tercer moment** correspon a l'anàlisi del contingut de les entrevistes a les famílies adoptives. La finalitat és detectar quins són els continguts de les sessions formatives que més van interioritzar i si consideren d'utilitat la formació que van rebre una vegada tenen el menor a la llar. També pretenem conèixer quines dificultats tenen i si és possible superar-les amb més formació. L'anàlisi de les dades que hem realitzat també ha estat quantitativa i qualitativa.

I el **quart i últim moment**, correspon a l'anàlisi dels qüestionaris de valoració de les activitats formatives. La seva finalitat respon a la voluntat de conèixer què opinen les famílies sobre les accions formatives i quins són els continguts més ben valorats per les mateixes. Aquesta anàlisi ha estat totalment quantitativa, a partir del buidatge dels percentatges de les respostes. La tipologia del qüestionari no ens ha permès realitzar cap anàlisi qualitativa, ja que totes les preguntes que es formulen són tancades.

Al capítol següent, descriurem amb detall quins han estat els resultats obtinguts.

10.- Exposició dels resultats obtinguts a l'estudi de les activitats formatives per a l'adopció internacional

10.1.- Contingut dels recorreguts formatius

10.1.1.- Expectatives i interrogants dels sol·licitants als recorreguts formatius

10.1.2.- Anàlisi del contingut dels recorreguts formatius

10.1.2.1.- Sobre l'aptitud educadora

10.1.2.2.- Sobre l'actitud davant la paternitat adoptiva

10.1.3.- Expectatives i interrogants dels sol·licitants als recorreguts formatius

10.2.- Valoració dels recorreguts formatius des de la vessant professional

10.3.- Valoració dels recorreguts formatius per part dels sol·licitants

10.4.- Valoració de la formació rebuda per part de les famílies adoptives

10.- Exposició dels resultats obtinguts a l'estudi de les activitats formatives per a l'adopció internacional

Aquest capítol l'hem dividit en quatre punts. El primer fa referència als continguts que es treballen als recorreguts formatius; el segon aborda la valoració que els professionals fan dels recorreguts formatius; el tercer exposa la valoració que els sol·licitants fan de les accions formatives que reben; i el quart i últim, fa referència a la percepció que les famílies adoptives tenen de la formació que han rebut.

10.1.- Contingut dels recorreguts formatius

En aquest punt exposarem els resultats obtinguts de l'anàlisi dels temes de contingut dels recorreguts formatius. Per fer-ho, dividirem el punt en tres parts: una referent als continguts que generen més interrogants als sol·licitants, una altra que descriu la freqüència dels continguts observats i el referent professional de cada un d'ells, i l'última que analitza els continguts dels recorreguts formatius segons els nostres àmbits d'estudi.

10.1.1.- Expectatives i interrogants dels sol·licitants als recorreguts formatius

En aquest punt tractarem les expectatives que els sol·licitants tenen respecte els temes a tractar als recorreguts formatius i aquells aspectes que els generen més interrogants, ja sigui per desconeixença o per interès.

10.1.1.1.- Expectatives dels sol·licitants als recorreguts formatius

En alguns recorreguts²⁶, els sol·licitants tenen l'oportunitat d'expressar, abans de començar, aquells temes que els són d'interès i que els agradaria treballar al recorregut formatiu. Els resultats que hem extret d'aquestes expectatives sobre els diferents àmbits d'estudi són els següents (vegeu figura 16).

²⁶ La ICIF que més planteja aquesta possibilitat és el centre B.

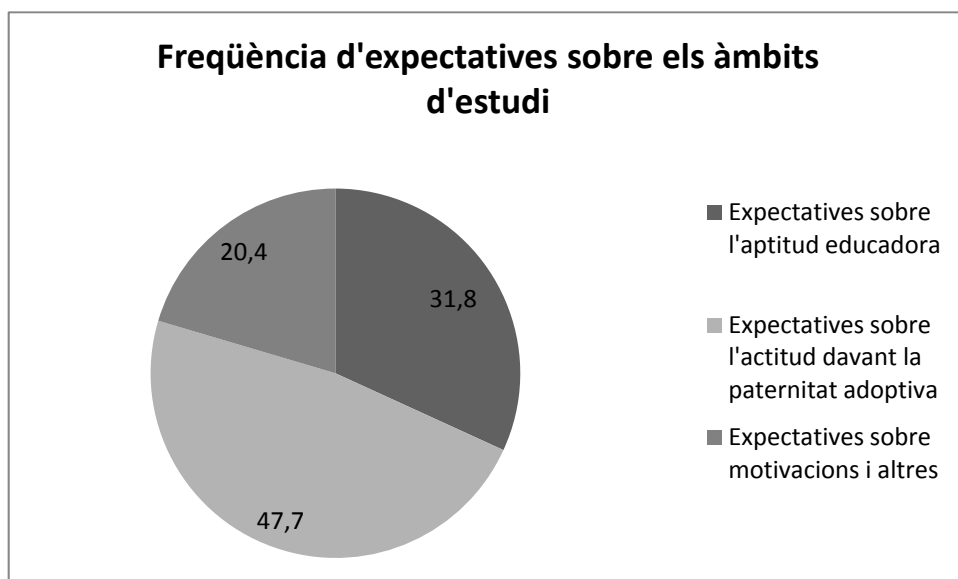

Figura 16. Freqüència (%) d'expectatives sobre els àmbits d'estudi

Els sol·licitants tenen unes expectatives del 47,7% de treballar aspectes sobre l'actitud davant de la paternitat adoptiva als recorreguts formatius; un 31,8% de treballar aspectes vinculats amb l'aptitud educadora; i un 20,4% d'expectatives sobre el treball vers les motivacions o altres.

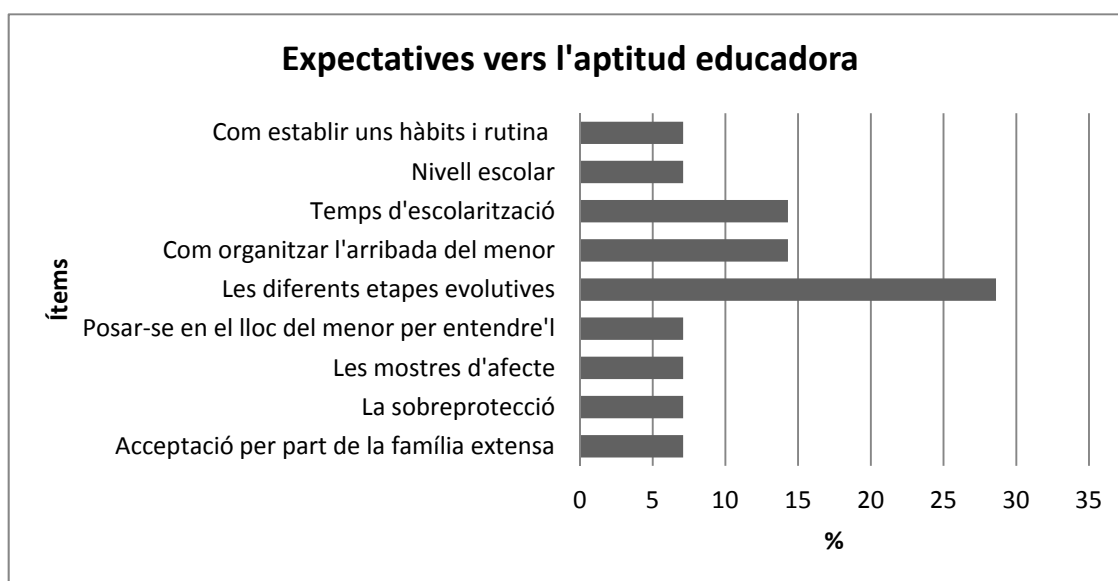

Figura 17. Freqüència (%) de les expectatives dels sol·licitants vers l'aptitud educadora

Concretant més, respecte l'aptitud educadora (vegeu figura 17), els sol·licitants tenen interès d'abordar temes com les diferents etapes evolutives del menor (28,6%) (ex: "com viuen l'adolescència"); el moment adequat d'escolaritzar l'infant (14,3%) (ex: "Integració a l'escola"); com organitzar l'arribada del menor (14,3%) (ex: "Presentació

del nen adoptat a l'entorn. Arribada i primers dies"); com establir uns hàbits i una rutina en les activitats de vida diària (7,1%) (ex: "Adaptació cultural, d'hàbits"); quin nivell escolar podran seguir els adoptats (7,1%) (ex: "El retràs en l'escolarització perquè s'adapti"); com poden entendre millor al menor (7,1%) (ex: "Com se senten els nens? Quines expectatives tenen?"); com manifestar el seu afecte (7,1%) (ex: "com apropar-nos a ell"); com evitar la sobreprotecció (7,1%) (ex: "com evitar l'excessiva autoprotecció, el dir pobret..."); i com han de preparar l'acceptació de l'adopció per part de la família extensa (7,1%) (ex: "adaptació entre fills biològics i adoptats", "adaptació a la família extensa").

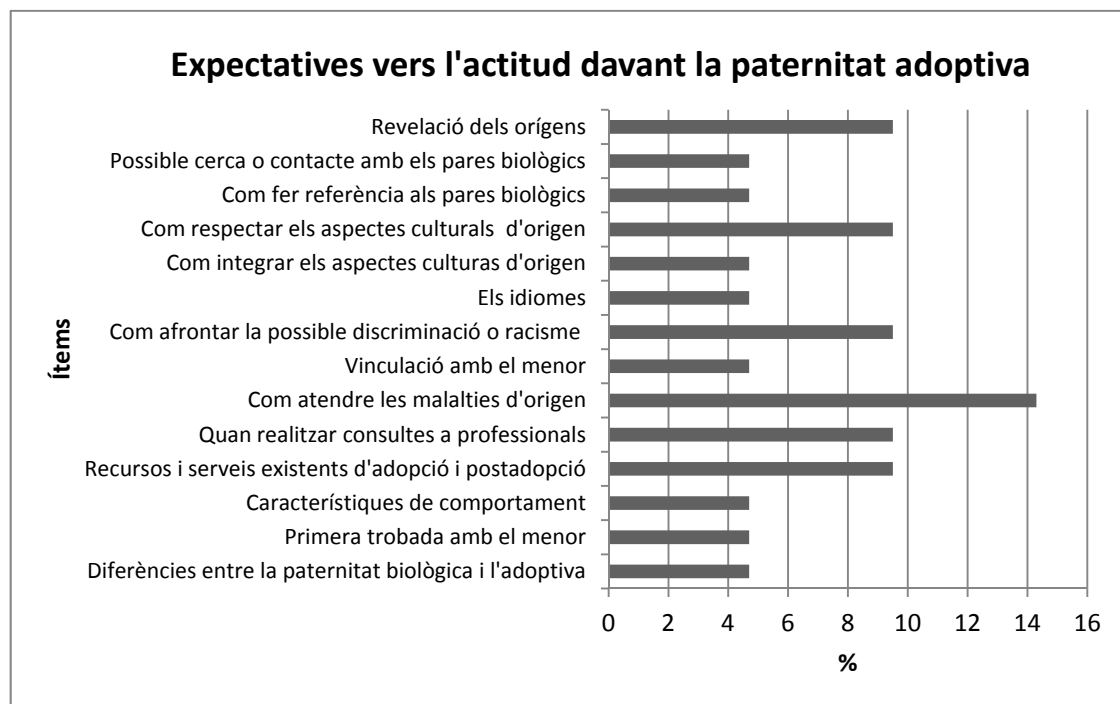

Figura 18. Freqüència (%) de les expectatives dels sol·licitants vers l'actitud davant la paternitat adoptiva

Respecte l'actitud davant la paternitat adoptiva (vegeu figura 18) els sol·licitants manifesten que els agradaria treballar, en primer lloc, temes com atendre les malalties amb què poden arribar els infants (14,3%) (ex: "salut dels nens", "malaltia que no t'hagin dit que té"); la revelació dels orígens (9,5%) (ex: "com donar la informació que és adoptat", "¿a partir de cuándo hay que hablarles de la adopción?"); com respectar els aspectes culturals del país d'origen del menor (9,5%) (ex: "vincles amb el país d'origen", "I si jo tinc relació amb el país?"); com afrontar una possible discriminació o racisme vers el menor (9,5%) (ex: "integració racial"); quan realitzar consultes a professionals (9,5%) (ex: "acompanyament que hi ha"); i quins recursos i serveis existeixen sobre adopció i

postadopció (9,5%) (ex: *“associacions de pares per països com a suport”, “recursos de postadopció”*).

Altres temes que els interessen són com afrontar una cerca o contacte amb els pares biològics (4,7%) (ex: *“com gestionar si el nen demana conèixer el país d’origen o la seva família”*); com fer referència i tractar a aquests pares biològics (4,7%) (ex: *“relació amb la família biològica”*); com integrar els aspectes culturals del país d’origen del menor a la cultura catalana (4,7%) (ex: *“adaptació social”*); els idiomes (4,7%) (ex: *“l’idioma”*); la vinculació amb el menor (4,7%) (ex: *“adaptació dels fills biològics o adoptats, convivència, integració, sentiment de pertinença, construcció del vincle...”*); característiques de comportament del menor (4,7%) (ex: *“com influeix l’edat dels infants en l’adaptació”*); la primera trobada amb l’infant (4,7%) (ex: *“com afrontar el viatge al país d’origen amb els fills”*); i diferències entre la paternitat biològica i l’adoptiva (4,7%) (ex: *“què cal fer diferent d’un biològic”*).

De l’àmbit de les motivacions i altres, només tenen interès en els aspectes administratius, però és el tema que els interessa més de tots (ex: *“Els CI caduquen?”, “franges d’edat entre pares-nens”, “ECAI o protocol lliure” o “Si no som idonis, què podem fer?”*

A continuació, descriurem els interrogants que els sol·licitants plantegen als recorreguts formatius.

10.1.1.2.- Interrogants dels sol·licitants als recorreguts formatius

A part de les expectatives, els sol·licitants poden realitzar preguntes durant el transcurs de les sessions dels recorreguts formatius. A continuació, analitzem quines preguntes van realitzar durant el nostre estudi per centres i en global.

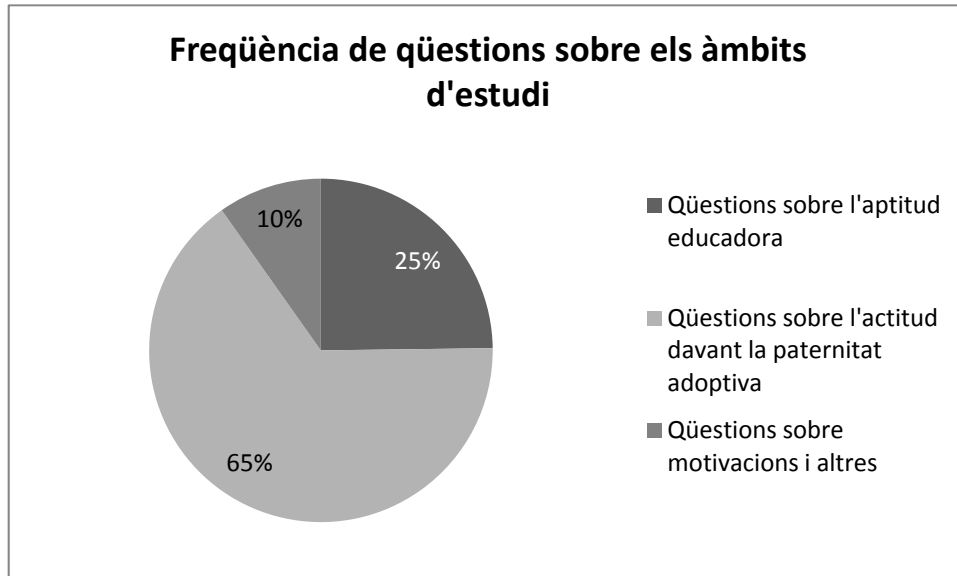

Figura 19. Freqüència (%) de qüestions sobre els àmbits d'estudi

En relació als àmbits d'estudi (vegeu figura 19) podem observar que els sol·licitants van realitzar un 65,4% de qüestions relacionades amb *l'actitud davant de la paternitat adoptiva*, un 24,8% de qüestions respecte *l'actitud educadora* i un 9,8% respecte les *motivacions inicials i altres*.

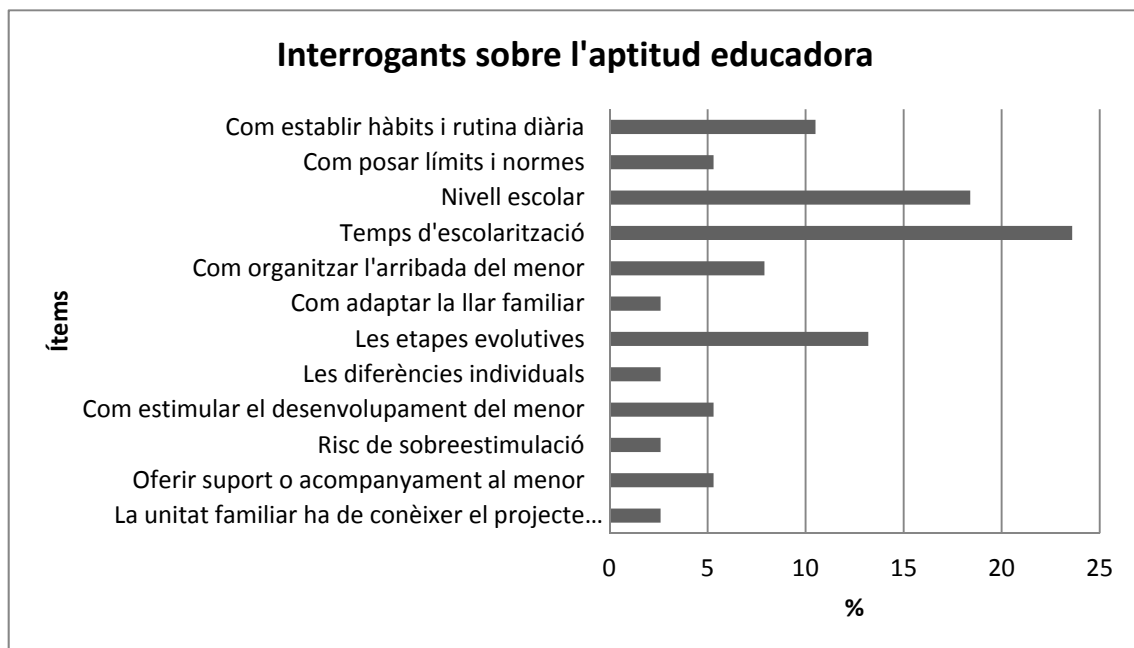

Figura 20. Interrogants dels sol·licitants sobre l'aptitud educadora

Si analitzem amb detall l'àmbit de l'aptitud educadora (vegeu figura 20) trobem que les preguntes que més fan els sol·licitants, majoritàriament les dones, estan relacionades amb el moment adequat de l'escolarització del menor (23,6%) (ex: *"tenim l'obligació*

d'escolaritzar-lo, no?", "quin període recomaneu abans d'anar a l'escola?", "¿pero no necessita relacionarse con la gente de aquí?" o "si un nen té 6 anys i en 3 mesos s'ha d'escolaritzar: quines eines tinc per no escolaritzar-lo?").

Segueixen preguntes relacionades amb el nivell escolar que podran assolir els menors o què passa si van un curs endarrerits. Aquestes preguntes també les formulen més les dones i suposen un 18,4% del total d'interrogants d'aquest àmbit (ex: *"l'el tema de l'escola? Va per sota?", "si ho escolaritzes i després veus que t'has equivocat, hi ha algun suport de l'ICAA?" o "i anar endarrerit un any a l'escola no li repercutirà?"*). A continuació, amb un 13,2% els preocupen aspectes relacionats amb les etapes de l'infant (ex: *"diuen que els 2-3 primers anys de vida són els més importants..."*), i també són interrogants que formulen més les dones.

En quart lloc, trobem interrogants sobre com establir hàbits i una rutina en les activitats de vida diària (10,5%), formulats tant per homes com per dones (ex: *"Això de la rutina què és?", "l'dormir?" o "Y si no come?"*). Li segueixen els interrogants relacionats amb com organitzar i gestionar l'arribada del menor (7,9%) que formulen més els homes (ex: *"Però com controlem a la família?", "Un cop a Barcelona, com va viure la situació?"*). Seguint l'ordre descendent, amb un 5,3%, trobem interrogants sobre com oferir suport i acompanyament al menor (ex: *"Què se li ha de dir per fer-la sentir segura?" o "llavors, no cal que li recordis cada dia que és adoptat?"*), com estimular el seu desenvolupament psicomotor (ex: *"el tema cognitiu i físic es pot corregir?"*); i com posar límits i normes (ex: *"com poses límits a un nen que té tanta mancaça d'afectivitat?" o "com el pares?"*).

Finalment, un 2,6% dels sol·licitants fan preguntes relacionades amb si la unitat familiar ha de conèixer el projecte adoptiu i com dur-lo a terme (ex: *"Has dit que els avis, si no hi ha fill biològic, l'adopció els rebaixa l'angoixa. L'adopció els fa renunciar al fill ideal?"*), el possible risc de sobreestimulació (ex: *"tot i que tenim molt desig, la transició ha de ser lenta, no? Cal deixar-lo sol?"*); com tractar les diferències individuals del menor respecte altres infants (ex: *"Nosaltres volem adoptar germans. Caldrà atendre'ls individualment, no?"*); i com adaptar la llar familiar (ex: *"Fins a quin punt el seu espai ha de ser semblant a l'orfenat?"*).

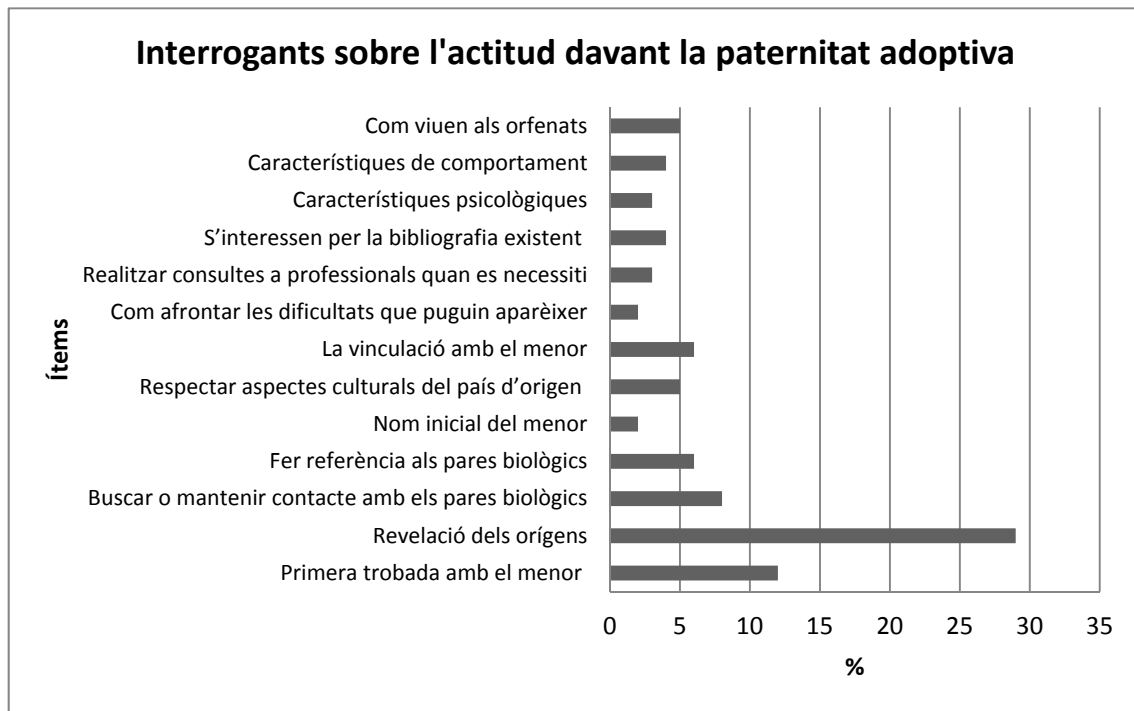

Figura 21. Interrogants dels sol·licitants sobre l'actitud davant la paternitat adoptiva

Respecte l'àmbit de l'actitud davant la paternitat adoptiva (vegeu figura 21) podem observar les preguntes que més realitzen els sol·licitants, sobretot dones, i que estan relacionades amb la revelació dels orígens (29%) (ex: *"Això em preguntava, quan li comences a explicar coses?"*, *"si el nen té la necessitat de saber-ho, però no ho expressa, fins a quin punt has d'informar-lo?"*, *"és molt dur per un nen explicar-li la veritat?"*, *"Jo la pregunta que faig és què fer quan no tenim cap informació"* o *"per què ens diran la història del nen?"*); i amb la primera trobada amb el menor (12%) (ex: *"Y a ellos como les preparan? Se les dice algo?"*, *"per això les ECAI demanen que enviïs fotos, per què les vegi el nen?"*, *"et donen la informació de la família biològica al recollir al nen?"* o *"i com es pot preparar al nen pel moment de separació?"*).

Segueixen les preguntes sobre els pares biològics, tant en la possible cerca o contacte amb ells (8%) (ex: *"sol ser a l'adolescència quan volen conèixer la mare?"*, *"I els germans?"*, *"és bo acompanyar-los?"* o *"pot ser que vulgui trobar l'origen i investigui?"*), com en com nombrar-los i fer referència a la seva existència (6%) (ex: *"com li direm a la mare biològica?"*, *"i si et pregunta si m'estimava?"* o *"en el cas que la mare està malalta, si et pregunta i ara com està la mare i jo no ho sé? No sóc tan bona mare..."*), que són dos aspectes que també pregunten les dones.

Els interrogants relacionats amb la vinculació amb el menor (6%) són, en canvi, preguntes que realitzen més els homes (ex: *“per tant, el més important que li hem de donar és un vincle?”* o *“se pueden convertir en (vínculos) seguros?”*). Segueixen interrogants sobre com respectar els aspectes culturals del país d’origen del menor (5%) (ex: *“Un company que va adoptar a la Xina, celebra l’any xinès. Fins a quin punt has de mantenir la seva cultura?”* o *“Fins a quin punt cal preservar els seus orígens? Cal penjar el mapa, les fotos...?”*) i aspectes relacionats amb la realitat que viuen als orfenats (5%) (ex: *“En un altre vídeo vaig veure que els embolcallaven. Encara es fa?”*, *“l’Administració dels països no controla com estan els orfenats?”* o *“també pot ser que no estiguin en un orfenat?”*).

Els sol·licitants també fan preguntes sobre bibliografia (4%) (ex: *“aquests comentaris estan escrits en algun lloc?”* o *“hi ha algun llibre sobre l’adopció que sigui fàcil i entenedor?”*); sobre característiques de comportament dels menors adoptats (4%) (ex: *“la pipa és un símptoma de retard, no?”*, *“què és síndrome d’hospitalisme?”*, *“els ha de perdre? (en referència a la falsa autonomia d’hàbits)”* o *“i la capacitat de jugar? Per què per a mi és molt important...”*); sobre quan realitzar consultes als professionals (3%) (ex: *“sería interesante seguir haciendo un trabajo con un profesional una vez haya llegado el niño?”*) i sobre característiques psicològiques dels menors adoptats (3%) (ex: *“complex d’inferioritat tenen?”*).

De l’àmbit de motivacions i altres, només varen fer preguntes sobre el procés administratiu, que suposa el 10% del total d’interrogants (ex: *“legalment hi ha una edat límit per ser adoptable?”*, *“l’informe de seguiment es fa des de l’ECAI?”* o *“A l’assignació es respecta l’ordre del procés o realment hi ha una assignació de famílies per a nens?”*).

A continuació, passem a exposar els resultats de la valoració que fan els professionals del procés formatiu.

10.1.2.- Freqüència dels temes de contingut tractats als recorreguts formatius i professionals referents

En aquest punt exposarem els temes de contingut tractats pels professionals, primer de manera global i en base als diferents centres, i posteriorment segons la formació de cada professional.

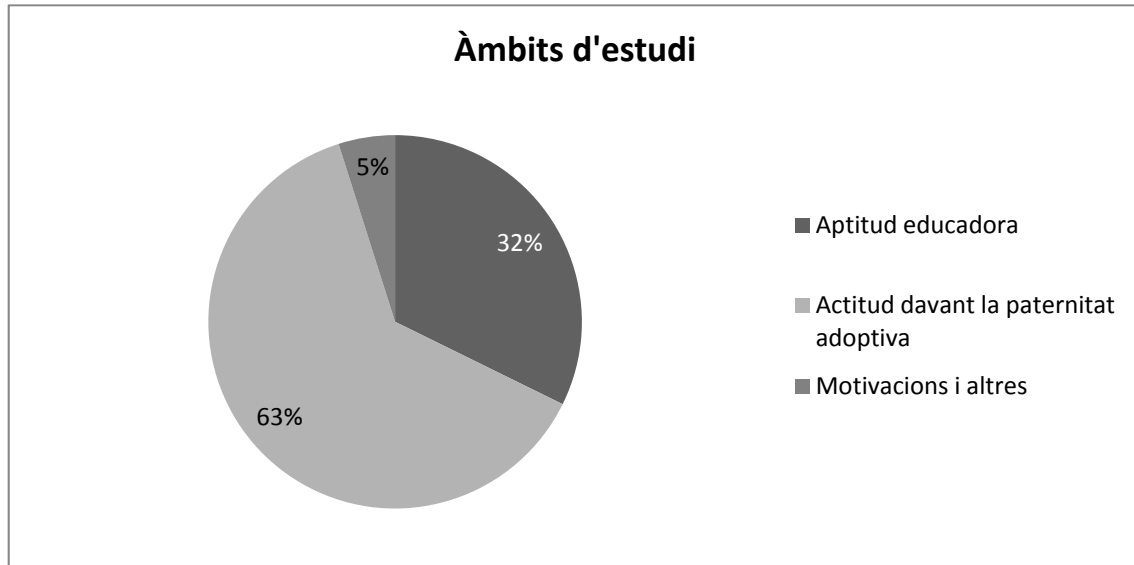

Figura 22. Freqüència dels àmbits d'estudi

De manera global, observem (vegeu figura 22) que els continguts que més es treballen als recorreguts formatius dels diferents centres són, ordenats de manera descendent, l'actitud davant la paternitat adoptiva (63%), l'aptitud educadora (32%) i les motivacions i altres aspectes (5%). Si especifiquem per centres, trobem que al centre A es treballa en un 35,6% l'aptitud educadora, en un 61,8% l'actitud davant la paternitat adoptiva i en un 2,6% les motivacions i altres; al B, l'aptitud educadora es treballa en un 23,8%, l'actitud davant la paternitat adoptiva en un 67,3% i les motivacions i altres en un 8,9%; i finalment, al C es treballa l'aptitud educadora en un 35,7%, l'actitud davant la paternitat adoptiva en un 60,4% i les motivacions i altres en un 3,85%.

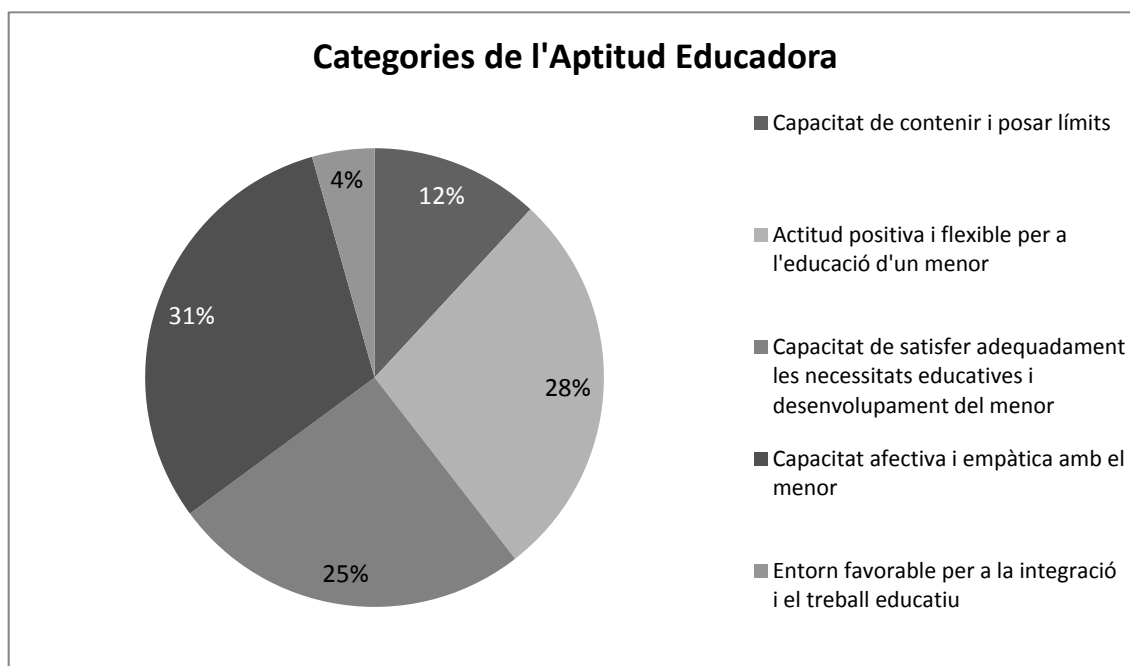

Figura 23. Freqüència de les categories de l'Aptitud Educadora als tres centres

Si ens centrem en els continguts de l'Aptitud Educadora, de manera global (vegeu figura 23) trobem que, el 30,7% pertany a la categoria "capacitat afectiva i empàtica"; amb un 27,6% "l'actitud positiva i flexible per a l'educació del menor"; i el 25,4% la "capacitat de satisfer adequadament les necessitats educatives i de desenvolupament del menor". Les menys treballades són la "capacitat de contenir i posar límits" amb un 11,9% i "oferir un entorn favorable per a la integració i el treball educatiu" amb un 4,4%.

Taula 45.

Freqüència (%) de les categories i indicadors de l'Aptitud Educadora als tres centres

Categories i Indicadors		Centre A	Centre B	Centre C
Capacitat de contenir i posar límits	Establir uns hàbits i una rutina que doni seguretat a l'infant	24	21	56
	Posar límits i normes	25	-	75
Actitud positiva i flexible per a l'educació del menor	Respectar el ritme d'aprenentatge del menor	24,1	37,9	37,9
	Selecció adequada de la institució escolar	50	50	-
	Establir una organització familiar adaptada a les necessitats del menor adoptat	28,1	24,6	47,4
Capacitat de satisfer adequadament les necessitats educatives i de desenvolupament del menor	Respectar el ritme del menor	32	16	53
	Saber interpretar i ajustar-se al desenvolupament específic del menor	37,7	22,6	39,6
	No sobreestimar al menor en els primers mesos des de la seva arribada	11	-	89
Capacitat afectiva i empàtica amb el menor	Analitzar les reaccions del menor des de la seva realitat	50	10,9	39,1
	Desenvolupar el rol de pares i ser un referent adult pel menor	60	18	23
	Donar suport afectiu i emocional	25	50	25
Entorn favorable per a la integració i el treball educatiu	Conèixer i compartir l'adopció per part de tots els membres de la unitat familiar	100	-	-
	La família extensa accepta i dóna suport al projecte adoptiu	100	-	-
	S'ofereix un entorn amb altres infants i vida social	100	-	-
	Reaccions dels familiars al conèixer el projecte adoptiu	100	-	-
	Oferir suport a l'entorn perquè també facin seu el projecte adoptiu	67	17	17

Si analitzem detalladament cada categoria (vegeu taula 45) trobem que de la "capacitat de contenir i posar límits", l'indicador "establir uns hàbits i una rutina que doni seguretat a l'infant" es treballa més al centre C (56%), i "posar límits i normes" només es treballa a dos centres i el que ho fa més torna a ser el C (75%).

Dels indicadors de la categoria “actitud positiva i flexible per a l’educació del menor” trobem que “respectar el ritme d’aprenentatge del menor” es treballa més als centres B i C (37,9% respectivament). Concretament, aquests indicadors fan referència a continguts del nivell escolar i del moment adequat d’escolaritzar l’infant adoptat. Respecte la “selecció adequada de la institució escolar”, amb continguts com el criteri de selecció de l’escola o el fet de compartir o no la informació del projecte adoptiu amb els mestres, és un indicador que només es treballa als centres A i B (50% respectivament). L’últim indicador d’aquesta categoria, “establir una organització familiar adaptada a les necessitats del menor adoptat”, on més es treballa és al centre C (47,4%).

De la categoria “capacitat de satisfer adequadament les necessitats educatives i de desenvolupament del menor”, podem observar que l’indicador “respectar el ritme del menor” altre cop es treballa més al centre C (53%); de “saber interpretar i ajustar-se al desenvolupament específic del menor” també és el centre C el que ho treballa més (39,6%). Del fet de “no sobreestimar al menor en els primers mesos des de la seva arribada” trobem que només es treballa als centres A (11%) i C (89%).

La categoria “capacitat afectiva i empàtica amb el menor”, s’observa que es treballa als tres centres. Concretament, “analitzar les reaccions del menor des de la seva realitat” es treballa més a l’ A (50%), igual que succeeix amb “desenvolupar el rol de pares i ser un referent per al menor” (60%). I l’últim indicador d’aquesta categoria, “donar suport afectiu i emocional” on més es treballa és al centre B (50%).

De la darrera categoria de l’aptitud educadora, el fet “d’oferir un entorn favorable per a la integració i el treball educatiu”, es treballen la majoria d’indicadors únicament al centre A. Només l’indicador “oferir suport a l’entorn perquè també facin seu el projecte educatiu” es treballa als tres centres, tot i que continua sent el centre A el que ho treballa més (67%).

Taula 46.

Professionals que aborden els continguts de l'Aptitud Educadora als centres

Categories i Indicadors		Centre A	Centre B	Centre C
Capacitat de contenir i posar límits	Establir uns hàbits i una rutina que doni seguretat a l'infant	ES	TS	PG
	Posar límits i normes	PS	-	PG
Actitud positiva i flexible per a l'educació del menor	Respectar el ritme d'aprenentatge del menor	PS	TS	PG
	Selecció adequada de la institució escolar	PS	TS	-
	Establir una organització familiar adaptada a les necessitats del menor adoptat	PS	PS	PG
Capacitat de satisfer adequadament les necessitats educatives i de desenvolupament del menor	Respectar el ritme del menor	PS, ES	PS	PG
	Saber interpretar i ajustar-se al desenvolupament específic del menor	PS	PS	PG
	No sobreestimar al menor en els primers mesos des de la seva arribada	ES	-	PG
Capacitat afectiva i empàtica amb el menor	Analitzar les reaccions del menor des de la seva realitat	PS	PS	PG
	Desenvolupar el rol de pares i ser un referent adult pel menor	PS	PS	TS
	Donar suport afectiu i emocional	ES	PS	PG
Entorn favorable per a la integració i el treball educatiu	Conèixer i compartir l'adopció per part de tots els membres de la unitat familiar	PS	-	-
	La família extensa accepta i dóna suport al projecte adoptiu	ES	-	-
	S'ofereix un entorn amb altres infants i vida social	ES	-	-
	Reaccions dels familiars al conèixer el projecte adoptiu	PS	-	-
	Oferir suport a l'entorn perquè també facin seu el projecte adoptiu	PS	TS	TS

Nota: PS= Psicòleg; PG= Pedagóg; TS=Treballador Social; ES=Educador Social

Si analitzem quin professional treballa aquests continguts (vegeu taula 46) podem observar que la categoria "capacitat de contenir i posar límits" està treballada

majoritàriament per professionals de l'educació, com poden ser l'educador social i el pedagog, tot i que el treballador social i el psicòleg també intervenen.

“L'actitud positiva i flexible per a l'educació del menor” està treballada per psicòlegs al centre A, per psicòlegs i treballadors socials al centre B i per pedagogs al centre C.

La “capacitat de satisfer adequadament les necessitats educatives i de desenvolupament del menor” la treballen els psicòlegs (centre A i B), també els educadors socials (centre A) en indicadors com “respectar el ritme del menor” i “no sobreestimar al menor en els primers mesos des de la seva arribada”, i novament el pedagog al centre C.

Els referents de la “capacitat afectiva i empàtica amb el menor” són els psicòlegs al centre A i B, excepte l'indicador “donar suport afectiu i emocional” que ho fa més l'educador social al centre A. Al centre C, torna a ser el pedagog el referent majoritari, excepte a l'indicador “desenvolupar el rol de pares i ser un referent adult pel menor” que ho dinamitza més el treballador social.

Finalment, de la categoria “entorn favorable per a la integració i el treball educatiu” destacar que al centre A, psicòleg i educador social es reparteixen la dinamització, mentre que als centres B i C ho fan els treballadors socials. Si analitzem quin professional treballa aquests continguts (vegeu taula 46) podem observar que la categoria “capacitat de contenir i posar límits” la treballen majoritàriament professionals de l'educació, com poden ser l'educador social i el pedagog, tot i que el treballador social i el psicòleg també hi intervenen.

“L'actitud positiva i flexible per a l'educació del menor” la treballen psicòlegs al centre A, psicòlegs i treballadors socials al centre B i pedagogs al centre C.

La “capacitat de satisfer adequadament les necessitats educatives i de desenvolupament del menor” la treballen els psicòlegs (centre A i B), també els educadors socials (centre A) en indicadors com “respectar el ritme del menor” i “no sobreestimar al menor en els primers mesos des de la seva arribada”, i novament el pedagog al centre C.

Els referents de la “capacitat afectiva i empàtica amb el menor” són els psicòlegs als centres A i B, excepte en l'indicador “donar suport afectiu i emocional” que ho és l'educador social al centre A. Al centre C torna a ser el pedagog el referent majoritari,

excepte a l'indicador “desenvolupar el rol de pares i ser un referent adult pel menor” que ho dinamitza el treballador social.

Finalment, de la categoria “entorn favorable per a la integració i el treball educatiu”, s'ha de destacar que, al centre A, psicòleg i educador social es reparteixen la dinamització, mentre que als centres B i C ho fan els treballadors socials.

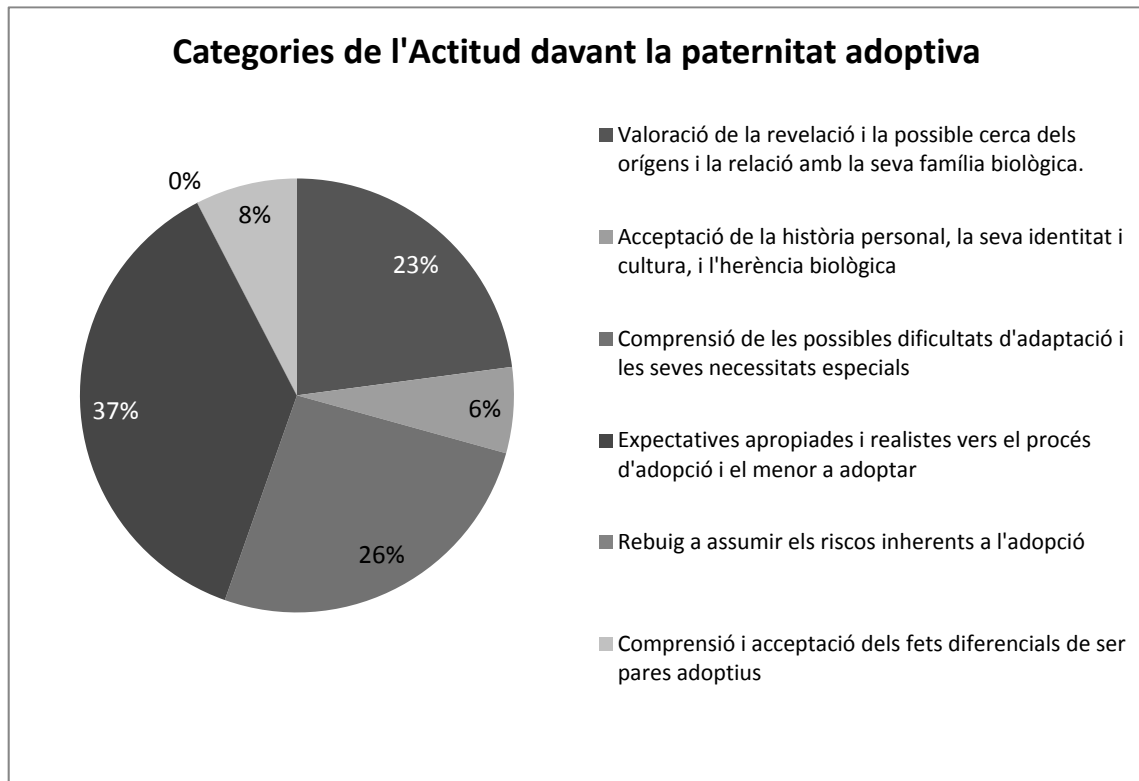

Figura 24. Freqüència de les categories de l'actitud davant la paternitat adoptiva en els tres centres

Passem ara a analitzar l'àmbit de “l'actitud davant la paternitat adoptiva”. Tal com s'observa a la figura 24, la categoria que més es treballa als recorreguts formatius de l'actitud davant la paternitat adoptiva són les “expectatives apropiades i realistes vers el procés d'adopció i el menor a adoptar” amb un 37%. Li segueix la categoria “comprensió de les possibles dificultats d'adaptació i les seves necessitats especials” (26,1%) i “valoració de la revelació i la possible cerca dels orígens i la relació amb la seva família biològica” (22,9%).

Les menys treballades són “la comprensió i acceptació dels fets diferencials de ser pares adoptius” (7,6%) i “acceptació de la història personal, la seva identitat i cultura, i l'herència biològica” (6,4%). El que no han treballat els centres en el nostre estudi és “el rebuig a assumir els riscos inherents a l'adopció”.

Taula 47.

Freqüència (%) de les categories i indicadors de l'actitud davant la paternitat adoptiva als tres centres

Categories i Indicadors		Centre A	Centre B	Centre C
Valoració de la revelació i la cerca dels orígens	Donar suport per acceptar els seus orígens	32	32	37
	Ser comprensiu amb l'interès per la possible cerca dels pares biològics	13	33	53
	Visibilitat de la família biològica	27,1	28,6	44,3
Acceptació de la història personal, la identitat i cultura i l'herència biològica	Acceptació del nom original del menor	-	75	25
	Respectar la cultura d'origen del menor	29,2	25	45,8
	Voluntat de protegir el menor davant d'actituds discriminatòries	25	33	42
Comprensió de les possibles dificultats i necessitats especials	Vinculació amb el menor	36,5	41,3	22,2
	Mostrar una actitud de superació vers les possibles dificultats que puguin aparèixer	11	53	37
	Voluntat d'atendre la salut del menor	25	29,2	45,8
	Consultar a professionals	27	36	36
	Assistir a cursos, tallers i seminaris	50	50	-
	Llegir sobre l'adopció	15	62	23
	Conèixer recursos i formar-se per orientar i afavorir el desenvolupament de l'infant	33	25	42
Expectatives apropiades i realistes vers el procés d'adopció	Tenir unes expectatives flexibles i no restrictives vers el futur del menor	42,2	24,8	33,1
	Acceptació de les circumstàncies que viuen al país d'origen	39,7	22,2	38,1
	Expectatives vers la primera trobada amb el menor	31	15	54
	Realitzar un treball subjectiu com a pares adoptius	50	20	30
Comprensió i acceptació dels fets diferencials de ser pares adoptius	Entendre les diferències entre paternitats	30,6	41,7	27,8
	Expressar un compromís vers l'adopció	91	9,1	-

Si analitzem detalladament cada una de les categories (vegeu taula 47) observem que de la categoria “valoració de la revelació i la possible cerca dels orígens i la relació amb la seva família biològica” l’indicador “donar suport per acceptar els seus orígens” es treballa molt als tres centres, tot i que una mica més al C (37%). I “ser comprensiu amb l’interès per la possible cerca dels pares biològics” i la “visibilitat de la família biològica” es treballa clarament més al centre C (53% i 44,3% respectivament).

En la categoria “acceptació de la història personal, la identitat i cultura i l’herència biològica” observem que “l’acceptació del nom original del menor” només s’ha treballat a dos dels centres, essent el que més l’ha abordat el B (75%). I “respectar la cultura d’origen del menor” i la “voluntat de protegir al menor davant d’actituds discriminatòries” són indicadors que s’han treballat més al C (45,8% i 42% respectivament).

La “comprensió de les possibles dificultats d’adaptació i les seves necessitats especials” s’ha treballat més al centre B, concretament els indicadors de la “vinculació amb el menor” (41,3%) i “mostrar una actitud de superació vers les possibles dificultats que puguin aparèixer” (53%). La “voluntat d’atendre la salut del menor” en canvi, s’ha treballat més al C (45,8%). El fet de “consultar a professionals” s’ha treballat més als centres B i C (36% respectivament) i “assistir a cursos, tallers i seminaris” només als centres A i B (50% respectivament). “Llegir sobre l’adopció” torna a ser contingut majoritari del B (62%) i “conèixer recursos i formar-se per orientar i afavorir el desenvolupament de l’infant” del C (42%).

Respecte a les “expectatives apropiades i realistes vers el procés d’adopció i el menor a adoptar” el centre A aprofundeix més que els altres en “tenir unes expectatives flexibles i no restrictives vers el futur del menor” (42,2%) i en “acceptació de les circumstàncies que viuen al país d’origen” (39,7%). El centre que aborda més el tema de “les expectatives vers la primera trobada amb el menor” és el C (54%) i en el cas de “realitzar un treball subjectiu com a pares adoptius” torna a ser l’ A (50%).

Finalment, la categoria de “comprensió i acceptació dels fets diferencials de ser pares adoptius” es treballa més als centres A i B, concretament el fet “d’entendre les

diferències entre paternitats” el centre B (41,7%) i “expressar un compromís vers l’adopció” el centre A (91%).

Taula 48.

Professionals que aborden els continguts de l’actitud davant la paternitat adoptiva

Categories i Indicadors		Centre A	Centre B	Centre C
Valoració de la revelació i la cerca dels orígens	Donar suport per acceptar els seus orígens	PS	PS	PG
	Ser comprensiu amb l’interès per la possible cerca dels pares biològics	PS	PS	TS, PG
	Visibilitat de la família biològica	PS	PS	TS
Acceptació de la història personal, la identitat i cultura i l’herència biològica	Acceptació del nom original del menor	-	TS	TS
	Respectar la cultura d’origen del menor	PS	PS	TS
	Voluntat de protegir el menor davant d’actituds discriminatòries	PS	PS	PG
Comprensió de les possibles dificultats i necessitats especials	Vinculació amb el menor	PS	PS	PG
	Mostrar una actitud de superació vers les possibles dificultats que puguin aparèixer	PS	TS	TS
	Voluntat d’atendre la salut del menor	PS	TS	TS
	Consultar a professionals	PS	PS	TS
	Assistir a cursos, tallers i seminaris	PS	PS	-
	Llegir sobre l’adopció	PS	PS	TS
	Conèixer recursos i formar-se per orientar i afavorir el desenvolupament de l’infant	PS	PS, TS	TS, PG
Expectatives apropiades i realistes vers el procés d’adopció	Tenir unes expectatives flexibles i no restrictives vers el futur del menor	PS	PS	PG
	Acceptació de les circumstàncies que viuen al país d’origen	PS	PS	PG
	Expectatives vers la primera trobada amb el menor	PS, ES	TS	PG
	Realitzar un treball subjectiu com a pares adoptius	PS	PS	TS

(taula continua)

Taula 48. (continuació)

Categories i Indicadors		Centre A	Centre B	Centre C
Comprensió i acceptació dels fets	Entendre les diferències entre paternitats	PS	PS	PG
diferencials de ser pares adoptius	Expressar un compromís vers l'adopció	PS	PS	-

Nota: PS= Psicòleg; PG= Pedagog; TS= Treballador Social; ES=Educador Social

Si analitzem els professionals referents dels continguts de l'actitud davant la paternitat adoptiva (vegeu taula 48) trobem que el referent de la categoria "valoració de la revelació i la cerca dels orígens" és el psicòleg als centres A i B i el pedagog i el treballador social al C.

"L'acceptació de la història personal, la identitat i cultura i l'herència biològica" també la treballen majoritàriament els psicòlegs, excepte a l'indicador de "l'acceptació del nom original del menor" dels centres B i C, on els treballadors socials tenen més presència.

La "comprensió de les possibles dificultats d'adaptació i les seves necessitats especials" es treballa per part dels psicòlegs al centre A i entre els psicòlegs i els treballadors socials als centres B i C. L'excepció, en aquest cas, es troba a l'indicador "conèixer recursos i formar-se per orientar i afavorir el desenvolupament de l'infant", on al centre C hi participa també el pedagog.

La categoria de les "expectatives apropiades i realistes vers el procés d'adopció i el menor a adoptar" tenen com a referents el psicòleg i l'educador social al centre A, el psicòleg i el treballador social al B i el pedagog i el treballador social al C.

Finalment, la "comprensió i acceptació dels fets diferencials de ser pares adoptius" és un contingut que aborden els psicòlegs als centres A i B i el pedagog al C.

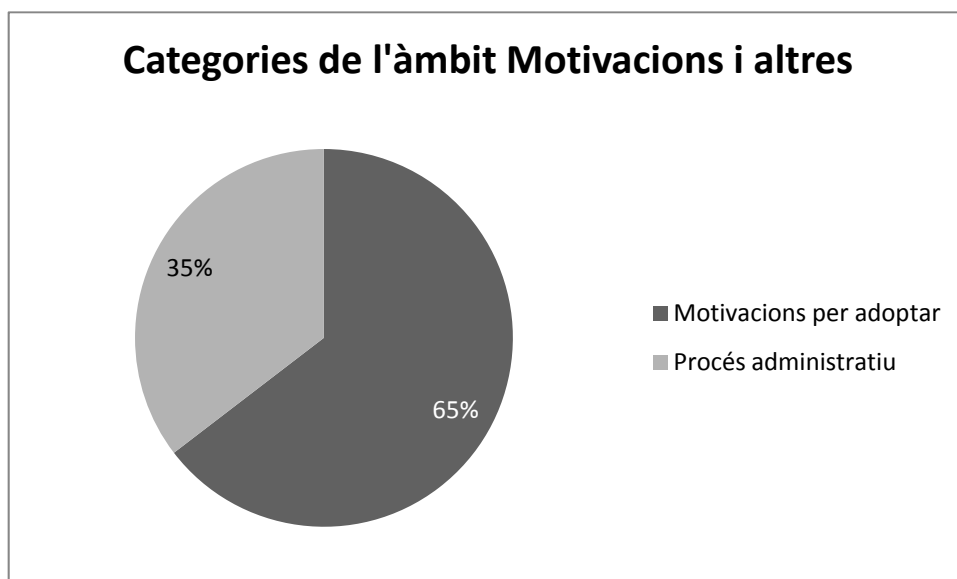

Figura 25. Categories de l'àmbit Motivacions i altres

Finalment, en l'àmbit de motivacions i altres (vegeu figura 25), trobem que el 64,6% pertany a la categoria de "motivacions per adoptar", mentre que el 35,4% restant és de la categoria "procés administratiu".

Taula 49.

Freqüència (%) de les categories i indicadors de l'àmbit Motivacions i altres als tres centres

Categories i Indicadors		Centre A	Centre B	Centre C
Motivacions per adoptar	Motivacions inicials per adoptar	29	38,7	32,3
Procés administratiu	Aspectes administratius	-	76	24

Concretament, als recorreguts formatius, la categoria de "motivacions per adoptar" es pot concretar en l'indicador de "motivacions inicials per adoptar" i on més es treballa és al centre B (38,7%) (vegeu taula 49). Els continguts específics que hem observat d'aquesta categoria són la motivació per motius solidaris i humanitaris, el desig de ser pares i la motivació compartida amb tots els membres de la unitat familiar.

Els "aspectes administratius" relacionats amb l'adopció només hem observat que es treballin als recorreguts dels centres B i C, sobretot al B (76%).

A continuació, passem a detallar quin és el contingut exacte que s'aborda dins de cada un dels temes que es treballen als recorreguts formatius.

10.1.3.- Anàlisi del contingut dels recorreguts formatius

En aquest punt exposarem el contingut pròpiament dit de cada un dels temes que s'aborden al recorregut formatiu relacionats amb el nostre objecte d'estudi, concretament de la direcció que pren el discurs (Bardin, 1986). Hem dividit el text en dos subapartats, el contingut relacionat amb l'aptitud educadora i el contingut relacionat amb l'actitud davant la paternitat adoptiva. L'exposició del contingut l'hem estructurat a partir dels ítems de la graella d'observació.

10.1.3.1.- Sobre l'aptitud educadora

Comentem a continuació, el contingut que els professionals han treballat de cada un dels ítems de la nostra graella d'observació sobre l'aptitud educadora i posem exemples d'expressions utilitzades pels mateixos.

Com establir uns hàbits i rutina en les activitats de vida diària: d'aquest ítem els professionals destaquen aquells aspectes que són necessaris pels infants adoptats com ara *“Doncs que fem al arribar a casa? Doncs tot el que fem quan neix un nen: rutines portades al extrem, horaris fixes, vida conservadora a casa... Quan porti setmanes amb la mateixa rutina, no sabrà perquè però podrà anticipar-se, també veurà que sempre estan els mateixos...”*. També destaquen el motiu de portar aquesta rutina, ja que és el que dóna seguretat a l'infant: *“Els hàbits els hi proporciona seguretat. Però és un procés perquè els hàbits de casa no són els de l'orfenat... per tant, heu de tenir paciència perquè necessiten temps”*.

També destaquen aquells aspectes que consideren que no són positius per un menor adoptat: *“Oblideu el mètode Estivill i els càstigs de “temps fora” (d'apartar-lo de tu). Si el que estem és construint vincles no poden donar-se situacions de ves-te'n fora, no t'estimo...”*.

Un altre aspecte que treballen són els menjars, tant en la manera que tenen de fer-ho: *“També hi ha nanos molt ansiosos amb el menjar, que també desapareixerà conforme se sentin segurs. Nanos que obren constantment la nevera i fan provisions per si després falta, que ploren si es llença menjar... són simptomatologies habituals. O també perquè ha menjat molt poc i té l'estómac petit, o no sap mastegar...”*; com en les dificultats que poden tenir aquests infants: *“También llegan con problemas para deglutir. Conseguir*

que coman puede ser un problema. Les cuesta que lleguen a masticar y comer sólido. Suponemos que es porque en la institución lo más fácil son los purés... un pescado hay que cortarlo, limpiarlo...".

Un altre aspecte on fan incidència, és en les nits, ja que és un moment especial: *"Per un nen que ha patit tant tancar els ulls és un abisme perquè no saben què passarà quan es despertin. Dormir-se amb la mare/pare al costat fa que descansin més i millor" o donen pautes "Si dorm al seu llit perfecte. I si et fa una visita nocturna doncs mira... El que cal és que sigui autònom. Aquestes manifestacions són d'inseguretat i cal aconseguir-ho però podem arribar de moltes maneres perquè potser mai a dormit sol. Si plora t'està dient alguna cosa... així que li hauríem de prestar atenció. No passa res perquè uns dies dormi amb vosaltres".*

També aborden la importància de conèixer els hàbits que aquests infants han tingut al seu país d'origen: *"Com menjaven? No és anècdota... Menjaven que no veia ni el que hi havia al plat... aquí mengen a la trona, ho veuen tot, més vegades al dia... Al ser diferent pot arribar un moment que decideixi què vol, què li ve més de gust... Al arribar a casa m'agafen per donar-me l biberó..."*.

Finalment, d'aquest ítem també destaquen la importància de ser flexibles en l'exigència d'aquest canvi d'hàbits: *"Hi ha nens que tenen pànic a l'aigua o que mai han vist el sabó... i no passa res si no ens dutxem cada dia. Cal anar de mica en mica. I el ritme el marca el nen. Per això cal aquesta disponibilitat, temps..."*.

En resum, sobre com establir uns hàbits i rutina en les activitats de vida diària els professionals treballen:

- a) els aspectes que són necessaris pels infants adoptats
- b) el motiu de portar aquesta rutina
- c) aspectes que consideren que no són positius per un menor adoptat
- d) els menjars: com mengen i les dificultats que tenen
- e) les nits com a moment especial
- f) donen pautes d'actuació

- g) la importància de conèixer els hàbits que aquests infants han tingut al seu país d'origen
- h) la importància de ser flexibles en l'exigència d'aquest canvi d'hàbits

Com posar normes i límits en les situacions de vida quotidiana: en relació a aquest ítem els professionals treballen per fer-los conscients de que es poden trobar amb situacions realment difícils i com abordar-les: *“Us podeu trobar que algun nen us agredís, us mossegués... però és clar, això ho has d'aturar i dir-li que no. Però a vegades costa mantenir la calma perquè si passa quinze vegades al dia a la cinquena ja estàs desbordat. Si algun nano ho posa molt difícil doncs cal prioritzar allò que millori la convivència. Però el que es necessita és temps”*. També en com posar límits *“Els límits els has de posar. Cal tenir molta paciència. Has de posar límits però amb molta flexibilitat. Has d'anar prioritzant els aspectes clau i anar fent...”* i en delimitar què són límits i què no: *“Dormir amb nosaltres serà consentir-lo? No! Consentir és no posar límits quan toca”*.

Finalment, també treballen com efectuar càstigs: *“Quan faci alguna cosa malament, doncs seus al seu costat però no jugueu. I el càstig és no jugar però mai que tu marxis. I el càstig no ha d'anar en relació a la ràbia que ha nosaltres ens faci el que ha fet. Penseu que cridar o donar una bufada el que fa és que recordi l'orfenat o el sistema d'allà... El que cal és paciència i temps”*.

En resum, sobre *com posar normes i límits en les situacions de vida quotidiana* els professionals treballen:

- a) fer conscients als sol·licitants de que es poden trobar amb situacions realment difícils i com abordar-les
- b) delimitar què són límits i què no
- c) com posar càstigs

Nivell escolar: respecte aquest ítem els professionals destaquen molt que cal respectar el nivell evolutiu del menor: *“El que observem és que a P4 al pati juguen amb els de P3.*

Això vol dir que està a prop dels de P3. Exigir-li més del que pot és reforçar-li la baixa autoestima perquè no pot. I parlem de portar-lo a l'escola el més tard que es pugui. Si el portem al curs que li toca per edat, li farem veure que és diferent, i que no pot arribar al nivell dels companys. Llavors el que passarà és que a 1r o 2n han de repetir i ells ja porten 3-4 anys veient que no poden ser com els altres”.

Insisteixen en perquè els infants poden mostrar hiperactivitat i manca de concentració: *“Si estem atents a moltes coses, segurament evitarem molta hiperactivitat (TDAH). Un nen quan viu coses que no pot controlar ni sostenir-les, o desconnecta o es mou molt...”*. Comenten la importància que a aquests infants no se'ls tracti com a la resta, a nivell evolutiu: *“Lo pitjor és que us plantegin que aquests nens han de ser com tothom”*.

També destaquen la dificultat que aquests menors tenen per acceptar la crítica i el càstig: *“Tots aprenem a base d'equivocar-nos i una criatura vinculada pot acceptar la crítica però un adoptat no podrà acceptar la crítica ni el càstig. I a l'escola li recordaran constantment que no ho fa bé”*.

Finalment, el que diuen és que no importa que vagi un curs endarrerit sinó que tingui el que realment necessita: *“Que vagi un curs per darrera no és gens significatiu. Que el nen us parli de l'orfenat i us expliqui coses suposa moltes hores d'estar junts”*.

En resum, sobre *el nivell escolar* els professionals treballen:

- a) que cal respectar el nivell evolutiu del menor
- b) perquè els infants poden mostrar hiperactivitat i manca de concentració
- c) que a aquests infants no se'ls tracti com a la resta a nivell evolutiu
- d) la dificultat que aquests menors tenen per acceptar la crítica i el càstig
- e) que no importa que vagi un curs endarrerit sinó que tingui el que realment necessita

Temps d'escolarització després de l'adopció: respecte aquest ítem els professionals expressen quan creuen ells que seria bo escolaritzar aquests menors: *“El nen ha d'anar a l'escola quan està en igualtat de condicions que els altres. Quan plori quan es fa mal, quan només et busqui a tu com a referent, quan es pugui comunicar, quan en*

psicomotricitat es pugui desenvolupar com els altres...". Insisteixen en que l'infant hauria d'estar el màxim de temps possible a casa: "El temps a casa ha de ser el màxim possible. Perquè estigui al mateix nivell que els altres necessitaríem molts anys, llavors cal que vagi a l'escola referenciat, segur, amb llenguatge consolidat... Si no té tot això assolit estarà molt menys preparat i estarà en desigualtat. Si pot ser, nosaltres recomanem un any". I comenten el que diu la llei: "heu de pensar que l'escolarització obligatòria no és fins els 6 anys".

Insisteixen en que no cal tenir pressa per escolaritzar-lo, perquè l'escola no li aporta res significatiu pel que ells necessiten: *"El vincle l'heu de fer vosaltres, no la mestra, i en quatre mesos no es fa el vincle. A la llar d'infants s'adquireixen hàbits que ell ja té. No aporta res que no pugueu fer a casa: explicar contes, enganxar gomets... amb atenció individualitzada. Si podeu oferir-li més de 16 setmanes molt millor".*

De fet, remarquen que l'escola els hi recorda a l'orfenat: *"Por eso os pedimos que no escolaricéis a los niños con un vínculo disperso, indiscriminado... porque no necesita espacios como los que ya ha tenido. Lo que necesita son espacios de exclusividad, de atención permanente...".* Per això, els professionals consideren que és millor que estigui a casa amb alguna persona referent que a la llar de infants: *"Mejor canguro. Una persona de referencia y si es de la familia mejor. Cal fer el que es pugui amb el que tenim. L'ideal és que els tres primers anys estigui a casa, amb cosins o germans, la gent del barri...".*

Un altre aspecte que destaquen és que una escolarització massa d'hora pot generar trastorns de vinculació: *"Lo que sí os podemos decir es que hay estudios que demuestran que los que se escolarizan antes de vincularse tienen más problemas. Si no entienden, no está seguro... afrontarse a todos los retos que la escuela supone es ponerlos en una situación de frustración que no ayuda al niño. Y la ilusión es mucha pero luego cuando llega y son invasivos y agobian, aguantar es duro y acabamos pensando que el cole es lo que más necesita, y no es él, somos nosotros".* I que aquesta es produeix, perquè en realitat, són els pares els que necessiten que vagi a l'escola i no ell: *"Hi ha famílies que en 2 mesos ja els porta a l'escola i nosaltres diem qui és que ho necessita: els pares o el nen? Els nens no necessiten estar amb nens, però som nosaltres els que no sabem estar amb un nen que es mou... Si un té ganes d'estar hi ha moltes maneres de fer coses que*

ajuden al nen: anar al mercat, anar al parc amb tu, ensenyar-lo a pujar escales... així després quan vagi a l'escola estarà més adaptat". Per això, expliquen què poden fer els pares per escolaritzar al seu fill el més tard possible i respectant el nivell evolutiu real: "Has de parlar amb l'inspector, has de barallar-te amb l'administració...".

Finalment, insisteixen en la importància d'escolaritzar el més tard possible, malgrat alguns professionals diguin el contrari: *"Ho remarquem molt perquè encara hi ha professionals que diuen que el que necessiten són nens. Us demanem si us plau, que aquí, si ho escolteu, no penseu que hi ha debat obert, per un nen això pot ser molt greu, i les conseqüències poden ser nefastes"* ja que qualsevol separació és dolorosa, ni que sigui d'unes hores: *"a vegades dues hores o sis no té res a veure. Només que hi hagi una separació ja pot ser dolorós"*.

En resum, sobre el temps d'escolarització després de l'adopció els professionals treballen:

- a) quan creuen ells que seria bo escolaritzar aquests menors
- b) que l'infant hauria d'estar el màxim de temps possible a casa
- c) el que diu la llei
- d) que no cal tenir pressa per escolaritzar-lo, perquè l'escola no li aporta res significatiu pel que ells necessiten
- e) que l'escola els hi recorda a l'orfenat
- f) que és millor que estigui a casa amb alguna persona referent que a la llar de infants
- g) que una escolarització massa d'hora pot generar trastorns de vinculació
- h) que els pares escolaritzen al menor perquè en realitat són ells els que necessiten que vagi a l'escola i no l'infant
- i) què poden fer els pares per escolaritzar al seu fill el més tard possible, respectant el nivell evolutiu real
- j) la importància d'escolaritzar el més tard possible, malgrat alguns professionals diguin el contrari
- k) que qualsevol separació és dolorosa, ni que sigui d'unes hores

Compartir o no la informació amb els mestres de l'escola: Respecte aquest ítem comenten que on cal parlar-ho és a casa i després ja ho compartirem si és necessari: *“Des de l'escola es pot parlar de l'adopció però el nucli del tema, la reparació, s'ha de fer a casa. Ho podré parlar obertament amb la mestra quan jo ho tingui clar i segur de parlar-ho a casa”*.

En resum, sobre *compartir o no la informació amb els mestres de l'escola* els professionals treballen:

a) que on cal parlar-ho és a casa i que després ja ho compartirem si és necessari

Com organitzar l'arribada del menor: respecte l'arriba del menor, els professionals se centren en l'arribada a l'aeroport i els primers dies a casa. De l'arribada a l'aeroport destaquen el que el nen necessita: *“És un dels pocs consells que ens agrada donar. L'aeroport és un moment molt difícil. Només us coneix a vosaltres. Prohibit que vagi de mans en mans. Aquest nen ha d'estar amb vosaltres. Els nadons acabats de néixer no van de mans en mans... Aquests tampoc, ja tindreu temps”*.

Per tant, recomanen arribades tranquil·les: *“Us diem que vigileu i després poder ser vosaltres els que necessiteu compartir això, però hi ha altres maneres: que us preparin el menjar, que us portin les maletes i us hagin obert les finestres... El que cal és que penseu com a pares i ho feu el més convenient pel vostre fill”*. Destaquen que és important detectar que la majoria de comportaments que poden mostrar els menors són manifestacions de la por que tenen: *“Tot són manifestacions de la por. Si reconeixem que està espantat, podem acompanyar-lo i no deixar-lo de braços en braços”*.

Una vegada a casa, els professionals recomanen que els desplaçaments per visitar-los els facin els altres ja que el menor necessita estabilitat: *“Els primers dies que vingui la gent a casa, no haver de voltar per totes les cases. I si arribeu a l'estiu i arribeu i als dos dies canvieu a la segona residència encara els hi estem complicant més la cosa. Els nen s'adapten però quan més senzill sigui millor”*.

Cal ser conscients del canvi que es produeix amb l'arribada del menor, tant per ells com pels pares: *"Si pensem en tot allò que per nosaltres és normal i per ells no, poden haver reaccions molt diferents: interruptors de llum, nevera, aspirador, armaris, microones... nosaltres li direm que està a casa seva però per ell tot serà nou, altres sabors, la roba farà una olor diferent... si us poseu a fer llista entendreu perquè diem dosificar, perquè els primers dies hi ha moltes coses a canviar"*.

Finalment, expliquen com passen els menors els primers dies a la llar familiar: *"Algunes famílies ens diuen que es passen un temps observant com juguen els altres. A aquests ningú els ha ensenyat i primer han d'aprendre. Aprenen per imitació. A vegades deambulen per la casa, altres busquen la presència dels pares... un germà podia ser un recurs o un límit, perquè no tolera a l'altre, o té gelos del que ha arribat..."*.

En resum, sobre com organitzar l'arribada del menor els professionals treballen:

Sobre l'arribada a l'aeroport:

- a) el que el nen necessita
- b) recomanen arribades tranquil·les
- c) la importància de detectar que la majoria de comportaments que poden mostrar els menors són manifestacions de la por que tenen

Sobre els primers dies a casa:

- a) que els desplaçaments per visitar-los els facin els altres ja que el menor necessita estabilitat
- b) que cal ser conscients del canvi que es produeix amb l'arribada del menor, tant per aquest com pels pares
- c) expliquen com passen els menors els primers dies a la llar familiar

Com distribuir/adaptar l'espai de la llar familiar: D'aquest ítem, els professionals al recorregut formatiu només treballen el fet de que no hi hagi un excés d'estímul pel menor: *"Les habitacions plenes de ninos poden ser generadors d'atacs instantanis" o "Mentre no estigui sobresaturat de coses, de llums que es mouen, mòbils..."*.

En resum, sobre *com distribuir/adaptar l'espai de la llar familiar* els professionals treballen:

a) que no hi hagi un excés d'estímul pel menor

Com adaptar el seu ritme diari a les necessitats del menor: En relació a aquest ítem, els professionals insisteixen en que cal dedicar-hi molt de temps al menor: *“Caldrà dedicar-hi molt de temps a aquest nen. Cadascú el que pugui... però molt”*. I també que serà important ser flexible per adaptar-se a tot el que necessiti el menor. Ho exemplifiquem amb un cas: *“Las sorpresas en la adopción pueden ser muchísimas y es necesario adaptarse. Cambiar el permiso de maternidad por el de paternidad es un regalo para toda la vida. Darle al niño lo que necesita es lo mejor”*.

En resum, sobre *com adaptar el seu ritme diari a les necessitats del menor* els professionals treballen:

a) que cal dedicar-hi molt de temps al menor

b) la importància de ser flexible per adaptar-se a tot el que necessiti el menor

Observar: de l'observació els professionals consideren rellevant detectar tot el que porten a la seva motxilla: *“Hem d'anar mirant com arriben. Hem de mirar la motxilla del nen però també la motxilla dels pares. Pot haver-hi dolor, pèrdues... i això també s'ha de treballar”*. També insisteixen en que els nens no parlen però s'expressen a través de les seves accions: *“Exacte, els nens no parlen però ho expliquen tot en funció de com fan les coses: com dormen, com riuen,... o com no dormen, no riuen”*.

Finalment, destaquen que cal observar per detectar senyals que ens permetin parlar amb l'infant: *“Quan veuen embarassos al seu entorn, aniversaris... i no pregunta, és que té por de preguntar, no que no li interessi. Moments hi ha molts. Si jo pregunto alguna cosa i no hi ha resposta, ja no preguntaré mai més. Per això dèiem que l'observació és fonamental”*.

En resum, sobre *l'observació* els professionals treballen:

- a) detectar tot el que porten a la seva motxilla
- b) que els nens no parlen però s'expressen a través de les seves accions
- c) que cal observar per detectar senyals que ens permetin parlar amb l'infant

Respectar el ritme del menor: En referència a aquest ítem, els professionals treballen la importància de respectar al menor i el que necessiti en tot moment: *“El que cal és respectar a la criatura. Necessita que el cuidin però sobretot que el respectin”*. També destaquen que cal incorporar-ho tot amb calma: *“El que us demanem és temps. Si vosaltres ho feu amb calma tot va sortint. Sinó diem que l'adaptació dura 16 setmanes i no, això és la baixa però l'adaptació dura més”*.

En definitiva, recomanen que el ritme d'adaptació el vagi marcant el menor: *“Deixar-li que s'enfadi, que t'envii a la porra... que desapregui per tornar a aprendre. Però clar, portem tant de temps esperant, que no poder axuxar-los pot ser dur, però ells necessiten deixar tot el seu ensinistrament enrere. I vosaltres els heu d'anar oferint molt poquet a poquet el canvi, però heu de deixar que dormin a terra, una dia li deixeu un coixí a veure si l'agafa... Heu de respectar el seu ritme”*.

En resum, sobre *respectar el ritme del menor* els professionals treballen:

- a) respectar al menor i el que necessiti en tot moment
- b) que cal incorporar-ho tot amb calma
- c) que el ritme d'adaptació el vagi marcant el menor

Les diferents etapes evolutives: Respecte aquest ítem els professionals destaquen que els infants adoptats acostumen a tenir menys edat evolutiva que la biològica: *“Nosaltres pensem en tot el que el nen no ha tingut i necessita i no en que ha de fer el mateix que tots. I si té trastorns greus, divideix per tres. Si el nen té 9 anys, pensa que en té 3”*.

Aquest retard evolutiu acostuma a ser conseqüència de la manca d'estimulació i vinculació: *“Al bressol ningú venia a atendre'm... tot és diferent del que tenen els*

biològics. I tinc retard evolutiu perquè ningú jugava amb mi ni m'estimulava. Això servirà per tot. El que caldrà és reparar tot això amb més vinculació. Quan sigui agressiu: més vinculació". Tot i que avancen molt en la recuperació de certs aspectes, la qualitat de la seva evolució triga més: "Hem de pensar que no són capacitats, és el tema emocional, relacional... Amb molt poc temps parlen l'idioma, i llavors pensem que són Einstein. I clar, de zero a on està és molt, però ningú mira que té un llenguatge més pobre que els altres nens, la capacitat de llegir i escriure... però cal tenir-ho en compte i aprendre a mirar el nen que tinc, no el que vull".

Els professionals insisteixen en que ha de viure les etapes que no ha cobert abans, malgrat no corresponguin per l'edat biològica: *"Como pide un bebé las cosas? Exigiendo y llorando mucho. Él no ha tenido nunca esa vivencia y por eso necesita exigir aunque tenga 3 años, aunque por edad no le toque... Si él pide cubrir esa etapa y no se lo damos se le quedará esa etapa por cubrir. Aunque nos pida cosas de bebé hay que dárselo porque sino no creará que merece cubrirlo".* Amb la falsa autonomia que porten del orfenat és on els professionals veuen més clar que han de retrocedir per poder avançar: *"Això es veu molt clar en l'autonomia. Aquests nens s'autoregulen totalment. I el que cal és que els pares els hi regulin la vida, no ells. Cal que vagin superant etapes per poder passar a la següent. Costa interpretar-ho així, però és important".*

Relacionat amb el retard evolutiu, els professionals recomanen joguines adaptades a les seves necessitats, no a la seva edat: *"Una recomanació que fem és que les joguines siguin poques i de com a mínim un any menys de l'edat biològica que tingui. Perquè recordem que no saben jugar i cal que els ensenyem. I jugar a un puzzle que em queda gran és molt frustrant. El més important és que estigui sempre acompanyat i amb coses que pugui manipular, com els tappers de la cuina o els plats de plàstic. Però que estigui a la cuina, amb nosaltres".*

Finalment, els professionals també expliquen les diferents fases del dol o d'un canvi, i comenten per quines fases passen els adoptats: *"Fases del dol: protesta, desesperació i acomodació. Amb els adoptats sovint passa que directament estan a la fase d'acomodació. Per què? Perquè jo no em puc enfadar amb algú que no sé com reaccionarà si no em porto bé. I si em torna? No començaran la fase de protesta fins que no estigui vinculat amb vosaltres".*

En resum, sobre *les diferents etapes evolutives* els professionals treballen:

- a) que els infants adoptats acostumen a tenir menys edat evolutiva que la biològica
- b) que el retard evolutiu acostuma a ser conseqüència de la manca d'estimulació i vinculació
- c) que tot i que avancen molt en la recuperació de certs aspectes, la qualitat de la seva evolució triga més
- d) que ha de viure les etapes que no ha cobert abans, malgrat no corresponguin per l'edat biològica
- e) que han de retrocedir en la falsa autonomia per poder avançar
- f) que les joguines han d'adaptar-se a les seves necessitats, no a la seva edat
- g) les diferents fases del dol o d'un canvi, i comenten per quines fases passen els adoptats

Les diferències individuals: respecte aquest ítem, els professionals comenten molts aspectes. Destaquen que els infants adoptats tenen desig d'exclusivitat: *"Al principi reclamen molta, molta atenció pel desig d'exclusivitat. Tenen desig de ser estimat, tot i que una altra cosa és que sàpiga estimar"*. I necessiten saber-se estimats per ells mateixos: *"El missatge de l'Annie és que m'estimeu a mi igual que estimaríeu a qualsevol que hagués arribat"*.

També treballen que cal ajustar les expectatives al fill real que tenen i no al que voldrien: *"El que jo tingui no serà el que jo he estat buscant. Serà un altre nen. Cap nen pot substituir un altre. I és probable que us plantegeu perquè aquest? És important que ajusteu les expectatives i les adapteu al fill real que vingui"*.

En quant als germans, comenten que entre ells tenen experiències diferents i que això cal tenir-ho en compte: *"És molt més complicat. La vivència de la mateixa història és completament diferent... i la vivència del germà gran sol ser molt dura, per la càrrega de responsabilitat"*.

També destaquen que cal treballar les diferències: *“No podreu evitat els comentaris, sempre els tindreu: “¿cuánto te ha costado?” Entendre quina resposta doneu a tots aquests missatges serà la clau. Les diferències hi són, i no ho podeu evitar. Ha de tenir recursos per sortir-se’n”*. Finalment, consideren important que aquestes diferències no el facin sentir-se un pobret: *“Tampoc és bo viure en una família que sempre em considerin un pobret...”*.

En resum, sobre *les diferències individuals* els professionals treballen:

- a) que els infants adoptats tenen desig d'exclusivitat
- b) que necessiten saber-se estimats per ells mateixos
- c) que cal ajustar les expectatives al fill real que tenen i no al que voldrien
- d) que entre germans tenen experiències diferents i que això cal tenir-ho en compte
- e) que cal treballar les diferències
- f) que aquestes diferències no el facin sentir-se un pobret

Com estimular al menor en el seu desenvolupament psicomotor: respecte aquest ítem els professionals expliquen quina és l'edat òptima per estimular als infants: *“De 0-3 anys és el moment clau d'estimular. Després poden recuperar però segur seran més lents”* i comenten que no s'ha de forçar el desenvolupament del menor: *“Si quan arriba no l'apretem, li oferim l'oportunitat de poder desenvolupar-se”*.

En resum, sobre *com estimular al menor en el seu desenvolupament psicomotor* els professionals treballen:

- a) quina és l'edat òptima per estimular als infants
- b) que no s'ha de forçar el desenvolupament del menor

Regressions o comportaments no apropiats pel moment evolutiu del menor: sobre aquest ítem els professionals insisteixen molt i destaquen que les regressions les han de fer per recuperar aquelles etapes que no han viscut: *“Són regressions però molt*

positives. Amb el control d'esfínters hi ha nanos que ho aprenen ràpid perquè tot el dia mullat o despullat no els hi agrada. I després despullar-se ho associen a càstig. I aquí, poden tornar a fer-se pipí o caca i no passa res. Poden demanar el biberó o fins i tot el pit. Són etapes que no han viscut i necessiten sentir-se confortats en això". Per tant, insisteixen en que malgrat ens puguin criticar per "mimar-los" cal deixar que les facin: "Si ho tenim en compte i atenem totes les regressions perquè sigui un nen sa, doncs se'ns criticarà a tope. Tot el que demani i no cobrim es perdrà per a tota la vida. Per això és tan important".

Els professionals comenten que cal potenciar aquestes regressions i no la falsa autonomia: *"I resulta que aquí, com a indicador positiu, fan passes endarrere. Vull comprovar que si jo no menjo sol hi ha algú que m'ho dóna. Són regressions molt positives. Això de que va arribar molt autònom i ara està molt emmarat, és una cosa molt positiva. El que cal és no potenciar aquesta falsa autonomia. Al principi cal deixar que mengi sol però en quant puguem li hauríem de donar nosaltres perquè sàpiga que ja té algú que el cuida".*

Aquestes regressions apareixen en moments de frustració: *"Tienen regresiones en determinadas situaciones y vale la pena ver en qué situaciones pasa, que suele ser en las que no tienen capacidad para tolerar la frustración. De ahí que necesiten más proximidad",* per això cal no confondre les regressions amb actituds agressives: *"Els biològics fan el mateix. A l'inici del joc jo agafo una joguina i l'altre em pega per aconseguir-la, no hi ha diàleg. Si aquesta etapa no la viuen, ho fan amb 5 anys i llavors cal estar atent per no confondre-ho amb agressivitat... són regressions!"*.

En resum, sobre *les regressions o comportaments no apropiats pel moment evolutiu del menor* els professionals treballen:

- a) que les regressions les ha de fer per recuperar aquelles etapes que no ha viscut
- b) que malgrat ens puguin criticar per "mimar-los" cal deixar que les facin
- c) que cal potenciar aquestes regressions i no la falsa autonomia
- d) que les regressions apareixen en moments de frustració
- e) que cal no confondre les regressions amb actituds agressives

Risc de sobreestimulació: Els professionals tracten aquest tema recordant que cal evitar la sobreestimulació: *“La sobreestimulació també cal contemplar-la, perquè aquí s’apunten a l’escola abans del que toca, fan extraescolars, activitats, tibidabo... moltes joguines...”*. Per evitar aquesta sobreestimulació, recomanen dosificar: *“Cal adonar-se que malgrat els hi vulguem donar tot, hem de dosificar i anar amb calma per donar-los el que realment necessiten que és una família, exclusivitat...”*.

Alguns professionals parlen de l'efecte discoteca: *“Amb els pares ho hem anomenat “efecte discoteca” per aquest estímul constant. Hi ha nanos que no han sortit mai a l’exterior. I arriben aquí i els posem al dia, i clar, estan com una moto”*.

Finalment, comenten que també cal dosificar amb les joguines: *“Poques joguines (dos) i passar pel meu, meu, meu que és el que els hi toca. Els pares ho diuen, que els hi regalen moltes joguines. I ve d’un entorn de zero estímuls, per tant cal regular-les”*.

En resum, sobre el risc de sobreestimulació els professionals treballen:

- a) que cal evitar la sobreestimulació
- b) que cal dosificar
- c) parlen de l'efecte discoteca
- d) que també cal dosificar amb les joguines

Posar-se en el lloc del menor per entendre'l millor: Aquests ítem els professionals el treballen fent que els participants al recorregut formatiu pensin què necessitarien ells si estiguessin al lloc dels infants: *“Lo importante es ponernos en su piel, e imaginarnos que necesitaríamos nosotros en un momento así... Pasan mucho miedo... es como confirmar que me van a volver a abandonar...”*. També volen que pensin com poden sentir-se els infants, i ho treballen a través de preguntes com: *“Havíeu imaginat aquesta situació des de la perspectiva del nen?”*.

Els professionals insisteixen en que els adults saben el que està passant però els infants no: *“La capacitat dels adults de saber a on anem, perquè ho fem... el nen no la té”*. I

comenten que les expectatives dels menors és que tot continuï com fins era en aquell moment: *“Sabem que és beneficiós, però ells no ho poden percebre. El nen no ho pot saber. Li dona seguretat el que tenen i coneixen. Si als biològics quan els hi canvien uns llençols ja poden sentir-se malament imagineu un canvi tan brusc”*.

Finalment, treballen el fet d'entendre el que l'infant ha viscut al país d'origen i les diferències que troba aquí: *“Entendre com viuen ens ha d'ajudar per saber què necessita aquí. No necessita una escola, necessita una família. De banyar-se en un riu amb 40 nens a banyar-se en una banyera amb dos adults mirant hi ha una gran diferència”*.

En resum, sobre *posar-se en el lloc del menor per entendre'l millor* els professionals treballen:

- a) que pensin què necessitarien ells si estiguessin al lloc dels infants
- b) com poden sentir-se els infants
- c) que els adults saben el que està passant però els infants no
- d) que les expectatives dels menors és que tot continuï com fins era en aquell moment
- e) que cal entendre el que l'infant ha viscut al país d'origen i les diferències que troba aquí

Entendre les reaccions del menor amb l'adult condicionades per la seva història prèvia:

D'aquest ítem els professionals destaquen que cal entendre que alguns comportaments del menor té a veure amb les experiències prèvies que ha viscut: *“El que més sobte és que quan més petit més s'adaptarà i no, quan més maltractament més ràbia i més agressivitat tinc. Per això són esquerps en el contacte físic... Quan més mal ha rebut més ferides té (físiques i psicològiques). Per això el més important és el que nosaltres li podem oferir per curar les ferides, però les ferides les tenen”*.

Dels comportaments que poden tenir, els professionals remarquen que poden rebutjar a un membre de la parella, normalment la figura masculina: *“Alerta amb els homes perquè sou una figura bastant rebutjada. Hi ha molt pocs en les institucions i poden relacionar-vos amb un metge, per la veu... També us diu coses si rebutja a la mare... i el que cal*

tindre molt clar és que són sentiments relacionats amb la por i amb la seva història i experiències”.

En resum, sobre *entendre les reaccions del menor amb l'adult condicionades per la seva història prèvia* els professionals treballen:

- a) que cal entendre que alguns comportaments del menor té a veure amb les experiències prèvies que ha viscut
- b) que poden rebutjar a un membre de la parella, normalment la figura masculina

Oferir suport o acompanyament al menor: La tasca que cal fer amb aquests infants és treballar i reparar tota la seva història personal: *“El que li proporciona de diferent estar en una família i no en un centre és que ara li poden acompanyar a reparar la seva ferida. El que li fa ser diferent és que té uns pares i ells li poden donar cobertura en tot això”.*

Els professionals comenten que la millor reparació és que sàpiguen que els estimes malgrat la seva història: *“Tenen l'autoestima molt baixa... i si no parlem de la història és la confirmació de que no t'agrada com sóc ni la meua història perquè és molt lleig. El que necessiten és que els estimis encara que la seva història sigui repugnant i que els sàpiguen que vosaltres ho sabeu i malgrat d'això els estimeu. Aquesta és la millor reparació”,* i per això cal afrontar que el van abandonar: *“En totes les situacions d'abandonament caldrà afrontar que no el desitjaven i per tant cal entendre-ho per poder fer l'acompanyament”.*

Al recorregut formatiu es remarca que el nen necessita d'un adult que l'ajudi a gestionar la seva història parlant amb ell: *“Una altra cosa és la necessitat de rebre una explicació. No podem pensar que se'ls explica tot, per tant, expliqueu-li. Ens entendreà perquè la comunicació no verbal diu més que la verbal. Tranquil·litza molt a un nen dir-li “entenc que ho estàs passant malament però joestic aquí amb tu per acompanyar-te”, “serà per sempre”...*

“Tot això es pot dir per la mirada, amb el to... Han de tenir informació. Perquè “saber” ens ajuda a tots. Ens podem enfadar (no faltaria més!) però millor saber-ho que no”. Del que es tracta és de compartir el dolor amb ells: “És compartir-ho amb ell. Si t'acompanyo

en això que és el que et fa més mal, et puc acompanyar en tot... És desculpabilitzar-lo a ell, si cada vegada que hi pensa es queda sol... no, cal acompanyar-lo i compartir-lo”.

Els professionals també insisteixen molt en que aquest acompanyament i suport l’han de trobar a casa: *“Si no té cap base, no podrà construir res. I així si li diuen alguna cosa podrà anar a casa i comentar-ho i el podreu acompanyar per superar el dolor”*. Per això, és important que l’infant noti que no ens molesta parlar, que també ens interessa la seva història: *“No és anticipar-se sinó que sàpiga que el camp està obert per parlar”*, i lògicament el que cal revisar és si qui no s’atreveix a parlar són els pares: *“Si tengo una información muy amplia pero no lo tocamos porque nos duele... no lo ayudamos. Además se dice que no se toca porque le duele a él, cuando en realidad le duele a los padres. Y es mejor que duela y se cure que no que se quede ahí la herida abierta”*.

Per donar el millor suport, cal donar tota la informació que tenim sense dir mentides: *“Lo mejor es darle herramientas para poder afrontar las diferentes situaciones, y además estar con ellos y acompañarlos. Debemos decirle la verdad siempre”*. També que tot ho pugi fer acompanyat per nosaltres: *“També us recomanem que la primera vegada de tot el que faci el vostre fill ho faci acompanyat. Només així reparam. Això és una pauta. Tractant-lo com si fos més petit encertarem segur. I no patiu perquè això no retrassarà el seu desenvolupament, perquè emocionalment estarà per sota i així encertarem”*. I finalment, els professionals destaquen, que encara que no fem res, estiguem allà: *“Si ell té por i m’abraça fort i joestic allà ja ens estem comunicant, o si em diu que no el toqui però em quedo al seu costat,estic allà...”*.

En resum, sobre *oferir suport o acompanyament al menor* els professionals treballen:

- a) que cal treballar i reparar tota la seva història personal
- b) que la millor reparació és que sàpiguen que els estimes malgrat la seva història
- c) que cal afrontar que el van abandonar
- d) que el nen necessita d’un adult que l’ajudi a gestionar la seva història parlant amb ell
- e) que es tracta és de compartir el dolor amb ells
- f) que aquest acompanyament i suport l’ha de trobar a casa

- g) la importància que l'infant noti que no ens molesta parlar i que també ens interessa la seva història
- h) que cal revisar és si qui no s'atreveix a parlar són els pares
- i) que cal donar tota la informació que tenim sense dir mentides
- j) que cal que tot ho pugui fer acompanyat per nosaltres
- k) que encara que no fem res, cal que estiguem allà

Les mostres d'afecte: Respecte aquest ítem, els professionals confirmen que l'infant necessita, com amb els hàbits, estructures i rutines afectives: *“Es tracta de tenir una estructura, seqüències rutinàries, amb la part afectiva”*. Tot i així, remarquen que al principi cal dosificar molt les mostres d'afecte: *“Caldrà dosificar... i també a nivell afectiu. Perquè si al principi l'abraceu i petonegeu molt s'espantarà, i sembla fàcil però no ho és tant”*. Sobretot, perquè les vivències prèvies determinen les relacions afectives: *“El nen té més ràbia, més rancúnia... Hi ha famílies que han estat molts anys lluitant perquè no es deixen estimar... En canvi, un nen que ha estat estimat, es tornarà a deixar estimar perquè sap que és”*.

L'infant necessita poder connectar amb les seves emocions: *“Ser sano es poder connectar con las emociones adecuadas con el momento vivido. Y un niño es una explosión de emociones, y lo necesario es poder expresar lo que se siente. Ante abandonos, muertes... tenemos que poder sentir y conectar con esta emoción...”*. En canvi, alerten que és important que la nostra alegria no eclipsi els seus sentiments: *“No es tracta de no dir que estàs content, però si t'inunden d'alegria, com puc dir jo que no estic tant contenta? Puc queixar-me? Puc estar trista?”*.

Un altre aspecte de l'afectivitat que destaquen els professionals, és que sovint necessiten anar confirmant que els estimes: *“Això ens ho expliquen pares que encara que portin molt temps a casa us pregunten si l'estimeu, us toquen per comprovar que esteu allà...”* ja que per sentir-nos segurs cal afectivitat: *“Sin cariño y afecto no puede haber seguridad”*.

En resum, sobre *les mostres d'afecte* els professionals treballen:

- a) que al principi cal dosificar molt les mostres d'afecte
- b) que les vivències prèvies determinen les relacions afectives
- c) que l'infant necessita poder connectar amb les seves emocions
- d) la importància de que la nostra alegria no eclipsi els seus sentiments
- e) que sovint necessiten anar confirmant que els estimes
- f) que per sentir-nos segurs cal afectivitat

Sobreprotecció: Sobre aquest ítem, els professionals destaquen que no li podrem evitar el patiment: *“Evitar el sufrimiento no es útil ni eficaz. Si yo sé que está triste puedo evitar que lo esté o cuando esté triste estar a su lado, la tendencia es a evitarlo pero lo mejor es afrontarlo y acompañado, porque ellos son fuertes, no son de mantequilla”*.

En resum, sobre *la sobreprotecció* els professionals treballen:

- a) que no li podrem evitar el patiment

Tots els membres de la família coneixen el projecte adoptiu: en relació a aquest ítem, els professionals remarquen que el projecte és de la unitat familiar, però també de l'entorn perquè es relacionarà amb tots: *“L'adopció l'entenem com un procés que ha de fer la família però també l'entorn proper”*. Per això, cal donar l'oportunitat a aquest entorn de que faci el seu procés: *“Des de que vam decidir adoptar fins avui han passat coses... i a l'entorn també se li ha de permetre viure aquest procés de fer-se a la idea”*.

El fet de compartir-ho serà el que permetrà que les diferents angoixes es rebaixin: *“També els que heu intentat tenir fills biològics, quan ho compartiu amb la família baixa el neguit en aquest sentit. I el tema l'hem de plantejar nosaltres, perquè els altres no ho faran ja que poden pensar que s'obren portes d'un patiment anterior”*.

En resum, sobre que *tots els membres de la família coneixen el projecte adoptiu* els professionals treballen:

- a) que el projecte és de la unitat familiar, però també de l'entorn perquè es relacionarà amb tots
- b) que cal donar l'oportunitat a aquest entorn de que faci el seu procés
- c) que el fet de compartir-ho serà el que permetrà que les diferents angoixes es rebaixin

La família extensa ha manifestat la seva acceptació pel projecte adoptiu: en relació a aquest ítem els professionals comenten que si no s'accepta el projecte això pot afectar a la vinculació posterior: *"Tenen por a que els tornem a abandonar, i si algú de la família no s'obre a aquests nens, ells pensen que no els estimen i que els tornaran a abandonar. D'aquí que sigui important compartir-ho amb els més propers"*. I no només és important compartir-ho, sinó que caldrà fer un treball amb l'entorn per assegurar la millor integració: *"serà fill però també net, cosí... i també cal fer un treball amb la família perquè s'haurà d'integrar. Perquè a ningú li agrada tenir un fill "pobret" ni un fill que "és que clar, no se sap d'on ve..."*. S'haurà de treballar perquè això existeix".

En resum, sobre que *la família extensa ha manifestat la seva acceptació pel projecte adoptiu* els professionals treballen:

- a) que si no s'accepta el projecte això pot afectar a la vinculació posterior
- b) que no només és important compartir-ho, sinó que caldrà fer un treball amb l'entorn per assegurar la millor integració

La família extensa ha manifestat la voluntat d'oferir suport pel projecte adoptiu: cal que la família i els amics donin suport al projecte adoptiu: *"Necessites el suport. Amb els biològics també. El suport de la família i l'entorn és necessari i desitjable. En aquesta aprovació també estan inclosos els amics"*.

En resum, sobre que *la família extensa ha manifestat la voluntat d'oferir suport pel projecte adoptiu* els professionals treballen:

- a) que cal que la família i els amics donin suport al projecte adoptiu

Com treballar amb l'entorn el projecte adoptiu: els professionals, respecte aquest ítem remarquen que cal compartir la informació: *“La proposta és compartir la informació. El nivell de preguntes és el mateix, busquen informació... i podem compartir la inseguretat”,* per poder-los acompanyar en el procés que ells també han de fer: *“El tema és acompanyar. Necessitem que ells també s'il·lusionin. Ells han de fer el procés i se'ls ha d'acompanyar”.*

El fet d'acompanyar-los és important perquè poden aparèixer preguntes que no s'atreveixin a formular: *“El que pot passar és que tinguin preguntes que no s'atreveixin a preguntar...”*, o que algunes persones tinguin por: *“Si jo tingués 70 anys tindria por... El missatge que volem donar és que quan donem aquest missatge cal entendre als altres. Si tenen por és millor que ho diguin ara. És més difícil amb avis que amb tiets, per l'edat... i poden tenir dificultats per vincular-se amb aquell nét. I ells també necessiten un espai per treballar aquestes por”.* I sobretot, cal que les por surtin abans que arribi el menor: *“és important que surtin les por ara. Per recolzar-nos plenament no ens ho diuen, i ho diuen quan el nen ja està aquí”.*

En resum, sobre *com treballar amb l'entorn el projecte adoptiu* els professionals treballen:

- a) que cal compartir la informació per poder-los acompanyar en el procés que ells també han de fer
- b) que poden aparèixer preguntes que no s'atreveixin a formular
- c) que algunes persones puguin tenir por
- d) que cal que les por surtin abans que arribi el menor

A continuació, exposem el contingut i els exemples sobre l'actitud davant la paternitat adoptiva.

10.1.3.2.- Sobre l'actitud davant la paternitat adoptiva

Comentem ara, el contingut i exemples d'expressions que han utilitzat els professionals per treballar l'actitud davant la paternitat adoptiva dels sol·licitants.

Revelació dels orígens: Aquest ítem es treballa de manera extensa. El que els professionals comenten és que els infants no parlen dels seus orígens però hi pensen sovint: *“Un cas d’un nen que no parlava dels orígens un dia li van preguntar quan pensava en el seu origen i el nen va respondre que cada nit. Això diu que encara que no ho parlin hi pensen, i per això és important que se sentin acompanyats en el moment d’anar a dormir perquè és quan pensen més”*, de fet, se senten culpables de la seva història: *“El nen se sent abandonat i pensa que ell és el problema. Si ni els que més m’estimaven em van poder suportar... això és molt dolent i no ho puc parlar perquè em tornaran a abandonar”*. I no ho parlen, perquè saben que als pares adoptius els hi fa mal: *“Ella capta que no pot preguntar i després et trobes que amb 30 anys la teva filla té un buit existencial abismal. Una cosa és que com que a mi em fa mal (el triangle) no en vull parlar, però cal fer-ho per ells. El fill adoptat sempre té aquesta llacuna i l’hem d’ajudar a interpretar”*.

I efectivament, cal revisar si és a nosaltres a qui ens fa mal: *“I si no en parlem és perquè a nosaltres ens fa mal, no perquè ells no ho necessitin. Perquè ho necessiten tots. Els biològics quan pregunten com van néixer van a l’àlbum de fotos i es comenta amb alegria. I els adoptats ho necessiten igual però la diferència és que no tenim la resposta”*. És per això que, malgrat els nens no parlin del passat, nosaltres sí hem de fer-ho: *“En quant a no parlar del passat... és cert que cap nen en parla, però nosaltres sí hem de parlar. Els nens parlen del país però mai parlaran de la seva història”*.

I serà molt important que l’infant noti que no ens fa mal parlar-ho i que això s’ha de parlar a casa: *“Un nen no pregunta però dóna senyals. Si llença una flaix i hi responem molt ràpid ell capta que d’això no es parla. I a ells no els pots citar per parlar, t’agafen al moment que t’agafen. El més important és tenir la consciència de que per ell és important parlar-ho. Si sap que a casa no es pot parlar i a l’escola li diuen que tu mamá no és tu mamá i no pot comentar-ho no el podem acompanyar en el seu procés”*. De fet, recorden que hi ha molts senyals que ens ajuden a parlar: *“Relaciona-ho amb coses quotidianes, que s’interelacionin amb el dia a dia. No espereu a situacions excepcionals. Segur que hi haurà moments que ho permeten, però ho heu de propiciar. No deixeu les fotos allà on no pot accedir, al contrari, que les tingui a la caixa de les joguines”*.

També comenten que és important dir la veritat: *“I sobretot anar sumant... Més val dir coses paulatinament que dir mentides perquè després descobreixen la veritat i és pitjor”*. I també adaptar el discurs a l’edat del nen: *“Una història de prostitució, alcoholisme, agressions... amb 2-3 anys no podem explicar-li els problemes de la prostitució, però sí que la família tenia problemes, que l’alcoholisme és una malaltia que fa que no puguin cuidar nens... i més endavant ja li anirem explicant. I ell en base al que li anem explicant anirà preguntant i construïnt en la mesura que pugui anar entenent”*, ja que totes les històries són dures i fan mal: *“El que cal és plantejar-se que haurem de transmetre una història amb molt de dolor... i si ho expliquem des de la comprensió i no jutjant a la mare biològica ens aproparem al nostre fill i sabrà que estem al seu costat”*.

Sobre la informació, els professionals parlen de la informació que tenim: *“Això també ajuda a l’hora d’explicar al vostre fill perquè els heu adoptat. Exemple: A la Xina la política d’un fill únic, la SIDA a l’Àfrica... Li pot convèncer més o menys però és la informació que tenim i així podem emplenar les pàgines en blanc dels primers anys”* i remarquen que sempre s’ha d’explicar una història el més positiva possible: *“Darrera de la informació hi ha un fet, que està vinculat a una emoció i una interpretació. L’abandonament és un fet i això és així sempre, el que pots canviar és l’emoció i la interpretació. Ex: Saber que va ser abandonat al costat de les escombraries. A tu et genera fàstic i ja ho interpretes. Si en canvi ho interpretes com que el van deixar al costat d’un lloc on algú el podia trobar... la interpretació és ben diferent”*.

Finalment, en el moment de donar la informació, recomanen utilitzar els recursos que tenim al nostre abast: *“El tema s’ha d’explicar des del primer moment. Tenir fotos del viatge a l’alçada del nen, encara que no preguntis parlar nosaltres... Es tracta de que noti que a nosaltres sí ens agrada parlar del tema. Ell no preguntarà sobre coses que no té clares. Si jo m’anticipo el convido a parlar. Amb el viatge, contes... i amb tot el que comporta l’adopció. Fins als 3 anys poca cosa més. I quan toqui parlar d’una cosa més, parlarem de les panxes, d’on vaig néixer jo... i aquí hem de parlar de la seva mare. I hem de transmetre una història tranquil·la, que ens agrada parlar...”*.

En resum, sobre *la revelació dels orígens* els professionals treballen:

- a) que els infants no parlen dels seus orígens però hi pensen sovint
- b) que se senten culpables de la seva història
- c) que no parlen perquè saben que als pares adoptius els hi fa mal
- d) que cal revisar si és a nosaltres a qui ens fa mal
- e) que malgrat els nens no parlin del passat, nosaltres sí hem de fer-ho
- f) que l'infant ha de notar que no ens fa mal parlar-ho i que això s'ha de parlar a casa
- g) que hi ha molts senyals que ens ajuden a parlar
- h) que és important dir la veritat
- i) que cal adaptar el discurs a l'edat del nen
- j) que totes les històries són dures i fan mal
- k) que cal parlar amb la informació que tenim
- l) que s'ha d'explicar una història el més positiva possible
- m) que recomanen utilitzar els recursos que tenim al nostre abast

Buscar o mantenir contacte amb els pares biològics: sobre aquest ítem els professionals treballen que el fet que sovint la persona de referència és la mare i no el pare biològic: *“Això sempre és així. La ferida és “la meua mare em va abandonar” i és molt profunda i és la que s’ha de reparar. El pare el situen de seguida, no tenen problemes amb ell. Amb la mare sempre. Ella és la que em va portar al ventre i em va abandonar”*. També, que si hi ha germans, és a ells als que busquen: *“Muchos buscan a los hermanos pero no a los padres. Vosotros no tenéis que preocuparos por eso, pero ellos sí, y es lo normal, les interesa mucho”*.

De fet, el que més destaquen és que malgrat no tots fan la cerca dels pares biològics, tots hi pensen: *“Que hi vagin no, que s’ho plantegin sí”* i que si s’ha parlat amb els pares adoptius, el desig hi és, però no la necessitat: *“Normalment si s’ha parlat està el desig però no la necessitat perquè saben que tota la informació que sabeu ells la tenen”*. I per

altra banda, si en parlem ens poden demanar que els acompanyem: *“Les històries no són agradables però són el que són. I el que necessiten és compartir-ho i saber que a vosaltres també us sap greu. Si ho compartim, segurament ens demanarà que l’acompanyem a conèixer els pares biològics o que estiguem a prop”*.

En quant el moment de fer-ho, els professionals recomanen que quan són petits no: *“Ir allí de pequeño no se aconseja. De grandes ellos ya decidirán. De pequeños los que deciden son los adultos, a los niños se les explica y punto, pero la familia es un sistema jerárquico, no democrático”*. I insisteixen en que és important que no hagi de triar entre els biològics i els adoptius: *“Han de pertànyer a dos móns. Lo primero que les duele es no haber nacido de tu barriga, no el hecho de haber nacido de otra barriga. Luego, sí que entenderá que vive una realidad diferente, pero lo peor que le puede pasar es tener que decidir. A quién quieres más? Y si los fuerzas al final escogerán. Pero es importante que no tenga que escoger”*.

Finalment, comenten quan fan la cerca els que sí la fan: *“Quan busquen els orígens? Quan moren els pares adoptius, quan la sensació no és de traïció. També passa quan hi ha una malaltia... quan passa per l’experiència de ser pare/mare...”*. La conclusió que exposen però, és que sovint no busquen una nova família, sinó respostes: *“Quan s’inicia la recerca dels orígens potser hi ha algú que va deixar el nen amb la intenció de no tornar a saber res més. L’Anne no busca una nova família només respostes. I sovint el que busquen són els germans perquè que altres es quedin amb els pares sí que els hi fa mal”*.

En resum, sobre *buscar o mantenir contacte amb els pares biològics* els professionals treballen:

- a) que sovint la persona de referència és la mare i no el pare biològic
- b) que si hi ha germans és a ells als que busquen
- c) que malgrat no tots fan la cerca dels pares biològics, tots hi pensen
- d) que si s’ha parlat amb els pares adoptius, el desig hi és, però no la necessitat
- e) que si en parlem ens poden demanar que els acompanyem
- f) que el moment d’anar-hi no és quan són petits
- g) que és important que no hagi de triar entre els biològics i els adoptius

- h) quan fan la cerca dels pares biològics
- i) que sovint no busquen una nova família, sinó respostes

Fer referència als pares biològics: En referència a aquest tema, els professionals divergeixen en el moment de posar la nomenclatura a la mare biològica dels adoptats. Uns parlen de *“Utilitzem vocabulari diferent... podem ser progenitors i no fer de pares”*, és a dir *“Posem progenitors perquè ser pare és un rol que es guanya”* i altres parlen de que *“los niños adoptados son los únicos que no nacieron de una madre, sino de la barriga de una senyora...”*.

Els anomenin com els anomenin, tots coincideixen en que parlar dels pares biològics és dur pels adoptius, però és un bé pels infants: *“És dur però és un regal per ell. Un cas d'un nen que tot anava bé, als 12 anys va tenir actituds suïcides perquè els pares tenien informació de la mare que ell no tenia. Al venir i treballar-ho el nen està molt bé i té una foto de la mare biològica a l'habitació. Això, ha fet rebaixar l'angoixa... perquè no només cal parlar del país, també de la mare”*. Per això, recorden que parlar del país i la cultura no és parlar de la mare: *“Una família parlava molt del país, del poble... però mai de la mare. En una sessió, una nena havia fet 8 anys i no sabia el que celebraven. Pensaven que era que havia arribat de Rússia, però no sabia que era que feia 8 anys que havia nascut, perquè a casa no es parlava”*.

I insisteixen, cal parlar de la seva mare biològica: *“El pas difícil és introduir a la mare biològica i el nen ha de viure amb normalitat que va estar a una panxa d'una dona que no va poder fer de mare i que vosaltres sí que podeu. A partir d'aquí si veu que es pot parlar, ell ja preguntarà. Si no torna a preguntar, doncs ja ho tornareu a treure. Tots han d'anar fent el seu procés...”*.

També tornen a insistir en que cal revisar-nos a nosaltres mateixos per no entrar en conflicte amb aquests pares biològics: *“Se trata de como vivís vosotros con esas otras figuras que están ahí presentes desde el momento que adoptáis. Porque como vosotros lo veáis, así lo verán los hijos. Cuanto menos los miremos más grandes se harán los fantasmas”*. I que els infants s'adonen que és a nosaltres a qui ens fa mal parlar del tema: *“Quan se'n van al llit pensen en la mare biològica i reben que a casa no poden*

parlar-ho. Ells no ho comparteixen però no deixen de pensar-hi i se senten malament per fer-ho”.

Finalment, comenten quins són els arquetips de mare amb els que somien la majoria dels infants adoptats: *“Els arquetips de les fantasies dels adoptats són la noia jove de bona família que deixa el fill a les monges i la prostituta”.*

En resum, sobre *fer referència als pares biològics* els professionals treballen:

- a) la nomenclatura de la mare biològica dels adoptats
- b) que parlar dels pares biològics és dur pels adoptius, però és un bé pels infants
- c) que parlar del país i la cultura no és parlar de la mare
- d) que cal parlar de la seva mare biològica
- e) que cal revisar-nos a nosaltres mateixos per no entrar en conflicte amb aquests pares biològics
- f) que els infants s’adonen que és a nosaltres a qui ens fa mal parlar del tema
- g) els arquetips de mare amb els que somien la majoria dels infants adoptats

Entendre la història dels pares biològics: Un altre ítem sobre el que treballen bastant és aquest. Comenten coses com la importància de intentar posar-se en el lloc de la mare: *“I quines (situacions) podem entendre i quines ens costaria més? Ho podem entendre tot?”.* Això, ho consideren rellevant per no jutjar a la mare biològica: *“És una història que hem d’explicar i per fer-ho abans l’hem d’entendre, per no jutjar... En els casos que jo conec sempre és perquè no hi ha més remei... però està bé revisar, imaginar-me la història del meu fill i posar-me a la pell de la mare per entendre-ho i poder comprendre per poder explicar. Perquè si no ho entenem no podem parlar-ho i serà negatiu pel nostre fill. Si jo entenc que no hi ha més remei com per exemple a la Xina, doncs puc entendre que era per la situació, no per mi mateix i així entendre”.*

Entendre aquestes situacions és el que ha d’ajudar als pares adoptius a transmetre una història que ajudi a l’infant: *“El que nosaltres pensem d’aquesta història és el que nosaltres li transmetrem”.* La finalitat és entendre que és un confiant: *“Quan*

l'adoptat busca l'origen busca l'explicació de saber que ha tingut un valor per aquella persona. Què és el que s'abandona? El que no té valor. Ells es culpabilitzen de no haver-ho fet bé, de ser la raó de l'abandó. Quan descobreixen que el fet va ser que no la van poder seguir cuidant l'abandó es converteix en un confiament”.

En resum, sobre *entendre la història dels pares biològics* els professionals treballen:

- a) que cal intentar posar-se en el lloc de la mare biològica
- b) que cal no jutjar a la mare biològica
- c) que el fet d'entendre aquestes situacions és el que ha d'ajudar als pares adoptius a transmetre una història que ajudi a l'infant
- d) que la finalitat és entendre que va ser un confiament

Acceptar el nom inicial del menor: Respecte aquest ítem els professionals expliquen quan s'identifiquen els nens amb el seu nom: *“A partir de los 8 meses ya se giran al oír su nombre”*, per tant, no plantegen cap recepta, sinó que els pares decideixin el que decideixin ho puguin explicar: *“No hi ha una recepta. El nom que duia està escrit. Si li canviem ens demanarà perquè i si li deixem també. També depèn de l'edat, de la pronunciació... sumar en compte de restar... la cosa està en pensar en el nen, de respectar les poques coses que té...”*.

I també, comenten casos: *“También los traducen o los hacen dobles”*, *“Yo conozco a una mujer con un niño de 4 años que se llamaba Iván y le puso Jordi y eso fue una pérdida muy grande para ese niño... Pero lo importante es eso, poderlo explicar”* o *“Había un niño que en casa se llamaba de una manera y él con sus amigos decía el nombre antiguo”*.

En resum, sobre *acceptar el nom inicial del menor* els professionals treballen:

- a) quan s'identifiquen els nens amb el seu nom
- b) que decideixin el que decideixin ho puguin explicar
- c) exemples de casos

Respectar aspectes culturals del país d'origen del menor: Els professionals respecte aquest ítem expliquen que legalment no hi ha cap relació amb el país d'origen: *“Des del punt de vista legal no hi ha cap relació. Després que el nen tingui relació amb la cultura ja és una altra cosa”*; que intentar treure la memòria a algú pot generar un trasbals intern important: *“El tema de les fotos, dels records... tot això és la memòria. Si no tenim memòria no existim. Intentar treure a algú la seva memòria ni que sigui un infant d'un o dos anys, pot generar un trasbals molt intern per a aquella persona”*; i sobretot, que cal ser coherents i respectuosos amb els països d'origen dels menors: *“El que cal és entendre la seva cultura per defensar-la i transmetre aspectes positius. Perquè si adoptem a Rússia i després anem dient que tots els russos són uns borratxos, el nen captarà ràpidament aquesta incoherència”*.

En resum, sobre *respectar aspectes culturals del país d'origen del menor* els professionals treballen:

- a) que legalment no hi ha cap relació amb el país d'origen
- b) que intentar treure la memòria a algú pot generar un trasbals intern important
- c) que cal ser coherents i respectuosos amb els països d'origen dels menors

Com integrar els aspectes culturals del país d'origen del menor a la vida de l'infant: Els professionals aborden aquest tema afirmant que la història s'ha de mantenir però la cultura no, i manifesten frases com aquesta: *“La adopción es la filiación de un niño y la cultura que quiere tener es la de su papá y su mamá. Su historia sí la debe mantener, pero la cultura cambia”*. També expressen que cal que primer s'integri a casa i després a la societat: *“Primer ha de ser fill de... i després integrat a...”*. Insisteixen en que recordar la cultura constantment, és dir-lis que no són de la família, i ells el que volen és integrar-se aquí: *“Aquella cultura no és la teva. Recordar-la és destacar que ets l'única persona d'aquella família que té aquella cultura. Una altra cosa és que tu tinguis agraïment al país, però el nen no en té cap d'agraïment pel país que l'ha abandonat”*.

És normal doncs, que en segons quines edats no vulguin saber res del seu país d'origen: *“En la relació amb el país d'origen, depèn de l'edat. En segons quins moments poden no*

interessar-se i no voler saber res". Cal tenir en compte que quan som grans triem amb el que volem identificar-nos: "El que jo sóc, amb el que jo m'identifico... ho acabo triant".

Finalment, comenten que sense saturar, cal anar treballant les diferències ètniques: *"... No es tracta de menjar amb palillos. Acabarà sent català. Hi ha certs canvis que no podem evitar, però el que cal és no sobresaturar. Anar integrant, treballar la diferència ètnica..."*.

En resum, sobre *com integrar els aspectes culturals del país d'origen del menor a la vida de l'infant* els professionals treballen:

- a) que la història s'ha de mantenir però la cultura no
- b) que cal que primer s'integri a casa i després a la societat
- c) que recordar la cultura constantment, és dir-lis que no són de la família, i ells el que volen és integrar-se aquí
- d) que en segons a quines edats és normal que no vulguin saber res del seu país d'origen
- e) que quan som grans triem amb el que volem identificar-nos
- f) que sense saturar cal anar treballant les diferències ètniques

Els idiomes: respecte aquest ítem els professionals no parlen gaire i només destaquen que l'idioma l'aprenen ràpid: *"L'idioma no serà un problema... en dos mesos t'entenen. Una altra cosa és l'estructura del llenguatge, etc. L'altre dia un nen de tres anys no parlava gens però ho entenia tot",* i que els infants volen parlar l'idioma de casa: *"Igual que mantenir l'idioma d'origen. No volen perquè ells volen parlar l'idioma de casa, dels cosins i dels amics, no parlar un idioma que només li recorda que és adoptat".*

En resum, sobre *els idiomes* els professionals treballen:

- a) que l'idioma l'aprenen ràpid
- b) que els infants volen parlar l'idioma de casa

Com afrontar la possible discriminació o racisme vers el menor: els professionals plantegen la diferència d'ètnies com un límit pel menor perquè és diferent dels pares: *“Les adopcions internacionals interracials no només conviuen amb els conflictes socials que patiran, sinó amb els conflictes de pertinença que patireu a casa. Un nen necessita semblar-se als pares, germans... pel sentit de pertinença”*.

Destaquen que al menor li pugui fer reflexionar el tema de que sempre es qüestioni si sou els seus pares: *“Como en el caso del otro día que una señora le dijo: -es tuya? -Sí, es mi hija. -Ah! La has adoptado! Y donde está su verdadera mamá?”*

Per això, plantegen que han de defensar als seus fills de les agressions que puguin patir, però el més important és que després es pugui parlar a casa: *“Y una cosa es como afrontamos y defendemos a nuestros hijos de las invasiones de los demás y otra que en casa, en la intimidad, eso no se pueda hablar. Se debe recuperar y hablar”*. En definitiva, cal que li donem eines per afrontar els conflictes: *“I així li donem seguretat perquè quan a l'escola li diguin “negre” i això suposi que la seva mare no sigui la seva mare biològica... hi pugui fer front”*.

En resum, sobre *com afrontar la possible discriminació o racisme vers el menor* els professionals treballen:

- a) que la diferència d'ètnies és un límit pel menor perquè se sent diferent dels pares
- b) que al menor li pot fer reflexionar el tema de que sempre es qüestioni si són els seus pares
- c) que han de defensar als seus fills de les agressions que puguin patir, però el més important és que després es pugui parlar a casa
- d) que cal que li donem eines per afrontar els conflictes

La vinculació amb el menor: els professionals treballen molt sobre aquest ítem. Comenten les tipologies de vincles existents i la que acostumen a tenir els infants adoptats: *“Ej: cuando hay una tormenta saben a quién tienen que buscar: vínculo seguro. En un extremo está el vínculo evitativo/extenso (vinculado a mucha gente). Con el trueno o no irá a buscar a nadie o se irá con el primero que vea. Que es lo que hacen los*

adoptados “sociables”. En el otro extremo está el vínculo ansioso, que es el que no puede separarse del referente. En los adoptados los vínculos son desorganizados, es decir, puede haber momentos que no se puedan separar de ti y otros que pasen de ti totalmente”.

També expliquen que el vincle es crea en els dos primers anys de vida: *“La vinculació es fa en els 2 primers anys”,* i que si s'ha vinculat abans podrà tornar-ho a fer: *“Que hagi estat a una família d'acollida pot ser positiu perquè si ha establert uns vincles, podrà tornar-los a crear”.*

Posen èmfasi també, en destacar que tots els adoptats tenen trastorns de vinculació: *“Tots els adoptats tenen trastorns de vinculació i això és així. Podem ajudar-los a ser una persona segura però necessitem molt de temps perquè és molt difícil. Ha de poder recuperar tot el que necessita per créixer segur i el que demana és: sou vosaltres els que m'ho donareu?”.* Així com que els TDAH tenen a veure amb aquests trastorns de vinculació: *“es mostren hiperactius perquè no hi ha ningú que el controla. La hiperactivitat és un trastorn de la vinculació. Si estan vinculats bé no hi ha hiperactivitat”.*

Per tot això, remarquen que cal treballar molt la vinculació a casa: *“Haz lo que puedas con lo que tengas, pero si hablamos de lo que estaría bien para cualquier niño es estar los 2-3 años con las personas que lo tienen que proteger para crear un vínculo seguro. Ahora dirás yo eso no lo puedo hacer, bueno, pues el máximo que puedas. Además con los adoptados hablamos de falta de contacto con la figura materna, y hay que decidir si le damos prioridad o no”.*

I insisteixen en que el vincle s'ha de construir, i aquesta construcció és lenta i s'ha de treballar a poc a poc: *“I el vincle és un procés. No ens podem exigir que des del primer dia hi hagi aquesta vinculació. No pot fallar el compromís, la responsabilitat... però el vincle és més lent”.*

I també, cal tenir en compte que aquesta vinculació ha de ser bidireccional: *“La vinculació ha de ser bidireccional. Un nen ha d'estar segur amb els pares i amb els demés no. Però també nosaltres hem de vincular-nos amb ells”.* I només quan el menor estigui en posició real de poder-se vincular serà quan començarà a mostrar-se tal com és en

realitat: *“Això és una etapa típica dels nens adoptats. Al principi dormen molt, mengen molt, estan callats... fan tot el que s’espera d’ells. A mida que es van vinculant comencen a fallar. Mentrestant perquè no m’abandonis faig tot el que vulguis”*.

Finalment, d’aquest ítem treballen que pot passar que el menor només es vinculi, en un primer moment, a un dels dos membres de la parella: *“También puede pasar que se vincule sólo a uno de los miembros y no poderse ni duchar puede ser muy duro”*.

En resum, sobre *la vinculació amb el menor* els professionals treballen:

- a) les tipologies de vincles existents i la que acostumen a tenir els infants adoptats
- b) que el vincle es crea en els dos primers anys de vida
- c) que tots els adoptats tenen trastorns de vinculació
- d) que els TDAH tenen a veure amb aquests trastorns de vinculació
- e) que cal treballar molt la vinculació a casa
- f) que el vincle s’ha de construir, i aquesta construcció és lenta i s’ha de treballar a poc a poc
- g) que aquesta vinculació ha de ser bidireccional
- h) que només quan el menor estigui en posició real de poder-se vincular serà quan començarà a mostrar-se tal com és en realitat
- i) que pot passar que el menor només es vinculi, en un primer moment, a un dels dos membres de la parella

Por al tercer abandonament: d’aquest ítem els professionals destaquen que els infants adoptats viuen amb por: *“La por. Hi ha una por general. Té por de tot. Jo no sé com es cuida a fora, que dues persones estranyes se m’emportin em fa por. Per això totes les manifestacions són símptomes de por. I també por al tercer abandonament. (...) I aquesta por no la perden ni d’adults”*.

Aquesta por està associada a un nou abandonament, per això fan tot el que els adults volen: *“Mostrar-se complaent pot durar bastant per tal de no perdre tot allò nou. Només quan es trobi bé i segur de que no ho perdrà malgrat no siguin tan bons, seran ells*

mateixos". Per això són persones controladores: *"Viureu aquesta incondicionalitat: no acceptaran que torneu tard, que marxeu..."*.

Finalment, d'aquest ítem els professionals destaquen que en situacions tenses aquesta angoixa es manifesta amb major intensitat: *"Hi ha famílies que després de fer unes colònies de 2 o 3 dies fora, després de 3 anys, van viure una davallada perquè els recorda a l'abandonament. Per això, quan hi ha una situació que els recorda a l'abandonament es connecta amb la por i torna a aparèixer"*.

En resum, sobre *la por al tercer abandonament* els professionals treballen:

- a) que els infants adoptats viuen amb por
- b) que aquesta por està associada a un nou abandonament, per això fan tot el que els adults volen
- c) que són persones controladores
- d) que en situacions tenses aquesta angoixa es manifesta amb major intensitat

Com afrontar les dificultats que puguin aparèixer: relacionat amb aquest ítem es treballa que és important no donar les coses per sabudes: *"Els fills creixen amb el mirall que nosaltres els hi plantejem. Com pot ser que amb 14 anys aquest noi se senti diferent? Què ha passat abans amb el tractament d'aquesta diferència? No doneu les coses per sabudes. Se li ha de poder explicar i la clau està en com entens tu la diferència"*.

Cal donar-li recursos per fer-hi front a les situacions: *"Això és una cosa que pot afectar i que cal tenir en compte perquè és possible que passi. No té perquè passar al 100% però per les característiques que tenen, heu de tenir els recursos que com a família adoptiva us permetin afrontar les situacions que poden venir"*. Finalment, insisteixen en que cal poder parlar les coses a casa: *"Si no ho hem parlat abans no podrà compartir-ho. El que fa saltar la xispa no és l'insult sinó el fet de no tenir recursos per poder-ho afrontar. Si no ho parlo a casa, com m'ho menjo?"*

En resum, sobre *com afrontar les dificultats que puguin aparèixer* els professionals treballen:

- a) que és important no donar les coses per sabudes
- b) que cal donar-li recursos per fer-hi front a les situacions
- c) que cal poder parlar les coses a casa

Com atendre la salut de l'infant: d'aquest ítem els professionals aborden el fet de que el sistema immunitari depèn dels dotze primers mesos de vida: *“el sistema immunitari també depèn dels dotze primers mesos de vida”,* per tant, està relacionat amb la vinculació: *“Quan un nen sent que ningú pot calmar aquesta situació de desemparament poden arribar a golpear-se... El tema de la salut té a veure amb els trastorns de vincle. Estan menjats, dormen... però res més”.* Per això, expliquen que tots els infants adoptats tenen carències en l'àmbit de la salut: *“Encontrar con carencias tan graves es difícil, pero con carencias es muy fácil, y todos tienen consecuencias”.*

Davant del neguit dels pares, comenten que cal conèixer la salut del nen però amb paciència: *“Alguna família per descartar malalties van fer revisions mèdiques en més d'un centre i després van reconèixer que les primers 15 dies van ser tots diferents... Cal pensar per tant que la nostra necessitat de conèixer la salut del nen pot no ser positiu per ells”.* I que caldrà reparar física i emocionalment: *“És reparar tot el tema emocional. Físicament entenem més a quin metge l'hem de portar, però psicològicament costa més i per això hem d'estar atents a tots els símptomes”.*

Finalment, de la salut recorden que no tenim informació dels antecedents, i que per tant, caldrà ser pacient i anar rebent tot el que vagi apareixent: *“Hi ha informació que no tindrem. La salut, els antecedents, la càrrega genètica... no ho podrem saber, només a mesura que vagi apareixent. Caldrà ser pacients i anar rebent tot el que vagi apareixent”.*

En resum, sobre *com atendre la salut de l'infant* els professionals treballen:

- a) que el sistema immunitari depèn dels dotze primers mesos de vida
- b) que està relacionat amb la vinculació
- c) que tots els infants adoptats tenen carències en l'àmbit de la salut
- d) que cal conèixer la salut del nen però amb paciència
- e) que caldrà reparar física i emocionalment
- f) que no tenim informació dels antecedents, i que per tant, caldrà ser pacient i anar rebent tot el que vagi apareixent

Com atendre les malalties amb les que poden arribar: referent a aquest ítem, els professionals fan referència a la possibilitat de tenir un infant amb malalties cròniques: *“Ara a Ucraïna el 100% venen amb malaltia crònica”* o *“No es deixa triar sexe, però si podeu triar la salut del nen. A ningú se li assignarà una malaltia crònica, ni una ceguesa... Ara quan es comencen a sentir històries de que només donen nens malalts... cal anar a pams, i en funció dels països”*.

Comenten que hi ha malalties que als països d'origen no es poden diagnosticar: *“I altres són tant difícil de diagnosticar que allà no ho han pogut detectar i només aquí després de visitar molts metges ho podem descobrir. Heu de pensar que són països subdesenvolupats, amb els recursos que tenen... i s'arriba on s'arriba”*, o que hi ha retards que no es veuen fins que el nen és més gran: *“Hi ha retards evolutius que no es poden veure fins que el nen sigui més gran, per tant això ningú ho podrà veure”*.

En general, destaquen que tots venen amb malalties, però que un cop aquí les superen: *“Todos vienen con enfermedades, porque allí no hay seguimientos pero como aquí nos ponemos manos a la obra pues las recuperamos pronto. Lo que no podemos hacer es olvidarlo”*. Reconeixen que hi ha més risc de malalties que amb els biològics, ja que no controlem el passat: *“Sí hay más riesgo porque no controlamos lo que ha pasado antes de llega a nosotros”*. També comenten quines són les malalties més comuns que porten: *“cosa és el mínim que porten de retard evolutiu, paràsits, pell atòpica... això sí, però una malaltia greu s'ha de valorar”*.

Finalment, destaquen que els moviments repetitius també s'han de tractar si no marxen: *“Si un nen té gastroenteritis no triguem gaire en anar al metge, oi? Doncs en aquests símptomes hem de deixar passar un temps però ha de ser prudencial per poder abordar el que siguin patologies que no es poden suplir amb l'afectivitat”* i que a Sant Joan de Déu hi ha una unitat especialitzada en infants adoptats: *“A Sant Joan de Déu hi ha un servei molt especialitzat”*.

En resum, sobre *com atendre les malalties amb les que poden arribar* els professionals treballen:

- a) la possibilitat de tenir un infant amb malalties cròniques
- b) que hi ha malalties que als països d'origen no es poden diagnosticar
- c) que hi ha retards que no es veuen fins que el nen és més gran
- d) que tots venen amb malalties, però que un cop aquí les superen
- e) que hi ha més risc de malalties que amb els biològics, ja que no controlem el passat
- f) quines són les malalties més comuns que porten
- g) que els moviments repetitius també s'han de tractar si no marxen
- h) que a Sant Joan de Déu hi ha una unitat especialitzada en infants adoptats

Consultar a professionals: en relació a aquest ítem els professional plantegen que no hi ha un acompanyament establert perquè l'adopció és plena: *“Acompanyament no hi ha perquè l'adopció és plena i te l'has de buscar tu. En la nacional hi ha acompanyament fins que l'adopció és plena. Com experiències, està la bibliografia”*.

El que si recomanen és que es demani ajut quan es necessiti: *“Vosaltres sempre tindreu present que sou família adoptiva i sí caldrà tenir el suport quan passeu per etapes que ho necessiteu però sempre no té perquè. Els pares adoptius no necessiten més formació que els biològics, només saber que el suport el tenen quan el necessiten”*; o quan les experiències siguin molt dures: *“Si la història és molt dura va bé demanar ajuda professional, perquè el nen portarà sensacions a dins que caldrà organitzar per anar sortint del caos”*.

I afegeixen, això sí, que sigui en serveis que tinguin especialistes en adopció: *“El servei postadoptiu ideal és el que atén famílies que també coneix les adoptives. Els mestres han de ser especialistes en adopcions? No, però ha de saber de les característiques dels adoptats. Igual que amb les associacions...”*.

Expliquen que també cal demanar ajuda per aspectes psicològics: *“els símptomes psicològics si no desapareixen també necessiten de l’atenció d’un professional, i cal anar-hi”*, així com en els casos de germans perquè són més complexes: *“La majoria dels casos de germans necessiten suport psicològic...”*.

Finalment, comenten que hi ha professionals que no creuen que els pares adoptius necessitin més informació que els pares biològics i no hi estan del tot d’acord: *“Hi ha professionals que pensen que els pares adoptius no necessiten saber cap informació. Està clar que a nivell educatiu no cal, però a nivell de criança sí que cal”*.

En resum, sobre *consultar a professionals* els professionals treballen:

- a) que no hi ha un acompanyament establert perquè l’adopció és plena
- b) que cal demanar ajut quan es necessiti
- c) o quan les experiències siguin molt dures
- d) que cal que sigui en serveis que tinguin especialistes en adopció
- e) que cal demanar ajuda també per aspectes psicològics
- f) que es demani ajut també per als casos de germans perquè són més complexes
- g) que hi ha professionals que no creuen que els pares adoptius necessitin més informació que els pares biològics, però ells no hi estan d’acord

Recursos i serveis existents per a l’adopció i la postadopció: comenten quins recursos hi ha sobre postadopció: *“Totes les ICIF tenen suport postadoptiu i l’ICAA té un centre però només és consultiu”*. També expliquen el que acostumen a treballar en aquests serveis postadoptius: *“Al servei sempre toquem dos aspectes: la nit i la mare biològica. Poder parlar d’això és la millor manera de salvar una adopció. Ho em dius que m’estimes*

amb la meua història o no puc tirar endavant. Dels 6 als 11 anys ja saben de què es pot parlar i de què no, i si no es parla de la mare biològica, a l'adolescència sortirà tot'.

Finalment, comentar que els professionals no recomanen les trobades de famílies adoptives: *"Està bé compartir-ho amb altres famílies, però no ho potenciem des d'aquí, sobretot a nivell de nens, perquè només li recordem que és adoptat però no li parlem de la seva història. Només remarquem que és diferent i no li ajuda gaire. És com si féssim reunions de nens rossos... Es fan, però creiem que no és bo potenciar-ho molt".*

En resum, sobre els recursos i serveis existents per a l'adopció i la postadopció els professionals treballen:

- a) quins recursos hi ha sobre postadopció
- b) el que acostumen a treballar en aquests serveis postadoptius
- c) que els professionals no recomanen les trobades de famílies adoptives

Bibliografia existent relacionada amb l'adopció: respecte aquest ítem, els professionals comenten bibliografia com: *"Mi bebé lo entiende todo", "Llantos y rabieta", "Sí, el Carlos González es un pediatra que va escriure "Bésame mucho" y "Mi niño no me come". És molt dràstic, però està bé. I hi ha un altre sobre la lactància", "Los hijos del corazón" o "Los hijos más deseados".*

I els llibres que no recomanen, són els del Estivill: *"I en el moment d'anar a dormir... si teniu algun llibre de l'Estivill llenceu-lo, perquè el que farem serà confirmar-los que ara tampoc hi ha ningú al meu costat".* En general, comenten que hi ha molts llibres: *"Ahora hay muchos libros y cuentos para los niños"* però com no plantegen la formació com una classe només ofereixen bibliografia si algú la demana: *"Com no ho plantegem com a classe, no donem bibliografia, però si a algú li interessa que ho digui".* Finalment, en alguns recorreguts treuen llibres al final de les sessions perquè els pares els puguin consultar: *"Ara us posarem material de consulta aquí al mig perquè el pugueu consultar".*

En resum, sobre la bibliografia existent relacionada amb l'adopció els professionals treballen:

- a) bibliografia
- b) els llibres que no recomanen
- c) que hi ha molts llibres
- d) que com no plantegen la formació com una classe només ofereixen bibliografia si algú la demana
- e) en alguns recorreguts, treuen llibres al final de les sessions perquè els sol·licitants els puguin consultar

Tècniques, eines i pautes d'actuació: respecte aquest ítem, els professionals recorden que no hi ha unes pautes fixes d'actuació: *“Entrem en un món de complexitat. Parlarem de nens abandonats, no adoptats. I amb qualsevol abandonament no podem seguir pautes fixes”*. Comenten que cal acompanyar sense enganyar, sense metàfores: *“Oblideu-vos de metàfores: “eres un hijo del corazón”, o eras un “hijo del avión”. Tots som fills biològics, perquè sinó els hi creem el dubte d'on han nascut ells. Heu de ser molt transparents”*.

I el que ells proposen és imaginar: *“El que hem de procurar és no enganyar. I sempre sabem alguna cosa. I on no sabem sempre podem dir com ens ho imaginem. Perquè això és veritat. I podem compartir com s'ho imagina ell. El més important és que ell noti que a nosaltres també ens interessa. Podem tenir molta informació però si no l'acompanyem en la seva imaginació ell captarà que no ens interessa”* o *“La imaginación no frustra porque le damos toda la información que tenemos. Y aunque no tenemos más información, compartimos contigo todo lo que tenemos. Él debe saber que tiene todo lo que hay... y que no hay más porque sinó nos lo darían. La imaginación no debe ser lo más bonito, sinó lo más probable...”*.

Destaquen que cal explicar-li les coses, verbalment o amb imatges: *“Poc marge d'improvisació, verbalitzeu-li tot encara que no us entengui, mostrar-li amb imatges... hi ha qui fa un diccionari amb imatges...”* o *“Sempre és bo dir: te'n recordes que et vam explicar... i començar del que ja coneix”*. I que poden recolzar-se en recursos que parlin

de la seva història: fotos, contes, vídeos...: *“Tenir fotos del viatge a l'alçada del nen,(...) contes”, “Poden mirar les fotos, el vídeo, que aparegui la paraula adoptat...”*.

Una altra pauta que donen és que cal fer les coses junts i sense crítiques: *“La estrategia es hacer las cosas conjuntamente sin críticas. Porque puede que las críticas no las tolere ni los castigos ni las amenazas de castigo”*; i que la primera vegada que faci alguna cosa ho hauria de fer acompanyat: *“També us recomanem que la primera vegada de tot el que faci el vostre fill ho faci acompanyat. Només així reparem. Això és una pauta”*.

En resum, sobre *tècniques, eines i pautes d'actuació* els professionals treballen:

- a) que no hi ha unes pautes fixes d'actuació
- b) que cal acompanyar sense enganyar, sense metàfores
- c) que el que ells proposen és imaginar
- d) que cal explicar-li les coses, verbalment o amb imatges
- e) que poden recolzar-se en recursos que parlin de la seva història: fotos, contes, vídeos...
- f) que cal fer les coses junts i sense crítiques
- g) que la primera vegada que faci alguna cosa ho hauria de fer acompanyat

Les limitacions i mancances del menor susceptible d'adopció: respecte a aquest ítem els professionals aborden el tema comentant que són nens fràgils: *“Físicament són més fràgils. Són petitons. Quan arriben fan un canvi impressionant, però després s'estanquen una mica. Acostumen a estar en la talla o per sota. Penseu que abans de néixer ja ha tingut una manca de cura... podríem parlar de maltractament prenatal. Sí que venen habitualment amb problemes de respiració: pneumònies... i això ens fa pensar que són nens prematurs. A nivell físic, tenen un cabell poc brillant, les ungles molt primes... i això té a veure amb retard físic. A nivell cognitiu també té conseqüències”*.

En general, destaquen les conseqüències físiques i psíquiques de les vivències que han tingut: *“Imagineu-vos a aquests nens fent-se càrrec sols d'una malaltia. Això té*

conseqüències físiques però també psicològiques. Per tant, no pensem que són més forts, al contrari, són molt dèbils”.

Remarquen que també estan afectades les seves capacitats d'aprenentatge: *“Això dels nens són esponges... sí, però no tots iguals. Hi ha que absorbeixen el que poden... Les mancances estimulatives tenen a veure amb la capacitat d'aprenentatge. Si les tenen es pot veure afectat el seu aprenentatge. Els adoptats tenen més mancances d'aprenentatge que els biològics”*; i que per tant, poden acabar reduint la diferència amb els altres nens de la seva edat o no: *“I potser redueix la diferència amb els altres o potser no. I això s'ha d'assumir. Això també passa amb els biològics, però amb els biològics saps que hi ha hagut una estimulació. En els adoptats el retard es dona i no només a nivell d'aprenentatge, sinó també motriu, de llenguatge...”*. Per això que remarquin tant la importància d'apropar-se al nen real que vindrà: *“El que volem és que us apropau al màxim al nen real. No volem espantar-vos ni res però és la realitat”*.

En resum, sobre les *limitacions i mancances del menor susceptible d'adopció* els professionals treballen:

- a) que són nens fràgils
- b) les conseqüències físiques i psíquiques de les vivències que han tingut
- c) que estan afectades les seves capacitats d'aprenentatge
- d) que poden acabar reduint la diferència amb els altres nens de la seva edat o no
- e) la importància d'apropar-se al nen real que vindrà

Característiques psicològiques: Els professionals fan referència a la motxilla que porten de les seves vivències anteriors: *“Hi ha nens que han passat per històries inimaginables. Tots portem una motxilla, però la cosa és sobre quines espatlles? Si la motxilla és més gran que les espatlles això marcarà molt. I penseu que aquesta motxilla no es pot buidar”*. Aquestes vivències segurament no les recorden però les conseqüències hi són: *“És cierto que con 10 meses no se acuerdan de nada, pero las consecuencias de lo que ha vivido están. Sinó, una madre no arroparía a su hijo...”*.

També comenten que tenen baixa autoestima i inseguretat: *“Hi ha una cosa que és com està l’autoestima d’aquestes criatures després de tants trencaments, què entenen ells que els hi ha passat? Perquè s’abandona els que no es vol. I les criatures que arribin tindran problemes d’autoestima perquè ells no entenen que hi ha circumstàncies externes que influeixen. Tenen un pensament etnocèntric i es culpabilitzen de ser ells els responsables de que els abandonin”*. També és molt probable que hagi estat maltractat: *“Adoptar és tenir un fill que segur ha estat maltractat. Per això té més dificultats”*; i el que és segur és que tots pateixen el mal de l’abandonament: *“Tots vénen amb aquest mal de l’abandonament, se senten que no tenen valor...”*.

Finalment, els professionals comenten que els infants no poden anticipar el que passarà: *“Nosaltres podem pensar que el seu entorn no és el millor, però és el que coneix. Ell no sap anticipar el que passarà. Per tant, el més normal és que s’enfadin. O si tenen por, es poden quedar com atordits”*.

En resum, sobre *les característiques psicològiques* els professionals treballen:

- a) la motxilla que porten de les seves vivències anteriors
- b) que aquestes vivències segurament no les recorden però les conseqüències hi són
- c) que tenen baixa autoestima i inseguretat
- d) que és molt probable que hagi estat maltractat
- e) que tots pateixen el mal de l’abandonament
- f) que els infants no poden anticipar el que passarà

Característiques de comportament: sobre aquest ítem els professionals diuen moltes coses. Una d’elles és que molts dels comportaments específics són conseqüència de la institucionalització: *“Sí depèn del país, però en qualsevol institució el que no tenen és el desenvolupament de les seves capacitats. Podem parlar de graus però les conseqüències són bastant iguals”*. La falsa autonomia que mostren també és a causa de la institucionalització: *“Una altra conseqüència és que són nens molt autònoms: mengen sols, es fan el llit sols, sembla que són autònoms però és una falsa autonomia. No han*

consolidat etapes, és supervivència. Si em posen el plat davant i no me'l donen haig de desenvolupar aquesta capacitat si vull menjar".

Molts comportaments són mecanismes de defensa: *"Es una manera de desconectar. Con problemas puedes tener insomnio o dormir catorce horas seguidas. Es una manera de desconectar. Los niños no piensan pero notan el contacto, voz, olor de aquella persona y se duerme... es un mecanismo de defensa y protección"* o *"Són nens que semblen hiperactius o que estan en un altre món, però és conseqüència de la vida que porten. Si tenen set i criden i la mare ve, i ho comparem amb nens que criden i ningú ve... al final deixen de cridar. I d'alguna manera deixen de viure amb la por de que no vinguin, desconnecten. Hi haurà coses que ens sobtarà molt del que fan, però en realitat són mecanismes de defensa".* Igual que l'agressivitat és símptoma de la por: *"L'agressivitat és símptoma de la por"* o *"Als centres s'han d'espavilar a la força i clar, després aquí arriben a l'escola i mossegada a un, empenya a un altre... i canviar això és lent i difícil".*

Els professionals comenten també que poden connectar amb situacions viscudes anteriorment: *"Que arribem tard a l'escola a buscar-los és un trauma perquè els fa connectar amb l'abandonament... i això no vol dir que paral·lelament vagin treballant una vinculació"* o *"O que continuïn amagant menjar després de tres anys... però és que si has passat gana, és supervivència.*

La seva actitud seductora és per captar l'exclusivitat dels adults: *"Clar, l'exclusivitat és necessitat de qualsevol nen, i en un centre és molt difícil... però això són nens molt seductors, busquen la mirada... ho semblen perquè han desenvolupat aquestes habilitats".* I també fan comprovacions per saber que estem allà: *"El nano us ha d'adoptar. I quan ells us adopti i entengui que això dura, i que no canviarà a la curta, és quan en realitat la cosa comença a funcionar. Poses a prova a qui saps que estarà allà malgrat facis coses que no agraden".*

Un altre comportament que poden manifestar és rebutjar el contacte físic: *"on no hi ha contacte físic és normal que el contacte físic el rebutgin"* o que no expressin emocions ni sentiments: *"Són nanos molt forts però és perquè no els hi deixen res més. Els mestres diuen que es fan una rascada i van a la font a rentar-se. Ningú els ha ensenyat a expressar emocions i sentiments".*

Els primers dies observen però no interaccionen: *“Als nens els ensenyem, seiem a terra, els estimulem perquè juguin... quan arriben aquí al principi observen però no interaccionem”* i poden sorprendre's amb qualsevol cosa perquè és nou per ells: *“Molts, quan estan aquí se sorprenen de l'aigua que surt per l'aixeta i tenen pànic de l'aigua”*.

La hiperestimulació els fa ser hiperactius: *“Aneu alerta amb les etiquetes. Molts pensem que són hiperactius i el que passa és que estan sotmesos a l'efecte discoteca que són moltes mudances, canvis, llums, sorolls... i llavors és normal que explotin. I els adoptats són o hiperactius o anestesiats”*. També pensem que ploren per no res, i sempre tenen un motiu: *“Los que dicen que cuando un niño llora te está tomando el pelo, están muy equivocados porque los niños no toman el pelo, eso lo hacen los mayores”*.

Finalment, els professionals comenten que els infants que han fet de cuidadors no saben deixar-se cuidar: *“Els grans assumeixen el rol de cuidador. Si adopteu nens que sempre han estat cuidadors no saben deixar-se cuidar, no saben ser fills... No et necessiten perquè tenen una autonomia molt gran i això influeix en el vincle”*.

En resum, sobre *les característiques de comportament* els professionals treballen:

- a) que molts dels comportaments específics són conseqüència de la institucionalització
- b) que la falsa autonomia que mostren també és a causa de la institucionalització
- c) que molts comportaments són mecanismes de defensa
- d) que l'agressivitat és símptoma de la por
- e) que poden connectar amb situacions viscudes anteriorment
- f) que la seva actitud seductora és per captar l'exclusivitat dels adults
- g) que fan comprovacions per saber que estem allà
- h) que poden rebutjar el contacte físic
- i) que poden no expressar emocions ni sentiments
- j) que els primers dies observen però no interaccionen
- k) que poden sorprendre's amb qualsevol cosa nova per a ells
- l) que la hiperestimulació els fa ser hiperactius

m) que quan ploren és per algun motiu

n) que els infants que han fet de cuidadors no saben deixar-se cuidar

Indiferenciació: D'aquest ítem es destaca que en realitat aquests infants no són sociables, és un símptoma d'un problema: *"són nens que els pots agafar, que saluden a tothom... i interpretem que són sociables. I no són sociables, són indiferenciats. Un nen sociable sap dir que no, sap escollir amb qui vol anar... un indiferenciat és aquell que se'n va amb tothom"*.

És una conseqüència d'haver passat per una institució: *"La indiferenciació és conseqüència d'haver passat per molts centres"*. Comenten que és un problema de vinculació: *"Aquests nanos estaran encantats si els portem aviat a l'escola, si els passem d'una casa a una altre... perquè precisament no tenir vincle és el que més dominen. Ells no saben ser fills i els hi hem d'ensenyar"* i que per tant, el que ha d'entendre és qui són els seus pares: *"per això l'aprenentatge que hem de fer és donar-li referents estables, per fer-lo un nen segur que és qui no se'n va amb qualsevol"*.

Finalment, és important no reforçar el fet de que marxi amb tothom: *"En els adoptats si potenciem aquesta falsa socialització li estem fent mal"*.

En resum, sobre *la indiferenciació* els professionals treballen:

a) que no són sociables, és un símptoma d'un problema

b) que és una conseqüència d'haver passat per una institució

c) que és un problema de vinculació

d) que ha d'entendre qui són els seus pares

e) que cal no reforçar el fet de que marxi amb tothom

El futur que esperen/projecten pel menor: sobre aquest ítem els professionals destaquen la importància d'acceptar el menor tal com és: *"Nosaltres som capaços de tolerar, acceptar, assumir i estar d'acord amb com és el nostre fill? Això és el més important"*. Insisteixen en que cal estar preparat per a qualsevol cosa que pugui venir: *"És*

important perquè la capacitat d'adaptació d'una família adoptiva és més gran que la d'una família biològica. Com a futurs pares heu d'estar preparats per qualsevol cosa que pugui venir" i sobretot, recorden que cal tenir clar que un fill adoptiu no es pot canviar: *"Recordem que els biològics no els volem canviar, perquè sigui com sigui, és el nostre. I en l'adopció cal recordar que és el mateix"*.

En resum, sobre *el futur que esperen/projecten pel menor* els professionals treballen:

- a) que cal acceptar el menor tal com és
- b) que cal estar preparat per a qualsevol cosa que pugui venir
- c) que cal tenir clar que un fill adoptiu no es pot canviar

Acceptació de la situació i realitat del menor: els temes que els professionals aborden sobre aquest ítem són que aquests infants no saben què és una família: *"hem d'estar atents al fet que no saben què és una família, ni una parella... ell està en un centre i els educadors no es donen la mà, ni es fan petons..."*; aborden que es perden moltes coses: *"La imatge del biberó és la clau de tot el que es perd el xiquet per no atendre'l uns pares..."*.

També comenten que no saben conviure: *"Tot és desconegut. Dificultats per relacionar-se, han estat amb nens però no saben el que és conviure"*. Finalment comenten que s'han de cuidar entre ells perquè no hi ha cap adult pendent d'ells: *"Sembla que es cuidin entre ells perquè no hi ha cap adult que reguli allò"*.

En resum, sobre *l'acceptació de la situació i realitat del menor* els professionals treballen:

- a) que aquests infants no saben què és una família
- b) que es perden moltes coses
- c) que no saben conviure
- d) que s'han de cuidar entre ells perquè no hi ha cap adult pendent d'ells

Acceptació de la realitat dels orfenats: respecte aquest ítem els professionals comenten què fan els menors a l'orfenat: *“Mengen, dormen i esperen”*, destacant que les necessitats que es cobreixen són les de la institució, no les dels infants: *“Les necessitats són les externes, les de la institució. Ningú pregunta si tens gana. Es menja quan toca i punt”* o *“A Rússia a vegades si es feien pipí els hi treien la roba i fins el proper canvi de roba anava mig nu”*.

Destaquen que quan els centres són grans hi ha pocs educadors: *“La diferència entre un centre petit i un gran és la dedicació que li poden oferir. Als centres gran quasi no veurà als educadors”* i com això pot afectar a l'infant en la seva personalitat: *“Quan hi ha un educador amb 50 nens tots van rapats... la intenció no és humiliar, però han de despersonalitzar per poder-se fer càrrec de tots”*.

Un altre aspecte que influeix en els orfenats és el clima i la cultura del país: *“No tots els orfenats són iguals però sí és cert que el factor cultural es reflexa en com es cuida als nens. Com es cuida la infància al país pot ser un criteri per triar el país... a vegades són factors externs, com el clima, a vegades són factors que obliga a estar tots tancats... però en general és com es cuida als nens, perquè així venen en unes condicions o unes altres”*.

Els professionals també recorden la importància de que l'infant pugui fer un comiat de tot el que deixa al centre: *“El que és important és que hi hagi un comiat, ni que sigui simbòlic. I vosaltres ho hauríeu de potenciar”*. Finalment, destaquen on poden haver estat els menors a part de a l'orfenat: *“Que hagi estat a una família d'acollida pot ser positiu perquè si ha establert uns vincles, podrà tornar-los a crear. A vegades amb un any han pogut passar per quatre institucions.... i això pot repercutir en el nen”*.

En resum, sobre l'acceptació de la realitat dels orfenats els professionals treballen:

- a) què fan els menors a l'orfenat
- b) que les necessitats que es cobreixen són les de la institució, no les dels infants
- c) que als centres grans hi ha pocs educadors
- d) com això pot afectar a l'infant en la seva personalitat
- e) que el clima i la cultura del país influeix en els orfenats

f) la importància de que l'infant pugui fer un comiat de tot el que deixa al centre

g) on poden haver estat els menors a part de a l'orfenat

Primera trobada amb el menor: els professionals s'hi detenen en aquest ítem i aporten reflexions com la importància de conèixer com funciona aquesta primera trobada en cada país: *“El que és important és saber com es fa el procés en cada país. A la Xina es fa a un hotel amb 25 famílies, 25 nens plorant... A Rússia es va a l'orfenat... però sempre hi ha un moment quan es treu al nen del centre i passa a ser dels pares. La diferència està en el temps d'acoblament”*.

Insisteixen en reflexionar sobre què pot sentir l'infant: *“No sabem si algú li ha explicat on anem, ni perquè serveix... Hi ha famílies que expliquen que no els volia ni veure, que volia estar sol... Perquè és veritat que han estat molts mesos d'espera però hem de poder entendre el que estigui passant l'infant. Cal saber detectar com està i saber com cal actuar”* i també, en que és important observar per veure les seves reaccions: *“El que heu d'estar atents és a les reaccions. Si plora o no, si mira a alguna educadora... Observar això us ajudarà a comprovar la incidència d'aquella institució en el vostre fill. No és el mateix que passin quatre cuidadores a despedir-se que no que estigui sol a una sala... Si plora, és una bona senyal perquè com a mínim ha estat mirat”*.

Els hi recorden que els infants poden reaccionar de qualsevol manera: *“Si parleu amb altres pares, us diran que pot passar de tot: plorar, agredir-vos, abraçar-vos,... i ho volem destacar perquè tot això són manifestacions de la por. És por vers la situació, no vers vosaltres. No serà carinyós o agressiu per se, sinó per la situació límit que està vivint”,* sovint generat per la sensació de por que viuen: *“Qualsevol reacció és lícita i darrera de tota reacció hi haurà la por així que no ho hem de perdre de vista”*.

És per això que insisteixen en que nosaltres som els adults i l'hem de respectar: *“Us expliquem això perquè estigueu preparats. Les reaccions vostres poden ser molt diverses... però el que cal és que us aproximeu a poc a poc... Penseu que hi ha països que no estan acostumats al contacte físic, ni als petons... Cal observar, tenir paciència...”* o *“Vosaltres sereu coautors del segon abandonament. A vegades dieu que sembla un*

segrest i si el nen no està preparat pot semblar-ho. Per això cal tenir una actitud molt cuidadora”.

Comenten que els pares són qui ho passa pitjor: “Els que ho passen pitjor són els pares que sou els que sabeu el que significa i el que esteu fent. Al nen l’afecta però per a ell no deixeu de ser persones estranyes. Tot dependrà però, del temps que pugueu estar amb ell. Més que crear un trauma el que fa és que no facilita. Però la pitjor part és pels pares” i per això recorden que la primera trobada no condiciona la relació posterior: “És cert que la primera trobada és un moment àlgid però no cal magnificar-ho. Que cadascú faci el que pugui perquè és un moment molt emotiu. Aquesta primera trobada no condiciona la relació posterior”.

Un altre aspecte important que destaquen és que serà l’últim moment per recollir informació del menor: “Del primer moment recordar també que és l’últim per recollir informació de com ha viscut, què li agrada, etc. Aprofiteu-lo perquè serà informació per a tota la vida” o “Si teniu la possibilitat de parlar amb les cuidadores us permetrà entendre certes reaccions. Per exemple: Si sempre han dormit amb algú, o amb llum... i després a l’hotel el deixem allà sol doncs no l’ajudarà”. I relacionat amb això, comenten que si poden agafin alguna cosa que pugui fer d’objecte transaccional: “Això de l’objecte està bé perquè es parla de l’objecte transaccional, allò que els nens utilitzen per relacionar-se amb l’altre perquè no sap fer-ho d’una altra manera. Si el nen surt de la institució... que bé que es pugui endur alguna cosa: un pal, una joguina...”.

Aborden també la preparació que puguin haver viscut els infants per aquest moment: “Si que hi ha centres que preparen i fan el traspàs, però en general no” o “Depèn del país, però normalment no estan preparats”, i preparen als pares per conscienciar-se que també es poden donar situacions excepcionals: “A vegades poden tancar les fronteres i no saps si podràs tornar a buscar els teus fills...” o “També es donen situacions de conèixer al primer viatge a la criatura i entre mig apareix un familiar i se l’emporta. En aquest cas és com un avortament... I llavors cal un procés de dol... o que la criatura estigui a l’hospital greu i ja no sigui adoptable... No és molt comú però passa”.

En relació a aquest ítem els hi fan algunes recomanacions: “Recomanacions: ser prudent, observar, respectar el ritme del nen... si no se’t llença al coll, doncs ja ho farà... no tingueu pressa. Porteu alguna joguina per relacionar-vos, ajupiu-vos per estar dins del

seu camp visual... Són coses que faciliten el moment complicat que viu el nen. Per vosaltres també ho és però vosaltres sou els adults. Intenteu no ser molt explosius perquè no passa res, però obrir la porta i trobar-se a una dona plorant a dojo no déu ser el més agradable”.

Finalment, comenten que els fills biològics han de participar també del procés: *“Excepte en casos especials, la norma és que ha de participar de tot el procés”.*

En resum, sobre la primera trobada amb el menor els professionals treballen:

- a) la importància de conèixer com funciona aquesta primera trobada en cada país
- b) que cal reflexionar sobre què pot sentir l’infant
- c) que és important observar per veure les seves reaccions
- d) que els infants poden reaccionar de qualsevol manera
- e) que tenen por
- f) que nosaltres som els adults i l’hem de respectar
- g) que els pares són qui ho passa pitjor
- h) que la primera trobada no condiciona la relació posterior
- i) que serà l’últim moment per recollir informació del menor
- j) que si poden agafin alguna cosa que pugui fer d’objecte transaccional
- k) la preparació que puguin haver viscut els infants per aquest moment
- l) la preparació dels sol·licitants per conscienciar-se que també es poden donar situacions excepcionals
- m) els hi fan algunes recomanacions
- n) que els fills biològics han de participar també del procés

Treball interior com a pares adoptius: respecte aquest ítem els professionals destaquen que aquest treball interior com a pares adoptius és important fer-lo per poder ajudar a l’infant: *“Per poder parlar de la mare biològica amb el meu fill, primer hagi de revisar-me a mi mateixa, perquè sinó entraré en conflicte i en judici”*o *“Si esteu revisats el que fareu*

ho fareu bé. Si la meva vivència és bona, ell veurà que pot compartir totes les seves vivències. El tema de la vinculació necessita el seu temps, el tema de la mare biològica s'ha de tractar... si això està treballat no hi haurà problemes. Ell veurà que té una família on poder reparar tot això".

Insisteixen en que cal acceptar el que ha passat perquè ells també ho puguin fer: *"els traumes d'aquestes criatures no són només el que li ha passat, sinó amb com se'ls hi explica això. I no només amb l'adopció, també amb presoners de guerra... el que fa més mal és el perquè i com. Un psiquiatra diu si tu em mires amb horror és el que converteix el que m'ha passat en trauma".* Per això, caldrà saber conviure amb el seu patiment: *"Y no podemos esperar que nos vengan llenos de agradecimiento, porque tienen dolor y eso está ahí. Y eso tenéis que poder colocarlo en algún sitio porque eso está ahí. La adopción son pérdidas y lo tenéis que saber manejar".*

Finalment, treballen que els dols no realitzats no ajuden en l'adopció: *"Els fantasmes de les coses que tampoc han arribat mai també ens allunyen"* i que als serveis postadoptius sovint cal treballar amb les famílies perquè no han fet aquest treball interior: *"Aquí tenim servei de postadopció per quan hi ha dificultats. I normalment fem les intervencions amb la família, sense el nen, perquè sovint es tracta de curar ferides que no es van curar al seu moment".*

En resum, sobre *el treball interior com a pares adoptius* els professionals treballen:

- a) que aquest treball interior com a pares adoptius és important fer-lo per poder ajudar a l'infant
- b) que cal acceptar el que ha passat perquè ells també ho puguin fer
- c) que caldrà saber conviure amb el seu patiment
- d) que els dols no realitzats no ajuden en l'adopció
- e) que als serveis postadoptius sovint es treballa amb les famílies que no han fet aquest treball interior

No idealització de l'adopció: respecte aquest ítem els professionals comenten que el primer que no s'ha de idealitzar és al menor: *"Expectatives és impossible no fer-se, però*

una altra cosa és tenir expectatives no realistes o fins i tot idealitzar. Això és el que seria una limitació...” o “No podem dir que és morenet si és negre, ni pot deixar de ser menys xino... Nosaltres tampoc som els pares ideals, també ens volem poder equivocar... doncs el nen igual. Les expectatives ven curtes”.

Un altre aspecte que destaquen és que l'amor no tot ho cura: *“Nosaltres no podem canviar la societat, ni la vostra família... Hi ha gent que pot tenir la sensació que hem posat l'atenció en tenir en compte les característiques específiques de l'adopció i potser potenciem que sigueu més obsessius... però també és cert que només amb amor no s'aconsegueix tot”.*

Els no pretenen destacar el més dolent, només mostrar el que hi ha: *“Intentamos dejar de lado lo bueno-malo, fácil-difícil... estamos hablando de la naturaleza del proceso adoptivo, de cómo los niños construyen el vínculo con los padres, crean el clima de afecto, confianza... no se trata de destacar lo malo... pero tenéis que saber lo que hay, lo que os vais a encontrar”.*

Comenten els casos familiars on hi ha més fracàs: *“Esto es lo que hay que tener en cuenta porque hay más fracasos en las familias con hijos biológicos. Y igual pasa en las mujeres solas. Donde hay menos es en familias que no pueden tener hijos y que han elaborado correctamente el duelo”*, però destaquen que enfrontaments hi ha a totes les famílies: *“Es que las familias son normales, no son ideales, las biológicas y las adoptivas, y siempre hay momento de desencuentro, y no podemos permitir que el miedo a que no sea nuestro biológico no nos permita desarrollar el rol de padres”.*

Comenten també que amb diners no hauria estat necessari separar al menor de la seva família: *“Segurament té raó, no? Perquè si els diners de l'adopció anés per aquella família podrien viure tots junts molt de temps...” o “Vivint amb nosaltres segur que li oferim millors condicions, però també podríem garantir-ho d'altres maneres...”.* Insisteixen doncs, en que cal tenir clar el que es vol: *“Heu de tenir molt clar el que aneu a fer allà”.*

Finalment, plantegen que l'adopció és un canvi molt gran pel menor: *“Per una criatura en adopció no és un canvi, és un trencament de cop on ell no ha decidit res. Un canvi té una transició... En l'adopció en un minut deixes un món i entres en un altre...”* i per això,

a vegades pot sorgir la sensació de prendre a algú: *“A vegades el sentiment aquest de prendre a algú pot aparèixer... però l'adopció és això”*.

En resum, sobre *la no idealització de l'adopció* els professionals treballen:

- a) que el primer que no s'ha de idealitzar és al menor
- b) que l'amor no tot ho cura
- c) que ells no pretenen destacar el més dolent, només mostrar el que hi ha
- d) els casos familiars on hi ha més fracàs
- e) que a totes les famílies hi ha enfrontaments
- f) que amb diners no hauria estat necessari separar al menor de la seva família
- g) que cal tenir clar el que es vol
- h) que l'adopció és un canvi molt gran pel menor
- i) que a vegades pot sorgir la sensació de prendre a algú

Diferències entre la paternitat biològica i l'adoptiva: els professionals sobre aquest ítem aborden similituds però sobretot destaquen que és una paternitat diferent: *“Es antinatural porque no es el camino habitual. Pero eso no significa que no nos de satisfacciones, es una paternidad diferente pero no es peyorativo”* o *“Entendre aquestes diferències és molt important. Que no vol dir que sigui un problema, sinó que perquè no ho sigui, ho hem de tenir en compte. També depèn de la personalitat del nen però cal tenir-ho en compte. S'ha de poder parlar dels pares i de com ho porta el fill”*.

Com a diferència concreta aborden la història del menor: *“El procés de filiació adoptiva és diferent al procés de filiació biològic. Perquè arriben més grans, perquè tenen un passat... i perquè la motivació per adoptar és diferent. No és un procés racional”*. Una altra diferència és tot el que està relacionat amb la vinculació: *“La diferència entre un nen biològic i un adoptat és aquesta, i la base està en la vinculació. Quan donem el pit o el biberó... als centres no hi ha ningú que es vinculi amb els nens”*.

Aquesta vinculació també condiona els aspectes afectius i emocionals dels adoptats: *“La manca d'estimulació comporta retard evolutiu en tots els nivells, també emocional*

que és el que a vegades no mirem. Si comparem com pren un biberó un biològic d'un nen de centre doncs veurem que perden molts aspectes afectius i emocionals. El que reben és atenció assistencial. Mentre es dona el pit s'aprenen moltes coses que els adoptats s'hauran perdut i que caldrà estar atents per si demanen tenir-ho". També són paternitats diferents degut a les diferències ètniques: "El nen que ve amb la seva família pateixen el procés d'adaptació, però saben qui són, d'on venen, tots tenen el mateix aspecte físic... Els adoptats tenen una manca, per molt que l'entorn sigui cosmopolita. Si a l'escola té companys d'altres països està molt bé, però on cal treballar-ho és a casa".

Una altra diferència és que no es pot improvisar l'adopció perquè és una mesura de protecció: *"En la biològica el procés es pot improvisar, però en l'adoptiva no, perquè avui no hi haurà ningú que estigui aquí perquè aquest matí li hagi vingut de gust" o "Això passa perquè és una mesura de protecció. No és el dret de ser pares, sinó una família pel nen".*

També es treballen que són nens que necessiten uns paràmetres d'actuació diferents: *"Estem parlant de nens abandonats que necessiten uns paràmetres diferents" i per tant, no es pot reproduir el que es va fer amb el fill biològic: "En el caso de las familias con hijos biológicos, está el error de reproducir lo mismo que hicimos con el biológico y el adoptado necesitará otras cosas".*

Els adoptats tenen una família biològica de la qual cal ser-ne conscients: *"A la biològica que tenim: un binomi. I a l'adopció: un triangle" o "Tots hem sentit a parlar de lo complicades que són les relacions triangulars. Els angles poden punxar... Cal que reflexionem en com ens posicionem davant d'aquesta realitat".* En general, l'adopció implica un plus: *"La filiació adoptiva té un plus. Hi ha una sèrie de coses que hem de tenir en compte perquè venen a més a més. L'adopció implica un plus".*

I finalment, i com a similituds, es treballa que els procediments són diferents però la finalitat és la mateixa: *"Arriben per diferents vies però són fills igual" i que com en la filiació biològica, no podem escollir: "I després és molt important que a aquest nen algú li digui que us van escollir a vosaltres per ser els seus pares. Aquí no podem escollir el nen. Els biològics tampoc escullen sexe ni res, doncs amb l'adoptat igual".*

En resum, sobre les *diferències entre la paternitat biològica i l'adoptiva* els professionals treballen:

Com a diferències:

- a) que és una paternitat diferent
- b) la història del menor
- c) tot el que està relacionat amb la vinculació
- d) que la vinculació condiona els aspectes afectius i emocionals dels adoptats
- e) les diferències ètniques
- f) que no es pot improvisar l'adopció perquè és una mesura de protecció
- g) que són nens que necessiten uns paràmetres d'actuació diferents
- h) que no es pot reproduir el que es va fer amb el fill biològic
- i) que els adoptats tenen una família biològica de la qual cal ser-ne conscients
- j) que l'adopció implica un plus

Com a similituds:

- k) que els procediments són diferents però la finalitat és la mateixa
- l) que no podem escollir

Identificar el model de paternitat que ha rebut dels seus pares: sobre aquest ítem els professionals només fan reflexionar als sol·licitants sobre com s'han sentit ells a les seves famílies i com això influeix en l'ajuda que puguin donar a l'infant: *“També és important pels pares, perquè en funció de com vosaltres us hagueu sentit acollits a la vostra família, de com hagueu treballat la vostra pertinença... no podreu ajudar a aquest infant”*.

En resum, sobre el fet de *identificar el model de paternitat que han rebut dels seus pares* els professionals treballen:

a) com s'han sentit ells a les seves famílies i com això influeix en l'ajuda que puguin donar a l'infant

Compromís per sempre: d'aquest últim ítem, el que treballen els professionals és la importància de fer-nos càrrec d'un nen que ja existeix i que té una història: *“El nen ja existeix, té una història amb entrebancs, que no controlem... i l'adopció és fer-me càrrec i responsable de tot això, inclús de les seves conseqüències d'aquesta història”*.

Cal que ens fem càrrec malgrat nosaltres no siguem responsables d'aquesta història: *“I ens fem responsables de tot el que va passar abans d'arribar a nosaltres. No som culpables però ens fem responsables. Ha sortit que pot estar malalt com un fill biològic i no. Aquí tenim control de l'embaràs... i us heu de fer responsables de tot. No controlem la genètica... i en l'adopció internacional ho acceptem tot perquè no sabem res”*.

També encara que no estiguem vinculats: *“Costa entendre que una família pugui abandonar un nen malalt, però en la paternitat biològica això és impensable. Cap mare canvia el seu fill malalt per un altre. L'única diferència és que la vinculació ja està feta. Però en l'adopció cal que el compromís el fem encara que no estiguem vinculats”*.

Només d'aquesta manera podrem reparar la seva història: *“Les famílies adoptives us haureu de fer càrrec de tot això. Com tots els pares del món, ajudar-lo a construir la seva identitat i la vinculació sana. I a més a més, haureu de reparar en la mesura del possible, els dèficits que porti la criatura. I seran dèficits dels quals no en sou responsables”*.

El que els professionals demanen és un compromís dia a dia malgrat sigui molt dur: *“El rebuig als pares/homes cal tenir-ho en compte perquè s'han donat alguns casos i el rebuig constant esgota. I aquí és on cal renovar el compromís dia a dia. Perquè a més si el nen ho percep, és el millor que li podem donar”*. És el que en diuen, un compromís incondicional: *“Ell ens posarà a prova per saber si aquest compromís és per sempre o no. Perquè pensa “si apreto una mica més m'abandona, com tots...” El compromís incondicional ha de quedar ben clar”*.

En resum, sobre *el compromís per sempre* els professionals treballen:

- a) la importància de fer-se càrrec d'un nen que ja existeix i que té una història
- b) que cal fer-se càrrec malgrat nosaltres no siguem responsables d'aquesta història
- c) i malgrat encara no estiguem vinculats
- d) que només d'aquesta manera podrem reparar la seva història
- e) que cal un compromís dia a dia malgrat sigui molt dur
- f) que cal un compromís incondicional

A continuació passem a descriure la valoració que fan els professionals dels recorreguts formatius.

10.2.- Valoració dels recorreguts formatius des de la vessant professional

Seguidament presentem els resultats obtinguts de les entrevistes realitzades als professionals que dinamitzen els recorreguts formatius a les ICIF del nostre estudi.

Els professionals consideren en un 83,3% que les 15 hores de formació actual que es realitzen vinculades al procés d'idoneïtat són insuficients, davant del 16,7% que considera que sí, i que aquesta formació no hauria de ser una condició sine qua non del procés adoptiu. La majoria però, considera que la formació està molt comprimida (un dia i mig), que hi ha molts temes a tractar i que els han de treballar molt superficialment.

Respecte el contingut, el 66,7% considera que el contingut de la formació és adequat pel format de formació que s'està oferint. Destaquen que treballen els aspectes essencials com ara, la motivació per adoptar, el compromís com a pares, el procés de vinculació i l'acompanyament per entendre la història del nen, la realitat dels països i institucions d'origen del menor, els dèficits d'atenció que pateixen i les seves possibles conseqüències, etc.

Destaquen que si poguessin ampliar en temps la formació, treballarien amb més deteniment temes com la vinculació, les diferències entre la filiació adoptiva i la biològica, les característiques dels nens, les motivacions dels pares... i ampliarien amb

més casos, més experiències, dinàmiques més vivencials, i el testimoniatge d'una família adoptiva (activitat que ja realitza alguna ICIF).

Així mateix, si poguessin realitzar canvis en relació al format del procés formatiu-valoratiu, el 83,3% dels professionals entrevistats expressa que separaria en el temps la part formativa de la part de valoració d'idoneïtat. I el 33,3% també és partidari de separar les dues parts amb sol·licituds diferenciades. Quant als equips que haurien de formar aquestes accions, el 33,3% ha manifestat que l'equip formatiu hauria de ser diferent de l'equip de valoració, mentre que el 16,7% ha manifestat expressament que no considera necessari un canvi en els equips professionals que atenen els dos processos.

Centrant-nos més en contingut específic, trobem que els professionals entrevistats consideren que els aspectes de la capacitat educadora dels sol·licitants on cal posar més èmfasi, al parlar d'adopció internacional, és en la flexibilitat dels pares per adaptar-se al menor susceptible d'adopció (66,7%). Altres aspectes rellevants són les expectatives i projeccions dels sol·licitants (50%), les necessitats especials del menor (50%), la capacitat d'empatia amb el menor (33,3%), el procés de vinculació (33,3%) i les diferències entre la paternitat biològica i l'adoptiva (33,3%). D'aquests continguts que consideren rellevants, els que manifesten que més treballen són les expectatives i projeccions dels sol·licitants (33,3%) i el procés de vinculació (33,3%). La resta també els treballen però en menor grau (16,7%).

Quant a la metodologia o manera de treballar aquests continguts, trobem que el 50% de professionals manifesta que utilitzen exercicis de reflexió i diàleg en grup; que posen exemples de situacions; que utilitzen tècniques com el brainstorming, les representacions, una fantasia guiada...; i que visualitzen un vídeo. I en menor mesura (16,7%) utilitzen l'analogia entre el procés adoptiu i el biològic per analitzar diferències, i porten el testimoniatge de mares adoptives perquè expliquin la seva experiència.

Finalment, el 83,3% expressa que durant el recorregut formatiu no recullen informació de manera explícita sobre si l'entorn dels sol·licitants els hi dóna suport en la tasca educativa, però sí que ho fan al procés de valoració.

A continuació, passem a descriure la valoració que fan els sol·licitants dels recorreguts formatius.

10.3.- Valoració dels recorreguts formatius per part dels sol·licitants

En aquest punt analitzem les respostes que els sol·licitants donen al "qüestionari de valoració de les sessions de formació per a l'adopció". Abans, però, a la taula 50, descrivim la mostra a partir de la qual hem fet l'anàlisi de les dades.

Taula 50.

Mostra dels qüestionaris de valoració de les sessions de formació

Centres	Homes	Dones	Total
Centre A	14	18	32
Centre B	15	13	28
Centre C	18	20	38

A la pregunta d'utilitat d'aquest tipus de trobada, tal i com es veu a la figura 26, la majoria dels sol·licitants, de tots els centres, consideren que la formació és molt útil (72,4%) o útil (27,5%). Cap sol·licitant va manifestar que fos poc útil.

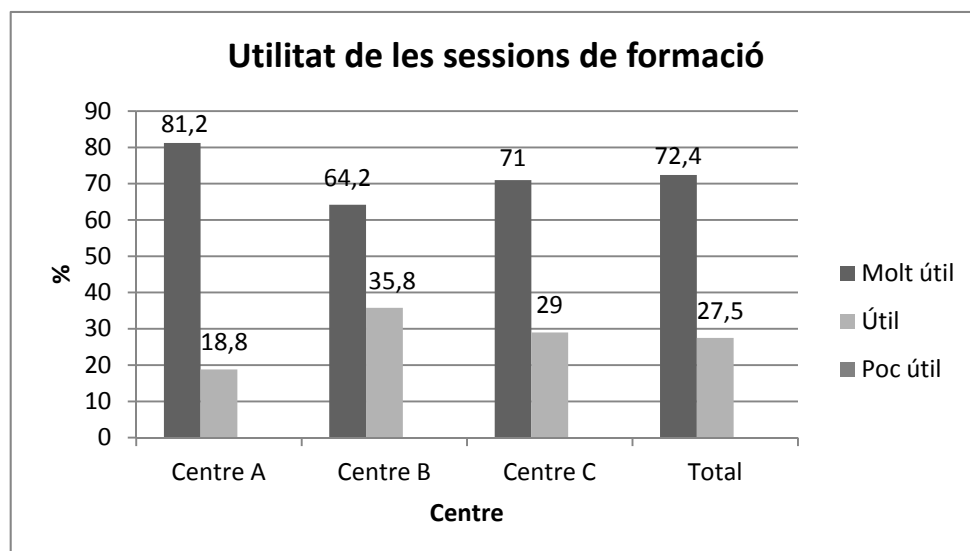

Figura 26. Utilitat de les sessions de formació

Si analitzem la pregunta del qüestionari referent a l'interès dels temes tractats podem fer dos tipus d'observacions, ja que les respostes poden estar endreçades per ordre de

prioritat (fins a un màxim de tres) o seleccionant els temes de major interès sense especificar la preferència. Així doncs, en funció de l'ordre de prioritats, i segons cada centre, podem observar que al centre A (vegeu figura 27) la prioritats 1 està compartida entre els temes de les necessitats dels adults i les necessitats dels infants, l'abandonament de l'infant i la revelació dels orígens de l'infant; i les prioritats 2 i 3 recauen també en la revelació dels orígens de l'infant.

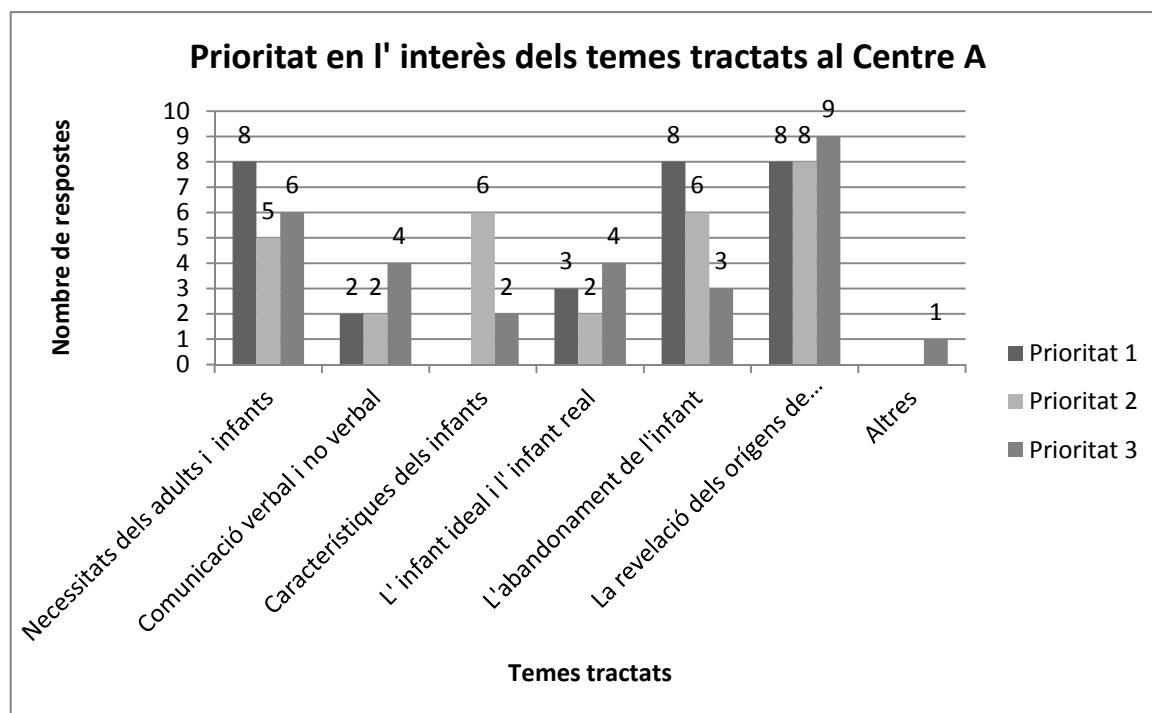

Figura 27. Prioritat en l'interès dels temes tractats al Centre A

Al centre B (vegeu figura 28) la prioritats 1 en l'interès dels temes tractats està en les necessitats dels adults i dels infants, la prioritats 2 en la revelació dels orígens de l'infant i la 3 recau de manera compartida en les necessitats dels adults i les necessitats dels infants; les característiques dels infants i l'abandonament de l'infant.

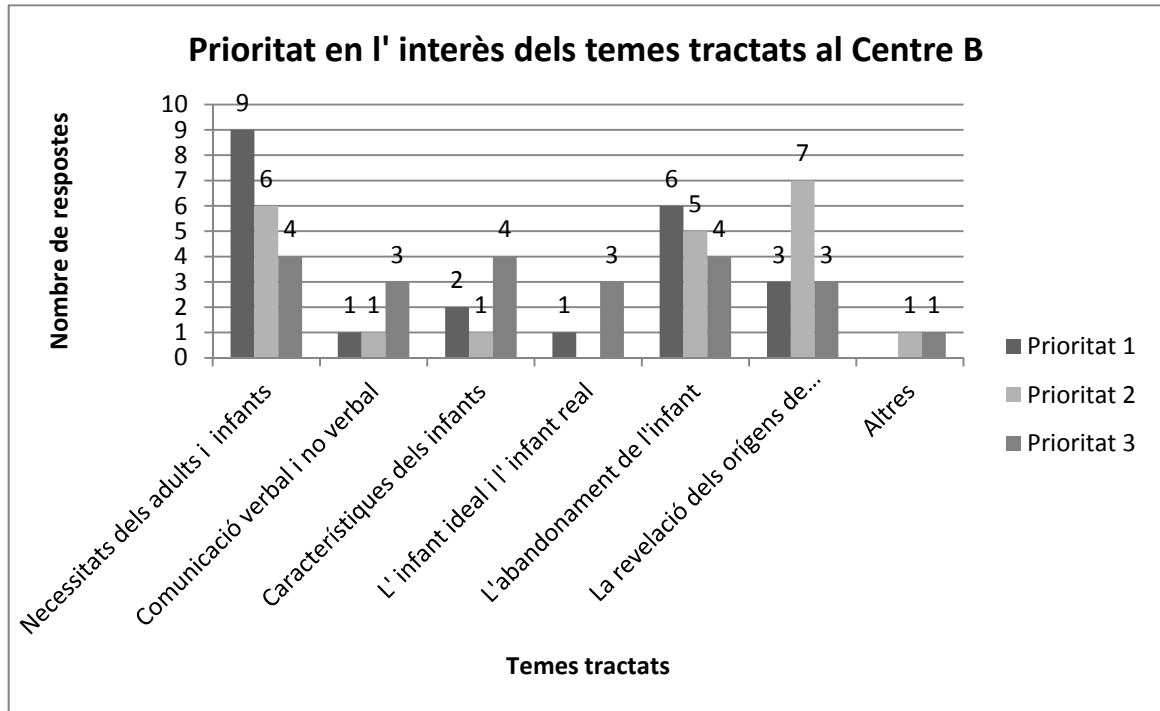

Figura 28. Prioritat en l'interès dels temes tractats al Centre B

Finalment, al centre C (veure figura 29) podem observar com la prioritat 1 recau de manera rellevant en les necessitats dels adults i dels infants; la prioritat 2 es reparteix equitativament entre les necessitats dels adults i dels infants i la revelació dels orígens de l'infant i, la prioritat 3 que es reparteix entre l'infant ideal i l'infant real i la revelació dels orígens de l'infant.

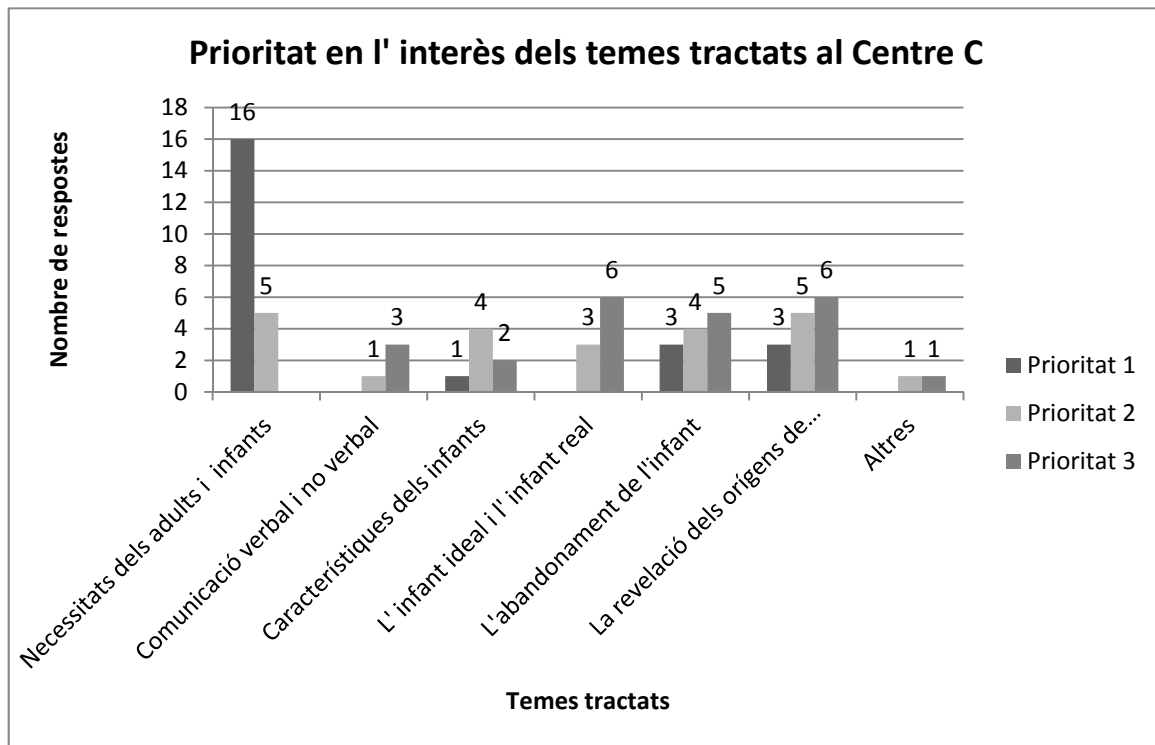

Figura 29. Prioritat en l'interès dels temes tractats al Centre C

Sense determinar prioritats, els sol·licitants dels tres centres van considerar com a temes més importants (vegeu figura 30) les necessitats dels adults i les necessitats dels infants en primer lloc, la revelació dels orígens de l'infant en segon i l'abandonament de l'infant en tercer.

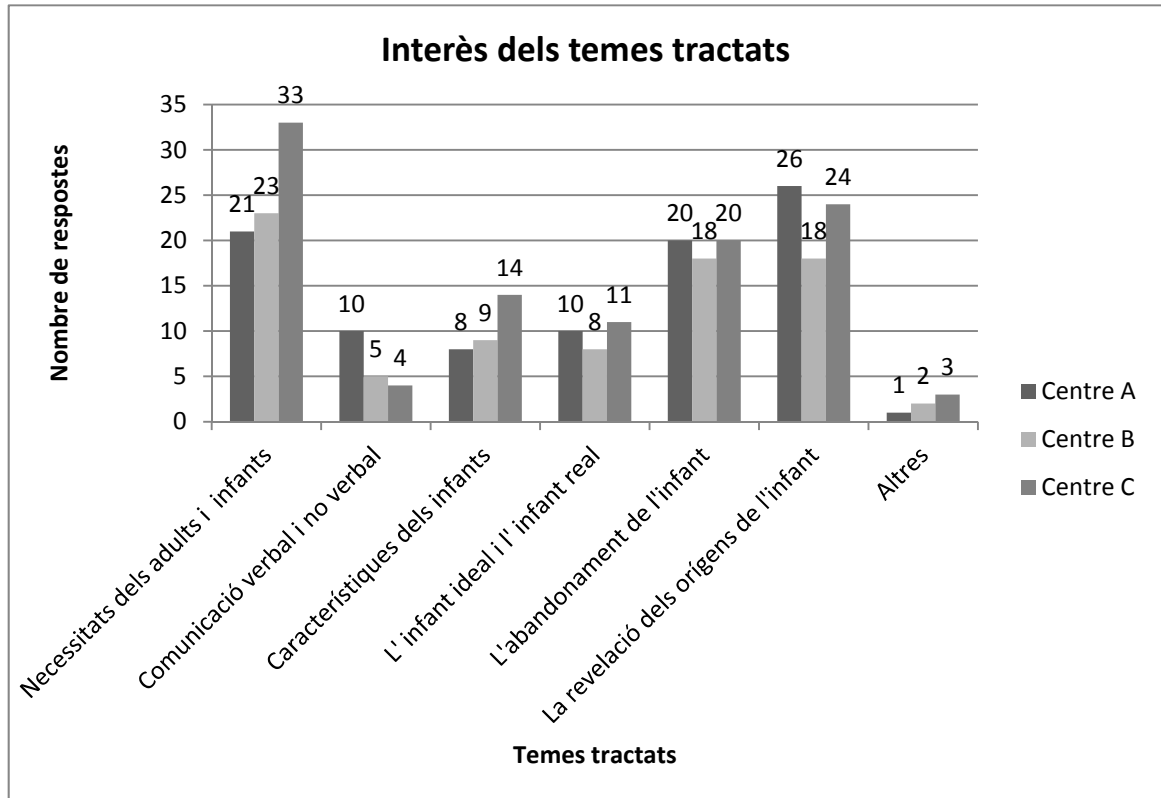

Figura 30. Interès dels temes tractats als tres centres

Si procedim a analitzar quina eficàcia consideren els sol·licitants que van tenir els instruments utilitzats per impartir la formació trobem que, tal i com s'observa a la figura 31, els tres centres van considerar com a més rellevants, en aquest ordre, el treball realitzat en gran grup, la relació amb els conductors i el vídeo. Com a altres en destaquen el testimoni d'una mare adoptiva.

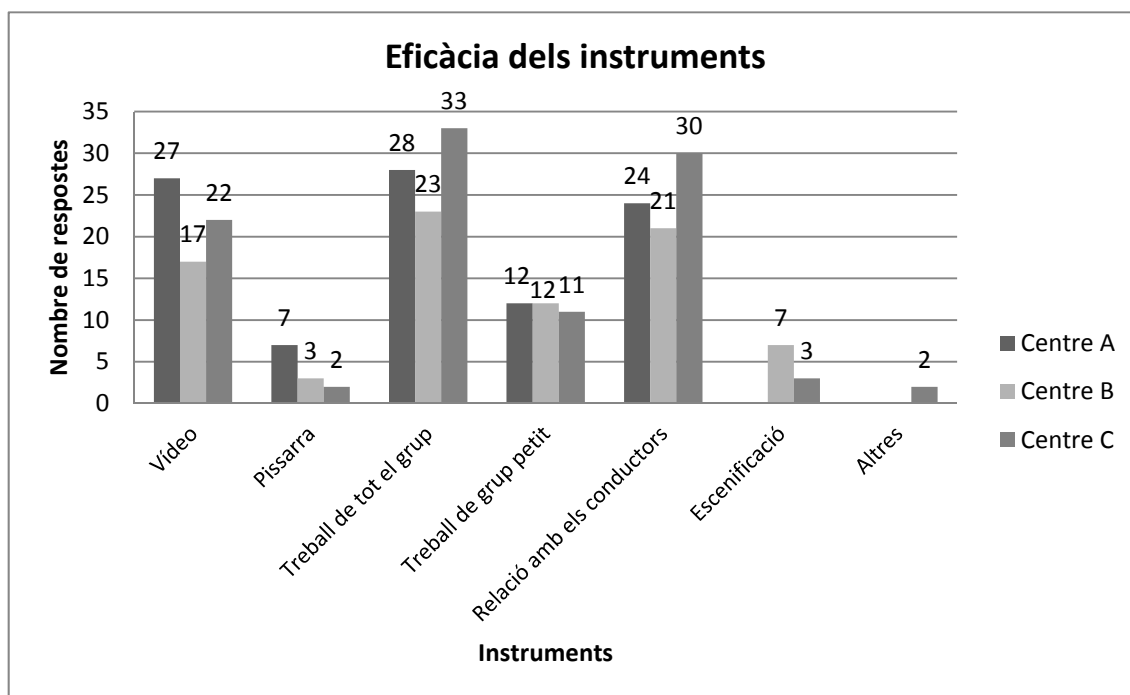

Figura 31. Eficàcia dels instruments emprats en la formació

Finalment, la valoració global de la formació rebuda (vegeu figura 32) que fan tots els sol·licitants és òptima en un 50% i bona en un 48,9%. Només una persona (1%) va considerar-la discreta buda.

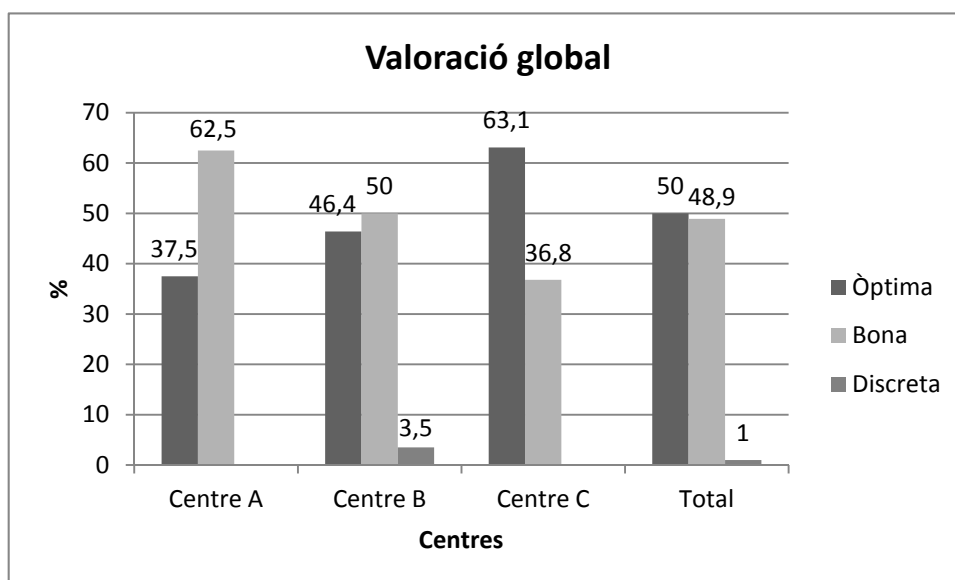

Figura 32. Valoració global de la formació

A continuació, passem a analitzar com valoren la formació rebuda les famílies una vegada ja han adoptat al menor.

10.4.- Valoració de la formació rebuda per part de les famílies adoptives

En aquest punt analitzarem l'opinió de la formació per part de les famílies adoptives. Ho farem seguint les preguntes de l'entrevista.

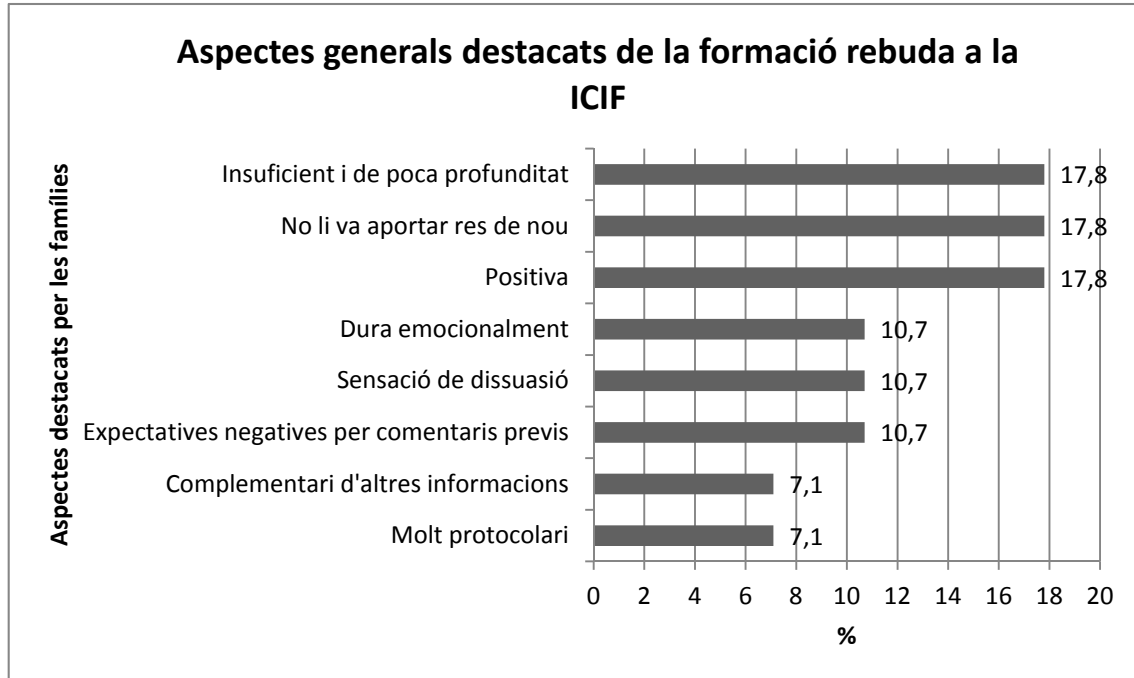

Figura 33. Freqüència (%) dels aspectes generals més destacats per les famílies de la formació rebuda a la ICIF

La primera pregunta volia conèixer ***quins aspectes de la formació preadoptiva que van rebre a la ICIF recorden més o destacarien per algun motiu.*** Dels aspectes generals de la formació (vegeu figura 33), el que més han comentat les famílies és que va ser una formació insuficient i de poca profunditat en el 17,8% dels casos. Algun exemple seria *“crec que aquesta formació encara és insuficient de cara a tot el que et trobaràs i per ajudar-te a decidir-te realment a fer un pas així”*. Un altre 17,8% va manifestar que no li va aportar res de nou *“No me aportaron nada muy nuevo. Reforzaron algunas ideas que tenía. Tenía muy claro lo que quería”*. I un altre 17,8% va expressar que va ser una formació positiva *“Va ser molt positiu. Ens pensàvem que era un tràmit molt més oficialista i ens van fer reflexionar...”*.

Altres aspectes que destaquen són que va ser dura emocionalment (10,7%) *“va ser emocionalment intensa”*; que van tenir la sensació que els volien dissuadir perquè no adoptessin (10,7%) *“l’objectiu era dissuadir a la família per a no adoptar”*; i que van arribar a la formació amb expectatives negatives per comentaris que altres famílies els

havien fet anteriorment (10,7%) *“El record és que les expectatives eren molt més terribles del que realment va ser. Penses que has de passar un examen i després és una cosa diferent”*.

I els aspectes generals que menys van expressar les famílies van ser que és una formació complementària a altres informacions que els arriben (7,1%) *“És complementari amb la resta d'informacions d'altres bandes”* i que és una formació molt protocol·lària (7,1%) *“Ho vam trobar molt protocol·lari”*.

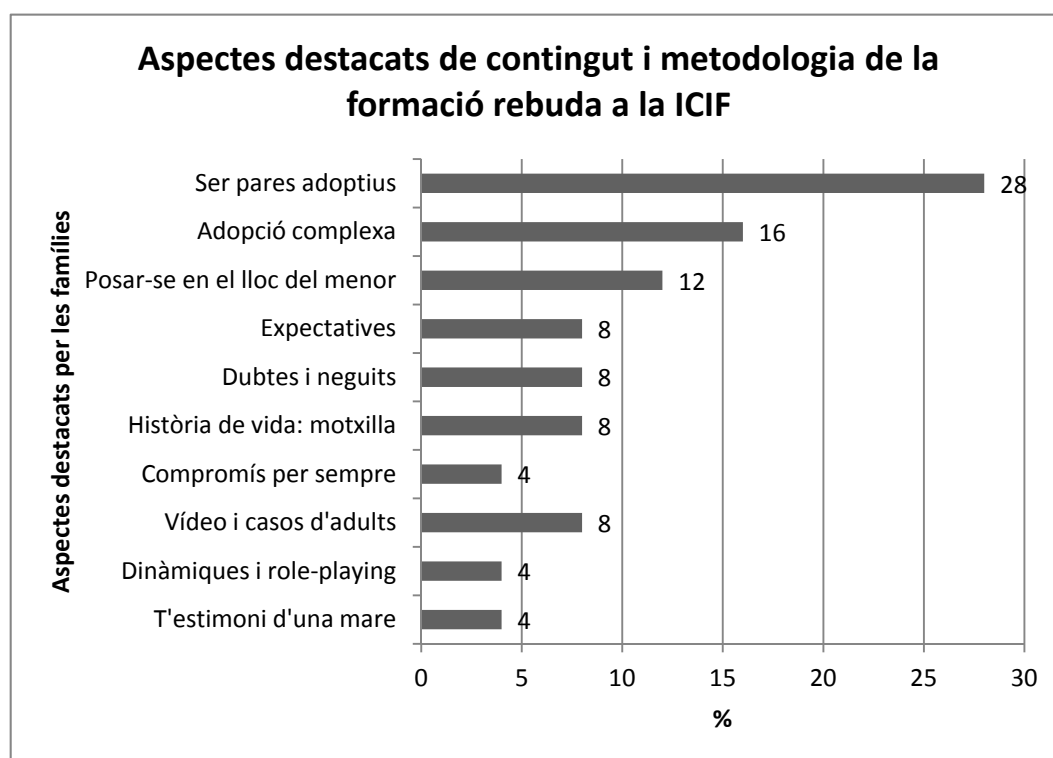

Figura 34. Freqüència dels aspectes més destacats per les famílies del contingut i metodologia de la formació rebuda a la ICIF

Quant als aspectes relacionats amb el contingut i la metodologia, les famílies destaquen el següent (vegeu figura 34). Del contingut, les famílies destaquen amb una gran diferència (28%) que els van emfasitzar aspectes del què és ser pares adoptius: *“Conscienciar del que pot comportar tenir un fill adoptat, preparar-nos per a les situacions que puguin passar”*. El següent aspecte més destacat és que l'adopció és complexa i complicada (16%): *“Ells t'ho pinten molt negre i et diuen que tindràs molts problemes, que no és cap camí de roses... s'encarreguen de treure tot allò negatiu”*.

Li segueix el fet de fer-los posar en el lloc del menor (12%): *“Intentan ponerte en la piel del pequeño y creo que es positivo. Ves que no todo es tan bonito”*. En un 8% apareixen el treball amb les expectatives *“Treballen les expectatives del que les famílies esperen que serà l'adopció (hi ha qui considera que és quelcom fantàstic, fàcil i fins i tot màgic) i situen en les dificultats que té aquest procés”*; el fet de poder plantejar neguits i dubtes *“pots plantejar els teus dubtes i neguits”*; i la història de vida del menor, el que porta a la *“motxilla”*: *“fer-te pensar en la persona que s'incorporarà a la teva vida que ja té una historia, una vida ja iniciada”*.

Dels continguts, el que menys destaquen és el fet de remarcar que és un compromís per sempre: *“Van treballar el convenciment que, una vegada presa la decisió no ens podíem fer enrere”*.

De la metodologia, les famílies destaquen el vídeo (8%), les dinàmiques i els role-playings, i el testimoni d'una mare (4%): *“Recordo el testimoni d'una mare que ens va venir a explicar la seva experiència. Recordo que vivia una situació molt dura, ja que la seva adopció no era gens ni mica de color de rosa, tot el contrari (fill amb molts problemes de conducta, separació de la parella arrel de tot plegat, esgotament i desesperació de la mare...). Vaig valorar molt una experiència així, els pares preadoptius molts cops estem com en un núvol...”*.

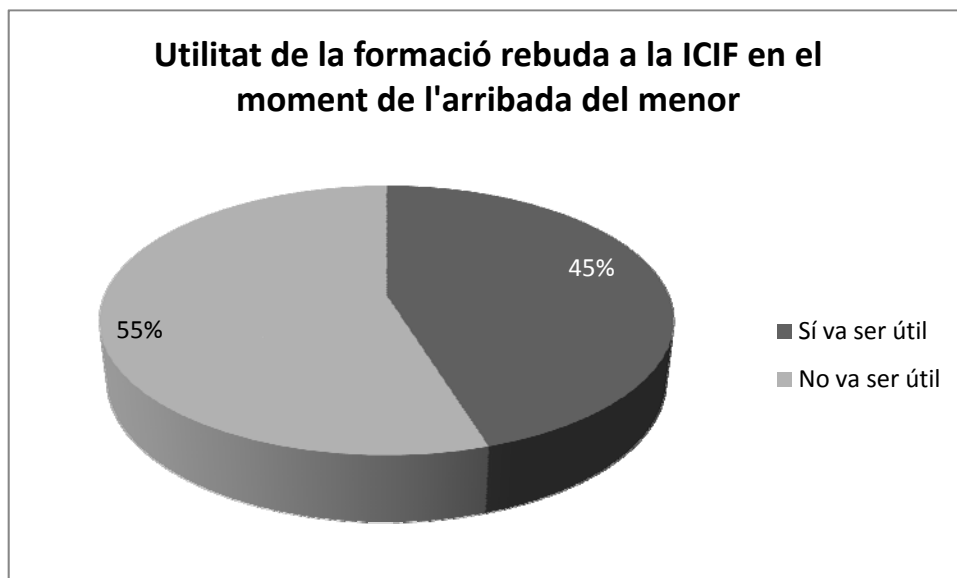

Figura 35. Freqüència (%) de la utilitat de la formació rebuda a la ICIF en el moment de l'arribada del menor segons les famílies adoptives

La segona pregunta volia esbrinar si **les famílies consideraven d'utilitat la formació que havien rebut en el moment de l'arribada del menor**. Tal i com es pot veure a la figura 35, només el 45,2% de les famílies considera aquesta formació d'utilitat, mentre que el 54,8% restant no ho fan.

Algunes de les respostes que van plantejar per justificar que sí els hi va ser útil van ser: *"Sí, sí, jo penso que sí. Jo vaig tenir un cas de rebuig de la nena, que ja ens havien explicat que podia passar... si no ho saps, penses que alguna cosa no va bé... i ho passes molt malament"; "Sí, sí va ser útil, però hagués fet falta bastant més perquè les famílies adoptives no arribem a l'adopció amb tota la informació necessària. Si haguéssim parlat molt més de l'abandonament, de la ferida que porten, ens haguéssim fet més a la idea que és un camí difícil" o "Útil segur que ho va ser, tot el que et faci reflexionar, crear dubtes i preguntes serveix. La formació t'obre la porta a tot un món, fins ara força desconegut, i t'entren unes ganes tremendes de buscar més informació, en llibres, a Internet... participar en foros de pares adoptants, xerrades, el que sigui. Vols saber el màxim i vols estar ben preparat".*

I algunes de les respostes que van justificar la no utilitat de la formació són: *"Van proporcionar poques eines. Formació molt introductòria i curta. Serveix per reflexionar però és molt genèrica. Hi havia adopcions en diferents països"; "Era informació perquè les persones acabessin de definir-se, per si tenien algun tipus de dubte, però no informació pràctica per quan ella arribés" o "En el meu cas no, perquè no em va aportar res de nou. Vam trobar que era molt superficial. Tu deies el que ells volien sentir, no em va aportar res de nou".*

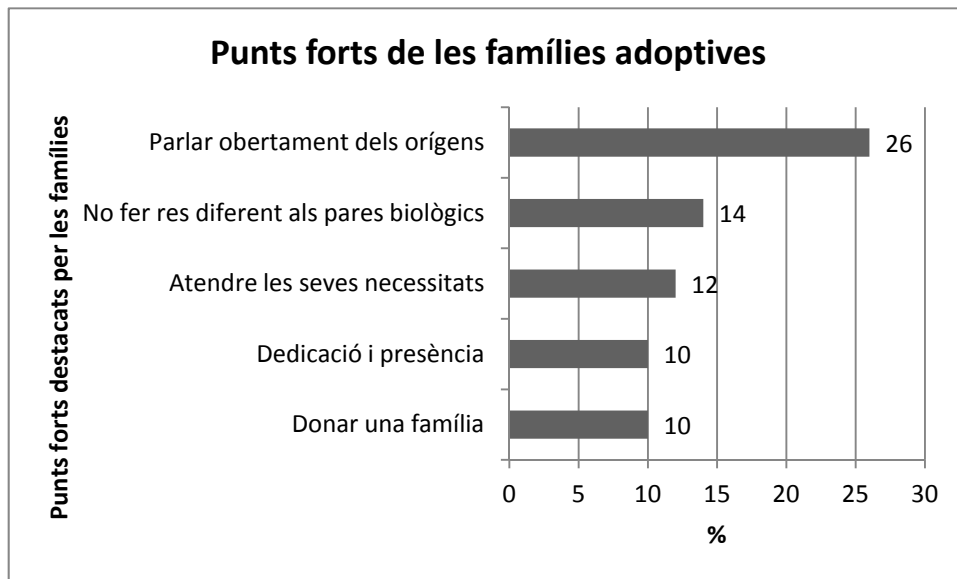

Figura 36. Freqüència (%) dels punts forts més destacats per les famílies com a pares adoptius

Una altra pregunta ha estat ***quins punts forts i quins punts febles creuen les famílies que tenen com a pares adoptius***. Del llistat de punts forts que han comentat, tot i ser bastant ampli, destaquem els 5 aspectes més repetits (vegeu figura 36).

El 26% de les famílies considera que un punt fort del que fan com a pares adoptius és parlar obertament dels orígens i la identitat del menor adoptat: *“El que intentem fer bé és ser sincers i transparents respecte el procés d’adopció i en funció de l’edat de les criatures”*. El 14 % destaca com a punt fort no fer res diferent al que fan els pares biològics: *“Hacemos las mismas cosas que haríamos como padres adoptivos que como biológicos”*. El 12% expressa que cobreix les necessitats específiques d’aquests menors: *“Hablar con él, intentar comprenderlo y darle cariño”*, i el 10% considera un punt fort el fet de dedicar-li més temps i haver-li donat una família: *“He adaptat la meva vida professional a l’horari escolar de les meves filles”* i *“Fer-li entendre que, passi el que passi, aquesta és la seva família”*.

Altres aspectes que han destacat com a punts forts i que cadascun suposen el 4% són: fer-ho el millor possible, com els biològics, i acollir a un menor amb moltes carències i acceptar-lo tal com és. La resta de punts forts representen cadascun el 2%: la paciència; estimar-lo molt; haver establert un vincle per sempre; no fer diferències entre els germans; viure feliçment; viure amb il·lusió el dia a dia; adaptar la dinàmica familiar a les seves necessitats; demanar ajuda quan cal; coordinació entre els membres de la parella i altres sense especificar.

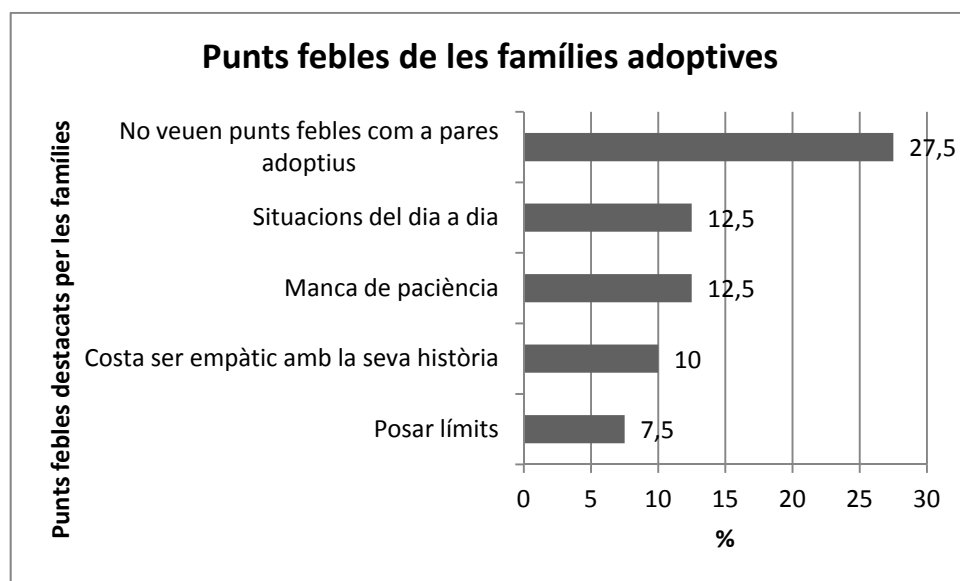

Figura 37. Freqüència (%) dels punts febles més destacats per les famílies com a pares adoptius

Respecte als punts febles (vegeu figura 37) les famílies adoptives destaquen, en primer lloc, que no veuen cap punt feble en la seva família (27,5%): *“Pensamos que lo estamos haciendo lo mejor posible, cometeremos fallos... pero lo hacemos lo mejor posible”*. En segon lloc, consideren que hi ha situacions del dia a dia que és el que més els costa de superar (12,5%): *“Si nos relajamos con la lectura de la cria, pues intentamos reprimirlo... pero son cositas del día a día”*. Amb un altre 12,5%, destaquen la manca de paciència, en tercer lloc: *“Tenir més paciència, escoltar-la més...”*. Li segueix, en quart lloc, que els costa ser empàtics amb la història del menor (10%): *“No entendre que, malgrat els anys han passat, reaccioni d’una determinada manera”*, i en cinquè i últim lloc dels més destacats, les famílies consideren com a punt dèbil no saber posar límits (7,5%): *“Ser més estricte amb ells”*.

La resta de punts febles suposa el 5% en el cas de: tenir problemes de comunicació; ser massa exigent; i tenir dificultats pel fet de ser monoparental. I el 2,5% en els casos de: patir pel seu dolor; fer-li veure que la diferència no és un problema sinó una riquesa; poder estar més pels fills; no dedicar el mateix esforç al segon que al primer fill; transmetre la seva història i coordinar-se amb la parella.

La següent pregunta, pretenia esbrinar **quines dificultats en general es troben com a famílies adoptives**. Per mostrar els resultats, dividirem les respostes en dificultats centrades en els pares i dificultats centrades en els fills.

Llistem a continuació les dificultats que tenen com a pares i la freqüència amb què s'han mencionat. Afegim un exemple de cada un dels casos.

- No tenen dificultats (27%): *“No tenim dificultats, tot ens ho ha fet fàcil...”*
- Posar límits (8,1%): *“El que porta l'educació d'un fill: posar límits i normes (ser exigent però no massa)”*
- Les mateixes que qualsevol família biològica (5,4%): *“crec que les mateixes dificultats que qualsevol pare o mare amb el seu fill biològic”*
- Dificultats d'adaptació (5,4%): *“Es tenen més dificultats en l'adaptació quan el nen arriba més gran.”*
- Creació de vincle (5,4%): *“la meva gran dificultat, i la de la majoria de pares, és la creació del vincle afectiu, tant per part del pare/mare com del fill (que depenen de les seves anteriors experiències pot ser molt complicada)”*
- Buits en les rutines (2,7%): *“Tu voldries que les rutines les agafessin ràpid i no, no poden reaccionar com un nen de la seva edat, perquè encara que la té, no la té, és un ritme diferent”*
- Ajudar amb la seva història i vivències (motxilla) (2,7%): *“Ajudar els nens en la seva història i vivències del seu país d'origen “la motxilla que porten”*
- Motivar-lo per fer allò que no vol (2,7%): *“Costa engrescar-lo, motivar-lo per fer el que no sigui el que ell vol en cada moment”*
- Acceptar la necessitat de vincle i seguretat constantment (2,7%): *“Demanen molt vincle, a vegades ens incomoda perquè volem estar una mica a soles, però mirem d'atendre'ls perquè és el que necessiten”*
- Baralles entre germans (2,7%): *“Baralles entre germanes”*
- Conflictes quotidians (2,7%): *“Conflictes en el dia a dia”*
- No saber si les dificultats són pel fet de ser adoptat o no (2,7%): *“la por és no saber si les dificultats les té per ser adoptada o no”*
- El racisme (2,7%): *“Em preocupa que el racisme de la societat vers la cultura xinesa afecti a la meva criatura”*

- La diferència ètnica a casa (2,7%): *“L’infant se sent diferent perquè és d’un altre color”*
- Que l’infant no pugui adaptar-se a aquesta dualitat (origen-Catalunya) (2,7%): *“Sentiment de desvinculació al context on viu i els seus orígens. Que ella no es pugui trobar bé en aquesta dualitat”*
- Trobar recursos necessaris per a les dificultats (2,7%): *“Trobar recursos necessaris per a les dificultats”*
- Rebuig a un dels pares (2,7%): *“La segona filla em va rebutjar i només tenia un vincle amb el pare. Va ser una adaptació molt lenta i difícil”*
- Tenir un mateix criteri d’actuació entre la parella i no fer diferències entre les fills (2,7%): *“Que tot i que intentem fer-ho, el que més costa és decidir un criteri i mantenir-lo. Tenir un mateix criteri comú. Mantenir aquesta atenció constant i no fer diferències entre uns i altres”*
- L’edat dels pares (2,7%): *“En lo físico. Somos unos padres mayores y ella te exige mucha energía. Vamos justitos para una niña de 6 años”.*
- Infants incompresos per la societat (2,7%): *“Són infants incompresos per la societat”.*
- La separació pares-fills (2,7%): *“Al principi costava molt la separació... va ser molt difícil, però ara ja està”.*
- L’idioma (2,7%): *“Hemos tenido más problemas con el idioma, porque le regañas y no entiende porqué. Y se enfada contigo...”.*
- Excés d’exigència (2,7%): *“Som una mica estrictes. Establim molt els límits i l’autoritat. L’horari...”.*

A continuació, llistem les dificultats centrades en els fills. Assenyalem també la seva freqüència i en posem un exemple.

- Dificultat per mostrar els seus sentiments i afectivitat (17,6%): *“Dificultat en mostrar els sentiments, l’afectivitat, no sabia abraçar...”*
- Dificultats d’aprenentatge (17,6%): *“Acadèmicament té dificultats”*

- Manifestació de la ràbia per tot el que ha viscut (11,7%): *“És un nen feliç, amb un entorn agradable, on se sent a gust, però encara avui dia, de tant en tant, li surt un punt de ràbia, o de sentiment, de tot el que ha hagut que passar”*
- Gelosia entre germans (11,7%): *“Gelos de la germana gran quan va arribar la petita”*
- Dificultat d’entendre els seus orígens i la seva història (11,7%): *“Dificultat per entendre els seus orígens, la seva història d’adopció”*
- Obeir i entendre normes (5,8%): *“Li costa obeir i entendre les normes”*
- Entrar a la dinàmica familiar (5,8%): *“Li costa entrar en la dinàmica familiar”*
- Psicomotricitat (5,8%): *“Al principi va costar molt la psicomotricitat, era molt patosa, no era hàbil... però ara ja està”*
- Procés llarg de diagnòstic de malaltia (5,8%): *“Procés llarg fins que van diagnosticar-li un retard mental i brots psicòtics”*.

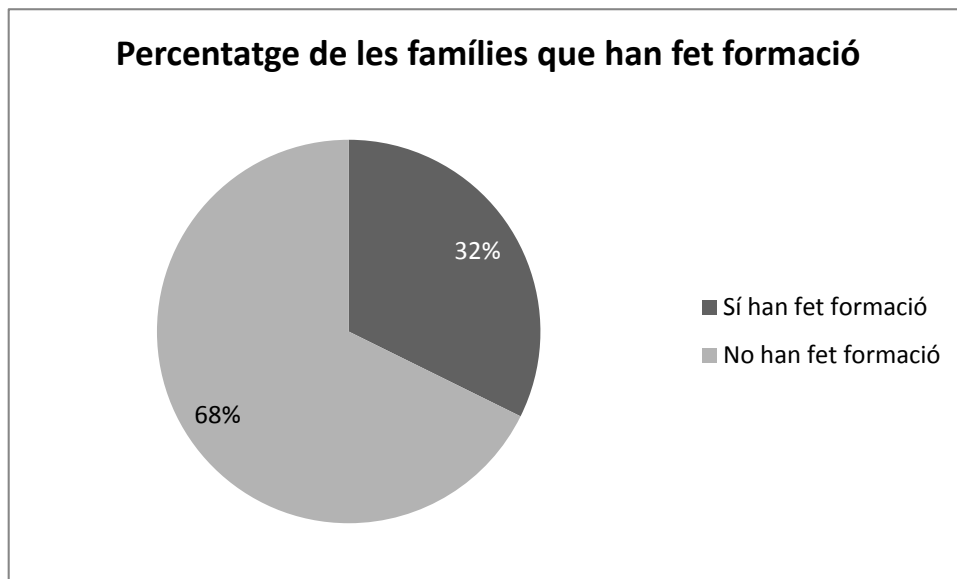

Figura 38. Famílies que han fet formació posterior a l’obtenció del Certificat d’idoneïtat

Amb la següent pregunta volíem conèixer si **les famílies han fet formació posterior a la que van rebre a la ICIF i, en cas afirmatiu, quin tipus**. Les respostes a aquesta pregunta ens ha confirmat, tal com es veu a la figura 38, que un 32,3% de les famílies sí han fet algun tipus de formació, mentre que el 67,7% no n’han fet. Algunes de les respostes que justifiquen aquests resultats són, en relació a no haver fet cap formació: *“No. I no en voldria fer cap. Trobo que després de 5 anys estic saturada del tema i no la podria assumir”*; *“No, ninguna. Yo no me apuntaría a ningún curso de maternidad adoptiva. Si*

tuviera una dificultad, buscaría ayuda específica para ese momento” o “No necesitamos más formación. Cada nen és un món”.

I en relació a les famílies que sí han fet formació, llistem a continuació les diferents opcions que han manifestat:

- Formació a l'ECAI sobre situacions en què es poden trobar: diferències, com tractar el tema de l'abandó... (31,25%)
- Compartir informació amb altres famílies adoptives (12,5%)
- Xerrades i assessorament que organitza l'escola (12,5%)
- Llegir llibres, articles... i compartir-los entre els membres de la parella (12,5%)
- Formació d'associacions (12,5%)
- Seguiments postadoptius (6,25%)
- Assistència a congressos (6,25%)
- Sessions gratuïtes que ofereix l'ICAA (6,25%).

De les 29 famílies que ens han detallat el moment en què han fet formació, el 6,5% diu haver-la fet abans dels procés de valoració, el 16,1% entre el procés de valoració i l'assignació del menor i el 25,8% després de l'assignació de l'infant.

Com a dada estadísticament significativa, només hem corroborat que les dones amb estudis superiors han fet més formació posterior a l'assignació del menor que les dones amb estudis bàsics ($\chi^2 (1, N= 31) = 5,815, p= .016$), amb una freqüència observada de 8 vs una freqüència esperada de 5,2.

L'objectiu de la nostra última pregunta era conèixer ***quina formació creuen els pares que necessiten o necessitaran en un futur***. La majoria de les famílies va respondre que necessitaria formació sobre l'etapa de l'adolescència (25,8%): *“La adolescencia, que me da un poco de miedo. Como encararlo y la experiencia de otros padres que hayan pasado por ahí”*. Li segueix un nombre elevat de famílies que no tenen intenció de fer cap tipus de formació (16,7%): *“Som socis d' AFAC, ja ens han ofert cursets i no els hem fet”*. Al 12,9% de famílies entrevistades els agradaria rebre una formació sobre com tractar el tema de la família biològica del menor, la visita al país d'origen...: *“També em preocupa el futur, quan pregunta per la seva mare, el seu país...”*.

Un altre grup que destaca, amb un 6,5%, és el de les famílies interessades en abordar el tema de l'abandó: "Aprofundir en l'abandó, la família biològica... com afrontar aquests temes en el dia a dia"; i, finalment, el gruix de propostes, amb un 3,2% cadascuna, que són: malalties mentals; problemes d'adaptació; pubertat; estratègies per millorar la comunicació i evitar confrontacions; com abordar les pors i les angoixes; l'empatia; com treballar el tema de l'adopció amb infants que no mostren interès per aquest aspecte de la seva vida; i l'arribada d'un germà. També es fan propostes del tipus: que el curs d'idoneïtat fos més complet; que es faci més formació a les escoles i que els agradaria tenir un espai per compartir amb altres famílies.

Si analitzem aquests resultats en base als nostres àmbits d'estudi, els aspectes que les famílies recorden i destaquen amb el pas del temps són: de *l'aptitud educadora*, l'ítem de *posar-se en el lloc del menor per entendre'l millor*; i de *l'actitud davant la paternitat adoptiva*, els nostres ítems de *l'acceptació de la situació i realitat del menor* i el *compromís per sempre*.

Com a punts forts, les famílies només han destacat *com adaptar el ritme diari a les necessitats del menor*, en el cas de *l'aptitud educadora*, i la *revelació dels orígens* i *l'acceptació de la situació i realitat del menor*, en el cas de *l'actitud davant la paternitat adoptiva*. Com a punts dèbils i dificultats senyalen, de *l'àmbit de l'aptitud educadora*: *com establir uns hàbits i rutina en les activitats de vida diària*, *com posar normes i límits en les situacions de vida quotidiana* i *com posar-se en el lloc del menor per entendre'l millor*. De *l'àmbit de l'actitud davant la paternitat adoptiva*: *la revelació dels orígens*, *els idiomes*, *com afrontar la possible discriminació o racisme vers el menor* i *la vinculació amb l'infant*.

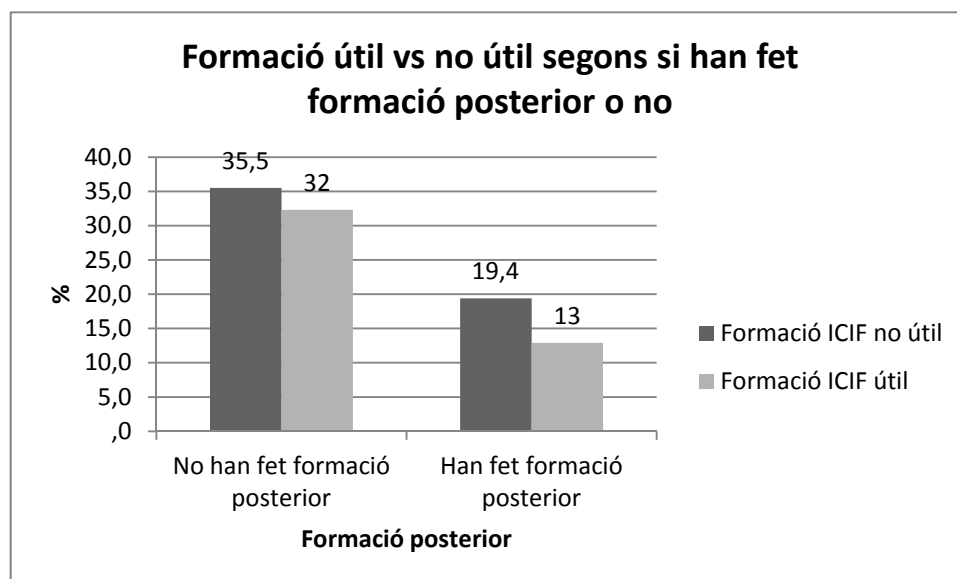

Figura 39. Formació útil vs no útil segons si han fet formació posterior a la de la ICIF

Si creuem els resultats de les diferents preguntes trobem que les famílies que han valorat la formació que van rebre a la ICIF com de poca utilitat han cercat altres espais de formació posterior, mentre que els que la van considerar d'utilitat no n'han fet tanta (vegeu figura 39).

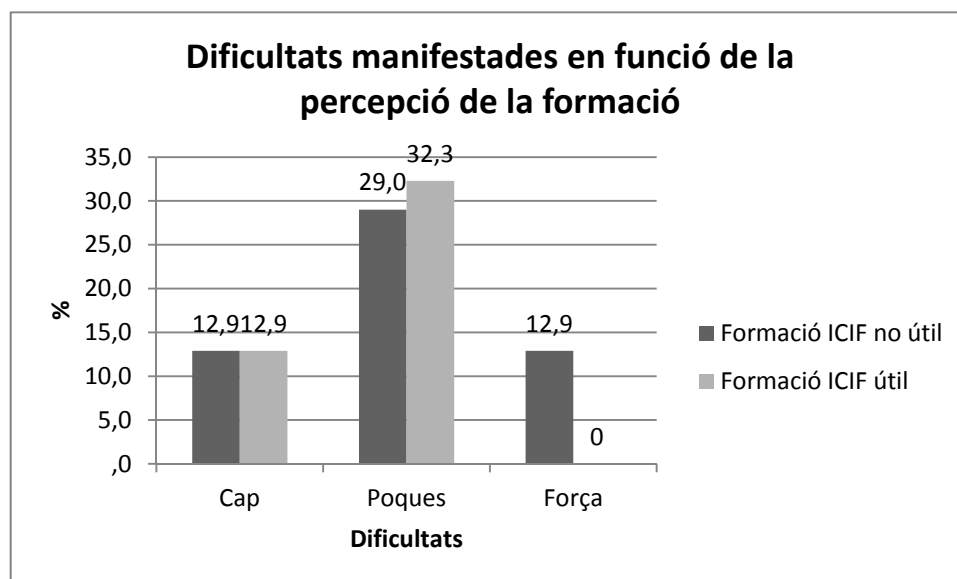

Figura 40. Dificultats manifestades en funció de la percepció de la formació de la ICIF

Les dificultats manifestades també varien en funció de la percepció d'utilitat de la formació rebuda a la ICIF. Concretament, aquelles famílies que consideren la formació de poca utilitat han expressat un nivell superior de dificultats (vegeu figura 40).

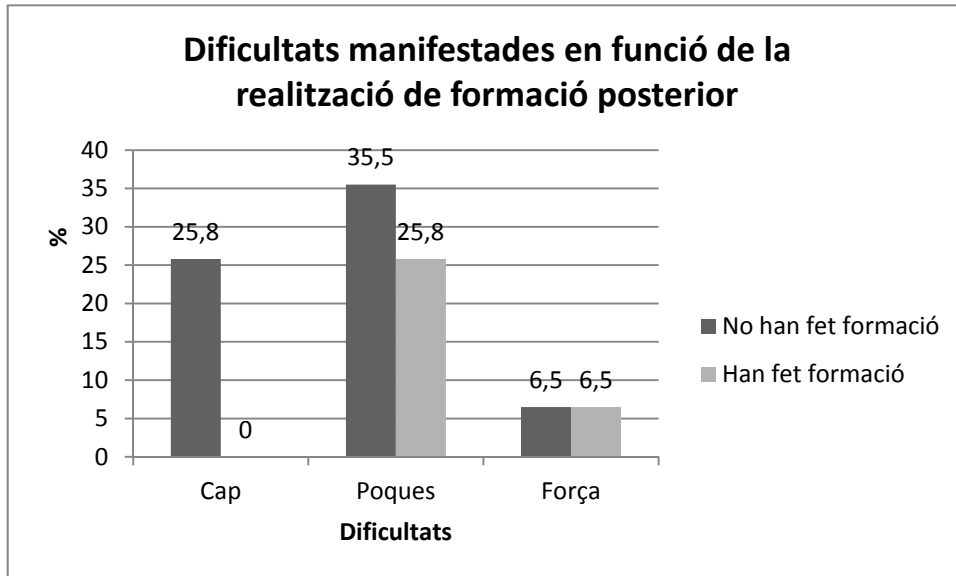

Figura 41. Dificultats manifestades en funció de la realització de formació posterior a la de la ICIF

En el cas de les famílies que han fet formació posterior, veiem, tal com indica la figura 41, que totes ho necessitaven perquè no n'hi havia cap que no tingui dificultats. I de les que no n'han fet veiem que la majoria o no ha tingut dificultats, o n'han tingut poques.

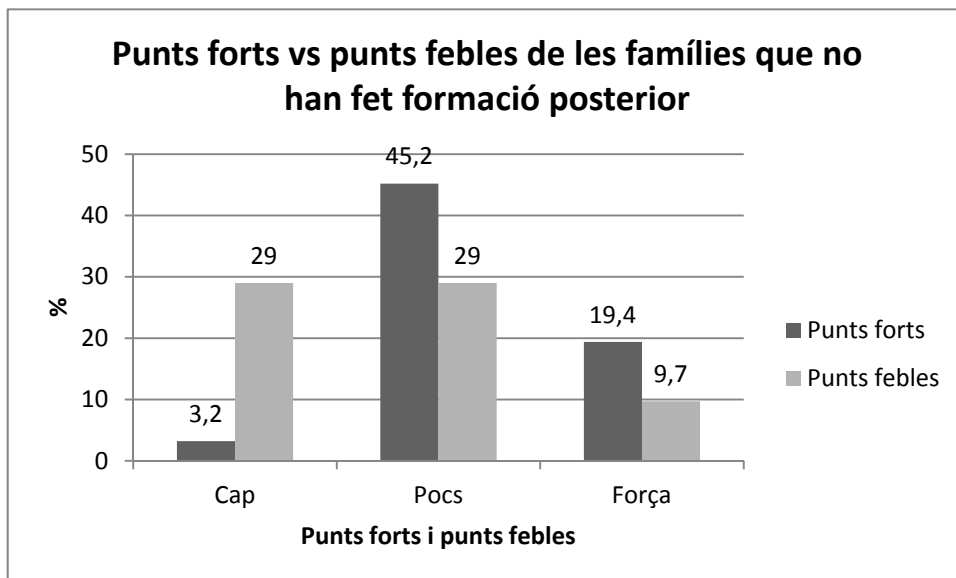

Figura 42. Punts forts vs punts febles de les famílies que no han fet formació posterior a la de la ICIF

En relació als punts forts i als punts febles que han manifestat les famílies, trobem que aquelles que no han fet formació posterior a la ICIF (vegeu figura 42) expressen més punts forts que febles en la seva paternitat.

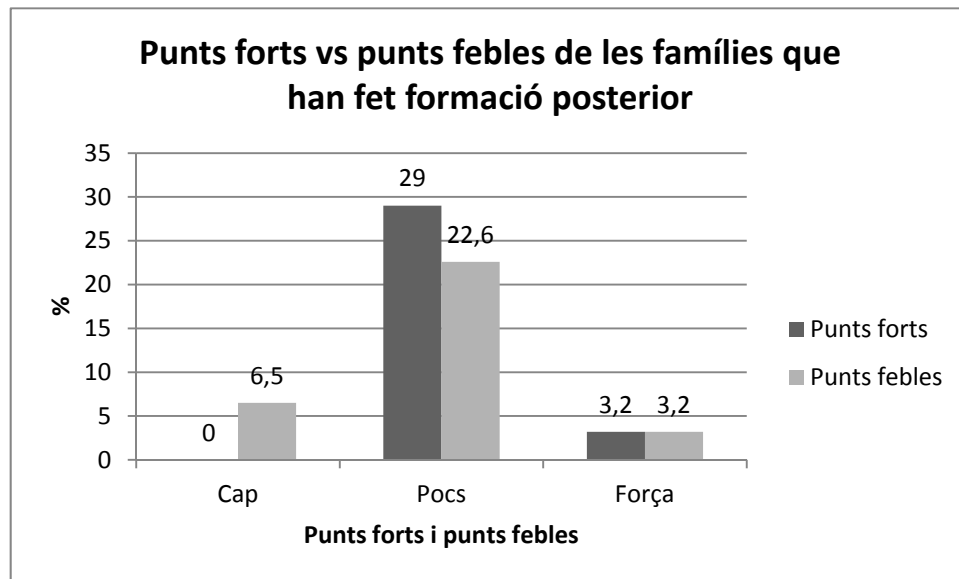

Figura 43. Punts forts vs punts febles de les famílies que han fet formació posterior a la de la ICIF

I aquelles famílies que sí han fet formació posterior (vegeu figura 43) manifesten menys punts febles que punts forts.

Al capítol següent, exposarem la nostra discussió i interpretació dels resultats d'aquest estudi.

11.- Discussió dels resultats i conclusions de l'estudi de les activitats formatives per a l'adopció internacional

11.1.- Continguts de l'activitat formativa

11.1.1.- Aptitud educadora

11.1.2.- Actitud davant la paternitat adoptiva

11.1.3.- Continguts més treballats a cada ICIF

11.1.4.- Continguts que no es treballen

11.2.- Aspectes organitzatius i metodològics de l'activitat formativa

11.2.1.- Objectius

11.2.2.- Metodologia

11.2.3.- Els professionals

11.3.- Valoració de l'activitat formativa

11.3.1.- Grau de satisfacció i d'utilitat de les accions formatives

11.3.2.- Adequació de la formació

11.- Discussió dels resultats i conclusions de l'estudi de les activitats formatives per a l'adopció internacional

En aquest capítol fem la discussió dels resultats obtinguts a l'estudi de les activitats formatives a partir del creuament de totes les dades treballades a la nostra recerca i la literatura científica. Per fer-ho, hem dividit el capítol en tres punts. El primer fa referència als aspectes de contingut de les activitats formatives; el segon planteja una anàlisi dels aspectes més organitzatius i metodològics; i el tercer i últim aborda una valoració de les activitats formatives en relació al grau de satisfacció per part de les famílies i l'adequació de la formació a les seves necessitats.

11.1.- Continguts de l'activitat formativa

Aquest primer apartat sobre els continguts de l'activitat formativa l'hem dividit en quatre punts. El primer aborda els continguts de l'aptitud educadora i el segon els de l'actitud davant la paternitat adoptiva. En els dos casos triangulem els continguts observats amb la literatura científica i el que opinen les famílies i els professionals. El tercer punt planteja quins continguts es treballen més a cada ICIF i, finalment, el quart fa referència a aquells continguts que la literatura científica proposa que cal treballar però nosaltres no hem observat que es treballin a les activitats analitzades.

11.1.1.- Aptitud educadora

De l'*aptitud educadora*, les categories de continguts que més es treballen als recorreguts formatius observats són la capacitat afectiva i empàtica amb el menor; l'actitud positiva i flexible per a l'educació del menor; i la capacitat de satisfer adequadament les necessitats educatives i de desenvolupament de l'infant.

En la **capacitat afectiva i empàtica amb el menor**, es treballen continguts proposats per Montserrat (2001) com *l'afectivitat; o el fet de permetre l'expressió de sentiments, mostrar un afecte incondicional, l'empatia o el fet de no sobreprotegir*, inclosos en la llista de capacitats que hem seleccionat de Palacios (2008).

Aquest tipus de continguts, com ara *saber entendre millor el seu fill, com expressar el seu afecte o com evitar la sobreprotecció*, són expressats pels sol·licitants com

expectatives inicials abans de començar el recorregut formatiu, i al llarg d'aquest fan preguntes sobre com oferir suport i acompanyament al menor.

Els professionals consideren que aquests són continguts bàsics de la formació que imparteixen i se centren bastant en l'acompanyament que els pares han de fer en la història del seu fill. També consideren *l'empatia com un contingut clau de la capacitat educadora dels sol·licitants* que cal treballar, cosa que fan molt i bé, perquè és l'únic contingut d'aquest àmbit que les famílies recorden haver treballat, malgrat que algunes no la consideren un punt fort, ja que expressen com a feblesa aquesta dificultat per ser empàtics amb la història del menor, conjuntament amb la paciència. No obstant això, algunes famílies la consideren la paciència com a punt fort igual que el fet d'estimar els seus fills.

Per tant, podem afirmar que aquesta categoria centrada en *l'empatia per entendre el menor i el tema afectiu*, és un contingut que els professionals, els sol·licitants, els pares adoptius i els autors de la literatura científica comparteixen i valoren com a important.

La segona categoria de *l'aptitud educadora* que hem constatat com a més treballada és ***l'actitud positiva i flexible per a l'educació del menor***. Es tracta d'una categoria recollida per diferents autors que consideren contingut dels recorreguts formatius la *conformació del nou grup familiar i els projectes educatius i l'aprenentatge escolar* (Monserrat, 2001); *adoptar rols flexibles, adaptar la vivenda a la nova configuració familiar, disposar de temps habitual per a l'atenció de les necessitats de tot tipus de la persona adoptada i adaptar-se al ritme i procés de l'adoptat* (Palacios, 2008).

D'aquests continguts, els sol·licitants mostren expectatives per treballar aspectes més concrets, com *saber organitzar l'arribada del menor i altres aspectes relacionats amb el moment adequat per escolaritzar el menor i quin nivell escolar podrà seguir el seu fill*. De manera similar, els interrogants que plantegen durant la realització de la formació estan encaminats a aquests mateixos continguts, destacant *l'arribada del menor, com adaptar la llar familiar, quan escolaritzar i com respectar el seu nivell d'aprenentatge*.

Els professionals d'aquesta categoria només assenyalen que és important que els pares siguin flexibles i estiguin oberts a les necessitats educatives reals dels menors.

I per últim, algunes de les famílies adoptives consideren que un dels seus punts forts és que dediquen molt de temps als seus fills i que han sabut *adaptar la seva dinàmica familiar a les necessitats dels menors*, mentre que altres expressen tot el contrari, és a dir, que consideren com a punt feble *no poder estar més pels fills* i que tenen dificultats en *l'adaptació dels menors*.

Novament, per tant, trobem que aquesta categoria és un contingut clau de la formació que s'imparteix per a tots els agents implicats i que cal seguir-lo treballant, ja que algunes famílies la destaquen com a dificultat una vegada ha arribat l'infant.

La tercera categoria *l'aptitud educadora* que hem observat que més es treballa de és la **capacitat de satisfer adequadament les necessitats educatives i de desenvolupament del menor**. Els seus continguts també estan recollits a la literatura científica com: *treballar les etapes del desenvolupament evolutiu* (Monserrat, 2001) o *respondre a les necessitats en les diferents etapes* (Palacios, 2008).

Els sol·licitants esperen aprendre les diferents etapes evolutives dels infants i fan preguntes al voltant d'aquestes, així com també al voltant de *l'estimulació psicomotor dels infants adoptats, el possible risc de sobreestimulació i com abordar les diferències individuals entre germans*.

Els professionals no consideren aquests continguts rellevants, ni les famílies adoptives els mencionen a les seves entrevistes com a contingut destacat. Malgrat tot, sí el comenten com a punt fort, en considerar que *no fan diferències entre germans* (aspecte que demostra que hi ha una contradicció entre el que expliquen els professionals i el que acaben fent les famílies) o com a dificultat, en les *baralles entre germans*.

En aquest cas, doncs, trobem que se'ls dóna una importància teòrica dins de la literatura científica, estan dins dels que més es treballen i existeix un interès per part dels sol·licitants, però no són considerats dels més rellevants pels professionals i després apareixen contradiccions entre el que s'explica i el que es fa a les llars adoptives.

També trobem rellevant destacar les categories de *l'aptitud educadora* que es treballen menys, com la **capacitat de contenir i posar límits i oferir un entorn favorable per a la integració i el treball educatiu**. El contingut de la **capacitat de contenir i posar límits** també està considerat d'importància per la literatura científica, com per exemple en la

proposta de Montserrat (2001) dels *conflictes de convivència que poden aparèixer*; o en la de Palacios (2008) *d'entendre l'educació en la família com un dels elements fonamentals per modelar el desenvolupament i personalitat de l'adoptat, la importància de posar límits*.

Les famílies també estan expectants vers aquests continguts, sobretot en aspectes relacionats amb els hàbits i la rutina diària, i així ho expressen a través d'interrogants relacionats amb els *hàbits, les rutines o posar normes i límits*. Pot ser que pel fet de tractar-se d'uns continguts molt específics els professionals no els destaquin entre els que consideren més rellevants, i fins i tot, que no a tots els centres es treballin, però les famílies adoptives sí els consideren importants en el seu dia a dia.

D'aquesta categoria només trobem com a punt fort "*la il·lusió del dia a dia*" d'un 2% de famílies, mentre que un 12,5% considera el seu dia a dia com un punt feble i un 7,5% destaca que no sap com posar límits. Les famílies consideren que tenen dificultats amb aspectes relacionats amb *posar límits, els buits que troben en les rutines per dificultats de desenvolupament, els conflictes quotidians i l'excés d'exigència cap als fills*.

A partir d'aquí, podem pensar que els pares esperen –i necessiten– una formació més específica, centrada en el seu dia a dia, mentre que els professionals, condicionats pel poc temps de què disposen, no poden aprofundir en cap aspecte i ofereixen una formació més genèrica, cosa que genera que els sol·licitants després tinguin dificultats en el seu quotidià.

I l'última categoria de *l'aptitud educadora* que es treballa poc és la **capacitat d'oferir un entorn favorable per a la integració i el treball educatiu**. D'aquesta categoria només Palacios (2008) planteja continguts relacionats, com ara: *implicar adequadament l'entorn familiar i social en el projecte adoptiu; oferir un entorn familiar i social segur, protector, afectuós, empàtic i estimulants durant la infantesa, la joventut i els inicis de l'adulthood, i capacitats educatives que evitin al màxim la repetició de models inadequats*.

D'aquests continguts, els sol·licitants esperen que se'ls expliqui com preparar l'acceptació del projecte adoptiu per part de la família extensa i durant el desenvolupament de l'acció formativa pregunten com fer-ho, què dir, etc.

Els professionals no destaquen aquests continguts com a rellevants, i en alguns centres no es treballen. Les famílies adoptives no fan menció a aquests aspectes un cop ja tenen l'infant a la llar. Veiem, per tant, que és un contingut que es considera adequat i que es treballa a la part formativa, però no molt, ja que segurament els professionals aprofundiran en aquesta categoria de manera individual amb cada unitat familiar a les entrevistes valoratives del procés d'idoneïtat.

En general, doncs, respecte *l'aptitud educadora* trobem que, per una banda, és la part de contingut que menys es treballa a les accions formatives i per això també és en la que els sol·licitants fan menys preguntes, tot i que també pot ser perquè són aspectes que, en no tenir el menor amb ells, encara no els siguin significatius; per altra banda, però, és el contingut destacat com a més prioritari i més important a treballar de les accions formatives per davant de qualsevol contingut específic de l'actitud respecte la paternitat adoptiva, segons les famílies sol·licitants, fet que genera una contradicció.

Finalment, caldria tenir en compte que quan les famílies expressen punts febles, majoritàriament fan referència a aspectes de *l'aptitud educadora*, per tant, caldria replantejar-se si les accions formatives del procés d'obtenció del certificat d'idoneïtat són les que han d'oferir els recursos per reduir aquestes dificultats o si el que cal és trobar altres espais formatius que ho garanteixin.

A continuació, abordarem els continguts relacionats amb l'actitud davant la paternitat adoptiva.

11.1.2.- Actitud davant la paternitat adoptiva

Dels continguts relacionats amb l'altre àmbit d'estudi, com és *l'actitud davant la paternitat adoptiva*, trobem que la categoria que més es treballa als recorreguts observats és la de *les expectatives apropiades i realistes vers el procés d'adopció i el menor a adoptar*. Els continguts que hem trobat a la literatura científica relacionats amb aquesta categoria són: *què significa la pèrdua i haver viscut en una institució; quines conseqüències poden tenir aquestes vivències i com s'imaginen la trobada amb el menor* (Icart i Ribalta, 2005); i *la socialització, alguns problemes de comportament que poden manifestar; i les expectatives i prejudicis* de Montserrat (2001).

Els sol·licitants d'aquests continguts esperen que als recorreguts formatius només es treballi *la primera trobada amb el menor*, però després fan preguntes al voltant d'aquesta *primera trobada* i també de la *realitat que viuen els menors als orfenats i de les seves característiques psicològiques i de comportament*.

Els professionals, per la seva banda, consideren rellevant explicar a les famílies la *realitat dels menors als orfenats i els dèficits d'atenció que pateixen*, així com les *conseqüències que se'n deriven*. També destaquen el treball sobre les *expectatives dels sol·licitants*, i manifesten que si poguessin ampliar la formació ho farien amb contingut relacionat amb les característiques d'aquests infants. Per la banda de les famílies adoptives, trobem recorden el treball que es va fer amb elles sobre les seves expectatives i el que era adoptar i consideren com a punt fort l'acceptació d'aquests infants tal com són.

Aquesta categoria és, per tant, rellevant i situa els sol·licitants en la realitat de l'adopció i en la dels infants que poden adoptar –per això és en la que pregunten més– i està considerada com a tal tant pels autors com pels professionals.

La següent categoria més treballada d'aquest àmbit és la ***comprensió de les possibles dificultats d'adaptació i les seves necessitats especials***. Aquesta categoria també està recollida a la literatura científica amb continguts com: *les necessitats dels infants* (Icart i Ribalta, 2005) i *establir vincles estables i segurs; adaptar-se als canvis i situacions noves; establir relacions de suport, cooperació i ajuda mútua; demanar ajut i oferir ajut als altres; entendre que en l'adopció les necessitats dels adoptats han de tenir prioritat per sobre de la dels adoptants; comprendre, anticipar i respondre a les necessitats presents i futures dels adoptats (adaptació i vinculació); i ser capaç de cercar ajut professional si es considera necessari* (Palacios, 2008).

Les expectatives dels sol·licitants prèvies a la formació respecte aquesta categoria se centren en les *malalties que hauran d'atendre; els recursos i serveis de postadopció existents* i la *vinculació amb el menor*. I els interrogants que plantegen durant el desenvolupament del recorregut tenen a veure amb la *vinculació; l'existència de bibliografia; i quan realitzar consultes als professionals*.

Els professionals també centren la seva intervenció en la *vinculació i les necessitats especials d'aquests menors*, però si poguessin ampliar la formació, treballarien encara

més el vincle. D'aquesta categoria tenim la informació que ens proporciona el qüestionari de valoració de les accions formatives que mostra la prioritat dels sol·licitants per les *necessitats dels adults i dels infants* com a principal contingut treballat. Finalment, l'aportació de les famílies adoptives en aquesta categoria ens corrobora que entenen la importància d'una bona *vinculació, de cobrir les necessitats especials dels menors i de demanar ajut professional quan cal*, ja que ho destaquen com a tres punts forts de les seves paternitats. Tot i així, no deixa d'haver famílies on la vinculació els ha comportat dificultats, ja sigui per la creació inicial d'aquest vincle, per la necessitat constant d'aquests infants de saber-se vinculats o pel rebuig a un dels pares.

Per tant, podem afirmar que aquesta categoria està considerada com a molt important per tots els agents implicats i que les accions formatives contribueixen positivament a que aquests conceptes es tinguin clars i siguin un referent en el dia a dia d'aquestes famílies.

Quant a la categoria de ***la valoració de la revelació i la possible cerca dels orígens i la relació amb la família biològica***, com a última categoria més treballada de *l'actitud davant la paternitat adoptiva*, podem dir que els continguts trobats a la literatura científica relacionats amb aquesta categoria són: *com es pensa abordar la revelació dels orígens i la condició d'adoptat* (Icart i Ribalta, 2005; Monserrat, 2001), *possibles interrogants que es plantejarà l'infant a mesura que es vagi fent gran* (Icart i Ribalta, 2005) i *comprender i acceptar que tota persona adoptada té una història prèvia i una família d'origen que no desapareix per sempre de la seva ment* (Palacios, 2008).

D'aquests continguts, als sol·licitants els agradaria treballar a les sessions formatives aquells aspectes relacionats amb *la revelació dels orígens, la cerca o contacte amb els pares biològics i, com i quan fer-ne referència*, ja que són temes que els interessen i angoixen. Així, en el moment que aquests aspectes es treballen, els sol·licitants plantegen els seus interrogants al respecte. Posteriorment, al qüestionari de valoració, els de *la revelació dels orígens* i els temes relacionats amb *l'abandó* són dels més ben valorats.

Els professionals en canvi, no destaquen aquests continguts com a temes rellevants, contràriament a l'interès mostrat pels sol·licitants. Un cop l'infant està a la llar familiar, les famílies adoptives recorden els aspectes relacionats amb *la història de vida dels*

adoptats com a un dels continguts més significatius de la formació, i és el punt fort que més expressen, manifestant que parlen obertament d'aquests *origens i de la història dels menors*. Hi ha qui té dificultats per explicar aquesta història i les vivències traumàtiques que hagi pogut viure l'infant, però són una minoria de famílies i plantegen la dificultat des de la voluntat de voler-ho parlar.

Per tant, trobem que és una de les categories considerades importants per la literatura científica, que és de molt interès per als sol·licitants, però que tot i que és de les que més es treballa, els professionals no li donen la màxima rellevància.

A continuació passem a detallar les categories menys treballades de *l'actitud davant la paternitat adoptiva*. Una d'aquestes és la ***comprensió i acceptació dels fets diferencials de ser pares adoptius***. *Acceptar les diferències respecte a les famílies biològiques i l'existència de reptes específics en les famílies adoptives* és l'únic contingut que consideren rellevant tots els autors referenciats de la literatura científica (Icart i Ribalta, 2005; Monserrat, 2001; Palacios, 2008).

Els sol·licitants mostren curiositat per descobrir aquestes diferències, mentre que els professionals, a part de considerar-ho com un contingut rellevant, hi dedicarien més temps si poguessin ampliar la formació. De fet, insisteixen prou com perquè les famílies adoptives recordin aquests aspectes específics de la paternitat adoptiva com a contingut destacat de la formació que van rebre, igual que el fet que havien d'adquirir un *compromís per a sempre*. Aquestes diferències, però, no es veuen reflectides ni com a punts forts ni com a punts febles. De fet, com a punt fort consideren *no fer res diferent a les famílies biològiques* i en parlar de dificultats diuen que tenen les mateixes que les famílies biològiques.

Així doncs, el que percebem és que tot i que la literatura i els professionals vulguin insistir en les diferències entre la paternitat biològica i l'adoptiva, les famílies, un cop ja han adoptat, volen destacar que són famílies, independentment que els seus fills siguin adoptats o no, i no volen fer cap menció a trets diferenciadors o específics de la seva construcció familiar.

Quant a l'altra categoria de *l'actitud davant la paternitat adoptiva* menys treballada als recorreguts formatius, la de ***l'acceptació de la història personal, la seva identitat i***

cultura i l'herència biològica, trobem que els continguts que es troben a la literatura científica són: *construcció de la identitat adoptiva* (Icart i Ribalta, 2005), *l'elaboració i anàlisi de la pressió social, aspectes culturals i socials de la paternitat* (Monserrat, 2001) i *acceptar la incertesa relacionada amb el desconeixement de bona part dels antecedents i les experiències prèvies de qui pot ser adoptat* (Palacios, 2008).

Els sol·licitants mostren interès pels continguts relacionats amb *com respectar els aspectes culturals del país d'origen del menor, com afrontar la possible discriminació o racisme vers el menor, com integrar els aspectes culturals del país d'origen del menor a la seva vida quotidiana i els idiomes* (sobretot el d'origen). I després de les explicacions dels professionals fan preguntes sobre *com respectar els aspectes culturals del país d'origen* del seu fill.

Els professionals tampoc posen especial insistència en aquests continguts, per això són dels menys treballats, però trobem que, després, les famílies adoptives tenen dificultats al respecte. Concretament, manifesten que els preocupa el tema del *racisme, la diferència ètnica a casa o els idiomes* (en els casos d'infants arribats més grans). I expressen com a punts febles de la seva paternitat que tenen problemes de comunicació i no saben com treballar les diferències per convertir-los en aspectes rics i positius.

Per tant, tornem a trobar que és una categoria que tot i estar reconeguda a nivell teòric, els professionals no la prioritzen, i després les famílies, en el dia a dia, veuen que hi ha aspectes relacionats amb els aspectes culturals que els hi costa abordar.

Seguidament, passem a discutir quins són els continguts més treballats a cada ICIF.

11.1.3.- Continguts més treballats a cada ICIF

També voldríem destacar que tots aquests continguts no es treballen d'igual manera a totes les ICIF i, per tant, l'èmfasi en un contingut o un altre del procés formatiu variarà en funció del centre al qual la unitat familiar sigui derivada. És cert que a la majoria dels centres estudiats s'aborden tots els continguts, però, si ens basem en el contingut específic de *l'aptitud educadora* dels sol·licitants, trobem que aspectes com el fet de *posar límits i normes; la selecció adequada de la institució escolar; el fet de no sobreestimar el menor en els primers mesos des de la seva arribada; o treballar els*

aspectes d'un entorn favorable per a la integració i el treball educatiu, no es treballen a totes les ICIF observades.

I en el cas de *l'actitud davant la paternitat adoptiva*, trobem que passa el mateix amb continguts relacionats amb *l'acceptació del nom original del menor*; el fet de *promocionar l'assistència a cursos, tallers i seminaris sobre l'adopció*; i expressar un *compromís vers l'adopció*.

Per tant, s'observa que on els centres focalitzen la seva atenció durant el recorregut formatiu és en el contingut sobre *l'actitud davant la paternitat adoptiva*, essent els aspectes que més treballen a tots els centres de la nostra mostra.

En el següent punt, ens centrarem en aquells continguts que no es treballen als recorreguts formatius.

11.1.4.- Continguts que no es treballen

Partint del nostre estudi, aspectes que caldria treballar i hem comprovat que no es treballen, són: segons Montserrat (2001), *la decisió i el desig de tenir un fill, tant en la parella com en la família monoparental; la novel·la familiar; la frustració i vivències davant de les dificultats per infertilitat; els dols; la pubertat i l'adolescència; les responsabilitats legals i la informació sobre els ajuts econòmics dels serveis de suport.*

Tot i així, volem destacar que probablement molts d'aquests aspectes s'acabin de treballar de manera individualitzada amb cada unitat familiar durant el procés de valoració, posterior a la formació, tot i que hi ha continguts com *la pubertat i l'adolescència; les responsabilitats legals i, la informació sobre els ajuts econòmics* que es podrien treballar de manera global amb el grup durant la formació. Això sí, revisant si és aquest l'espai idoni per treballar-los (referint-nos al fet que les responsabilitats legals i la informació sobre els ajuts econòmics no haurien de ser contingut específic d'un espai de formació i sí, probablement, d'un procés informatiu paral·lel).

I concretament sobre *la pubertat i l'adolescència* potser s'hauria d'incloure alguna referència, perquè tot i que probablement no es treballi per ser un aspecte que als sol·licitants els queda lluny (ja que la majoria adopta infants més petits), un cop han adoptat el 25,8% de les famílies consideren que sí necessitaran formació sobre aquest aspecte en un futur.

De la proposta que hem extret de Palacios (2008), les ICIF analitzades no treballen als recorreguts formatius capacitats com: *fer front i assumir la pròpia història personal; fer front de forma madura, confiada i eficaç a la frustració, l'estrès, els conflictes i les dificultats*; i en el cas de les parelles, *unes relacions de parella caracteritzades per la cohesió, l'adaptabilitat, la interdependència i l'autonomia i una relació en què la comunicació sigui fluïda i basada en la confiança, l'afecte i el respecte* en el bloc de les capacitats relacionades amb la història i característiques personals.

Del bloc de capacitats relacionades amb les condicions i circumstàncies de vida, només queden sense treballar la *capacitat per respondre a les necessitats de l'adoptat en l'adolescència, la joventut i la maduresa inicial* i aquelles relacionades amb l'existència d'altres menors a la llar, com la *capacitat per a la col·laboració en el procés d'integració i les capacitats educatives i coherència amb els estils educatius dels adoptants*.

De les capacitats relacionades amb el projecte adoptiu no es treballa que el *projecte educatiu sigui obert i flexible, sense rigidesa però sense disponibilitat absoluta a qualsevol tipus d'adopció per complicada que pugui ser*. Del bloc de capacitats educatives generals relacionades amb l'adopció, no es treballen aquelles relacionades amb els fills previs, com són: *capacitat per preparar-los per a la nova arribada; capacitat per respondre adequadament les seves necessitats i història educativa i maneig de situacions problemàtiques amb els fills previs*.

Finalment, de l'últim bloc de capacitats relacionades amb la intervenció professional no es treballen: *haver-se beneficiat de les experiències d'informació i formació en torn a l'adopció, així com del contacte amb altres sol·licitants d'adopció; acceptar la necessitat de preparació per a l'adopció, valoració d'idoneïtat i seguiment postadoptiu, assumir les dificultats i incerteses que comporta el procediment adoptiu i col·laborar amb els professionals en el seu correcte desenvolupament*.

Queda palès, per tant, que hi ha molt contingut que s'hauria de treballar en algun moment o altre amb totes les famílies adoptives i que actualment no s'està treballant, o s'està fent en les entrevistes del procés valoratiu (aspecte que inevitablement s'haurà de treballar des d'un enfocament diferent al formatiu). És per aquest motiu que caldria revisar el format de la formació i introduir el màxim de contingut possible com a element de reflexió i aprenentatge (no valoratiu), així com tenir en compte el que

necessiten els sol·licitants i les famílies adoptives i ajustar-se al màxim a les seves necessitats.

A continuació, passem a abordar els aspectes organitzatius i metodològics de l'activitat formativa.

11.2.- Aspectes organitzatius i metodològics de l'activitat formativa

Aquest apartat l'hem dividit en tres punts. El primer fa referència a l'anàlisi dels objectius que s'haurien d'assolir a les activitats formatives; el segon a la metodologia utilitzada en les activitats formatives; i el tercer i últim punt aborda els professionals que treballen en les accions formatives.

11.2.1.- Objectius

Partint de tota l'anàlisi realitzada fins el moment, estaríem en condicions d'afirmar quins objectius dels plantejats per a les accions formatives són els que s'acaben treballant a les ICIF estudiades. Seguint a Mirabent (2004) són: *preparar i sensibilitzar els sol·licitants reflexionant sobre la seva pròpia motivació per adoptar i apropar-los a la realitat dels infants que es troben en situació de ser adoptats per la via internacional. Es tracta d'apropar-los a la realitat del fet adoptiu i proporcionar-los recursos per abordar les situacions que es trobaran en la relació amb el seu fill.*

Aquests objectius coincideixen amb els que altres autors plantegen per a aquest espai formatiu com ara *informar del fet adoptiu* (García, 1999); *conscienciar de la realitat del nen adoptable* (Ger, 2010; Sallés i Boadas, 2010); *dotar els sol·licitants de recursos per fer front a la seva nova realitat i responsabilitats* (Alguacil, 2008; García, 1999) i, *reflexionar per reafirmar o no la decisió d'adoptar* (AEICA, 2006).

No coincideix, en canvi, amb *oferir una formació específica segons el tipus d'adopció que es tracti*, segons indica García (1999), ja que la formació és genèrica i no s'adapta a les necessitats específiques de cada unitat familiar.

Tots aquests objectius però, no s'acaben treballant realment als recorreguts formatius. Per exemple, *proporcionar-los recursos per abordar les situacions que es trobaran en la relació amb el seu fill* és un objectiu que es treballa molt superficialment. Passa el mateix amb *dotar als sol·licitants de recursos per fer front a la seva nova realitat i*

responsabilitats o oferir una formació específica segons el tipus d'adopció que es tracti, que ja hem comentat que no es treballa perquè la formació és general.

En canvi, sí considerem que es treballen objectius com *apropar-los a la realitat dels infants/conscienciar de la realitat del nen adoptable, apropar-los a la realitat del fet adoptiu/informar del fet adoptiu o, reflexionar per reafirmar o no la decisió d'adoptar*. I també, però en menor mesura, *preparar i sensibilitzar als sol·licitants reflexionant sobre la seva pròpia motivació per adoptar*, ja que és un objectiu que cal treballar-lo individualment amb cada unitat familiar i, per tant, durant el recorregut formatiu es poden donar eines per començar la reflexió, però caldrà aprofundir a la part valorativa del procés.

Dels objectius específics que planteja Montserrat (2001), podríem afirmar que als recorreguts formatius es treballen: *acceptar que el nen desitjarà conèixer el seu passat*, remarcant la importància d'explicar des del primer moment la història de l'infant; *treballar el procés d'adaptació*, incidint sobretot en els primers dies; *proporcionar contenció*, fent entendre a les famílies que l'infant haurà d'expressar els seus sentiments –ràbia i por– i ells hauran d'estar allà, així com ajudar-lo a integrar el seu passat i ser un suport en els conflictes que puguin aparèixer en el dia a dia; i *facilitar la preparació i autovaloració de les famílies*, mostrant la realitat del fet adoptiu perquè elles mateixes puguin decidir si és això el que esperaven o no, i si continuen amb el procés adoptiu o s'ho repensen.

Contràriament, els objectius específics de Montserrat (2001), que considerem que no es treballen als recorreguts formatius, són: *reflexionar sobre la informació de les característiques ètniques; reflexionar sobre l'elecció del país, els aspectes psicosocials, els factors legals, el desig dels pares i l'edat del menor*, així com *la flexibilitat en aquest desig i l'assignació adequada en funció del nen i la família; vetllar perquè els pares tinguin la màxima informació sobre el menor, els problemes de salut, els temes lingüístics i de conducta; treballar el desenvolupament de la seva personalitat i les capacitats dels pares adoptius; integrar les noves funcions que l'adopció exigeix; elaborar les problemàtiques dels dols; reflexionar sobre els vincles significatius amb els altres, indagar com adquireixen valors i com els transmetran; promoure els recursos de la comunitat i sensibilitzar sobre la necessitat de participar perquè s'integrin*.

Creiem que aquests són objectius propis d'una formació especialitzada per països o tipologies d'adopcions, però també propis de treballar en espais més individualitzats amb cada una de les unitats familiars. Per això no es treballen als recorreguts formatius que nosaltres hem estudiat, ja que aquests ofereixen una formació genèrica i grupal.

Considerem que per assolir tots aquests objectius adequadament caldria una formació molt més ampla, coincidint amb l'opinió del 83,3% dels professionals entrevistats que afirmen que les 15 hores de formació són insuficients i estan massa comprimides, en un dia i mig, per a la quantitat de temes a tractar, i que al final els acaben treballant de manera superficial.

Cal mencionar, però, que des de l'ICAA ja han considerat introduir modificacions en aquest camp i que la formació es donarà més espaiada en el temps d'ara en endavant, però posem en dubte que augmentant la formació a 16 hores hi hagi temps suficient per treballar cada tema en profunditat.

Tot seguit, passem als aspectes metodològics de la formació.

11.2.2.- Metodologia

Quant a la metodologia, el treball en grup és la dinàmica que està considerada com la millor (Ger, 2010; Herranz, 2006; Monserrat, 2001) i és la que més utilitzen els professionals dels recorreguts observats. També posen exemples de situacions i utilitzen diferents tècniques i exercicis per clarificar conceptes o vivenciar emocions, activitats que després les famílies adoptives recorden de la seva etapa formativa.

El vídeo que passen durant el recorregut sobre diferents històries adoptives també el recorden les famílies, i és de les tècniques més ben valorades al final de la formació, conjuntament amb el treball en gran grup i la relació amb els professionals. Finalment, el testimoni d'una família adoptiva també s'utilitza en algunes ICIF i és una tècnica que agrada i recorden les famílies adoptives, ja que acostumen a connectar amb els sol·licitants i els apropen al fet adoptiu des de la vivència i l'experiència personal.

És per això que considerem que totes aquelles metodologies que apropin als sol·licitants a la realitat quotidiana que es trobaran són les que els transmeten un aprenentatge més significatiu i les que els permeten fer una transferència del que aprenen al que serà el seu dia a dia, tal com afirmen Sallés i Boadas (2010).

Seguint a les mateixes autores (Sallés i Boadas, 2010), per esdevenir un espai d'assessorament i orientació, un context d'intercanvi i aprenentatge, una possible opció seria que la formació estigués desvinculada del procés valoratiu. A aquesta idea li dóna suport el 83,3% dels professionals que han participat al nostre estudi, expressant que separarien en el temps els dos processos, i el 33,3% també separaria les dues parts, fins i tot, amb sol·licituds diferenciades. Això suposaria evitar opinions com la que han manifestat algunes famílies adoptives en considerar que la formació actualment és un espai protocol·lari on elles responen el que els professionals volen escoltar, segurament condicionades pel procés valoratiu posterior a la fase formativa.

Malgrat tot, creiem que l'espai formatiu serveix per adquirir nous coneixements per a la paternitat adoptiva (Boadas, 2008), tot i que amb el nostre estudi no sabem en quin grau aquests aprenentatges perduren en el temps, ni fins i tot si s'arriben a aplicar.

A continuació, passem a discutir els aspectes relacionats amb els professionals que imparteixen les accions formatives.

11.2.3.- Els professionals

Sobre els professionals, veiem que tot i que les figures clau vénen definides per llei, com són el psicòleg i el treballador social, hi ha altres professionals que participen d'aquests processos formatius. Concretament, als recorreguts observats hem trobat una majoria de psicòlegs i treballadors socials, però també altres professionals com educadors socials i pedagogs. En canvi, no hem trobat equips on hi haguessin pediatres o psicopedagogs (Jones, 2008; Osborne, Norgate i Traill, et al., 2009).

El que sí podem destacar és que la majoria dels professionals tenen una àmplia experiència en el món de l'adopció, que oscil·la entre els 2 i els 18 anys, i només una psicòloga d'un dels centres porta menys d'un any treballant en aquest camp. Per tant, tenint en compte l'aportació de Palacios (2008) de la importància que aquests professionals tinguin experiència i ple coneixement del món de les adopcions per fer intervencions adequades a les necessitats d'aquests infants, podem corroborar que, actualment, els equips que realitzen la formació a les ICIF estudiades compleixen aquest requisit.

Quant a la distribució dels continguts per professionals, només comentar que el psicòleg avarca totes les categories de continguts estudiades, mentre que els altres professionals es reparteixen el pes d'unes i altres. A la taula 51 mostrem la repartició dels diferents continguts segons els professionals.

Taula 51.

Continguts de l'aptitud educadora que treballa cada professional

Continguts de l'aptitud educadora	Psicòleg	Treballador Social	Educador Social	Pedagog
Contenir i posar normes				
Mostrar una actitud positiva i flexible per a l'educació del menor				
Capacitat afectiva i empàtica amb el menor				
Entorn favorable per a la integració i el treball educatiu				
Satisfer adequadament les necessitats educatives i de desenvolupament del menor				

Concretament, en els centres observats, en relació a *l'aptitud educadora*, el treballador social porta el pes de continguts com: *contenir i posar normes; mostrar una actitud positiva i flexible per a l'educació del menor; capacitat afectiva i empàtica amb el menor i entorn favorable per a la integració i el treball educatiu*.

El pedagog porta el mateix pes que el treballador però canvia la categoria de *l'entorn favorable per a la integració i el treball educatiu* per la categoria de *satisfer adequadament les necessitats educatives i de desenvolupament del menor*.

I l'educador social fa les mateixes funcions que el treballador social excepte en la categoria de *mostrar una actitud positiva i flexible per a l'educació del menor*, però en canvi, sí treballa la categoria d'un *entorn favorable per a la integració i el treball educatiu* que no fa el pedagog.

Malgrat que haguem corroborat que cap contingut és específic d'un únic professional, sí volem destacar que en aquelles ICIF on hi ha professionals de l'educació (educadors socials o pedagogs) els continguts de l'aptitud educadora es treballen amb una major freqüència (35,6% i 35,7% versus 23,8%) i profunditat.

A continuació, a la taula 52, mostrem la repartició dels continguts de l'actitud davant la paternitat adoptiva segons els diferents professionals.

Taula 52.

Continguts de l'actitud davant la paternitat adoptiva que treballa cada professional

Continguts de l'actitud davant la paternitat adoptiva	Psicòleg	Treballador Social	Educador Social	Pedagog
Revelació i la cerca dels orígens				
Acceptació de la història personal, la identitat i cultura i l'herència biològica				
Comprensió de les possibles dificultats d'adaptació i les seves necessitats especials				
Expectatives apropiades i realistes vers el procés d'adopció i el menor a adoptar				
Comprensió i acceptació dels fets diferencials de ser pares adoptius				

Quant a l'actitud davant la paternitat adoptiva, el psicòleg està present en totes les categories, mentre que el treballador social imparteix categories que fan referència a la revelació i la cerca dels orígens; l'acceptació de la història personal, la identitat i cultura i l'herència biològica; la comprensió de les possibles dificultats d'adaptació i les seves necessitats especials; i la categoria d'expectatives apropiades i realistes vers el procés d'adopció i el menor a adoptar.

El pedagog treballa les mateixes categories que el treballador social més la *comprensió i acceptació dels fets diferencials de ser pares adoptius*. En canvi, no aborda la de *l'acceptació de la història personal, la identitat i cultura i l'herència biològica*.

Finalment, d'aquest àmbit, l'educador social només treballa la categoria *d'expectatives apropiades i realistes vers el procés d'adopció i el menor a adoptar*.

Per tant, tot i que aquesta repartició pugui estar condicionada per aspectes organitzatius de cada centre, trobem que no hi ha cap categoria de contingut que pertanyi exclusivament a un professional concret, i en l'actualitat, les nostres ICIF treballen amb un model multidisciplinari, que tal i com afirmen Montserrat (2001), Osborne, Norgate i Traill, et al. (2009) i Sallés i Boadas (2010), és un dels models que milloren la pràctica professional.

Val a dir, però, que aquesta multidisciplinarietat es podria augmentar amb l'increment d'altres professionals o garantint que hi haguessin un mínim de tres professions diferents en cada un dels equips. Concretament, afegint educadors socials o pedagogs d'una banda, es donaria més valor de presència a tot el contingut relacionat amb l'aptitud educadora dels sol·licitants que, com hem corroborat, és dels menys treballats però dels més necessaris. I d'altra banda, es valoraria tota la tasca que els professionals de l'educació poden aportar als equips de formació i valoració de les famílies adoptives, tant en l'etapa preadoptiva com postadoptiva, ja que com afirmen Boadas (2008) i Gutiérrez i Rivas (2008) són professionals plenament capacitats per desenvolupar aquestes funcions.

Tot seguit, passem a discutir els aspectes relacionats amb la valoració de l'activitat formativa.

11.3.- Valoració de l'activitat formativa

En aquest punt farem balanç del grau de satisfacció i del grau d'utilitat de la formació rebuda per part dels sol·licitants, així com de l'adequació d'aquesta a les seves necessitats.

11.3.1.- Grau de satisfacció i d'utilitat de les accions formatives

A l'estudi realitzat, trobem que la formació, en el moment d'acabar-la, està considerada com a òptima pel 50% dels sol·licitants, i com a bona pel 48,9%. Una vegada transcorregut el temps i amb l'infant ja a la família, el record i l'experiència converteix aquesta opinió en una "formació positiva" per només el 17,8% de les famílies entrevistades. A la literatura científica del nostre país, només hem trobat els estudis de Palacios, Sánchez-Sandoval i León, et al. (2005), i Fuentes (2007). A l'estudi de Palacios i col., es mesura la satisfacció de les famílies en una escala de l'1 al 5, obtenint una mitjana de 3,2. Però, els autors expliciten que en la majoria dels casos les famílies s'havien posicionat en un extrem o en l'altre del varem, amb el que trobem que és una formació que satisfà molt o gens. I en l'estudi de Fuentes, un 30% de la mostra diu que va tenir sentiments negatius per la sensació d'intromissió, i de manera general, a les famílies no els hi queda clar la utilitat de la formació.

Si ens centrem en la utilitat, trobem que en la fase preadoptiva, el 72,4% i el 27,5% consideren la formació molt útil o útil respectivament, mentre que en la fase postadoptiva aquesta percepció descendeix fins el 45,2%, sent superada per una concepció de no utilitat del 54,8% de les famílies adoptives.

En altres estudis, la percepció que la formació preadoptiva no prepara prou als sol·licitants també va ser manifestada. Concretament, a l'estudi de Paulsen i Merighi (2009) les famílies consideraven que no se'ls havia preparat per afrontar les dificultats psicològiques i emocionals dels infants; o a l'estudi de Berry (1990; citat a Rushton i Monck, 2009b) on les famílies coincidien en expressar que no estaven preparades per afrontar els problemes emocionals o de conducta.

La crítica que han aportat les famílies del nostre estudi no feia referència a aquests aspectes, però sí a d'altres com que la formació no aportava res de nou i que és insuficient i de poca profunditat, aspecte, aquest últim, que també coincideix amb l'estudi de Rushton (2007) on s'afirma que la formació és massa genèrica.

Tot i així, creiem que la formació, abans i després de l'assignació del menor, és un aspecte necessari per a les famílies adoptives. Malgrat que al nostre estudi no s'han donat relacions estadísticament significatives, hem trobat que aquelles famílies que van

considerar la formació preadoptiva com a útil, no han fet molta més formació posterior i no han tingut dificultats o n'han tingut poques. Però les que la van considerar poc útil, són les que han tingut un major nivell de dificultats i han hagut de formar-se en altres contextos. No sabem, però, si la formació que han hagut de realitzar posteriorment ha estat per la baixa consideració de la formació preadoptiva rebuda o pel nivell de dificultats amb què s'han trobat a partir de l'arribada del menor a la seva llar familiar.

Un altre aspecte rellevant és que totes les famílies que han fet formació posterior han expressat algun punt fort en la seva paternitat, mentre que de les famílies que no han fet formació posterior hi ha un petit percentatge (3,2%) que no ha sabut identificar cap punt fort en la seva paternitat. Les famílies que sí han fet formació posterior puntuen més baix l'ítem "*força punts febles*" que les famílies que no n'han fet. El que creiem, per tant, és que el 6,5% de les famílies adoptives que no va fer formació posterior i que tenen força dificultats, possiblement podria haver gestionat millor les dificultats que s'han trobat si n'haguessin realitzat alguna.

A continuació, abordem el grau d'adequació d'aquesta formació a les necessitats dels sol·licitants.

11.3.2.- Adequació de la formació

Per oferir una formació de qualitat adaptada el màxim a les necessitats dels sol·licitants s'haurien de tenir en compte els aspectes específics de cada unitat familiar, com per exemple, que hi ha famílies que ja tenen fills biològics (Rushton i Monck, 2009a) aspectes que actualment no es poden contemplar, ja que la formació és genèrica i els grups de sol·licitants són heterogenis i només tenen en comú l'interès per l'adopció (Ger, 2010).

Degut a l'estructura de la formació –poques hores i molt contingut– els professionals no poden aportar informació sobre estratègies en la criança dels fills ni explicar com actuar davant de les dificultats (Rushton, 2007) que és la demanda que fan els sol·licitants, i estem d'acord amb Rushton i Monck (2009a) quan afirmen que és una formació orientada a la reflexió però no a la gestió de les possibles dificultats.

En canvi, no considerem que es minimitzin els problemes dels infants (Rushton, 2007), ja que els professionals dediquen molta part de la formació a treballar *la comprensió de les*

possibles dificultats d'adaptació i necessitats especials dels menors adoptats així com a fomentar *el compromís per a sempre*, que és un altre dels aspectes deficients de la formació que destaca Rushton (2007).

Caldria trobar la manera d'oferir a les famílies un procés formatiu que evolucionés amb ells i les seves necessitats. L'estudi de Cooper i Johnson (2007) indica que les famílies volen informació escrita sobre assumptes educatius, com ara diferents problemes amb què es poden trobar, dificultats en el vincle i l'afectivitat i conseqüències que puguin generar en l'educació dels infants. Volen informació sobre les diferents etapes evolutives i sobre la història i el passat del menor.

Aquestes últimes informacions són molt difícils de proporcionar en l'adopció internacional, però s'hauria de poder considerar l'opció de facilitar algun material per escrit que les famílies poguessin consultar al seu ritme i que les acompanyés i els fes de guia en el seu procés, més enllà del suport professional que poguessin demanar. De fet, a països com Suïssa ja s'està utilitzant i les famílies tenen un petit llibre (Swedish Inter-country Adoptions Authority, 2007) que poden llegir abans de la formació preadoptiva que els ajuda a reflexionar i a portar dubtes per consultar amb els professionals a la formació.

D'aquesta manera, la formació podria esdevenir un espai real d'intercanvi entre els professionals i els sol·licitants (Amorós, 1987; Fuertes i Amorós, 1995) ja que aquests no vindrien exclusivament a rebre continguts sinó que ja haurien començat el seu procés reflexiu. També evitaríem, d'aquesta manera, que els sol·licitants tinguessin la concepció que la formació és un simple impediment burocràtic (Palacios, Sánchez-Sandoval i León, et al., 2005) o un espai dissuasori per evitar que les famílies adoptin (Charro i Jociles, 2007), opinió que també hem comprovat en un 10,7% de les famílies entrevistades al nostre estudi.

Aquest material escrit podria incloure els continguts que es treballen habitualment a la formació més desenvolupats, i altres, com les etapes evolutives, que pels pares són tan importants. Barth i Miller (2000) afirmen que el suport en paper, ja sigui fulletons, llibres o articles és considerat d'utilitat per les famílies adoptives, fet que queda contrastat amb el nostre estudi, ja que el 12,5% de les famílies afirmen haver consultat aquest tipus de material. Anar a conferències, seminaris o tallers, també é un aspecte que

actualment no es potencia des dels recorreguts formatius però que les famílies entrevistades utilitzen (un 12,5% ha anat a xerrades i un 6,25% a congressos), així com grups de pares de suport que també les nostres famílies han destacat en un 12,5% com a recurs utilitzat.

Al nostre estudi no hem trobat que es fes referència a incorporar pares adoptius a la formació com a mentors –aspecte ben valorat a l'estudi de Barth i Miller (2000)– però sí altres recursos com la formació que es realitza a les ECAI (31,25%) adaptada al país d'origen del menor, associacions de famílies adoptives (12,5%), activitats organitzades per les escoles (6,25%) i sessions que ofereix l'ICAA (6,25%).

Rushton i Monck (2009b) proposen com a millores incorporar a la formació el testimoniatge de famílies adoptives, aspecte que ja s'està fent a diferents ICIF catalanes, així com aplaçar la formació per quan el menor ja hagi arribat a la llar familiar. Nosaltres, en canvi, considerem que la formació prèvia és fonamental per garantir la reflexió i preparar els sol·licitants per cobrir les necessitats reals de l'infant que vindrà i proposem que a part de la formació inicial també es faci formació posterior a l'assignació de manera obligatòria, ja que podria estar molt més centrada en les necessitats reals de les famílies, en els aspectes de criança (Rushton, 2007) i en les habilitats parentals, partint del fet que, sense dubte, seria una formació molt més significativa que la inicial.

Finalment, per garantir que la formació no sigui un fet puntual (abans i després de l'assignació), i tenint en compte que els pares adoptius demanen menys ajut que els biològics (Juffer, Stams i Van IJzendoorn, et al., 2004) i acostumen a utilitzar més els suports informals que els formals (Fuentes, 2003), també es podria considerar l'opció d'oferir una pàgina web de consulta amb professionals, així com amb contingut sobre aspectes del seu interès, com l'adolescència, la família biològica o l'abandó, que són els temes que hem trobat que més preocupen a les famílies adoptives del nostre estudi de cara al futur. D'aquesta manera, també podríem cobrir la demanda dels professionals catalans d'oferir un procés d'acompanyament (Ger, 2010) ja sigui en el model presencial tradicional o a nivell virtual.

Un cop discutits tots els aspectes d'aquest segon estudi, a continuació passem a descriure les conclusions finals del nostre treball.

12.- Anàlisi i interpretació global de la dimensió pedagògica per a l'adopció internacional

12.1.- Conclusions finals

12.2.- Limitacions de la recerca

12.3.- Prospectiva

12.- Anàlisi i interpretació global de la dimensió pedagògica per a l'adopció internacional

En aquest capítol descriurem les conclusions del nostre treball partint de les qüestions inicials que ens havíem plantejat, farem una anàlisi de les limitacions de la recerca i proposarem possibles línies d'investigacions per al futur.

12.1.- Conclusions finals

En aquest punt descriurem les conclusions finals del nostre treball i ho farem a partir de les qüestions inicials que ens han orientat durant tota la seva elaboració.

- La primera qüestió era: ***Quines són les motivacions específiques per triar la via adoptiva internacional a Catalunya en el moment de plantejar-se la paternitat?***

Com a resposta a aquesta pregunta, hem obtingut un arbre categorial de motivacions inicials en l'adopció internacional que mostrem a la figura 44:

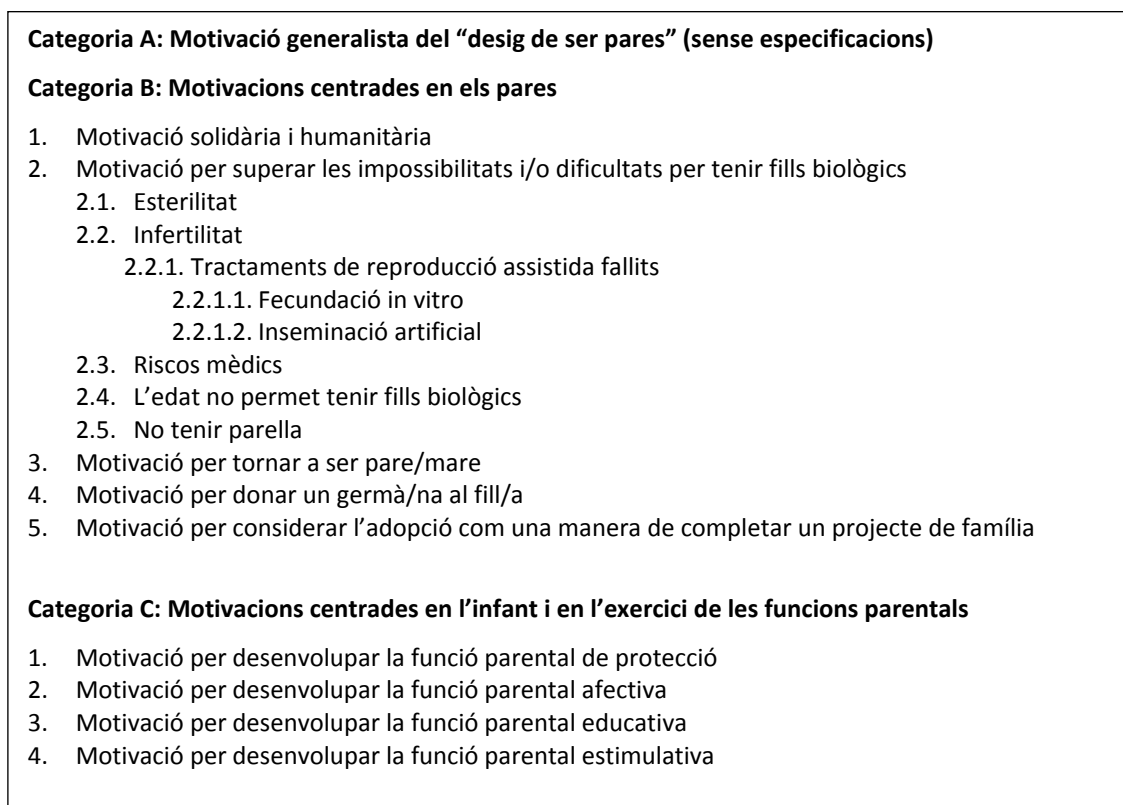

Figura 44. Arbre categorial de les motivacions inicials per l'adopció internacional

L'arbre ens mostra tres categories generals: desig de ser pares; motivacions centrades en els pares i motivacions centrades en l'infant i en l'exercici de les funcions parentals.

De la segona i la tercera, es desprenen subcategories que inclouen motivacions més específiques, com per exemple el desig d'adoptar per *motius solidaris i humanitaris*, per *problemes o dificultats per tenir fills biològics*, per *tornar a ser pares*, per *donar un germà o germana* o per *considerar l'adopció com un projecte familiar*. A la tercera categoria trobaríem motivacions per *exercir alguna funció parental* en concret, com ara la de *protecció, l'afectiva, l'educativa o l'estimulativa*.

Destaquem que la *motivació del desig de ser pares* és més pròpia dels monoparentals que de les parelles, amb una edat inferior als 35 anys, amb estudis superiors i sense fills.

Quant a la *voluntat d'adoptar per motius solidaris i humanitaris* també està més expressada pels monoparentals que per les parelles, i que en el cas de les parelles, l'expressen més les famílies que ja tenen fills anteriors. Està vinculada al fet de no poder tenir fills o més fills biològicament i considerar que aquest acte altruista els proporcionarà el que no poden obtenir de manera natural. Així mateix, és una motivació relacionada amb expressar el *desig de desenvolupar les funcions parentals de protecció i afectiva*, per ajudar a un infant i proporcionar-li l'estima que no té.

Pel que fa a la *motivació d'adoptar per tornar a ser pares* és rellevant en els sol·licitants de major edat (més de 45 anys), per tant, hi ha famílies que es plantegen tornar a ser pares per la via adoptiva quan per edat biològica ja no poden.

Destacar també, que la *motivació per considerar l'adopció com una manera de completar un projecte de família* és característica de les parelles joves (entre 25 i 35 anys) amb fills i amb un nivell d'estudis bàsic en els homes i superior en les dones. El seu ideal és adoptar infants petits perquè siguin els germans dels seus fills biològics i completar així una família plena de diversitat. No està relacionada, en canvi, amb cap motivació altruista.

Aquesta classificació obtinguda s'apropa a la que fan altres autors com Triseliotis (1988) o Tyebjee (2003) perquè també separa les motivacions focalitzades en els pares o en l'infant, o en la proposta d'Anderson, Piantanide i Anderson (1998) de motivacions tradicionals o preferencials.

Les motivacions que inclouen la subcategoria de *motivacions centrades en la paternitat* també són similars a les propostes d'altres autors. Les diferències es troben en la

classificació de les motivacions que pertanyen a la nostra categoria de *dificultats o impossibilitats per tenir fills biològics*, ja que en aquesta hi incloem totes les dificultats per obtenir la concepció natural mentre que altres autors les plantegen de forma aïllada. Finalment, destacar que no hem trobat motivacions que fessin referència a propostes d'altres autors com la *d'evitar el dolor i riscos del part o motivacions per resoldre algun problema o canviar una situació que no agrada*, així com tampoc les que fan referència a aspectes que poden no estar ben valorats pels professionals dins del marc del procés d'avaluació per a l'obtenció del certificat d'idoneïtat.

- La segona pregunta era: ***Quin és el grau de presència de les funcions parentals en l'arbre categorial de les motivacions inicials?***

El resultat del nostre estudi ha estat que ***les motivacions de la categoria de desitjar adoptar per exercir les funcions parentals només l'ha manifestat un 16% dels sol·licitants***, mentre que la categoria de les motivacions centrades en els pares ha estat expressada per un 65,7% i la categoria del desig de ser pares per un 52,8% dels sol·licitants. Per tant, les motivacions inicials dels sol·licitants estan centrades en el seu desig de paternitat i no es concreta en poder desenvolupar cap rol parental.

No sabem si dins de la motivació generalista del "desig de ser pares" ja s'inclou aquesta intenció de voler exercir les funcions parentals, però en la nostra recerca, hem volgut treballar sobre les explicacions concretes ja que en el decret 2/1997 al seu article 71, en les circumstàncies que els equips tècnics valoraran dels sol·licitants, està la motivació per exercir funcions parentals. I en base als resultats de la nostra recerca, considerem que aquestes motivacions no estan prou presents en les unitats familiars, i per tant, és molt important la tasca que fan els professionals per vetllar perquè aquesta categoria augmenti.

Destaquem també que de la proposta de funcions parentals que proposa Palacios i Rodrigo (1998), només hem trobat com a motivació inicial referenciada per altres autors les funcions educativa i de protecció, mentre que a la nostra classificació hem hagut d'afegir-ne dues de noves, referents a les *funcions parental afectiva* i *parental d'estimulació*, que considerem claus per cobrir les necessitats dels menors adoptats.

- La tercera pregunta era: ***Dintre de les funcions parentals, Quin és el grau de presència de la funció parental educativa en l'arbre categorial de les motivacions inicials?***

Dins de la categoria de les motivacions centrades en l'infant i en l'exercici de les funcions parentals, hem corroborat que ***la motivació per exercir la funció parental educativa no està present en el projecte adoptiu de les famílies sol·licitants, en tant que només ha estat expressada per un 4,1% dels sol·licitants***, essent la tercera motivació més expressada d'aquesta categoria. La que ha ocupat el primer lloc ha estat la de desenvolupar la funció parental de protecció (amb un 9,4%), el segon lloc per la de desenvolupar la funció parental afectiva (amb un 8,6%), en tercer lloc, com hem dit, per la funció parental educativa (amb un 4,1%) i en quart i últim lloc, la de desenvolupar la funció parental estimulativa (amb un 0,6%).

La motivació per desenvolupar la funció parental d'educació està vinculada a altres motivacions com el fet de no poder tenir fills biològics, i voler protegir i estimar a un infant.

Destacar també, que ens ha sorprès que el nombre de famílies que han manifestat la *motivació d'exercir la funció parental d'estimulació* sigui tan baix (0,6%) donades les característiques dels infants adoptats, aspecte que pot confirmar el poc coneixement que tenen els sol·licitants de les necessitats específiques d'aquests menors quan comencen el procés d'adoneïtat.

- La quarta pregunta era: ***En el transcurs de tres anys han patit alguna evolució les motivacions inicials dels sol·licitants?***

Partint de les nostres mostres veiem que ***no hi ha hagut cap evolució significativa en el transcurs de tres anys en les motivacions inicials dels sol·licitants d'adopció internacional a Catalunya. L'arbre categorial és el mateix i es mantenen els percentatges de la manifestació de motivacions específiques sense diferències significatives.***

Malgrat que el fet adoptiu s'hagi pogut estendre socialment i sigui més conegut, les motivacions dels sol·licitants en el moment d'adoptar continuen sense estar vinculades a voler *desenvolupar funcions parentals*, i en canvi sí es continua produint la relació entre

voler ser pares i adoptar per *motius solidaris i humanitaris*. És per això, que considerem que encara s'ha de treballar més per entendre el que significa realment adoptar i conscienciar als sol·licitants del que suposa incorporar un menor a la seva família, concretament, per la via de l'adopció internacional.

- La cinquena pregunta era: ***Quins són els continguts que s'aborden en els processos de formació de les ICIF com a matèria específica de l'avaluació de l'aptitud educadora dels sol·licitants d'adopció internacional?***

Els continguts de l'aptitud educadora són:

“La capacitat afectiva i empàtica” en un 30,7%, essent una de les categories més importants per a tots els implicats, és a dir, tant per a professionals, sol·licitants, famílies adoptives i autors referents.

“L'actitud positiva i flexible per a l'educació del menor” en un 27,6%. Aquesta categoria es treballa bastant però caldria aprofundir-hi més perquè les famílies adoptives troben dificultats en el seu quotidià referents a aquesta aptitud parental.

“La capacitat de satisfer adequadament les necessitats educatives i de desenvolupament del menor” es treballa en un 25,4%. El que hem trobat a destacar d'aquesta categoria és que es donen contradiccions referents a l'afirmació que fan els professionals en la formació de la necessitat d'adaptar-se al menor adoptat i la voluntat de les famílies adoptives de no fer diferenciacions entre els seus fills adoptats i biològics un cop els tenen a la llar familiar.

“La capacitat de contenir i posar límits” està present en un 11,9% del contingut treballat d'aquest àmbit d'estudi. Considerem que es fa necessari aprofundir-hi més i dedicar més hores a aquest contingut ja que després la majoria de les dificultats que troben les famílies adoptives hi estan vinculades.

I finalment, ***“oferir un entorn favorable per a la integració i el treball educatiu”*** es treballa tan sols en un 4,4% als recorreguts formatius, ja que el gruix d'aquest contingut els professionals afirmen treballar-lo a les entrevistes valoratives adequant-se a la realitat de cada unitat familiar.

Considerem, per tant, per una banda, que la majoria del contingut vinculat a l'aptitud educadora dels sol·licitants es treballa (encara que sigui poc) però que hi ha contingut com la pubertat i l'adolescència que no s'aborden, i s'hauria de tractar encara que fos mínimament, ja que és un aspecte que preocupa a les famílies adoptives.

I, per altra banda, volem destacar que tot aquell contingut que no es treballa als recorreguts formatius o que no s'aprofundeix i es desplaça a les entrevistes valoratives, pot deixar de ser contingut d'aprenentatge. Caldria diferenciar bé els dos espais (formatiu i valoratiu) per evitar que el primer fos protocol·lari i que el segon tractés aspectes que serien molt més rics i significatius per als sol·licitants en abordar-se en contextos d'intercanvi i aprenentatge com és un marc formatiu sense la pressió d'estar essent avaluat per uns professionals.

- La sisena pregunta era: ***Quin és el valor de presència dels continguts relacionats amb l'aptitud educadora com a objecte d'avaluació al llarg dels processos formatius de les ICIF?***

De tots els continguts treballats durant el recorregut formatiu, els relacionats amb l'aptitud educadora suposen només un 32%. El percentatge restant està destinat a continguts relacionats amb l'actitud davant la paternitat adoptiva (63%) i a les motivacions i altres (5%).

Els continguts de l'aptitud educadora són, per tant, els menys treballats, tot i que estan considerats el més prioritari i els més importants pels sol·licitants.

Coincidim amb Gutiérrez i Rivas quan afirmen que:

La infravaloración de las capacidades educativas de los adoptantes en los procesos de idoneidad y las necesidades psicoeducativas de los niños susceptibles de adopción, centran en la educación el motor de un buen desarrollo del proceso adoptivo. No podemos olvidar que buscamos familias para niños, familias educativamente capaces para educarlos, para proporcionarles una formación integral (Gutiérrez i Rivas, 2008, p. 43).

En el moment de detectar febleses, es relacionen majoritàriament amb l'aptitud educadora, aspecte que ens fa plantejar que probablement caldria augmentar el seu valor de presència a les accions formatives.

On hem detectat més valor de presència d'aquest àmbit d'estudi és en aquelles ICIF on hi ha professionals específics de l'educació, com ara educadors socials o pedagogs (35,6% i 35,7%). Per tant, que hi hagi aquests professionals als equips multidisciplinaris ajuda a treballar tots els continguts de l'aptitud educadora dels sol·licitants.

És per això que proposem de manera rellevant la presència dels pedagogs en els equips de formació de les famílies adoptives. Els professionals de l'educació són els referents en estratègies d'aprenentatge, i coneixen i dominen quins són els models educatius i les metodologies més adients per generar espais d'aprenentatge, ja sigui grupal o individual, aspecte d'especial rellevància en el context que ens ocupa, ja que és fonamental que les famílies oblidin la part valorativa del procés i se centrin en aprofitar l'espai formatiu per aprendre. Per tant, el pedagog té la funció de generar i potenciar aquesta actitud d'aprenentatge que facilitarà que les famílies sol·licitants no es posicionin a la defensiva i entenguin la formació com una oportunitat per millorar i aprendre a esdevenir els millors pares adoptius possibles.

Un altre aspecte a destacar de la presència dels pedagogs en els equips multidisciplinaris és la coherència que generaria el fet que els temes educatius i referents a l'aptitud educadora dels sol·licitants sigui treballada per un professional de la disciplina i no per altres professionals. Aquesta coherència és la que pot ajudar a conscienciar als pares i mares de la importància que cal brindar a aquests aspectes per oferir una atenció integral al seu infant.

Els pedagogs també poden oferir eines i recursos pedagògics a les famílies per fer front a les dificultats que es puguin trobar en la seva quotidianitat vinculades a l'aptitud educadora dels pares. Aquests recursos, per garantir la seva eficàcia, han de poder estar adaptats a les necessitats de cada família i de cada infant.

Així mateix, el pedagog pot treballar des d'una postura propera a la família, potenciant l'acompanyament en el dia a dia i en aquells aspectes més quotidians. L'apoderament acostuma a ser l'eix vertebrador de les tasques d'aquest professional, fet que ajuda a que les famílies considerin que se'ls hi dóna eines per poder desenvolupar-se autònomament però des de l'acompanyament i la presència no invasiva.

És per això, que una major presència dels pedagogs o professionals de l'educació en les diferents fases del procés adoptiu –formació preadoptiva, entrevistes valoratives i postadopció—ajudaria a generar un altre clima a les formacions i al procés de formació-valoració dotant-lo de major coherència i contribuiria a proporcionar un referent clar per a les famílies en casos de dificultats vinculades amb les necessitats educatives del menor.

Un altre aspecte que pot condicionar aquest valor de presència baix de l'aptitud educadora pot ser que la formació que s'està oferint actualment, degut al poc marge d'hores de què disposen els professionals (15h), no pot aprofundir en aquests aspectes i es converteix en una formació genèrica i poc adaptada a les necessitats dels sol·licitants. Aquests esperen i necessiten una formació específica i centrada en el que serà el seu dia a dia i es troben amb molt contingut enfocat a la reflexió i no a la gestió de dificultats.

Per tant, seria interessant augmentar considerablement el nombre d'hores de la formació preadoptiva i/o oferir altres espais formatius, en moments diferents del procés, per poder treballar continguts que ara no es poden abordar com les estratègies de criança d'un fill o les habilitats parentals.

I, finalment, proposaríem agrupar les unitats familiars dels recorreguts formatius en funció de característiques que permetin homogeneïtzar una mica més les necessitats dels sol·licitants, com per exemple, per països, si tenen fills anteriors al procés adoptiu o no, etc., per poder adaptar la formació i abastar tots aquells continguts que en l'actualitat no es poden treballar degut a aquesta heterogeneïtat de famílies sol·licitants.

- La setena pregunta era: ***Quina percepció tenen les famílies de la formació que van rebre?***

La formació, en el moment d'acabar-la, està considerada com a òptima pel 50% dels sol·licitants, i com a bona pel 48,9%. Una vegada transcorregut el temps i amb l'infant ja a la família, el record i l'experiència converteix aquesta opinió en una "formació positiva" per a només el 17,8% de les famílies entrevistades.

Quant a la seva utilitat, trobem que en la fase preadoptiva el 72,4% i el 27,5% consideren la formació molt útil o útil respectivament, mentre que aquesta percepció, en la fase post

adoptiva, descendeix fins el 45,2%, essent superada per una concepció de no utilitat del 54,8% de les famílies adoptives.

Destacar també que les famílies que han considerat útil la formació que van rebre, malgrat no hagin fet formació posterior, no han tingut dificultats en el seu dia a dia, o manifesten haver-ne tingut poques.

En canvi, aquelles famílies que van considerar poc útil la formació, s'han trobat amb un major nivell de dificultats i han hagut de formar-se en altres contextos. Per tant, caldria millorar tant l'actitud de les famílies per accedir a la formació inicial (potenciant una predisposició a aprendre) com les formacions en si per assegurar-nos la seva utilitat i la relació directa amb les necessitats dels sol·licitants.

- I la vuitena i última pregunta era: ***Poden treballar-se amb formació les dificultats o mancances que es troben els pares adoptius en el seu rol educatiu un cop s'ha produït l'arribada del menor?***

Partint que aquelles famílies que han realitzat més accions formatives (en aquest cas posteriors als recorreguts formatius per a l'obtenció del certificat d'idoneïtat) han destacat més punts forts en la seva parentalitat que les que no n'han fet més, ***podem afirmar que la formació és clau per ajudar a gestionar millor les dificultats.***

I més tenint en compte que una part important de les dificultats que s'han trobat les famílies adoptives sí que es poden treballar amb formació ja que estan relacionades amb l'aptitud educadora. Algunes de les dificultats que hem trobat i que es poden abordar des de la formació són:

- Com posar límits
- Com abordar les dificultats d'adaptació
- Com gestionar les rutines
- Com ajudar al menor a integrar la seva història i vivències anteriors
- Com abordar la diferència ètnica a casa
- Com trobar recursos per fer front a les dificultats
- Com abordar les diferències individuals entre germans
- Com gestionar l'exigència del pares vers els fills.

Destaquem també, que les famílies que van considerar de poca utilitat la formació rebuda són les que han manifestat un nivell superior de dificultats, 12,9% de major grau de dificultats respecte a un 0% de les que van considerar útil la formació.

Per ajudar que la formació sigui d'utilitat, proposem que aquesta s'adapti al màxim a les seves necessitats i que pugui evolucionar amb les famílies adoptives i el seu procés. Per això, es podria oferir una formació prèvia a l'adopció i també una de posterior, on una vegada el menor estigui amb la família es puguin treballar aspectes relacionats amb la criança del fill i les habilitats parentals. Considerem la formació post adoptiva com un dels millors recursos que podem oferir a les famílies, en tant que el contingut és plenament significatiu per als pares i permet donar resposta a les necessitats que hagin pogut sorgir durant els primers mesos o anys.

Així mateix, també considerem rellevant elaborar un material escrit que sigui accessible en paper, o de forma virtual, abans de les sessions formatives inicials, per oferir als sol·licitants l'oportunitat de fer una reflexió prèvia i poder aportar a les accions formatives els seus dubtes i interrogants i construir, d'aquesta manera, un espai real d'aprenentatge el més pròxim i significatiu possible a les necessitats dels sol·licitants. Aquest material però, també podria incloure informació sobre les etapes posteriors per tenir un recull d'informació d'aquells moments clau que les famílies poden viure amb el seu fill adoptat.

I també es podria valorar l'oportunitat d'oferir una pàgina web de consulta oberta durant el procés d'adopció, o posterior a aquest, per garantir que aquelles famílies que tenen més dificultat o reticència per accedir als professionals de forma presencial puguin tenir un espai on consultar dubtes i dificultats.

Com a **conclusió final**, i en resposta al nostre objectiu principal, volem destacar que **la dimensió pedagògica no està present de forma rellevant en els inicis dels projectes adoptius i tampoc és l'eix central sobre el que giren els processos formatius dels sol·licitants. En canvi, és una variable determinant per garantir la bona adaptació dels menors adoptats. És per això que considerem necessari incorporar en major mesura la dimensió pedagògica als processos d'adopció internacional.**

A continuació passem a descriure algunes de les limitacions de la recerca que considerem important destacar.

12.2.- Limitacions de la recerca

En aquest punt, considerem rellevant destacar algunes de les limitacions que han condicionat la nostra recerca.

En primer lloc, volem destacar que els resultats del nostre estudi no es poden generalitzar. Tot i això, podem contribuir en aquesta línia de treball i aportar diferents elements de reflexió i anàlisi que esperem esdevinguin rellevants per a treballs posteriors.

En segon lloc, creiem que amb una mostra superior, tant d'expedients, com de recorreguts observats i de professionals i famílies entrevistades no haguéssim tingut problemes en l'aplicació d'algunes proves estadístiques i podríem haver obtingut algun resultat més significatiu.

En tercer lloc, creiem que alguns instruments de recollida de dades han resultat limitats. Exemples serien no haver pogut recollir la motivació inicial per adoptar de manera separada en el cas de les parelles, o no haver proposat una part tancada en les entrevistes a les famílies adoptives per recollir informació concreta de totes per igual.

I en quart i darrer lloc, considerem que no haver pogut observar el procés de valoració posterior a les sessions formatives ens ha limitat conèixer en quin grau són processos complementaris i quins continguts formatius s'aborden de manera individual en aquests altres espais.

A continuació, passem a fer una proposta de prospectiva per continuar treballant a partir de la nostra recerca.

12.3.- Prospectiva

Per acabar, volem apuntar possibles línies de recerca que partint del nostre treball poden semblar interessants a considerar.

En primer lloc, creiem que es podria aprofundir en la línia de recerca de les motivacions inicials, abordant les expectatives dels pares tant del procés d'adopció com del que esperen del menor i dels ajustaments que han d'afrontar una vegada arriba l'infant.

També es podria fer una anàlisi longitudinal d'aquestes motivacions en un període més llarg de temps.

En segon lloc, es podria aprofundir en la satisfacció que les famílies tenen de la formació rebuda, tant la preadoptiva com la postadoptiva, així com les diferències entre els contextos on s'ha realitzat.

En tercer lloc, seria interessant fer un estudi sobre la transferència i aplicació de la formació rebuda a les llars i veure la durada en el temps d'aquests aprenentatges.

En quart lloc, es podria fer una anàlisi sobre els materials de suport de què disposen les famílies i veure quin ús fan en el seu dia a dia i com els ajuden o no a resoldre les seves dificultats.

I en cinquè i darrer lloc, vinculat a la proposta anterior, també seria interessant elaborar uns materials didàctics per a les formacions preadoptives.

13.- Referències bibliogràfiques

- Abella, M., Benet, C., Blanxart, N., Prats, D. i Rossell, M. (2008). El servicio de atención post-adoptiva en Cataluña. *Anuario de Psicología*, 38(2), 273-281.
- Adcock, M. (2010). Assessment. Changes in thinking and practice. *Adoption & Fostering*, 34(3), 44-49.
- Adroher, S. (2007). Capacidad, idoneidad y elección de los adoptantes en la adopción internacional: un reto para el ordenamiento jurídico español. *Revista Crítica de Derecho Inmobiliario*, 701, 949.
- AEICA. (2006). Prevenir los fracasos... con la reflexión. Cursos de la Comunidad de Madrid. *Niños de hoy*, 8.
- Agintzari, S. (2006). *Guía de postadopción para profesionales de la educación y agentes sociales: claves educativas*. País Vasco: Servicio Central de Publicaciones del Gobierno Vasco.
- Alguacil, M. (2008). El procés d'idoneïtat per a l'adopció. Preparació i formació dels pares i mares. *Realisme Existencial*, 44, 23-26.
- Alguacil, M. i Pañellas, M. (2009). *L'adopció*. Barcelona: Editorial UOC.
- Amorós, P. (1987). *La adopción y el acogimiento familiar*. Madrid: Narcea.
- Andréu, J. (2001). *Las técnicas de Análisis de Contenido: Una revisión actualizada*. Recuperat el 29 Octubre 2010, des de <http://public.centrodeestudiosandaluces.es/pdfs/S200103.pdf>
- Armengol, M., Campmany, V., Cruells, E., Fernández, R., Pasamon, S., Puig, O., et al. (1996). La actitud de los ciudadanos en torno a la adopción. *Anuario de Psicología*, 71, 137-138.

- Arteaga, O. (2006). Investigación en Salud y Métodos Cualitativos. *Ciencia & Trabajo*, 21, 151-153. Recuperat el 2 gener 2011, des de <http://www.cienciaytrabajo.cl/pdfs/21/pagina%20151.pdf>
- Bardin, L. (1986). *Análisis de contenido*. Madrid: Akal.
- Barth, R. P. y Berry, M. (1988). *Adoption and disruption: rates, risk, and response*. New York: Aldine de Gruyter.
- Barth, R. P. i Miller, J. M. (2000). Building Effective Post-Adoption Services: What is the Empirical Foundation?. *Family Relations*, 49(4), 447.
- Bartholet, E. (2007). International adoption: thoughts on the human rights issues. *Buffalo Human Rights Law Review*, 13, 151-205.
- Bauman, Z. (2006). *Amor líquido. Acerca de la fragilidad de los vínculos humanos*. Madrid: Fondo de cultura económica.
- Berard, K. P. i Smith, R. G. (2008). Evaluating a Positive Parenting Curriculum Package: An Analysis of the Acquisition of Key Skills. *Research on Social Work Practice*, 18(5), 442.
- Berástegui, A. (2003). *Las adopciones internacionales truncadas y en riesgo en la Comunidad de Madrid*. Madrid: Consejo Económico y Social. Comunidad de Madrid.
- Berástegui, A. (2005a). *La adaptación familiar en adopción internacional: Una muestra de adoptados mayores de tres años en la Comunidad de Madrid*. Madrid: Consejo económico y social. Comunidad de Madrid.
- Berástegui, A. (2005b). Fuentes de variabilidad y teorías explicativas de la adaptación adoptiva. *La adaptación familiar en adopción internacional: Una muestra de adoptados mayores de tres años en la Comunidad de Madrid*. (p. 95-148). Madrid: Consejo Económico y Social. Comunidad de Madrid.

- Boadas, B. (2008). La formación continua para una paternidad/maternidad de características especiales. A E. Rivas. (Coord.). *La intervención pedagógica en la adopción*. (p. 19-27). Lugo: Axac.
- Boadas, B. (2007). El pasaporte para ser padres. Certificado de Idoneidad. *Niños de hoy*, 7.
- Boadas, B. i Navarro, L. (2011). Famílies acollidores i adoptives: l'acompanyament en la criança dels infants. *Educació social: revista d'intervenció socioeducativa*, 49, 90-104.
- Brancós, I. (1998). *L'adopció internacional a Catalunya: Un fenomen emergent*. Recuperat el 20 maig 2007, des de <http://www.ced.uab.es/publicacions/PapersPDF/Text140.pdf>
- Brancós, I. (2008). *L'adopció internacional a Catalunya: un nou fenomen demogràfic?* Universitat Autònoma de Barcelona.
- Brodzinsky, D. M. (1987). Adjustmen to adoption: A psychosocial perspective. *Clinical psychology review*, 7(1), 25-47.
- Brodzinsky, D. M. i Schechter, M. D. (1990). *The Psychology of Adoption*. New York: Oxford University Press
- Bronfenbrenner, U. (1987). *The Ecology of Human Development*. Massachusetts: Harvard University Press.
- Brodzinsky, D. M., Schechte, M. D. i Marantz, R. (2002). *Soy adoptado. La vivencia de la adopción a lo largo de la vida*. Barcelona: Grupo Editorial Random House Mondadori, S.L.
- Charro, C. i Jociles, M. I. (2007). La formación de padres adoptivos por parte de las instituciones intermediarias de adopción internacional. *Quaderns de l'Institut Català*

- d'Antropologia*, 10/b Recuperat el 23 octubre 2008, des de <http://www.raco.cat/indez.php/QuardernseICA/article/viewArticle/109037/0>
- Cohen, J. S. i Westhues, A. (1990). *Well-functioning families for adoptive and foster children*. Toronto: University of Toronto Press.
- Cooper, P. i Johnson, S. (2007). Education. The views of adoptive parents. *Adoption & Fostering*, 31(1), 21.
- Corbella, S. i Gómez, A. M. (2010). Características de las familias adoptivas que facilitan la adaptación y consideraciones sobre los aspectos facilitadores de la integración. *Aloma*, 27, 51-66.
- Cortina, A. (1995). Moral cívica como "moral mínima". *Misión Joven*, 219, 7-13.
- Dalen, M. (2006). *Desarrollo cognitivo y logro educativo en personas adoptadas internacionalmente*. Recuperat el 26 Febrer 2011, des de http://www.ciimu.org/webs/foruminternacional/pdf_cast_abstract/dalen.pdf
- Dávalos, G. (2002). *Perfil de los solicitantes de Adopción Internacional en la Comunidad de Madrid*. Manuscrit no publicat.
- Decret 127/1997, de 27 de maig, pel qual es modifica parcialment el Decret 2/1997, de 7 de gener, d'aprovació del Reglament de protecció dels menors desemparats i de l'adopció.*
- Departament d'Acció Social i Ciutadania de la Generalitat de Catalunya. (2007). *Conceptes bàsics*. Recuperat el 6 Febrer 2007, des de <http://www.gencat.net/benestar/dgaia/conceptes.htm>
- Fabregat, J. (2010). *Conciencia de la diferencia*. Manuscrit no publicat.
- Fabregat, J. i Font, E. (2008). La razón más íntima para adoptar. *Niños de hoy*, 34, 6-10.

- Font, E. (2006). A I Forum Internacional de Infancia y Familias. De filias y fobias: del parentesco biológico al cultural. La adopción, la homoparentalidad y otras formas de construcción de familias diversas. (Comp.), *Lealtades invisibles: transmisión transgeneracional en las motivaciones para la adopción*
- Forment, C. i Aracil, A. (2007). El servicio de atención post-adoptiva en la Comunidad Valenciana. El acompañamiento profesional a la familia adoptiva. *Anuario de Psicología*, 38(2), 253-258.
- Freixa, M. (2001). La experiencia catalana en los procesos de adopción. A A. Polaino, A. Sobrino i A. Rodríguez (Comps.). *Adopción. Aspectos psicopedagógicos y marco jurídico* (p. 195-215). Barcelona: Editorial Ariel.
- Fuentes, M. J., González, A. M., Linero, M. J., Barajas, C., Morena, M. L., Quintana, I., et al. (2001). Variables familiares que dificultan el acogimiento preadoptivo. Seguimiento y orientación familiar. *Infancia y Aprendizaje*, 24(2), 147-163.
- Fuentes, N. (2003). Adopción internacional: Tópicos identificados por las familias como posibles dificultades y propuestas de acción socioeducativa. A C. Buisan, M. Freixa, C. Panchón, I. Paula i C. Pastor (Comps.). *Educación y diversidades: formación, acción e investigación*. (p. 342-352). Barcelona: ICE Universitat de Barcelona.
- Fuentes, N. (2007). *Procesos de integración sociofamiliar en la adopción internacional*. [doctoral]. Barcelona: Universidad de Barcelona. Métodos de Investigación y Diagnóstico en Educación.
- Fuentes-Peláez, N. (2009). Adoption internationale en Catalogne (Espagne). Adaptation et processus d'intégration familiale. *La revue internationale de l'éducation familiale*, 25, 37.

- Fuertes, J. i Amorós, P. (1995). Práctica de la adopción. A J. De Paul i M. I. Arruabarrena (Comps.). *Manual de protección infantil* (p. 447-490). Barcelona: Masson.
- Galli, J. D. i Volpe, B. (1991). Estudio psicológico de candidatos en adopción internacional: una propuesta de protocolo. *Infancia y Sociedad*, 12, 49.
- García, F. (1999). El informe psicológico en las adopciones internacionales. *Papeles del Psicólogo*, 73.
- Generalitat Valenciana. (1999). *Bases para la valoración psicosocial de solicitantes de adopción*. Valencia: Conselleria de Benestar Social.
- Ger, S. (2010). *La formació per a l'adopció a Catalunya: Anàlisi de l'opinió dels professionals*. Manuscrit no publicat.
- Gibbons, J. L., Rufener, C. A. i Wilson, S. L. (2006). Sex Differences in Adoption Attitudes: The Mediating Effects of Gender Role Attitudes. *Adoption Quarterly*, 9(2), 105-119.
- Gillis-Arnold, R., Jasper, S., Stockdale, D. F. i Shelley, M. C. (1998). Parenting Attitudes, Foster Parenting Attitudes, and Motivations of Adoptive and Nonadoptive Foster Parent Trainees. *Children and Youth Services Review*, 20(8), 715-732.
- Giménez-Salinas, S., Luque, M. E., Muzelle, S., Rossell, M. i Tamayo, N. (1998). *L'adopció: un estudi comparat*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Justícia. Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada.
- Golding, K. (2007). Developing group-based parent training for foster and adoptive parents. *Adoption & Fostering*, 31(3), 39.
- Grau, E. (2007). Postadopció: Demandes i recursos. *Revista de l'Associació Catalana de l'atenció precoç*, 28, 73-90.

- Grau, E. (2010). *L'adopció internacional des de la consulta en postadopció*. Recuperat el 27 Juliol 2010, des de <http://www.slideshare.net/dixitgencat/ladopci-internacional-des-de-la-consulta-en-postadopci-conferencia-a-crrec-desther-grau>
- Grau, E. i Mora, R. (2005). Vicisitudes en la vinculació entre pares e fills en adopció internacional. *Revista de Psicoteràpia*, XVI(62), 103-118.
- Groza, V., Chenot, D., Høltedahl, K. i Team from Children of the World. (2004). *The Adoption of Indian Children by Norwegian Parents*. Cleveland, OH: Mandel School of Applied Social Sciences, Case Western Reserve University.
- Groze, V. (1994). Clinical and Nonclinical Adoptive Families of Special-Needs Children. *Families in Society: The Journal of Contemporary Human Services*, 75(2), 90-104.
- Grup de Treball L'Adopció. (2004). *L'adopció. Aspectes psicològics de la filiació adoptiva*. Barcelona: Col·legi Oficial de Psicòlegs de Catalunya.
- Gutiérrez, T. i Rivas, E. (2008). La Formació en la adopció en Galícia: Una necessitat educativa. A E. Rivas (Coord.). *La intervenció pedagògica en la adopció*. (p. 39-45). Lugo: Axac.
- Herranz, E. (2006). Aprendiendo a ser padres. Formación para adoptar. *Niños de hoy*, 22.
- Hoksbergen, R. (1991). Intercountry adoption coming of age in the Netherlands: basic issues, trends and developments. A H. Altstein y R. J. Simon (Eds.), *Intercountry adoption: a multinational perspective* (141-157). New York: Praeger.
- Hoksbergen, R. i ter Laak, J. (2005). Changing Attitudes of Adoptive Parents in Northern European Countries. A D. M. Brodzinsky i J. Palacios (Comps.). *Psychological issues in adoption: Research and practice*. (p. 27-46). Westport, CT: Praeger.

- Howe, D. (1997). Parent-reported Problems in 211 adopted Children: Some Risk and Protective Factors. *The Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 38(4), 401-411.
- Icart, A. i Ribalta, T. (2005). Adopció internacional: preparació e idoneïtat. La experiència de un equip. *Psicopatologia y salud mental del niño y el adolescente*, 6, 85-96.
- Idescat. (2010). *Estadística d'acolliments i adopcions*. Recuperat el 16 Novembre 2010, des de <http://www.idescat.cat/pub/?id=aec&n=853>
- Institut Català de l'Acolliment i l'Adopció. (2010). *Document intern de treball per a la nova preparació pels sol·licitants d'adopció*. Manuscrit no publicat.
- Instituto Nacional de Estadística. (2010). *Estadísticas sobre adopciones nacionales e internacionales*. Recuperat el 15 Novembre 2010 des de http://www.ine.es/buscar/searchResults.do?searchString=adopciones&searchType=DEF_SEARCH&startat=0&L=0
- Jones, R. (2008). Post-adoption support services: five years' experience of a dedicated medical clinic. *Adoption & Fostering*, 32(2), 85-89.
- Juffer, F., Stams, G. J. J. M. i Van IJzendoorn, M. H. (2004). Adopted children's problem behavior is significantly related to their ego resiliency, ego control, and sociometric status. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 45:4, 697-706.
- Juffer, F., Palacios, J., Le Mare, L., Sonuga-Barke, E. J. S., Tieman, W., Bakermans-Kranenburg, M. J., Vorria, P., Van IJzendoorn, M. H. i Verhulst, F. (2011). Development of adopted children with histories of early adversity. A R. B. McCall, M. H. Van IJzendoorn, F. Juffer, C. J. Groark, i V. K. Groza. *Children Without Permanent Parents: Research, Practice, and Policy*. (p.31-61). Boston: Wiley-Blackwell.

- Kirk, H. D. (1964). *Shared Fate. A Theory and Method of Adoptive Relationships* (Consultada la revisió de 1984 ed.). Port Angeles: Ben-Simon publications.
- Ley 21/1987, de 11 de noviembre, por la que se modifican determinados artículos del código civil y de la la ley de enjuiciamiento civil en materia de adopción.*
- Llei 13/1997, De 19 De Novembre, De Creació De l'Institut Català De l'Acolliment i De l'Adopció, Generalitat de Catalunya. Departament de Justícia.
- Malm, K. i Welti, K. (2010). Exploring Motivations to Adopt. *Adoption Quarterly*, 13, 185-208.
- Marcovitch, S., Cesaroni, L., Roberts, W. i Swanson, C. (1995). Romanian Adoption: Parents' Dreams, Nightmares, and Realities. *Child Welfare*, 74(5), 993-1017.
- Marre, D. i Bestard, J. (2005). Sobre la adopción y otras formas de constituir familias: a modo de introducción. A D. Marre i J. Bestard (Comps.). *La adopción y el acogimiento. Presente y perspectivas* (p. 17-71). Barcelona: Publicacions i Edicions de la Universitat de Barcelona.
- Martinez de Aguirre, C. (2001). La adopción, entre los derechos del adoptado y los deseos de los adoptantes. A A. Polaino, A. Sobrino i A. Rodríguez (Comps.). *Adopción. Aspectos psicopedagógicos y marco jurídico*. (p. 177-193). Barcelona: Editorial Ariel.
- Meirieu, P. (1998). *Frankenstein educador*. Barcelona: Laertes.
- Merguici, G. (1991). El encuentro del niño con su familia adoptiva. *Infancia y Sociedad*, 12, 69-81.
- Mínguez, C. (2007). *Pocos pero doblemente abandonados*. Recuperat el 23 Febrer 2009, des de http://adoptaenrusia.iespana.es/adopciones_fallidas.htm?5&weborama=25

- Mirabent, V. (2004). L'inici del procés d'adopció en una ICIF. A Grup de Treball L'Adopció (Comp.). *L'adopció. Aspectes psicològics de la filiació adoptiva*. (p. 31-43). Barcelona: Col·legi Oficial de Psicòlegs de Catalunya.
- Mirabent, V. i Ricart, E. (2005). *Adopción y vínculo familiar. Crianza, escolaridad y adolescencia en la adopción internacional*. Barcelona: Fundació Vidal i Barraquer; Ediciones Paidós.
- Montserrat, A. (2001). Padres preadoptantes: Nuevo Objeto en la Clínica (Apuntes para diseñar un dispositivo de intervención). [Versió electrònica]. *Área 3. Cuadernos de Temas Grupales e Institucionales*, 8 Recuperat el 23 octubre 2008 des de <http://www.area3.org.es/Uploads/a3-8-monserrat-padrespreadoptantes.doc>
- Montané, M. J. (1996). La evolución de la adopción internacional en España. *Anuario de Psicología*, 71, 23-35.
- Oliván, G. (2001). Adopción internacional: guía de informaciones y evaluaciones médicas. *Anales Españoles de Pediatría*, 55(2), 135-140.
- Ortiz, P. i Rosso, D. (2007). El servicio de atención post-adoptiva en Andalucía. *Anuario de Psicología*, 38(2), 265-272.
- Osborne, C., Norgate, R. i Traill, M. (2009). The role of the educational psychologist in multidisciplinary work relating to fostering and adoption. *Adoption & Fostering*, 33(2), 13-25.
- Pacheco, M. i Boadas, B. (2011). *¿Y si adoptamos?*. Barcelona: Viceversa.
- Palacios, J. (1998). Familias adoptivas. A M. J. Rodrigo i J. Palacios (Comps.). *Familia y desarrollo humano*. (p. 353-371). Madrid: Alianza Editorial.
- Palacios, J. (2007). Después de la adopción: necesidades y niveles de apoyo. *Anuario de Psicología*, 38(2), 181-198.

- Palacios, J. (2008). *Manual para intervenciones profesionales en adopción internacional. Valoración de idoneidad, asignación de menores a familias y seguimiento postadoptivo*. España: Ministerio de Educación, Política Social y Deporte. Recuperat el 13 febrer 2011 des de <http://www.msps.es/politicaSocial/familiasInfancia/docs/manualIntervencionesProfesionales2008.pdf>
- Palacios, J. (2009). La adopción como intervención y la intervención en adopción. *Papeles del Psicólogo*, 30(1), 53-62.
- Palacios, J. i Brodzinsky, D. M. (2005). Recent changes and future directions for adoption research. A D. M. Brodzinsky i J. Palacios (Comps.). *Psychological issues in adoption. Research and practice*. (p. 257-268). Westport, CT: Praeger.
- Palacios, J. i Rodrigo, M. J. (1998). La familia como contexto de desarrollo humano. A M. J. Rodrigo i J. Palacios (Comps.). *Familia y desarrollo humano*. (p. 25-44). Madrid: Alianza Editorial.
- Palacios, J. i Sánchez, Y. (1996). Relaciones padres-hijos en familias adoptivas. *Anuario de Psicología*, 71, 87-105.
- Palacios, J., Sánchez-Sandoval, Y. i León, E. (2005). *Adopción internacional en España: un nuevo país, una nueva vida*. Madrid: Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales.
- Panchón, C. i Heras, P. (2009). *Adopcions sense receptes*. Barcelona: Graó.
- Paulsen, C. i Merighi, J. R. (2009). Adoption Preparedness, Cultural Engagement, and Parental Satisfaction in Intercountry Adoption. *Adoption Quarterly*, 12, 1-18.
- Peláez, I. (2001). La adopción en el derecho comparado europeo. A A. Polaino- Lorente, A. Sobrino i A. Rodríguez (Comps.). *Adopción. Aspectos psicopedagógicos y marco jurídico*. (p. 145-153). Barcelona: Ariel.

Portal informatiu de la Televisió de Catalunya. (2012). Més de 70 nens adoptats són abandonats per famílies catalanes en l'última dècada. Recuperat el 19 Febrer 2012, des de <http://www.324.cat/noticia/1604612>

Rijk, C., Hoksbergen, R. i Laak, J. (2007). Parents' and mental health workers' perceptions of the therapeutic needs and experiences of services for Dutch children adopted from Romania. *Adoption & Fostering*, 31(3), 58-70.

Rivas, E. (Coord.) (2008). La intervenció pedagògica en la adopció. Lugo: Axac.

Rosenthal, J. A., Groze, V. i Morgan, J. (1996). Services for families adopting children via public child welfare agencies: Use, helpfulness, and need. *Children and Youth Services Review*, 18(1-2), 163-182.

Rotger, A. (2002). *Vull adoptar. Guia per adoptar a Catalunya*. Barcelona: Ara Llibres.

Rubio, M. A. (2001). La adopció internacional en la comunitat de Madrid. A A. Polaino-Lorente, A. Sobrino i A. Rodríguez (Comps.). *Adopció. Aspectos psicopedagógicos y marco jurídico*. (p. 217-242). Barcelona: Editorial Ariel.

Rushton, A. (2003). Support for adoptive families. A review of current evidence on problems, needs and effectiveness. *Adoption & Fostering*, 27(3), 41-50.

Rushton, A. (2007). *Adoption preparation and post placement support for adoptive parents of older children placed from care*. Recuperat el 9 Febrer 2011, des de <http://www.ccinform.co.uk/subscribe/downloads/05.pdf>

Rushton, A. i Monck, E. (2009a). Adopters' experiences of preparation to parent children with serious difficulties. *Adoption & Fostering*, 33(2), 4-12.

Rushton, A. i Monck, E. (2009b). A Randomised Controlled Trial Of Adoption Support. *Adoption Research Initiative Briefing Enhancing Adoptive Parentin*. Recuperat el 19 febrer 2011, des de

<https://consumption.echannels.eduserv.org.uk/publications/RSG/Adoptionandforstering/Page1/DCSF-RBX-19-08>

Sallés, C. (2010). *La incorporació dels infants adoptats a l'escola. Perspectiva familiar.*

Manuscrit no publicat.

Sallés, C. i Boadas, B. (2010). El rol del pedagog i les funcions que desenvolupa en els processos d'adopció internacional. *Aloma*, 27, 67-87.

Sar, B. K. (2000). Preparation for Adoptive Parenthood with a Special-Needs Child: Role of Agency Preparation Tasks. *Adoption Quarterly*, 3 (4), 63-80.

Secretaría de Estado de Política Social. (2009). *Adopción Internacional. Años 2003-2007.*

Recuperat el 16 Febrer 2009, des de <http://www.mepsyd.es/dctm/mepsyd/politica-social/familias-infancia/pagina-web-definitivo-estadistica-2003-07.pdf?documentId=0901e72b80027856>

Selman, P. (1993). Services for intercountry adoption in the UK: some lessons from Europe. *Adoption and Fostering*, 17(3), 14-19.

Selman, P. (2010). Intercountry adoption in Europe 1998–2008. Patterns, trends and issues. *Adoption & Fostering*, 34(1), 4-19.

Selman, P. i White, J. (1994). Mediation and the role of "accredited bodies" in intercountry adoption. *Adoption and Fostering*, 18(2), 7-13.

Selwyn, J., Del Tufo, S. i Frazer, L. (2009). *It's a Piece of Cake?* An evaluation of an adopter training programme. *Adoption & Fostering*, 33(1), 30-43.

Sierra, R. (2001). *Técnicas de Investigación Social. Teoría y ejercicios.* Madrid: Paraninfo.

Swedish Intercountry Adoptions Authority. (2007). *Special parents for special children.* Sweden: Edita Västra Aros.

Triseliotis, J. (1988). *Groupwork in Adoption and Foster Care.* London: B.T. Batsford Ltd.

- Tyebjee, T. (2003). Attitude, Interest, and Motivation for Adoption and Foster Care. *Child Welfare League of America, LXXXII(6)*, 685-706.
- UNICEF. Centro Internacional para el Desarrollo del Niño. (1999). Adopción Internacional. *Innocenti Digest, 4*, 2-24.
- Vallverdú, J. (2004). Reflexiones históricas sobre la adopción. *Revista de Psiquiatría y Psicología del Niño y del Adolescente, 4(1)*, 28-53.
- Van Balen, F., Verdurmen, J. i Ketting, E. (1997). Choices and motivations of infertile couples. *Patient education and counseling, 31*, 19-27.
- Van Camp, C. M., Montgomery, J. L., Vollmer, T. R., Kosarek, J. A., Happe, S., Burgos, V., et al. (2008). Behavioral Parent Training in Child Welfare: Maintenance and Booster Training. *Research on Social Work Practice, 18(5)*, 392.
- Van Camp, C. M., Vollmer, T. R., Goh, H., Whitehouse, C. M., Reyes, J., Montgomery, J. L., et al. (2008). Behavioral Parent Training in Child Welfare: Evaluations of Skills Acquisition. *Research on Social Work Practice, 18(5)*, 377.
- Vilaginés, C. (2007). *L'altra cara de l'adopció*. Barcelona: L'esfera dels llibres.
- Vonk, M. E. i Massatti, R. R. (2008). Factores Related to Transracial Adoptive Parents' Levels of Cultural Competence. *Adoption Quarterly, 11(3)*, 204.
- Welsh, J. A., Viana, A. G., Petrill, S. A. i Mathias, M. D. (2008). Ready to Adopt: Characteristics and Expectations of Preadoptive Families Pursuing International Adoptions. *Adoption Quarterly, 11(3)*, 176-203.

Annexos

Annex 1.- Sol·licitud d'adopció internacional

Annex 2.- Carta que envien les ICIF als sol·licitants

Annex 3.- Qüestionari sobre dades personals

Annex 4.- Exemple matriu de dades de les mostres de l'estudi primer

Annex 5.- Consentiment informat

Annex 6.- Qüestionari estandaritzat de valoració de les sessions de formació

Annex 7.- Guió entrevista als professionals

Annex 8.- Guió entrevista a les famílies adoptives

Annex 9.- Entrevistes als professionals

Annex 10.- Entrevistes a les famílies adoptives

Annex 11.- Graella per a les observacions dels recorreguts formatius